

او شعہ اسلام

الحاج قاضي محمد حسن فقير
۱۳۹۳ ل کال

بينہ او اسلام

الحاج قاضي محمد حسن

Ketabton.com

بنيخه او اسلام

ليکوال: محمد حسن حقيار

۱۳۹۳ ل کال

د کتاب خانګړ تیاوې

د کتاب نوم: بنځه او اسلام

مؤلف: الحاج قاضي محمد حسن حقيار

د خپرندوی شمېره: (۵)

خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنگي خانګه

کمپوز: رفیع الله روشن

چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

د چاپ وار: لومړی

شمېر: ۱۰۰۰

نيوليک

مخ	سرليک
۱	د سريزي پرځای
۲	يوه دعوه او ځواب يې
۴	بنځه د تاريخ په بېلابېلو پړاوونو کې
۱۹	بنځه په بېلابېلو مذهبونو کې
۲۸	مساوات
۴۰	آيا د مساوات غوښتونکي پر مساوات عمل کوي؟
۴۴	بنځه او کار
۴۸	په اسلام کې د بنځې د کار کولو حکم
۵۲	د کور څلور دېوالونه د چالپاره؟
۵۵	په اسلام کې د فحاشۍ او بې حيايي مخنيوی
۵۸	په اسلام کې د بنځو منزلت
۶۲	په اسلام کې د نارينه او بنځې اړيکې
۶۵	د بنځې د پېدايښت موخه
۷۳	څو شېبې او ځوابونه يې
۸۷	حقوق
۸۸	پېژندنه او نظريې
۸۹	د لومړي نظر د خاوندانو دلايل له قران څخه

- ۹۵ له احاديثو څخه
- ۹۸ د (لن يفلح قوم) حديث
- ۱۱۱ اجماع او تاريخي پېښې
- ۱۱۱ ۱: تاريخي پېښې
- ۱۱۶ ۲: اجماع
- ۱۱۷ سکوتي اجماع
- ۱۲۰ قياس او تېر شريعتونه
- ۱۲۹ د افغانستان په راتلونکي اسلامي حکومت کې .....
- ۱۵۱ نظر بنسکته اچول
- ۱۵۴ د بنسځې کتل پردي نارينه ته
- ۱۵۸ عورت
- ۱۵۹ د بنسځې عورت د پردي نارينه پر وړاندې
- ۱۶۰ مخ او مړوند
- ۱۹۳ محرمو بنسځو ته کتل
- ۱۹۴ د بنسځې محرم څوک دی
- ۱۹۷ د مسلمانو بنسځو کتل يوه بلې ته
- ۱۹۸ هغه چې جنسي ميلان نلري
- ۲۰۲ د بنسځې کتل نارينه محرم ته
- ۲۰۳ دعورت لوڅول په يوازېتوب کې
- ۲۰۵ خلوت له پرديو سره

- ۲۰۷ په يوه بستره کې يو ځای کېدل
- ۲۰۸ په ټولنيز ژوند کې د بښځې او نارينه اختلاط
- ۲۱۳ د ناروغتيا په وخت کې د بښځې او نارينه لخوا د يو بل پوښتنه
- ۲۱۶ له بښځو سره په لاس ستړي مه شي
- ۲۲۷ بښځې ته د کتلو مباح عذرونه
- ۲۲۹ د بښځې غږ عورت نه دی
- ۲۳۳ د نرمو او نازکو جامو استعمال
- ۲۳۴ د بښځو لپاره د سينگار اندازه
- ۲۳۶ د بښکلا ملکه
- ۲۳۹ د بښځو لپاره د سرو زرو او وړېښمو استعمال
- ۲۴۰ د نارينه او بښځو يو پر بل د سلام حکم
- ۲۴۵ بښځه په سفر کې
- ۲۴۷ د بښځو تلل حمام ته
- ۲۴۸ زيارتونو ته د بښځو د تللو حکم
- ۲۵۱ ځان تشبیه کول
- ۲۵۳ د بښځې پر لاس ذبحه
- ۲۵۵ ټولنيز عبادت
- ۲۶۹ څو مسئلي
- ۲۷۳ د بښځو نبوت
- ۲۸۰ ماخذ او مراجع

د تحریک یادښت

فرهنگي څانگه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانگو څخه یوه اساسي څانگه ده. د دې څانگې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنگي خدمات وړاندې او گټور فرهنگي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانگې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانگې له اساسي دندو څخه گڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانگې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واپونو ته یې لوجې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانگې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېبله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (پنځه او اسلام) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (قاضی محمد حسن حقیر) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه گټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنگ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنگي څانگه

سریزی پرځای

له ډېره وخته راهېسې د بنځو د حقوقو او په اسلامي ټولنه کې د بنځو د رول او حیثیت موضوع جنجالي بڼه خپله کړېده او په دې وروستیو کې خو دا جنجال خپل وروستی پړاوونه وهي او د ورځې په مهمې موضوع بدله شوي ده .

دواړه خواوې (د بنځو د حقوقو پلویانو او په دې اړه د سخت دریځ لرونکي) له افراط او تفريط څخه ډک شعارونه ورکوي او خپل مقابل لوری پرې ملامتوي چې متاسفانه د دواړو خواو په دې جگړه کې د اسلام روح ټپي کېږي او په مستقیم او غیرمستقیم ډول د اسلام سپېڅلي او مبین دین د بدناملو او په اوسني وخت کې د ناچلنده دین د پېژندلو او معرفي کولو هڅې کېږي په اسلام کې د بنځو د رول او ارزښت په اړه خو په نورو ژبو کې ډېر کتابونه لیکل شوي دي ، خو په پښتو ژبه کې داسې کتاب چې د لوستونکیو هر اړخیزه تنده ماته اود اسلام ریښتونی تصویر یې انځورکړی او په دې اړه ټولو پوښتنوته شرعي ، معقول او منطقي ځواب ووايي لا تردې دمه مانه وو موندلی له همدې کبله مې قلم راواخېست او لستونې مې را بډوهل .

خطا ، سهوه او اشتباه له انسان سره ملگری ده زه دا دعوه نه شم کولای چې همدا کتاب دې په دې اړه لومړنی او وروستی کتاب وپېژندل شي او یا بل چاته د څېړنې او تحقیق اړتیا نه لیدل کېږي خو دومره په زغرده ویلی شم چې انشاء الله د اسلام اصلي بڼه په کې ښودل شوې ده او که

څوک يې راسره نه مني يا اختلاف کوي نو اختلاف يې په سر سترگو خو بايد چې د اختلاف طرز يې منطقي ، اصولي او شرعي وي او دلايل يې هم ثقه او معتبره وي .

د دې کتاب ليکلو کې مې له عمده ، ثقه او معتبرو ماء خذونو او مراجعو څخه استفاده کړې ده ، هره مسئله مې چې له کوم کتاب څخه رانقل کړې ده نو د همدې مسئلې په پای کې مې د هماغه کتاب نوم هم ورسره ليکلی او حواله مې پرې ورکړې ده .

همدا ډول له بناغلي رفيع الله روشن او انجنير محمد افضل ذاکر څخه ډيره مننه کوم چې د دې کتاب په کمپوز او ډيزاين کې يې ډيره ستوماني وزغمله او د کتاب ناوې ته يې د چاپ هار ور په غاړه کړ .

همدارنگه له ټولو هغو ورونو او خویندو څخه ډيره مننه چې د دې کتاب په چاپ کې يې مرسته کړې ده .

محمد حسن حقيار

www.melitahrik.com
0777 400 116

يوه دعوه او ځواب يې

لكه چې په پېلامه كې مو ولوستل د اسلام د بنمنان په اسلام تور لگوي چې بنځې ته يې حقوق نه دي ورکړي ، دوی وايي بنځه په اسلام كې هېڅ ازادي نه لري او د وينځې حيثيت لري ، له اسلام او قران څخه نا خبره مسلمانان هم له دوی سره د اشعار زمزمه کوي او په غير شعوري ډول د اسلام د دښمنانو په لاس د مسلمانانو په مقابل كې استعمالېږي ، دا چې دا دعوه څومره حقيقت لري او يا څومره ناوړه تبليغات او پروپاگاندا دي چې په اسلام پسې كېږي وروسته به لوستونكيو ته جوته شي ، موږ كه چېرې له اسلام څخه مخكې د جاهليت وخت ته كتنه وكړو او يا له دې څخه هم لږ وړاندې لاړ شو او وگورو چې په هغو ټولنو او وختونو كې د بنځو حال او حيثيت څه و او بيا په اسلام كې د بنځو له حقوقو څخه ځان خبر كړو نوراته په ډاگه به شي چې رښتيا هم څومره درناوی او عزت چې بنځو ته اسلام ورکړی په يوبل مذهب كې هم نه دی ورکړل شوی .

د دی دعوي د ثبوت لپاره څو قومونه او تمدنونه له اسلام څخه وړاندې او څو قومونه او تمدنونه له اوسني وخت څخه د بېلگې په ډول يا دوو ، او گورو چې حتی په هغو ملكونو او قومونو كې چې د بنځې د آزادۍ او مساوات چپغې وهل كېږي د دوی حالت په موجوده عصر كې څنگه دی .

بڼڅه د تاريخ په بېلابېلو پړاوونو کې

الف : په يونان کې

په پخوانيو قومونو کې يونان يو پرمختللی قوم و ، مگر په دې قوم کې بڼڅې هېڅ حيثيت نه درلود .

په يونان کې به بڼڅه د انساني ټولو بدبختيو بنياد گڼلې شوه ، د يونانيانو په نظر کې بڼڅه د ټيټې پورې مخلوق و . د تهذيب او کار له پرمختگ سره بڼڅې هم لږ پرمختگ وکړ مگر ورو ورو په يونانيانو بيا شهوت غلبه وکړله په دې وخت کې بدلونو بڼڅو دومره پرمختگ وکړ چې په انساني تاريخ کې ساری نه لري او د هر فن خاوندان به له دوی څخه راتاوو .

په يونان کې بڼڅه پالنې او د بڼڅو ذوق دومره غلبه وکړله چې بلکل خپل ځان ورځنې هېر شو ، لويو فيلسوفانو او پوهانو به زنا څه عېب نه بلله ، نکاح پکې غېږی ضروري وگڼل شوه ، له نکاح څخه پرته يوځای کېدل څه دشرم خبره نه وه ، د کام ديوي لمانځنه په ټول يونان کې رواج شوه (کام

ديوي د ديوتا بنځه وه مگر بيابې هم له نورو درېو ديوتاگانو سره آشنابې درلوده او دهغې په دربار کې د هرچا غوښتنې پوره کېدلې تردې چې حرامي کېوېد پيدا شو او بيا دې قوم دېته د معبوديت درجه ورکړله (فاحشه خانې پر عبادتخانو بدلې شوې، د نکاح اهميت له منځه لاړ په همدې ترتيب بنځې خپل اصالت له لاسه ورکړ، حتی په يونان کې لکه د ارسطو مشهور فيلسوف د اسبرطي په خلکو پرې اچوي چې له بنځو سره ولې آساني او ښه گذاره کوي^(۱) .

په يونان کې به بنځې د څارويو او نورو ملکيتونو په څېر پلورل کېدلې، (ريموستن) د يونانيانو يو استازی وايي چې مور لوڅې بنځې د خوند او صادقي او مهربانه بنځې د جسم د نورو غوښتنو د تامين لپاره غوره کوو^(۲) .

ب- په روم کې

په روم کې بنځو ته د څاروي په سترگو کتلی شول، دلته د لوړ کچ يوي غونډې فيصله وکړله چې بنځه ناولی حيوان دی چې نه کرامت لري، نه عزت او نه درنښت دهغوی سپک ساتل پکار دي او د خدمت لپاره يې استعمالوئ^(۳) .

دلته سړی د بنځو با دارو، په خپلو بنځو او اولادونو يې پوره مالکانه حقوق درلودل، آن په ځينو حالاتو کې يې دهغوی د وژلو اختيارات هم درلودل خو کله چې په روم کې عملي مدنيت خپور شو نو بنځو هم څه دمه

(۱) الاسلام بلامذاهب: دكتور مصطفى الشکعة او المرأة في الاسلام : استاد محمد عزه دروزه.

(۲) حياة اليونان، دحميرا بزگر د مونوگراف په حواله

(۳) حقوق المرأة في الاسلام عبدالقادر شبیة الحمد

وکړه اوس هم د پردې دود خونه و او فاحشه خانې وې مگر عفت او پاکي ته په درنه سترگه کتل کېدل او داخلاقو معیار هم اوچت و .

یوځل یو رومي سناتور دخپلې لور په مخکې خپله ښځه ښکل کړله ده دا کار د ملي اخلاقو سپکاوی وگڼل شو او په ملي شوری کې پرې د ملامتې غږ و شو مگر د غربي او شرقي تهذيب او تمدن له پرمختگ سره د رومي قوم په افکارو کې هم د ښځو په هکله بدلون راغی او ورو ورو د نکاح او طلاق په قوانینو کې دومره تغیر راغی چې حالات بلکل سرچپه شول. ښځو به خاوندانو ته پورونه ورکول، خاوندان به د ښځو مرثیان وو په وړه خبره هم طلاق ورکول کېده په دې دور کې به ښځو پرله پسې مېړونه کول. سید مودودي (رح) دیوې ښځې یادونه کوي چې لس مېړونه یې کړي وو .

جودنیل وايي چې یوې ښځې په پنځو کالو کې اته مېړونه کړي وو .

سناتور جوړوم له ټولو څخه د یوې باکمالي ښځې یادونه کوي چې هغې د نړیچي په وروستي وار درویشتم مېړه کړی و او د مېړه یې هم دا یوویشتمه ښځه وه .

آزاده عشق بازي څه د شرم او عیب خبره نه وه، ښځو او ترانو به یوځای او لوڅ لامبل^(۴).

ښځو خو انساني حقوق بالکل نه لرل حتی د روم رسمي قانون هم ښځه نا اهله بلله او داهلیت د نه درلودلو په اسبابو کې یې ښځه توب - هم مهم لامل باله یعنې یوازې نارینه یې اهل بلل .

(۴) برده سید ابوالاعلی مودودي .

ج : په مصر کې

په مصر کې بنځو ځان د خاوندانو وينځې گڼلې د هغوی خدمت به يې په دې ډول کاوه لکه چې وينځه د خپل بادار خدمت کوي ، هغوی هېڅ ډول آزادي نه درلودله او خاوندان د هغوی معبودان گڼلی شول .

په مصر کې بنځو کې خو يو وخت د شهوت رانۍ جذبه دې حد ته رسېدلې وه چې د مصر فرعون به هلکان وژل او نجونې به يې د خپل خدمت او د شهوت د اور د سرولو لپاره ژوندۍ پرېښودلې .

الله ج پر بني اسرائيلو د احسان په ډول د دې واقعي يادونه خو ځلې کړې ده فرمايي : « واذنجنينا کم من آل فرعون يسومونکم سوء العذاب يذبحون ابناء کم ويستحيون نسائکم ..... »^(۵)

يعني : (او ياد کړئ هغه وخت چې خلاص موکړئ د فرعون له خلکو څخه چې در رسولو به يې تاسې ته لوی عذاب ، ذبحه کول به يې ستاسې زامن او ژوندۍ به يې پرېښودلې ستاسو بنځې) د هغوی څه نور حيثيت نه و او داسې ظلم به ورسره کېده چې هېڅ حد نه لري .

د : په هند کې

په هند کې هم د بنځو هغه حال و کوم چې په روم او يونان کې و . دلته به کله سړيو د بنځو عبادت کاوه او کله به بنځو د سړيو عبادت کاوه ، فاحشه خانې په عبادتخانو بدلې شولې . په هند کې د بنځو پرمخ د تعليم

(۵) البقره ۴۹

دروازې وتړل شوې او داسې په سپکه سترگه به ورته کتلی شول چې له
نښو سره اړیکو لرونکیو کسانو لپاره یې د نجات او خلاصون دروازي
تړلې وې په سند (د پخواني هند په یوه برخه) کې له اسلام څخه د مخه
نښه بالکل بې عزته وه کله به یې چې مېړه مړ شو او سوځاوه به یې دا یې
هم ورسره سوځوله، که دې به انکار وکړ رتل کېدله، بد اخلاقه به گڼل
کېدله، هر چا به ورته د غدارې او بې وفا په سترگه کتل او بیا به ورسره
هیچا نکاح نه کوله او دهمېش لپاره به له خاوند او زوجیت څخه بې برخې
وه، زنا په کې عام رواج و.

د نکاح او کورنۍ ستومانتیا هېچا پر اوږه نه اخیستله اوس هم په هند
کې نښه د ټولني سپکه او ذلیلې برخه ده هېڅوک ورته د قدر په سترگه
نه گوري، په مختلفو پلمو وژل کېږي.

د هند پارلمان ته د یو ورسپارل شوي سند له مخې د ۱۹۸۸-۱۹۹۱
میلادي کلونو ترمنځه په هند کې (۱۵۸۹۱) نښې د واده د جهیزد
نشتوالي له کبله وژل شوي دي او یایې د خلکو د پیغور پر اساس ځان
وژلی دی^(۶).

و گورئ چې د واده د جهیزد نشتوالي په معمولي وړه خبره څومره نښې
وژل شوي دي دا دی مساوات؟ دا دی د نښو حقوق او آزادي، اوس هم د
پخواني جاهلیت په څېر په هند کې د نویو انجونو د وژلو لړۍ نښه توده
روانه ده.

(۶) شهادت ۱۳۷۰/۱۱/۲۹ هجري لمريز.

او په بېلابېلو پلمو هر کال زرگونه نسخې ځانونه وژني د نوای وقت ورځپاڼې د ۱۹۹۹ کال گڼې د یو خبر له مخې ، تېره ورځ د جهیز د نشتوالي له کبله په هند کې د یوې کورنۍ ۱۷ پېغلو یو ځای او په یوه ورځ ځان وواژه .

ه : د عربو په جاهلیت کې

په عربو کې له اسلام څخه وړاندې نسخې د چانه خوښېدلې د هغوی په زېږېدلوبه شرمېدل هغوی به یې دنفقې او جامې له وېرې او یا د جاهلي غیرت له کبله ژوندیې نسخولې په عربو کې به چې د چا په کور کې انجلی پیدا شوه گویا په هغه کور کې به قیامت و د قهر او غضب څپې به یې په مخ را څرگندې شوې د دوی د دې باطل رواج او باطلې عقیدې د له منځه وړلو په غرض الله ج فرمایي : «لله ملک السموات والارض یخلق ما یشاء یهب لمن یشاء اناثا ویهب لمن یشاء الذکور او یزوجهم ذکرا و اناثا ویجعل من یشاء عقیماً انه علیماً قديراً»^(۷)

« یعنی : الله لره دی حکومت په اسمانو کې او په ځمکه کې پیدا کوي څه چې وغواړي ، بخښي چاته چې وغواړي لونيې او بخښي چاته چې وغواړي زامن یا ورکوي جوړه زامن او لونيې او گړځوي چا لره چې وغواړي شنې خدای ج پوه او قادر دی پر هر څه .»

(۷) الشوری ۴۹-۵۰

دلته الله ج لومړی یاد دا نجونو وکړ او هلکان یې وروسته ذکر کړي
معارف القرآن د قرطبي په حواله د واثله بن اسقع قول راوړی چې د کومې
بسځې له گېډې څخه لومړی لور پیدا شي هغه مبارکه وي ^(۸).

الله ج فرمایي چې دلور او زوی ورکول زما په اختیار کې دي تاسو په هر
حال شاکر و اوسئ او د لور په زېږیدلو مه خفه کېږئ .

په جاهلیت کې په بسځو داسې ظلم کېده چې حتی هغوی ته د انسان په
سترگه نه کتل کېدل ، هغه وخت به بسځو لوڅ او برېنډ د بیت الله طواف
کاوه .

برېنډ گړخېدل څه د شرم خبره نه وه ، د منافقینو د رئیس عبدالله ابن ابی ا
بن سلول شپږ وینځې وې چې د هغوی لپاره یې سرايونه جوړ کړي وو ، او
هغوی یې زنا ته اړ وېستلې ، وهلې به یې او له هغوی څخه به یې دومره
ډېرې پېسې وغوښتې چې هغوی به یې له ورکولو څخه عاجزې وې او نا
چاره به وې چې بد کاري وکړي .

هلته د هر رئیس همدا حال و ، بنکاره سرايونه به و او د بېرغ په څېر توتې
به پرې زورندې وې هر چا به پېژندل چې دا د زنا او بدکاری ځایونه دي .

د مېلمنولپاره به یې د قدر ، درناوي او احترام په غرض انجونې
وروراندې کولې چې زنا به یې ورسره کوله .... ^(۹)

لنډه دا چې په جاهلیت کې له بسځو سره ظلم خپل وروستئ پورې ته
رسېدلی و په عربو کې به انجلی دومره بده گڼلې شوه چې هغه به یې
ژوندی بنخولې و اذالبنا (د ژوندیو لورگانو بنخول) په هغوی کې بالکل

(۸) معارف القرآن ج ۲۵۸ مولانا محمد شفیع

(۹) روائع البيان في تفسير آيات الاحكام محمد علي صابوني.

عام رواج و او په دې به یې ویاړ کاوه ، د خسر او اوبسي نوم له بنسکځلې څخه کم نه و کله به چې چا کره لور پیدا شوه دومره به خفه و چې گویا غټ غم پرې راغلی دی قرآن د دوی د دې جاهلې او ناوړه عنعنې حکایت داسې کوي « و اذا بشر احدهم بالانثى ظلت وجهه مسودا و هو كظيم يتوارى من القوم من سوء ما بشر به ايمسکه على هون ام يدسه فى التراب الاساء ما يحکمون»^(۱۰)

(یعنې : او کله چې خبر ورکړای شي یو تن د دغو کفارو ته په پیدا کېدلو) د لورنو وگرځي مخ د ده تک تور له غمه حال دا چې دی ډک وي له قهره ، پټ

گرځي له قوم (خپل) دهغه خبر دناخوښۍ له کبله چې ده ته ورکړل شوی دی ایا وساتي دی هغه (لور) سره د سپکوالي که ویې منډي ژوندی په خاورو کې ، خبر او سئ چې بد دی هغه چې حکم کوي دوی) دا ووپه جاهلیت کې د بنځو حال چې د لور په زېږېدنې به یې پلار تندی تروش نیولی وو او ټوله ورځ به یې له خفګانه څهره بدله وه . د ډېرې غصې ، نفرت ، غم او ندېښنې څخه به سرگردانه و او په دې غلط سوچ کې به و چې که د الویه شي نو زما زوم به وي ، زه به خسریم او چاته به مخ بندولی نه شم او که ژوندی یې په ځمکه ومنډم او ټول عمر ورڅخه ځان او زگار کړم ځینې مفسرین د [ایمسکه علی هون] معنا داسې کوي چې هغوی به یې بندیانې ساتلې او داسې به ذلیلې وې چې گویا له سره د ده اولاد نه وي حتی له سره انسان نه دی ....^(۱۱)

(۱۰) النحل_ ۵۸_ ۵۹

(۱۱) تفسیر کابلی ج: ۳ مولینا محمود الحسن دیوبندی او مولانا شبیر احمد عثمانی

الله ج فرمايي: « و اذا الموؤدة سئلت باي ذنب قتلت » .....^(۱۲)
يعني « او كله چي له ژوندئې بنځي شوې لور څخه تپوس وکړلی شي چي
په کومه گناه وژل شوې ده .»

قيس بن عاصم التميمي اته لورگاني ژوندئې خبني کړې وې .
بنځو په ميراث کې حق نه درلود ..^(۱۳)

د خپل مال واک يې نه و دخپلو ورونو او زامنو سره ودونه کېدل يو سړي
به لس او شل بنځي کولې کوندي ته په اسانه دبل مېړه اجازه نه وه ، مگر د
اسلام د سپېڅلي دين په راتلو دا هر څه باطل دودونه له منځه ولاړل بنځو
ته يې عزت او درنښت او رښتوني انساني حقوق ور په برخه کړل او له
وحشت نه ډک دودونه له منځه ولاړل .

و: په امريکا کې

غربيانو بنځو ته ازادي او ترقي نده ورکړې ، بلکه هغوی ته يې ذلت ورکړ
، هغوی يې کار ته اړ باسلي چي له نفقي او لگښت څخه يې خلاص شي .
د هغوی کوچنيان يې د هغوی له نظر او روزني څخه محروم کړل هلته بنځه
د نارينه وملعبه ده ، په سرايونو دوکانونو او رقص خانو کې ورځني کار
اخلي لوش او له بې حيايي څخه ډک فلمونه يې ترينه ثبت کړل .
د سينماگانو په پردو کې يې هغه د حيوان په څېر معرفي کړله ، د هغوی
نبايست ، ځواني او ارزښتمن بدن يې له خاورو سره خاورې کړ او س هغوی
نا چاره دي چي د ځان لپاره د نفقي د حاصلولو په غرض شپه او ورځ پر

(۱۲) التکوير ۸-۹

(۱۳) روح المعاني علامه الوسي .

خان يوه کړي او خان ته نفقه پيدا کړي ځکه سړی خو اوس د خپل شهوت اور په دوی سړوي او نور يې په غم کې نه دي .

يو استاذ چې په لوېديځه نړۍ کې يې ډېر وخت اړولی و مور ته وويل کله چې ماغربي بنځو ته په اسلام کې د دوی حقوق بيان کړل ډېرو بنځو ژړل او فرياد يې کاوه چې کاش په ختيځ کې له مسلمانانو سره اوسېدلی او له دې گنده تمدن څخه لېرې وای .

حتی په لندن کې آن په يوولسمې پېړۍ کې هم بنځې پلورل کېدلې هغوی ته په هېڅ هم د تسلط حق نه و (۱۴) .

ز : په فرانسه کې

که د اروپا تېر پېښلیک ته وگورو نو وینو چې هلته بنځه انسان نه گڼل کېده ، په کال ۱۸۵۲ م کې فرانسويانو له ډېر کونښن وروسته ايله بنځو ته دومره خدمت وکړ چې هغوی يې دې پرېکړې ته اړ کړل چې بنځه انسانه ده ، خو سپکه او ذليله او د خدمت لپاره پيدا شوې ده .

په فرانسه کې بنځه د خاوند تابع ده په خپل مال کې د لاسوهنې (تصرف) حق نه لري ، د هغې ټول مال د مېر په واک کې دی .

بنځه د خاوند له موافقې پرته په هېڅ معامله کې گډون نه شي کولای هلته خاوند له بنځې څخه خوند او گټه اخيستلای شي ، خو نفقه يې په خاوند نه شته .. (۱) (۱) ..وظيفة المرأة المسلمة على القاضي .

(۱۴) تحفة العروس محمود مهدي استانبولي .

په فرانسه کې د بنځو له زړونو څخه دا ولاد د مینې او محبت فطري جذبه وتلې ده ، هغوی اوس د اولاد پر مرگ خونبېرې .

دیوې بنځې د شپږو میاشتو کوچنی مړ شو ، نو دا دهغې په وړاندې په گډا شوه او خپلو گاونډیانو ته یې وویل : اوس موږ بیخي بل بچی نه زېږوو ، زه اوزما خاوند د دې بچې په مرگ ډېر خوښ یو .

په کال ۱۹۱۸ م د فبروري په میاشت کې د لوار محکمې ته دوه انجونې د بچیو د وژلو په جرم وړاندې شولې ، له دوی څخه یوې خپل بچې په اوبو کې ډوب کړی و ، دویمې د خپل زوی مری خفه کړې وه ، خو هغه ژوندی و ، بیا یې په هغه دیوال راوغورځاوه و سړیې میده میده شو ، خو دا دقانون په آند مجرمې ونه گڼل شوې .

په همدې کال د مارچ په اتلسمه د «سن» محکمې ته یوه رقاصه وړاندې کړل شوه چې دخپل زوی ژبه یې له تالو څخه راوېستلې وه ، سړیې ورته مات کړی و او مری یې ورته غوڅه کړې وه ، خو دا بنځه د محکمې پر وړاندې گناهگاره نه وه ^(۱۵) .

ح: په نوره اروپا کې

په امریکا او فرانسه کې چې د بنځو کوم تصویر موږ وړاندې کړ ، دا په ټوله اروپا کې چلېږي د بنځو او نارینه وبې قیده ازادئ ، فحاشئ او بد کاری ته وده وکړه .

(۱۵) پرده : سید ابوالاعلی مودودي .

برېښه تصويرونه ، عشقي افسانو ، گډا ، سندرو او ..... د اروپا خلک داسې کرل چې له ژوند څخه يې ووېستل هلته کورنی نظام ختم دی بنځه خپله نفقه ځانته پخپله گټې دخپل فزيکي او طبيعي جوړښت پر خلاف دژوندانه د بوجونو پورته کولو ، دکورني نظام ختمېدلو او... له بنځې څخه بې قدره آله جوړه کړله چې د ژوند غرض يې يواځې په همدې کې خلاصه شو چې د دنارينه وو د شهوت سرولو لپاره پيدا ده اوبس ، دې بې قيد او شرطه آزادۍ چې د لوېديځ او اروپا د خلکو لپاره څه ډالۍ راوړلې ان شاء الله وروسته به رايا د شي اوس چې لوېديځوال له دې ژوند څخه تنگ شوي هر چاته په ډاگه ده چې هلته هره ورځ په سلگونو خپل ځان وژني ، داځکه چې هغوی ته د ژوند غايه او غرض همدا د دنيا خو ورځې معاش بنسکاري ، سکون ، اطمینان ورسره نه وي او د دنيا په ژوند مور شي بالاخره په ځان وژنې لاس پورې کړي ، دا په لوېديځ او اروپا کې د آزادۍ او مساوات ډالۍ ده ، څومره خلک چې ددې آزادۍ په نتيجه کې د اعصابو په ناروغۍ اخته دي د هاغو ځايونو روغتونونه يې شاهدان دي .

ط: په چين کې

چين هم يوله هغو هېوادونو څخه دی چې اوسېدونکي يې داسلام په سپېڅلي دين له کلونو کلونو راهيسې تور لگوي چې گواکې د بنځو حقوق يې تر پښو لاندې کړي دي ، او په اسلام کې د نړاو بنځې مساوات نشته دی .

عجيبه ده چې دوی په اسلام کې د نر او ښځې مساوات غواړي ، خو اوس هم په چين کې له موره نوې پيدا بې گناه انجونې وژل کېږي .
د چين يو لوړ رتبه مامور د چين پارلمان ته وايي : په چين کې دا نظريه چې سړی پر ښځو غوره دی ژر او آسانه له منځه تللی نه شي او ښځو او سړيو ته مساوي حقوق ورکول په مخه کې اوږده لار لري .
چين چې په اسلامي هېوادونو کې د نر او ښځې د مساوات لپاره له کلونو کلونو راهيسې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کوي ، پخپل هېواد کې يې د ښځو د حقوقو د ساتلو قانون د ۱۳۷۱ ه ل د وري (حمل) په مياشت کې تصويب کړ^(۱۶) .

ی : په پخواني شوروي اتحاد کې

دا په لوېديځه ټولنه کې د ښځو د ژوند تصوير و ، اوس رايي چې په ختيځه نړۍ کې د ښځو حال وگورو حقيقت دادی چې په شرق کې هم کمونستانو يواځې په خوله د ښځې لپاره د آزادۍ او مساوات چپغې وهلې مگر په عمل کې يې له هغې څخه د ټيټې پورې يو مخلوق جوړ کړ او هغه يې د فطرت پر خلاف ستونزو او ورک لارې ته مخه کړه ، د هغې د انساني کرامت او فطري نيکمرغۍ په ترورولو کې يې له هېڅ ډول هلو ځلو نه ډډه

(۱۶) شهادت د وري ۹ مه ۱۳۷۱ ه ل .

ونکره د کمونیستی د پوچې فلسفې بنسټ ایښودونکي کارل مارکس وایي: «بنځه باید دخپل ژوند د پایښت لپاره حتماً کار وکړي»^(۱۷)

نکاح خو یو مذهبي دستور گڼل کېده او کمونیزم خو مذهب هسې هم تاریک (اپین) او د پرمختګ او تمدن په مخ کې خنډ گڼي ازاد گډون او کورنی نظام له منځه تلل د کمونیزم مرام او اصول دي هلته لوی او کوچنی باید کار وکړي، کوچنیان باید په وړکتون کې لوی شي، د مور د مینې او محبت څخه له ډکې غېږې ځنې دې لېرې و اوسي هغوی باید په داسې سېستم سره لوی شي چې بیا نه مور وپېژني او نه خور.

په روسیه کې د کمونستانو له بریالیتوب څخه وروسته به حکومتی نشراتو د انساني حقوقو څخه په عامه توګه یادونه کوله، مګر د بنځو حقوقو ته به یې په ځانګړي ډول هېڅ نغوته نه کوله چې لدېنه د اندریه زفاروف یو کتاب چې د (خطر او دهغې سبب) په نامه یې لیکلی و مستثنی دی په دې کتاب کې هغه خطر ته ګوته نیول شوې وه چې د شوروي اتحاد (د هغه وخت روان موجوده رژیم) بنځو ته ډالی کې کومې بدني او عصبي ناروغۍ راوړې وې او د بنځو ولادت او زېږنده یې کمه کړې وه په (۱۹۷۹م) کال د دسمبر په میاشت کې د انساني حقوقو تر عنوان لاندې یو کانفرانس جوړ شو.

څرنگه چې د بنځو د قهر او غضب څپې موجوده رژیم ته مخ په زیاتېدو وې نو له ډېر ټینګښت څخه وروسته یې له حکومت څخه د یوې خپرونې اجازه واخستله چې (د روسي بنځې د تاریخ) په نامه خپرېدله په دې نشریه کې

(۱۷) المرأة بين البيت والعمل \ دكتور محمد سلاله آدم

په شوروي اتحاد کې د بنځو د ستونزو په اړوند مقالې او مضامين خپرېدل مختلف اشعار او تاريخي واقعي چې په دې موضوع پورې اړونده وې په دې خپرونه کې خپرېدلې ، دې خپرونې د روسي تزاري او انسان د بنسټه رژيم له منافقت او ټگماری څخه پرده پورته کړه هغوی چې په خوله څه ويل او په عمل کې يې څه کول دي خپرونې دا هر څه په ډاگه کړل ليکوالې يې بنځې وې هغوی به د خپلو شراب خورو مېړونو له ناوړه گذارې څخه ډېر شکايتونه کول دې خپرونې ليکلي دي : روسانو له بنځو سره د مساوات ژمنې کړې وې خو د دې پرځای چې بنځې ته ارامي ، هوساينه او نېکبختي راولي هغوی ته يې د بدمرغۍ او ذلت ډالۍ راوړلې د هغوی د ژوند ستنې يې وړنگولې .

په متوفی شوروي اتحاد کې چې له بنځو سره څومره ظلمونه کېدل څومره بنديانېدلې ، او له هغوی سره چې د وحشت کومې کړنې سرته رسېدلې ، دې مجلې پټ پرېښودلې ، دې نشريه کې د نړاو بنځې پر مساوات حتی د کار په ساحه کې هم ډېر کلک رد شوی و .

فيلسوفه تانيانا خوتچيفا چې مارکسيستي تعليم لري ليکي : دلته په روسيه کې نارينه نه غواړي چې بنځې وساتي او دهغوی مسئوليت ومني ، د شوروي تعليم او دمارکس نظريات چې د نړ او بنځې د مساوات چپغې وې په حقيقت کې د بنځو سپکاوی دی .

دارژيم د بنځو ازادي نه ، بلکې سپکول غواړي دا نظام غواړي چې له نارينه څخه دې هم بنځه جوړه کړي او په هغوی کې د ازادۍ ، زورورتيا ، برم او وقار احساس له منځه يوسي د شوروي حکومت د دې نشريې ليکوالې تر تهديد او گواښ لاندې ونيولې او د دې حرکت ځينې گړندی غړې يې

زنداني کرلې لکه د تانیا ، مابونافا ، لیکوالي او شاري يې تبعيد کرلې
« بلياز پیسکایا » يې پنځه کاله په بند محکومه کړه . دې حرکت
پرافغانستان د روسانو دیرغل د تقبیح (غندنې) په غرض پر مختلې
مقالې خپرې کرلې او دا حرکت اوس هم دنادی مریم په نامه فعالیت
کوي .....^(۱۸)

www.melitahrik.com
0777 400 116

---

(۱۸) وظیفه المرأة المسلمة على القاضي .

بنځه په بېلابېلو مذهبونو کې

الف : په يهوديت کې

يهوديان بنځې بې ارزښته او بې اهميته گڼي د هغوی په نظر بنځه د انساني مصيبتونو سرچينه ده لکه څنگه چې په يهودي خرافاتو کې حضرت (حوا) د انساني مصيبتونو بنسټ گڼلی شي .

په يهوديت کې خاوند د بنځې د وژلو واکمن و ، عزت او شرافت يواځې د سړيو لپاره ځانگړی و ، نکاح يو غير ضروري عنعنه گڼل کېدله او که چا به نکاح وکړه نو د هغې پابندي ارومرو نه وه ، په وړو او معمولي خبره جدايي راتلله .

يهوديان په عیاشۍ او شهوت رانی کې دومره ډوب شول چې يوه زنا کاره بنځه د دې قوم معبوده وه او دهغې تعظيم به يې کاوه^(۱۹).

ب : په مسيحيت کې

په مسيحيت کې بنځه د گناه مور او د بدۍ بنسټ او اساس گڼلی شي د مسيحيانو په نزد بنځه يو داسې سرچينه ده چې خلک د گناه په لور لمسوي ، د جهنم په لور نېغه لاره او د ټولو انساني مصيبتونو پيل هم بنځه بولي ، دوی وايي : د دې بنځې والی له ټولو څخه غټ د شرم خبره ده ، بنځې ته په خپله بنکلا او بنايست شرمېدل پکار دي ځکه چې دا

(۱۹) پرده سيدابو الاعلی مودودي .

د شیطان په لاس کې یوه پیاوړې وسله ده ، دې ته پکار دي چې تل دې د خپلو گناهونو لپاره کفارو ورکړي ځکه د همدې له لامله نړۍ او نړیوال په مصیبت او لعنت گرفتار دي . ((ترتولیان)) [Tertilian] چې د مسیحیت په امامانو کې دیو لومړني پیر امام دی د بنځو په هکله وايي : بنځه یوه داسې بدې ده چې رغېدن ترې ، نه کېږي ، یوه پیدایشی و سوسه ده ، یو داسې افت دی چې مینه ورته کېږي ، یوه بنسکلا ده چې لوټل کوي او یو لوی بنسکلی مصیبت دی .

د دوی هم اند دادی چې د بنځې او سړي ترمنځ عشقي اړیکې پخپل ذات کې پلیتې او د اعتراض جوگه کار دی که څه هم دا اړیکې د نکاح په صورت کې وي ، پیغلنوب داخلاقو معیار وټاکل شو لومړی خودې هلک او انجلۍ بالکل واده نه کوي او که واده هم وکړي نو صنفی اړیکې دې نه ساتي د کلیسا کارکوونکي په یوازیتوب کې له بنځې سره یوځای کېدلی نه شي ، داسې نظرونو د بنځې حیثیت له حده زیات سپک او کم کړي . د معاشي حیثیت له مخه بنځه بیخي بې وسه او د سړي په واک کې وه په میراث کې ورته ډېر لږ حقوق و ، پخپله گټه یې هېڅ واک نه درلود ، دهغې د هرڅه واکمن د هغې خاوند و د طلاق او خلعي اجازه بالکل نه وه ، که څه هم د بنځې او خاوند زړونه ډېر بد شي او که له کورڅخه دوزخ یا گور هم جوړ شي او که د ډېرې سختې اړتیا له کبله د بیلتون لپاره ناچاره شول نو له بېلېدلو څخه وروسته د دویم ځل نکاح اجازه بیا نه سړي ته شته ده او نه بنځې ته . (۱) پرده : سید ابوالاعلی مودودي .

دا په حقيقت کې له لومړي صورت څخه هم ډېر دردمن و ، ځکه چې يا خودې ټول عمر دواړه د راهب او راهبې ژوند تېروي يا دې ټول عمر په گناه کې تېروي .

د خاوند د مړ کېدلو په صورت کې بښځې ته او د بښځې د مړ کېدلو په صورت کې خاوند ته د بلې نکاح اجازه نشته او دا کار لوی عيب گڼل کېده ، د انگلستان د جمهور رئيس اتم هنري (۱۵۰۹-۱۵۴۷) م په وخت کې د انگلستان پارلمان فيصله وکړه چې بښځه د مسيحيت کتاب (عهد جديد) نشي لوستلی (۲۰) .

دا و د بښځې حال په هغه مسيحيت کې چې نن سبا يې پر لوبديځې نړۍ خپل جال غوړولی دی ، او دانسان لپاره د سعادت او نېکمرغۍ چينغې وهي !

دامو د نړۍ د پرمختللو لسگونو هېوادونو او مدنيتونو څخه خو هېوادونو ته د بېلگې په ډول گوته ونيوله ، هغه چې د مساوات او د بښځې لپاره د ازادۍ ډېرې چينغې وهي همدارنگه د نړۍ د لسگونو مذهبونو څخه مو دوه مشهور هغه مذهبونه ياد کړل کوم چې د مساوات ، د بښځې لپاره د آزادۍ او دهغې د حقوقو د غوښتلو د تشو شعارونو په نوم مبارزه کې تر هر چا وړاندې قدم ږدي او دا چې په عمل کې يې څه وکړل او تردې شعار لاندې يې له بښځو سره څه ظلم وکړ هغه لږ خو تېر شو او لږ څه نور به وروسته ولولۍ .

(۲۰) حقوق المرأة في الاسلام عبد القادر شيبه الحمد .

د نړ او بنځې د مساوات په هکله به هم لنډ بحث وکړو او و به گورو چې
د مساوات مدعیان په عمل کې څه کوي او آیا د نړ او بنځې ترمنځه بشپړ
مساوات راتلای شي؟ مساوات یعنی څه؟ خو د دی لپاره چې ښه پوه
شوو چې دا مساوات د بنځې له فطرت سره ظلم دی که انصاف او د دې
مساوات زیانونه د بنځې لپاره په ځانگړي ډول او د ټولني لپاره په عمومي
ډول څه دي؟ ښه به دا وي چې د دواړو ډلو ترمنځ هغه توپیرونه وپېژنو چې
فطرت هغوی یو له بل څخه بېل کړي دي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د بنځې او نارینه ترمنځ توپيرونه

الف : بيولوژيکي توپيرونه

د نارينه روغتيايي حالت د بنځې په انډول بڼه وي ځکه چې په هغه کومه ټاکلې ناروغي نه راځي کومې چې پر بنځې راځي .

د حيض او نفاس حمل او زېږونې ، د تي ورکولو ، د کوچني د روزنې اغېزې د بنځې په بدن پريوځي : مثلاً : په حيض کې د بنځې بدن پر هغې درنېږي د تودوخې درجه يې ټيټېږي ، هاضمه يې خرابېږي ، د بدن غړي يې سستېږي په هرو سلو کې (۲۳) بنځې په حيض کې درد نه لري نورې ټولې له دې دردونو څخه ځورېږي .

علي القاضي د نور سکستشنسکي ، امېل لورک ، لاینسکي ، فان دی فلدا ، مېل نورلاک ، گبهارد ، کرسی شکنسکي ، کرافت ايبنج او داسې نورو مشهورو ډاکټرانو او پوهانو نظريات را اخېستي دي چې لنډيز يې دادی .

بنځې ته په حيض کې سردرد ، ستوماني ، د اندامونو سستي ، د هډوکو درد ، د اعصابو کمزورتيا ، په مثانه کې پریشاني ، له بدهضمۍ څخه شکايت ، په سينه کې درد ، دتنفس سرعت ، د طبيعت گډوډ والی او پرېشاني لکه چې بنځه ډېره ناروغي وي ، له نامه څخه لاندې درد چې د زړه تنگوالی به ورسره وي پيدا کېږي ژرېدونکې به وي ، فکر خراب وي ، سکون ، اطمئنان ، سوکالي او آراموالی ورسره نه وي ، خپل ورځنی

کار نشي کولای ، د بدن غړي يې د ارادې تابع نه وي مثلاً : که کاتبه وي پوره ټايپ نه شي کولای ، د يو ټکي په بدل بل ټکی وهي جمله جوړولای نه شي ، غير اختياري کار ترې وشي ، پدې ورځو کې به ډېر جنگ او لانجې کوي ، د هغې له اخلاقو څخه به په دې ورځو کې هر څوک شکايت کوي ، حتی د هغې اولاد هم.

ډاکټر (وينزج) د خپلو مشاهداتو په رڼا کې ليکي : کله چې د نسځې له پلوه محکمې ته کوم شکايت کېږي نو ودې گوري بسايي چې هغه د حيض په وخت کې وي ، ځکه چې په دې موده کې د هغې اعصاب کار نه ورکوي ، او د حمل په موده کې هم څو مياشتې کله ناروغه وي او کله روغه او د ولادت څخه وروسته (نفاس کې) هم د نسځې هغه حالت وي کوم چې په حيض کې وي .

ډاکټر (هيولاک ايلس اوبرت مول) ليکي : نسځه بايد د حمل (بلا ريننت) په وروستۍ مياشت کې نه دکور کار وکړي او نه د دفتر همدارنگه د نارينه اندامونه کلک او غښتلي وي پلنې او پراخه اوږې لري ، وره او تنگه گډېده يې وي ، د بدن شحميات (وازدې) يې په مناسب ډول په بدن کې وپشل شوې دي ، ږيره او بریتان يې راشي او ازي يې غټ او غليظ وي ، مگر نسځه نرمه او گرده وي ....

ډاکټر شفيق عبدالملک ليکي :

نسځه بسکلې بڼه لري ، تيونه يې په مناسب ځای کې دي چې د کوچني د تغذيي لپاره مناسب او بنایست او بسکلا کې زياتوالی راوړي ، گرده بڼه غوره کړي عورت يې په مناسب ځای کې دی چې کوروالي، حمل او تناسل

ته ښه برابر دی او څنگه چې ښکلا غوښتنه ده هماغسې یې اواز نرم دی
(۲۱).

د نر او ښځې ترمنځه د غړو په اړوند نولس (۱۹) توپیره دي ، د نارینه
ماغزه د ښځو له ماغزو سره توپیر لري پدې هکله یو عالم چې په (۱۹۱۸
م) کال کې یې د نوبل جایزه واخپستله ډیره څېړنه کړېده یو ته یې نارینه
ماغزه او بل ته یې ښځینه ماغزه نوم ورکړی دی ..... (۲۲)

الله ج انسان ته څنگه چې د ښکلا غوښتنه ده ښایسته ښه ورکړه ، څه چې
نارینه په ښکلا کې ډېرښت راوړي هغه یې نارینه ته ورکړل ، او کوم څه
چې د ښځې په ښکلا کې ډېرښت راوړي هغه یې ښځې ته ورکړل . فرمایي :
[لقد خلقنا الانسان فی احسن التقوم] (۲۳)

یعنې : په تحقیق سره موږ پیدا کړی دی انسان په ښه اندازه سره»
همدارنگه د وزن له نظره نارینه دروند او د اوږد قامت خاوند دی د نر
هډوکي کلک او غښتلي دي ښځه د نر په پرتله ژر لویېږي بدن یې ژر وده
کوي د ښځې بدن د نر په انډول دوازدې د ذخیره کولو ډېر قابلیت لري ، په
نارینه کې وازده په سلو کې اتلس (۱۸%) او په ښځو کې (۲۸%) ده .
علي القاضي وايي چې : د هر انسان په بدن کې (۲۰) میلیونه سوري دي
مگرکه په مایکروسکوب کې څیر شئ پېژندلی یې شئ چې دا د نارینه د
بدن سوري دي او داد ښځې .

(۲۱) مبای علم التشريح و وظائف الاعضاء ۱۰ دکتور شفيق عبدالملک .

(۲۲) وظيفة المرأة على القاضي

(۲۳) التين ۴ .

ب: سيكلوژيکي توپيرونه

د عين الشمس په پوهنتون کې د علم النفس (اروا پېژندنې) استاد دكتور سيد فواد البهي ليکي: انجلۍ دخپل عمر د مراهقت تر دورې له هلک ځينې هونسياره او ځيرکه وي، له مراهقت څخه تر بلوغ هلک هونسيار وي او وروسته بيا دواړه برابر وي.^(۲۴)

دوه غربي پوهان د هلکانو او انجونو ترمنځ د ازموينې د نتيجې ترکتلو وروسته وايي چې دا دواړه ډلې په نمر وکې سره برابرې دي. په هر حال د نر او بنځې ترمنځ توپيرونه علماوو روښانه کړيدي، لکه د بنځې عاطفه: نرم طبيعت، د اسرارو (پتو) نه ساتنه ژر تر اغېزې لاندې راتلل په وړه خبره خفگان او خوشحالي بنځې په ستاينه او غندنه کې ترهر چا مخکې، په مدح او ثنا کې پياوړې دي، بې له کوم دليل او پلټنې څخه چې څه واري نو هغه مني صبر او تحمل نه لري.

ج: فزيولوژيکي توپيرونه

د نارينه او از سخت، غټ او غليظ دی او د بنځې او از نرم او لنډ دی، د غدو او زړه ناروغي په بنځو کې ډېره وي، ډاکټران وايي چې: د دې لامل حمل، حيض، نفاس (ولادت) او رضاعت (تې ورکول) دي. دا د د بنځې او نارينه و ترمنځ مهم توپيرونه چې فطرت په نر او بنځه کې پيدا کړي دي.

(۲۴) وظيفة المرأة المسلمة نقل له الزكاة څخه.

دا چې کوم توپيرونه مو په گوته کرل دا ټول جوتوي چې د بنځې دنده بېله او د نارینه بېله ده .

اوس که څوک له دې سر بېره بياهم بنځه د کار ډگر او کړاوونو ته راکشوي او هغه درانده کارونه پری کوي چې هغه يې زغملې نه شي او دفطرت په خلاف يې له ستونزو سره لاس او گريوان کوي نو دا له بنځو سره ظلم نه نو آخر څه دي؟ آیا دوی حقيقت کې بې انصافان او د بنځو د بنمان نه دي؟

www.melitahrik.com
0777 400 116

مساوات

په مساوات کې وايي چې بنځه او سپری په اخلاقي مرتبه او انساني حقوقو کې بالکل برابر دي او بايد دواړو ته په يوه سترگه وکتل شي .

په متمدن ژوند کې هم بنځې بايد هغه کارونه وکړي کوم چې سپری کوي او هغه اخلاقي بندیزونه دي د بنځو لپاره هم ورک کړل شي کوم چې د سپري لپاره نشته دواړه ډلې دې اوږه په اوږه کار وکړي ، هرڅه چې دوی وغواړي کولی يې شي صنفی اړیکې د دوی خپل حق دی، په بنځو باندی نوره د سپریو واکداري نشته ځکه دواړه انسانان دي هریو دې يې خپله گټي او خپله دې يې خوري .

بنځې دې د ژوند په ډگر کې په خپلو پښو ودرېږي او د سپریو له احتیاج څخه دې ځان وژغوري دوی که یو له بل لپاره جنسي قرباني ورکول غواړي نو ټولنه دې ورته تندی نه تريووي ، که نکاح کوي نو هم د دواړو دموافقي پر اساس او که څه وخت جدا کېدل غواړي نو جدا کېدلای هم شي دغه مساوات چې په حقیقت کې د وگړنیزو ټولنو لپاره له مصیبت او خطر څخه کم نه و ، انساني ټولنه د تباهی او بربادۍ سره مخ کړله .

انسانی کرامت یې ترپښو لاندې کړ ، د دې مساوات په ترڅ کې چې کوم زیانونه ټولني ته مخ شوي دي ډېر زیات دي زه پرته له دې چې د دې مساوات مذهبي اړخ تحلیل کړم ، هغوڅو زیانوته چې په عمده ډول د مساوات غوښتونکي ټولني ورسره مخ دی گوته نیسم :

الف: دفحاشی ډ پروالی

کله چې بنسټه دکار لپاره بهر نړۍ ته وزی او څه مذهبي تمانع هم ورسره نه وي ، د گناه خیال د جنت او دوزخ وېره نه وي طبعي منظرې او داسې نور زړه رابنسکونکي حالات هم گوري چې دهغې جنسي قوه په اور بدلوي د ټولني له ملامتۍ څخه هم خلاصه ده نو بیا به ولې د ټولني د ځوانانو د خوشحالولو لپاره گډا او رقص نکوي ، ولې به په سټېج سندرې نه وايي ، دهغې لپاره د جنسي اړیکو د ټینګولو په غرض کوم ځانگړی څوک مطرح ندی له هرچا سره یې چې زړه وغواړي خپلې غوښتنې پوره کولای شي نو بیا ولې د چا دنکاح په ولکه کې ځان د تل لپاره ورکړي .

که د حرامي بچي د زېږېدلو خطر په وي نو د حمل د غورځولو (برت کنترول) لاره خو خلاصه ده اوس خو ورته د حمل د پيدا کېدلو پورې گوري هم نه ، هلته بنسټه مقناطيس (اوسپنکبن) جوړه شوې ده او داتنگې او نازکې جامې ، پرقيدونکي پوډر ، سرخي ، د ډول سينگار سامانونه ، له عشق او محبت څخه ډکې افسانې ، په سينماگانو بربنډ فلمونه کتل او ثبتول ، په اخبارونو کې زړه رابنسکونکي تصويرونه ، ناولونه او افسانې دا ټول اور مړ کوي نه ، بلکې تازه کوي يې .

په هغه بيان کې چې په ۱۹۷۷ م کال د امريکا د متحده ايالاتو د تحقيقاتو له دفتر څخه خپور شوی و ، وايي : دلته د بنسټه ازادۍ سره جرايم زيات شوي دي عياشي او فحاشي خپل اوج ته رسېدلې او په دې جرايمو کې د

جین برت او «برناردین دورن» په خیر ډبرو هغو کسانو گډون کړی دی چې د بنسټو د ازادۍ، چپغې او سوري يې وهلي .

دا فحاشي دې حد ته ورسېدله چې د لویو لویو کورنیو بنسټو بنسټکاره زنا ته ملا وتړله او زنا خو چا ته عیب هم نه بنسټکارېدله او که د چا په طبیعت به دې کار څه ناوړه اغېزه کوله هغه به تنگ نظري او له تمدن او پرمختگ څخه لېرې خلک گڼل کېدل، د هغو ځایونو حکومتی واکمنان زنا څه عیب نه گڼي دا اوس په برطانیه کې د دریم ځواکمن سیاسي لیبرال دیموکرات گوند مشري پېرن رشنون په پارلمان کې د مطبوعاتي کانفرانس په ترڅ کې ومنله چې له خپل سکرتر سره یې زنا کړی ده .

د برطانیې لوی وزیر په دې خبره هېڅ غور و نه گراوه او ویې ویل چې دا نه کوم سیاسي جرم دی او نه له سیاسي چارو سره څه اړه لري^(۲۵).

د کلنتین او مونیکا لیونسکي د معاشقې داستان خو پوره څو میاشتې د خپرونو تغذیه وه .

ب : د کورني نظم خرابول

د مساوات دې ډول له افراط څخه ډک خیال بنسټه له خپلو فطري فرائضو څخه غافله کړه په کومو چې تمدن ولاړو نه یوازې تمدن ، بلکه د انساني نوع پایښت پرې ولاړ و سیاسي کشمکش ، دفترونو او کارخانو کې نوکري د موسیقۍ په محفلونو کې گډون ، ورزش او دمنډو په ډگر کې برخه

(۲۵) جنگ ورځپاڼه ۱۰ فبروري ۱۹۹۲ م .

اخيستل، ځان لپاره د نفقې پيدا كول دا ټول د كورني نظم د خرابېدو لامل او بنسټه ترې بېزاره او متنفره شوله، اوس په لوبديځه نړۍ كې كورني نظام ورو ورو له منځه ځي، بنسټه يې د ځان لپاره گټي او نارينه يې د ځان لپاره، دوى يوبل ته اړه نه لري د دواړو ډلو ترمنځ له جنسي اړيكو څخه پرته نورې كومې اړيكې پاتې نه شوې چې د دواړو يو ځاى ژوند تېر كړي او جنسي اړيكې هم ازادې دي او داغونستنه هم په اسانۍ پوره كېږي نو بيا ولې د چا په ولكه كې خپله غاړه وركړي.

د گناه تصور خو له مذهب سره ولاړه ټولنه دا كار بد نه گڼي او بيا هم كه د څه خطر يا وېره وي هغه به د ناروا بچي د زېږېدلو او لويولو ستوماني وي نو لكه چې دمخه مو وويل د حمل غورځول خو هم اوس اسانه شوي دي د زيات تفصيل لپاره وگورئ^(۲۶).

نن په غرب او اروپا كې په سلگونو زره انجونې پېغلټوب خونبوي او خپل ژوند په شهوت پالنه كې تېروي د برت كنترول په واسطه نن په غرب او اروپا كې د ميليونونو انسانانو دنيا ته د راتگ مخنيوى كېږي. د طلاق او بېلتون لپاره وړه خبره هم بس ده د نن سبا ټول علماء او پوهان په دې خبره اتفاق لري چې د نړاو بنسټې لپاره د نېكمرغۍ او نېكبختۍ ژوند كورنى ژوند دى په كور كې انسان ته سكون، اطمینان، آرامتيا او هوساينه وړپه برخه كېږي.

د كوچني روزنه بنه كېږي مينه او محبت ډېرېنت مومي د دى مساوات او د بنسټو د كور د پرېښودلو په ترڅ كې بنسټه له خپل اولاد سره بالكل مينه نه

(۲۶) پرده سيد ابوالاعلى مودودي.

کوي ، لکه څاروی چې هر چېرته بچي وزېږوي بیا يې هېڅ غم او اندېښنه ورسره نه وي حیوان خوبیا هم د خپل بچي د نفقي لپاره سر او تندي وهي خو په دې ټولنو کې دا احساس هم نشه ، د سید مودودي خبره چې اوس په غرب او اروپا کې د موروالي هغه فطري حس او جذبه نژدې ختمه ده کومه چې دښځو په جذباتو کې تر ټولو لویه ، شریفه او سپېڅلې جذبه ده ، او چې د هغې جذبې په شتوالي یوازې تهذیب او تمدن نه ، بلکې پوره انسانیت ولاړ دی .

ج : لوېدیځوال له اولاد نه پرتېښته دي

په لوېدیځ او اروپا کې د مساوات او د بشر د حقوقو چپغې وهل کېږي خو په حقیقت کې هلته د بشریت عاطفه ، رحم او محبت د چا په زړه کې نشته دی ، له ټولو څخه وړاندې دنسان حقوق لومړی همدوی ترېښو لاندی کړل او بشریې د بدبختۍ سره مخ کړې ، دا د دوی د فاسد نظام ثمره او نتیجه ده چې د اروپا او امریکا پرمختللي خلک چې سبا به اسمان ته د ختلو اراده وکړي !! له خپل اولاد څخه متنفره دي دا نفرت د دوی په زړونو کې له کومه راپیدا شوی دی ؟ له اولاد سره د مینې او محبت ساری خو دنیا کې نه لیدل کېږي ، دا دهمدې فاسد نظام ثمره او دانساني فکر نارسایي ده ، وروسته به ولولئ چې دمور او پلار د وهلو په اثر څومره کوچنیانو خپل ژوند له لاسه ورکړی دی او څومره معیوب شول وگورئ چې په امریکا کې یو پلار او یوه مور خپل اولاد په سل ډالره پلوري ، ډېری په زهرو او

خطرناکو درملونو وژني دحمل غورځول او نسل بندي د څه لپاره ؟ علي القاضي ديوې سيمه ييزې ورځپاڼې په حواله چې د دسمبر په لومړي (۱۹۸۱) کې خپره شوې وه ليکي : په جنوبي امريکا کې په لسگونو داسې بنوونځي شته چې يتيم او مور او پلار شړلي کوچنيان په کې روزل کېږي. په کولمبو کې د کوچنيانو د پېرودلو او پېرلو بازار دی ، کله چې په روغتون کې صحتمند کوچنی وزېږېږي نو اخېستونکي ولاړ دي او سم لاسي يې په بيه اخلي .

په برازيل کې د کانگرس له جملې څخه يوه کمېټه و ټاکل شوه چې د دې ستونزې تحقيق او څېړنه وکړي هغوی وموندل چې درې ميليونه کوچنيان بې مور او پلاره ژوند کوي ډېره برخه به امريکا او اروپا ته بوتلل کېدل او انساني سوداگري به کېدله .

همدارنگه په لندن کې د يوې اوه نيزې په حواله د يو (۲۷) کلن ځلمي له خولې ليکي : « مور ته څه مالي ستونزه را پيدا شوې وه په پای کې مو پرېکړه وکړله چې په روغتون کې زېږېدلې لور پرېږدو چې بل څوک يې وساتي که هغه مونه وای پرېښې ناچاره وو چې موټر مو پلورلای وای زموږ کورنۍ اوس زما او زما له مېرمن او درې اولادو څخه جوړه ده ، هو بنايي هغې ته له مور څخه غوره څه په لاس ورشي »

د انجلۍ مور په خپلې دې بڅښنې او صدقې په ډېر وياړ سره وايي : زه عقیده لرم چې مور ډېر ښه کار کړی دی زه اوس روغتون څخه کورته تلونکې يم او خپله نوې مېلمنه مې دلته پرېښودله زما نظر ناڅاپه پر دې ډيووت رښتيا چې دا کوچنی ډېره ښکلې او زړه راښکونکې ده لېکن زه

يې مينه نلرم او زه چې د دې په هکله خومره فکر کوم دا به په بل کور کې
نېکمرغه وي))

دا دنړۍ پرمختللی هېواد دی او دا يې له خپل اولاد سره مينه ده
بنه مې په ياد دي چې زموږ کلي کې د يوې بسڅې د يوې شپې کوچنۍ زوی
مړ شو د هغوی په تندي او وجود د خفگان نښې ښکارېدلې او ژړل يې يو ي
بسڅې ورته ډاډ ورکاوه د کوچني مور ورته وويل ((د خدای رضا او پرېکړه
مې قبول ده خو داسې احساس کوم لکه غلو چې لوت کړې و او سم ځکه
غېر مې تشه ده))

خو په لوېديځ کې انسانان پلورل کېږي ، خپل اولاد وژل کېږي ځکه چې
هغوی بشر دوستان او دبشر د حقوقو مدعيان دي !! اولکه چې ومولوستل
په فرانسه کې محکمې داسې عرض له سره نه اوري خو دا دانساني حقوقو
دوستان و گورئ چې له سپيو سره څه کوي نن سبا په ټوله امريکا او اروپا
کې په هر کور کې سپی ساتل کېږي د هغو ځايونو د وگړيو په زړونو کې
د سپي مينه د انسان په اندول ډېره ده له فرانسې څخه په خپور شوي يو
اعلان کې ويل شوي دي چې دهغه هېواد دوه پنځوس (۵۲) ميليونه
نفوس دی (په هغه وخت کې) او اوه (۷) ميليونه سپيان يې له خاوندانو
سره ژوند کوي خو دا دتعجب وړ خبر ځکه نه دی چې پاريس له دې څخه هم
لږ وړاندې تللی دی هلته په هوټلونو او کورونو کې سپيان او خاوندان يې
په يو دسترخوان خوراک کوي .

د: آیا امریکایي او اروپایي وگړي ځان نېکمرغه بولي؟

په نیویارک کې خپرېدونکې یوه مجله لیکي: په (۱۹۷۸) م کال په برلین کې یو نړیوال کانفرانس جوړ شو او د اتیا (۸۰) هېوادونو استازو په کې ګډون کړی وو چې د ګډون کوونکیو دریمه برخه بنسټې وې، ګډون کوونکي دوه ډلې شول یوې ډلې بنسټو ته ډېر حقوق غوښتل چې له مېړه یا حکومت څخه په کې بنسټې ته مادي اجوره هم شامل وه، ځکه چې د هغه کور ساتي د هغه کوچنیان لویوي، بلې ډلې ویل چې خاوند یا حکومت ته پکار دي چې داسې تدابیر ونیسي چې بنسټې په راحت کې شي او پر هغې کارسپک شي.

دواړو ډلو له بنسټو څخه دفاع کوله یو استازي وویل چې: بنسټې ته د کور د کار په بدل کې اجوره (تنخوا) ضروري ده ځکه بې اجورې کار نشته دی او که اجوره نه وي نو دا خو په بنسټې پورې تړکې او ملنډې دي. بل استازي ورته وویل چې آیا نارینه ته څوک تنخوا ورکوي؟ هغه خو هم دهمدې کور لپاره لگیا دی او کور خود دواړو ګډ کور دی یوه انگریزه لیکواله (انارود) په خپله یوه مقاله کې لیکي:

که چېرې زموږ لورګانې پخپلو کورو کې د وینځو په څېر کار وکړي دا ورته له بهر کار ځینې غوره ده چې د ژوند رونق او حیثیت یې له منحه ځي بیا په ډېر افسوس سره زیاتوي: کاش چې زموږ وطن هم د مسلمانانو په څېر وای کاش دلته هم عفت او دلویتوب پاکوالی وای، دا خود انګرېزانو لپاره د شرم او تنګ خبره ده چې زموږ لورګانې یې د رذائلو نمونې وګرځولي، په موږ څه شوي چې د دې لپاره کوښښ نه کوو چې بنسټه دې له

خپل طبيعت او فطرت سره برابر کار وکړي خپل شرف او ابرو دې وژغوري او د دې ژغورنې لپاره دې په کور کېنېني^(۲۷).

يوه بله د انټروبولوجي (انسان او دهغه تاريخ علم) امريکايي عالمه مارجریت مېد په (۱۹۷۴)م کال کې وايي: د ښځو د کور او ولادت په پرېښودلو او د کور کار شاته په غورځولو او د ژوند ډگر ته په راوتلو سره په نړۍ کې لوی او ښتون راغی، دلويديځو پوهانو ډېره برخه وايي چې د ښځې لپاره د اولاد روزنه تر هرڅه مهمه او غټه دنده ده.

روسي اديب مکسيم گورکي وايي: د نر او ښځې لپاره د ښکمرغۍ ژوند په کور کې گټور ژوند دی، دکتور کېسس کاريل ليکي: د ولادت دنده د ښځې په ژوند کې تر هرڅه غوره دنده ده او که څوک دا نه مني له حماقت څخه پرته بل څه نه کوي او دابه له عقل څخه مخالفت وي^(۲۸).

په امريکا کې يو خوځښت جوړ شو ترڅو ښځه اصلي فطري دندې ته مخ کړي هغوی دلويديځ له فاسد نظام څخه تنگې شوې وې دې تحريک په لږ وخت کې په ډېر شمېر سره ښځې رابنکلي چې زياته برخه يې لوستوالې وې، خپرونې يې پيدا کړلې په برطانيه کې د اکسپريس ورځپاڼې يو خبريال (بوداگر) چې په نيويارک کې يې خبرونه راټولول وايي: ما وکولای شول چې په پټه د درس صحنې ته ځان ورسوم، گورم چې ښځې په نيويارک کې په کوچني هوټل کې راغونډې شوې دي او ما امريکايي ښځې وليدلې چې په پوره چوپه او ارامه فضا کې يې نصيحتونه اورېدل د درس لپاره به يې پنځلس (۱۵) ډالره فيس ورکاوه، د عطرو ښايسته

(۲۷) منار الاسلام ذې القعدة ۱۴۰۱ ه ق.

(۲۸) الانسان ذلک المجهول \ دکتور کېسس کاريل.

بویونه له صحنې څخه تر پوزې کېدل. دیوې بنځې د وینا یوه برخه رانقلوي:

«ای بي بي ستا خاوند ستا دکور اصلي با دار دی پرتا لازم دي چې د هغه په واکمنۍ او مشرۍ اعتراف او خپل ژوند د هغه لپاره آماده کړي.» د دې خوځښت مشره داگوييس افيسون وايي ځنې خلکو خپل کورنۍ ژوند د مساوات تر شعار لاندې خراب کړ، خاوند د مننې وړ دی په بنځه لازم دي چې د خاوند په کور کې ژوند وکړي او د مساوات په اړوند خپل ټول فکرونه او سوچونه هېر کړي، د خاوند خبره به له کومې مناقشې او جگړې څخه ومني، د هغه د راحت اسباب برابر کړي او په کار ده چې په خدا ورسره مخ شي.

دې خبريال له داگوييس د افيسون څخه وپوښتل: که چېرې بنځه او خاوند د یوې فيصلې په هکله بېل بېل نظرونه ولري اغم يې پورته شي نو کوم یو په حقه دی؟ د ستې يې ځواب ورکړ: خاوند: که څه هم خطا او پر وي. د خاوند په غلطه خبره عمل له دی څخه زر ځله غوره دی چې د بنځې په سبب خبره عمل وشي.

هغه خپلو شاگردانو ته وايي چې: خپل ژوند د خاوند د خوشحالی لپاره وقف کړئ او غوره ژوند دادی چې خاوند د کور امر (امر کوونکی) وي د هغه غوښتنې په خوشحالی او په پوره اهتمام پوره کړئ کونښن کوئ چې کله مو خاوند په کور وي حتی په تېليفون هم ځان بوختې نکړئ. یوه بله امریکایي لیکواله میرامیل مورگان لیکي: سړی د کور بادار، مشر او د کورنۍ بېړۍ چلوونکی دی.

یوه امریکایی-سندرغاړې چې ښوونکې هم وه او خاوند یې هامبورگ کې د غټ منصب خاوند و کله چې یې زوی وزېږاوه نو دهغه د روزنې لپاره یې دنده پرېښودله .

یوه انگریزي لیکواله لیدی کوک وايي :

ښځو ته له ترانو څخه لېرې والی وروښيي او له هغې خطر څخه یې خبرې کړي چې په گانده کې ورته منتظر دي .

په قاهره کې خپرېدونکې د اعتصام ورځپاڼه لیکي : د امریکا د اندیانا ایالت په پوهنتون کې د یو عرب محصل د نورو انجونو همصنفيانو سره بحث شوه ورته ویل چې اسلام کې د ښځو د حقوقو رعایت تر بل هر مذهب ډېر دی ، او هغوی به بیابیا دښځو د آزادۍ خبرې کولې بالاخره دوی د پوهنتون د ریاست مرستیاله د ریمگرې وټاکله هغې د پوهنتون یوبل پوه استاد له ځان سره کړ او د دواړو دلایل یې واورېدل بیا هغوی فیصله وکړه چې (ښځې باید د ازادۍ خبرې پرېږدي او خپل طبیعي ژوند ته راوگرځي د ښځې لپاره رښتوني نېکبختي کور ده د ښځې وخت کوچني ته دوا او درمل دی ، د ښځې لپاره غوره لاره هغه ده کومه چې د دې هلک دین (اسلام) ټاکلې ده ، څومره چې موږ مختلف ادیان لوستلي دي اصلي حقوق د ښځې لپاره په همدې دین کې دي .)

په پاریس کې د جاپان سفیر (نویو اسکاوا) وايي : د جاپان د پرمختگ له لاملو څخه یو داده چې ښځو دخپل اولاد روزنې ته پام وکړ ، امریکایی لیکواله (هیلن ستانستیری) د مسلمانانو ټولنه خوښوي او وايي چې : همدا بشپړ او سلیم اخلاق دي ، دا وايي : مسلمانانو ته پکار دي چې خپله

ټولنه په اسلامي لارښوونو کلکه وساتي او بنځه دې له نارینه سره يو ځای والي ته نه پرېږدي خصوصاً له شل کلنۍ څخه د مخه .

د نهضت مجله چې په کويټ کې خپرېږي په (۱۹۸۲ م) کال کې ليکي :
فبليس شلاقي)) د امريکايي بنځو مشره بنځې له کار څخه لومړی د مېړه ، کورنۍ او اولاد اهتمام ته رابولي او خاوند د کور مشرگني .

يوې بلې امريکايي ليکوالې ((ايشير فيلاري)) ((د سړي د تگلارې)) په نامه کتاب وليکه او په بنځه يې تاکيد وکړ چې د کور خواته راشي ، په برطانيه کې د بنځو په کلنۍ غونډه کې چې (د بنځو ازادي او بنځه څه غواړي) تر عنوان لاندې جوړه شوې وه ، د پرو بنځو په کې گډون کړی وو ، يوې اوه لس (۱۷) کلنې پېغلې دا کار د پر بد وگانه دې وويل : زه غواړم د يوې پېغلې په صفت چې ابرو ، حيا او ناموس يې خوندي وي ژوند وکړم او خپله فطري او طبعي دنده ترسره کړم ، زه نه غواړم چې تنگ پطلون واغوندم زه غواړم چې زما او زما د مېړه ترمنځ دې توپير وي زه دې بنځه او زما خاوند دې نارينه وي .

د غونډې ټولو برخوالو ورته لاسونه پر قول حتی د غونډې مشر هم .

په فرانسه کې د بنځو د خوځښت مشره ريښه ماري لوفاجي وايي چې : د بنځې او نر ترمنځ د بشپړ مساوات غوښتنې دواړه دې مرحلې ته رسوي چې د دواړو حقوق ضايع شي (۲۹).

الفاميردال (Alvamyrdal) او فيولاكلين (Violain) وايي: ښځه دى د کور کار نه پرېرېدي هغه بايد داسې پروگرام جوړ کړي ، چې هم کور وساتي او هم کار وکړي .

ه : د اداکارو نظر

اداكارې په نړۍ كې ترهرچا زيات شهرت لري په لوېديځ كې ډېرې ښاري پېغلې د دې شوق او رغبت لري چې هغه دې يوه مشهوره اداكاره واوسي ، اوس گورو چې هغوى خپل ځان څنگه احساسوي ، آيا هغوى ښكمرغه دي ؟ د دې ځواب به د مارلين مونرو څخه واوو چې ډېره لويه او مشهوره اداكاره وه ، دا

پخپل هغه ليك كې چې دځان د حلالولو په وخت كې يې ليكلې و وايي : زه دنړۍ ترټولو بدمرغه ښځه يم ، ومې نشو كړلې چې مور شمه له ټولو څخه غوره ، شريفه او د سپېڅلي ژوند خاونده هغه ښځه ده چې په كور كې و اوسېږي ، كور ولري ، رښتيا چې كورنۍ ژوند د ښځې د سعادت او ښكمرغۍ نښه ده ، پر ما خلكو ظلم وكړ ، په سينما كې كار خلك بې ارزښته كوي ، كه څه هم مشهوره شي .

(۱) (۱) : المرأة بين البيت والعمل \ دكتور محمد سلاله آدم نقل له
woman two roles :home and wok څخه .

يوه بله امريكايي اداكاره بربارت ستريانډ په خپله مطبوعاتي وينا كې وايي :زه په دې تاكيد كوم ، چې زما ډېر څه كم دي ما ډېر څه پرېښي دي ، ما فنكارې وکړله ، او دانسان اوښځې په صفت خپل ژوند مي هېر کړ ، زه

اوس افسوس او ارمان کوم ، چې کاش له ما سره د مېړه د خدمت او اولاد د روزنې لپاره کافي وخت وای ، فن (ارت) او فنکاري (ارټس) يعنې هېڅ رښتيا چې شهرت هېڅ معنی نه لري ، کله چې کورنۍ نه وي ، اهل او عيال نه وي او ښځه پوهه نه شي چې زه ښځه يم ..^(۳۰)

دا و دلوبديغ تمدن چې د ټولني ټيټ وگړي هم پرې ناخوښه دي !!

آيا د مساوات غوښتونکي په مساوات عمل کوي ؟

رښتيا خبره داده چې ختيځ کې د ښځو او نارينه وو د مساوات او حقوقو لوبديځوالو غوښتونکيو هېڅکله هم ښځه له نارينه سره برابره کړې نه ده ، هلته هغوی د ټولني بې برخې طبقه گڼلی شي ، د امريکا په ټول کانگرس کې او له لس (۱۷) ښځې دي او يوه دسنا په مجلس کې اوبس. په فرانسه کې په (۴۹۱) څوکیو کې (۱۸) ښځې دي په سويس کې د ښځو دريمه برخه په ټاکنو کې درېغ (رای) له ورکولو څخه محرومي دي .

په کال ۱۹۵۹ م په امريکا کې د ښځو تنخواه له نارينه څخه چې په تعليمي کچه کې برابر او د يوه بري ليک لرونکې وي او د ویرش (۳۷%) کمه وه او په ۱۹۷۸ م کال کې دا فيصدي نوره هم کمه شوه چې (۴۲%) ته

---

(۳۰) المرأة بين البيت والعمل \ دكتور محمد سلاله آدم نقل له woman two roles :home and wok
خخه . منار الاسلام ذى القعدة ۱۴۰۱ ه ق .

ورسېده . په ايتاليه کې بنځه له نارينه څخه په سلو کې دېرش (۳۰%) کمه
تنخواه اخلي .

په فرانسه کې اوه يشت په سلو کې (۲۷%) کمه ده او په جاپان کې
څلوېښت په سلو کې (۴۰%) کمه ده ، په امريکا کې هغه سيمه ييزې
څوکۍ چې د عامو انتخاباتو په واسطه اشغالېږي پنځه په سلو کې (۵%)
بنځې او پنځه نوي (۹۵%) نارينه و اشغال کړي دي او د امريکا نفوس
(۵۹%) بنځې او (۴۱%) نارينه دي .

(۵۳%) امريکايي بنځې (په انتخاباتو کې گډون کوي او بس د جاپان په
ټول پارلمان کې درې بنځې دي .

په کال (۱۹۷۲_۱۹۷۷م) په امريکا کې د طب په پوهنځي کې بنځې
(۲۵%) ، په سلو کې شپږ په هندسه کې ، په سلو کې (۲۰%) د حقوقو په
څانگه کې ، په فزيک کې په سلو کې يوه او په سلو کې اتيا (۸۰%) بنځې
له نارينه سره برابره تنخوا غواړي .

په فرانسه کې د ډېرو انستيتيوتونو او بنوونځيو دروازې د بنځو پر مخه
تړلې دي .

د سوډاگرۍ په انستيتيوت کې له (۵۲۰۰) زده کوونکيو څخه (۷۰) زده
کوونکي بنځې دي ، د برېښنا په انستيتيوت کې له (۲۲۰۰) زده
کوونکيو څخه (۲۲) زده کوونکي بنځې دي او په طب کې په سلو کې
شپږ (۲%) بنځې دي او بس .

په جاپان کې په لوړو انستيتيوتونو کې په سلو کې لس بنځې دي ، چې
ثانوي زده کړه يې کړې وي ، په (۱۹۷۹م) کال په سلو کې شل (۲۰%) له

پوهنځیو اولورو انستیتیوتونو څخه فارغې شوې او په حکومت کې
استخدام شوې .

په هغوی کې لس په سلو کې ډاکټرانې او اته استادانې وگومارل شوې .
د اروپا د گډ بازار چې (ننه هېوادونه پکې گډون لري) د (۵۵۴۷) څوکیو
ځینې (۳۵۷) بنسټو اشغال کړې ، په داسې حال کې چې د هغو هېوادو
نفوس په سلو کې دوه پنځوس بنسټي دي .

په امریکا کې چې کومې بنسټي د کارگرۍ په اتحادیه کې غړیتوب ونه
لري د قانون له حمایې څخه بې برخې او د تقاعد (ریتایرډ) تنخواه نلري ،
او تنخواه یې د اتحادیې له غړو څخه په سلو کې پنځه ویشتمه کمه ده ، له
کلنۍ رخصتۍ څخه بې برخې دي د اړتیا او ناروغتیا رخصت نه لري او که
غیر حاضرې (ناسوبې) شي ، تنخواه یې نه ورکول کېږي او د غربي بنسټو
لپاره چې څه د سردرد جوړ شوی هغه د زېږون په وخت کې د تنخواه نه
ورکول او د کوچنیانو لپاره د وړکتون نشتوالی دی په (۱۹۷۸م) کال د
(۵۱۸) میلیونو کوچنیان مورگانو کار کاوه او (۵۱۸) میلیونه کوچنیانو ته
د وړکتون اړتیا وه مگر په ټوله امریکا کې د یو میلیون کوچنیانو لپاره په
وړکتون کې ځای وو .

د (۴۴۱) ډوله دندو څخه بنسټي یواځې په شل ډوله دندو گومارل شوې
دي .

دا وو په لوېدیځ کې د بنسټو مساوات او دهغوی حالات . همدا حال د بنسټو
په اروپا کې هم دی او په پخواني شوروي اتحاد کې خومو ولوستل .

بښځه او کار

کومو لاملونو بښځه کار ته وتلو ته اړه کړله؟:

دا چې کومو لاملونو بښځه کار ته وتلو ته اړه کړله څېړونکي په دې هکله اختلاف لري .

همدارنگه دا کوم اسباب وو چې بښځې ته یې د کور ، حمل او زېږون دنده ورکړله آیا دا بیولوژیکي اسباب وو که فزیکي چې نارینه ته یې ډېر توان او قدرت ورکړ او بښځې ته کم او که دا ټولنیز ، کلتوري یا تاریخي لاملونه وو چې د دنیا ټولې چارې یې د نارینه و په لاس کې ورکړلې .

دکتور محمد سلاله ادم په دې هکله اوږده څېړنه کړې ده هغه لیکي پخوا د ټولني ظروفو او شرایطو د دې اجازه نه ورکوله چې بښځه کار ته ووځي او زده کړه وکړي خو کله چې حالات او شرایط برابر شول او بهرته د وتلو اجازه یې ورکړله نو بښځې هم دکار ډگر ته راووتلې د بښځو بهر ته د وتلو لوی او عمده سبب دټولني غوښتنه وه .

د ټولني دې غوښتنې هغه اړه کړله چې طب او حکمت زده کړي ځکه بښځه حیا کوي چې خپل علاج په نارینه ډاکټر وکړي خصوصاً د بښځینه ځانگړو ناروغیو علاج او یا هغه ته خپل عورت وښيي نو دټولني د دې ستونزې حل دهغي د وتلو لامل شو .

په خپل مسوولیت پوهه او خپله دنده پېژندل ، دا وزگار وخت ډکول ، په عام ژوند کې گډون د کورنۍ اقتصادي ستونزه پورته کول ، په ټولنه کې

د خپل حیثیت لوړوالی دا ټول اسباب را یو ځای شول او بنځه یې بهر ته وتلو ته اړه کړله دا چې د بنځې د کار فایده ډېرې دي او که زیان او تاوان په لنډ ډول به ورته گوته ونیسو .

الف : د بنځې د کار گټې

د بنځې د کار گټه یا زیان له یوې ټولنې څخه تر بلې ټولنې توپیر لري که چېرې ټولنه سالمه او صالحه وي او د فطرت له پلوه له ایښودل شویو پولو څخه تېرې و نشي نو د بنځې بهر ته وتل گټه لري چې دا گټه د هغه سبب لاس ته راتلل دي کومو چې هغه بهر ته په وتلو اړ وپستې وه مثلاً : د هغې ټولنې بنځې به نارینه ډاکټر ته له ورته ځنې خلاصې شي د بنځې د ځانگړیو ناروغیو چې اکثره یې نارینه وه ښکارولې څه چې حتی ویلی هم نشي علاج به د بنځو په واسطه وشي .

بنځې به له کلتور ، تمدن او معرفت سره اشناسي .

اسلام خو هم بنځې له وتلو څخه بالکل نه دي منع کړي مگر هغه وتل یې بد گڼلي چې بې ضرورته وي ، تفریح کوي ، پارکونو ، ټالونو ته ځي او په کوڅه او بازار کې په ناز او نخرو گرځي ، دا هم لویه گټه ده چې بنځې خپل مسوولیت وپېژني او کله چې اوزگارې ناستې وي پردي غیبتونه کوي ، دا ورته ښه ده چې په دې وخت کې څه مصروفیت پیدا کړي انسان نارینه او ښځینه دواړو ډلو ته ویل کېږي او بنځه هم نیمه ټولنه ده نو که بنځه په عام ژوند کې له خپل مېړه یا کورنۍ سره څه مرسته وکړي نو دا خوبه نه ده کومې کورنۍ چې د غړیو له مخې هم گڼې وي اقتصادي حالت یې هم

کمزوری وی که بنسخه و غواړي چې داسې یو کار وکړي چې هغه یې له عهدې څخه وتلی شي او اسلامي اصول هم مراعات کړي نو هېڅ ممانعت نشته نن سبا زموږ په ټولنه کې د بنسټي د حیثیت د راپریوتلو غټ لامل دا دی چې هغه تیارخوره گڼلی شي نو که هغه ټولني ته خدمت وکړي نو طبعي ده چې حیثیت به یې لوړ شي .

او څومره چې د هغې په اولاد پورې اړه لري دکتور محمد سلاله ادم وايي ! کارکوونکې بنسټي خپل اولاد ته د استقلال او شجاعت وخت او موقع ورکوي هغه له عملي ژوند سره مخ کوي هغه زېږوي او تکړه اموخته کېږي ، ځکه چې هغه له بهر نړۍ سره تماس لري د کار کوونکې بنسټي حس په کارو کې ډېر وي لکه د کور په کار کې ، په زده کړه کې ، د ژوند په نورو ساحو کې او همدا احساس خپل کوچني ته منعکسوي او دا احساس په هغه کې ډېر تاثیر راولي کومه بنسټي چې کار کوي هغه له خپل کوچني سره په مینه مخ کېږي او مینه او محبت ورسره ډېر کوي او کوم وخت یې چې له هغه ځینې بېل تېر کړی دی د هغه بدله ورگرځوي .

یو امریکایي عالم نای (NYE) ۱۹۶۳ م کال کې وايي چې د کارگرې بنسټي زوی ډېر تکړه او د ژوند د ستونزو په زغملو کې تر هر چا وړاندی وي .

ب : کارته د بنسټي د وتلو زیانونه

کله چې چاسره ذاتي تمانع نه وي او نه ورسره د مذهب څه فکر وي ، امنیتي تدابیر هم نه وي ، مجرم ته لازمه سزاهم نه وي ، نور بنتیا چې هلته د بنسټي بهر ته وتل ډېر ضرر لري دې ضرر ته خو موږ مخکې اشاره هم وکړه لکه چې هلته عیاشي ډېره شي هر څوک یې د ځان لپاره گټي او خوري یې ،

کورنی نظام له منځه ځي ، څوک د بچي زېږولو ستونزه پر غاړه نه اخلي ،
د انساني نوع جرړه ختمېږي .... د کتوره ابدالین وايي : « په اروپا کې خو
د بنځې کار کولو کورنی اقتصاد بنه کړ مگر د اخلاقو مستوی يې ټیټه
کړله هلته چې بنځې په کار کې سترې شي د بچيانو مینه خو يې هسې هم
په زړه کې نه وي نو بیا خپل قهر او غصه په هغوی سروي . »

په (۱۹۲۷ م) کال د برطانیې په یو روغتون کې (۲۵۰۰) کوچیان داخل د
بستر وو چې مورگانو يې وهلي وو په هغو کې له سلو څخه شل مړه شول
په امریکا او اروپا کې داسې روغتون نه و چې د کوچیانو دا ډله په کې
داخل دبستر نه وه ځینې يې په کې کاڼه ، گونگیان او وړانده شوي هم دي .

www.melitahtik.com
0777 400 116

په اسلام کې د ښځو د کار کولو حکم

په اسلام کې کار له ښځې او نارینه و دواړو څخه مطلوب دی او اسلام هر چا (نړاو ښځې دواړو) ته بېلې بېلې دندې ور سپارلي او دا دندې د هغوی له فطرت سره سمې ټاکل شوي دي، خو نه خو د ښځې فطرت له هر ډول کار سره برابر دی او نه د هغې د بدن جوړښت د هر کار لپاره شوی دی نو په همدې اساس اسلام ښځه له هر ډول شاقه، دروند او سخت کار څخه وېخېښله او ښځې ته يې عزت ورکړ او د هغې لپاره يې خوراکه، جامه او د ژوند ټولې اړتياوې په خاوند يا نورو نژدې خپلوانو لازم کړلې مگر د انساني فطرت د بنسټونو ښځه په کار مجبوره کړله هغه يې په زور بهر ته و وېستله او د ژوند له ستونزو سره يې لاس په گريوان کړله.

کارل مارکس د کمونېزم بنسټ اېښودونکی وايي: «ښځه د خپل ژوند د پايښت لپاره هرومرو بايد کار وکړي.»

ښځه هم انسان دی او نارینه هم، ښځه له سړي څخه پيدا ده او سړي له ښځې څخه.

الله ج فرمايي: «بعضکم من بعض» ..... ال عمران: ۱۹۵.

يعني: «ځينې ستاسې له ځينې نورو يی.»

انسان ژوندی موجود دی او طبيعت يې هم داسې عيار شوی دي چې دخپل بدن د جوړښت په نظر کې نيولوسره کار وکړي، تحرک وکړي، فکر وکړي او که داسې نه وي نو بيا خو انسان نه شو.

الله ج هم انسانان د کار لپاره پيدا کړی دی ، بلکې عمل او کار یې د خلقت هدف بنودلی دی .

[لیبلوکم ایکم احسن عملا] ^(۳۱)

یعنې : « چې وازموي تاسې چې کوم یو له تاسو ډېر ښه دی د عمل له مخې . »

[فاستجاب لهم ربهم انی لاضیع عمل عامل منکم من ذکر او انثی] ^(۳۲)

یعنې : « پس قبولې کړلې دوی ته رب د دوی ، بېشکه زه چې یم نه ضایع کوم عمل د هېڅ عمل کوونکي له تاسې نه نارینه وي که ښځینه . »
ښځې ته په آخرت کې هم په ښه کار ثواب او بدله ورکول کېږي ، او په دنیا کې هم .

[من عمل صالحاً من ذکر او انثی و هو مؤمن فلنحیینه حیاة طیبه] ^(۳۳)

یعنې : « هر چا چې وکړ نېک عمل له نارینه څخه یا له ښځینه څخه حال دا چې دی مومن وي نو خامخا ژوندون به ورکړو هر و مړو هغه ته ژوند پاکیزه . »

[للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساء نصیب مما اکتسبن] ^(۳۴)

یعنې : « شته نارینه ولره برخه په سبب د هغه عمل چې کړی وي دوی او شته ښځو لره برخه په سبب د هغه عمل چې کړی وي دوی . »

(۳۱) الملک : ۲ .

(۳۲) ال عمران : ۱۹۵ .

(۳۳) النحل : ۹۷ .

(۳۴) النساء : ۳۲ .

بنځه نيمه انساني ټولنه ده ، نو له اسلام څخه د اهيله نه شي کېدلی چې نيمه ټولنه گوډه ، شله ، بېکاره ، عاطله او باطله اعلان کړي او داسې يو حديث او آيت هم نه موندل کېږي چې له کوره بهر د بنځو د کار حرمت ترې استنباط شي .

نو ویلی شوو چې په عمومي ډول بنځو ته کار روا دی ، ان په ځينو وختونو کې ورته مستحب او فرض هم دی لکه کونډه يا طلاقه شوې بنځه چې د کار انرژي هم لري ، اولاد هم ولري او دگټې بله مرجع هم ونه لري ، او کار ته هم محتاجه وي يا ورته واړه وروڼه او خویندې پاتې وي ، يا يې پلار سپين زېږی وي يا يې مېړه بې وسه وي ، نو په دې ټولو صورتونو کې په بنځه لازم دي چې د کورنۍ د بار د اوچتولو لپاره کار وکړي ، لکه د حضرت ابوبکر صدیق رض ، لور ، حضرت اسماء به چې له خپل خاوند سره هر ډول مرسته کوله ، اس به يې ورته ساته ، په سر به يې ورته بار وره .

ځينې وختونه ټولنه د بنځو کار ته جدي اړه شي بيا هم په بنځه لازم دي چې ټولني ته د مرستې لاس ورکړي مثلاً : د بنځينه ناروغانو تد اوي ، د انجونو لپاره بنوونه او روزنه او داسې نور ، خوبايد يو ځل بيا هم وويل شي چې د بنځې د کار لپاره مهم ځای دهغې خپل کور ، د اولادونو روزنه ، د کور حفاظت او دکور چارې دي بنځه چې په دې دايره کې څومره گټوره تمامېږي په بل يو ډگر کې هم دومره بريالی نده او همدا نېکمرغه ژوند دی مگر که بيا هم بنځه له کور څخه بهر لکه دفتر کې ماموريت ، يا کار خانه کې کار کوي نو ورته روادې خو بايد د اسلام هغه قوانين بشپړ مراعات کړلی شي چې بنځو ته يې بهر ته د وتلو په وخت کې ټاکلي دي .

همدا راز بنځه چې کوم کار کول غواړي نو بايد چې هغه کار په خپل ذات کې ناروا نه وي او نه داسې چې حرام کار ته لار هواروي لکه له ځوان سړي سره د پردۍ پېغلې يو ځای او سپېدل د خدمتگاري يا ... په توگه يا د داسې چا سکرترت چې يواځې توب ورسره راځي يا په فلم ، ډرامو ، تياترو کې رقص او نڅېدل يا په ساقي خانه کې پيالې وېشل يا په الوتکه کې ميلمه پاله يا .... بايد په خبرو او حرکاتو کې اسلامي اداب مراعات کړي .

[قل للموء منات يغضضن من ابصارهن]^(۳۵)

يعنې : « ووايه ايماندارو بنځو ته چې بنسکته ساتي سترگې ، خپلې ، ساتنه دې کوي د شرمگاهو خپلو او نه دې بنسکاروي زينت خپل مگر هغه چې بنسکارېږي ، له دوی څخه او بنسايي چې وادې چوي پرونی خپل په خپلو گروانوونو باندې ... او نه دې وهي پښې خپلې د دې لپاره چې معلوم کړل شي هغه شی چې پتوي يې دوی له زينت خپل څخه . »

همدا راز بهرنی کار يې بايد د کورني کار مخه ونه نيسي د (مېړه) کور او اولاد خدمت ترې پاتې نه شي . ځکه چې دا يې اساسي کار دی . اسلام خو بنځه په سخت کارنه مجبوروي او نه يې هغه له کار څخه منع کړې ده ، اسلام په هر کار کې اعتدال (منځو مانه لار) څخه کار اخلي افراط او تفريط دواړه محکوموي او د بنځې کار کول يې هم د بنځې په خوښې پورې اړوند کړل ، که چېرې هغه په خپله خوښه کار کول غواړي نو اسلام يې مانع نه گرځي ، او که هغه ونه غواړي چې کار وکړي ياله کور څخه بهر ووځي نو څوک يې په زوره مجبورولی نه شي دا د اسلام د

مهربانی او رحمت لویه نښه ده ، ځکه چې که اسلام ښځې هم هغو ستونزو ته منځ کړې وای کومو ته یې چې نارینه منځ کړي دي نو دابه د ښځې د مصلحت او خاصیتونو ضد کړنه وه .

قران کریم د داسې ښځو مثال بیان کړی دی چې هغوی به کار کاوه او خپل ژوند به یې تېراوه لکه د شعيب ع لورگانې چې پلار یې سپین ږیری او کمزوری و ورور یې نه درلوده نو دوی به په پوره حیا او بشپړې ایماندارۍ سره بهر ته وتلې او رمې به یې خړولې ، او تر هغې به یې صبر کاوه چې نور شپانه خپلې رمې په اوبو مړې کړي او لار شي بیا به دوی خپلو رمو ته اوبه ورکولې او ټولنه هم باید له ښځو سره داسې چلند او مرسته وکړي او داسې اخلاص ورسره ښکاره کړي لکه چې موسی ع د شعيب ع له لورگانو سره ښکاره کړه .

د رسول الله ص په وخت کې هم داسې ښځې لیدلې شوې دي چې هغوی کار کاوه لکه (ام معبد ص) چې له رسول الله ص سره یې د هجرت په وخت کې ډبرې مرستې هم کړي دي ، په مدینه منوره کې یې د نبوي مسجد ترڅنګ سوداګري کوله هغه (رض) سره له دې چې ښه ښکلې ښځه وه ، هلته یې خواړه پلورل خو هېچا پرې اعتراض ونکړ او نه رسول الله ص منع کړله (۳۶) .

اوس هم په ډېرو اسلامي هېوادونو کې ښځې په بېلابېلو شرکتونو او ادارو کې کار کوي ، د ایران پانګه له پطرو لو څخه مخکې قالینې (غالی) وې چې ښځو به جوړولې او سړیو به پلورلې .

(۳۶) الطبقات الکبری لابن سعد او الاستیعاب لابن عبدالبر .

او په افغانستان کې هم په کومو ځایونو کې چې بنځو غالی جوړولې د هغه ځایونو اقتصاد د ټول افغانستان په انډول ښه و .

د کور د پوډالونه د چا لپاره ؟

ځېنې خلک وايي چې بنځه يا په کور ده يا په گور ، بنځه بايد هېڅکله هم له کوره څخه ونه وځي دوی وايي چې بنځه بايد د کور په څلورو د پوډالونو کې ژوند وکړي ، په دې پراخه نړۍ کې د بنځې په برخه همدا د څلور د پوډالونو محوطه ده او بنځه بايد د کور د څلورو د پوډالونو په محوطه کې ژوند وکړي .

بايد وويل شي چې دا يوازې تش يو نظر نه دی بلکې ډېرې ژورې ريښې هم لري او په اکثرو ځایونو او په ځانگړي ډول په پښتو قبایلي او اطرافي سيمو کې ورباندې ډېر کلک عمل کېږي تر دې چې که بنځه سخته ناروغه نه شي يا بله کومه سخته اړتيا پيدا نشي نو په کلونو کلونو هم له کور څخه بهر نړۍ نشي ليدلی او دوی دا کار اسلام ته منسوبوي او دليل هم دسوره احزاب دا ايت نيسي : « وقرن فی بيوتکن »^(۳۷)

يعني : « او قرار ونيسۍ په خپلو کورو کې » د بنځه يا په کور ده يا په گور ، تصور اسلامي نه دی .

اسلام بنځو ته اجازه کړې ده چې په ټولنيز ژوند کې گډون وکړي خپله هره شرعي اړتيا په پوره اطمینان او ډاډ سره پوره کړي ، بهر ته لاړې شي ، په

لمانځه ، غم او بنادۍ کې گډون وکړي . خو داهرڅه د اړتيا تر حده . له اړتيا پرته بنځه پخپل کور کې درنه بنځاري .

حضرت عمر رض به هم دا نه خو بنسوله چې بنځې دې ډېرې له کوره بهر ووزي ، يو ځل دوه ځله يې ام المؤمنين حضرت سوده رض په غېر مستقيم ډول ټوکلې هم وه ، خو هغې ترې رسول الله ص ته شکايت وکړ ، رسول الله ص ورته ونه ويل چې حضرت عمر رض بنه کوي چې تاسې تنگوي ، يا « بنځه يا په کور ده يا په گور » يا تاسې بهر ته مه وځئ ، بلکې په صفا ټکو کې ورته وايي چې : [قد اذن الله لکن ان تخرجن لحوائجکمن]^(۳۸)

يعنې : « الله ج تاسو ته د خپلو اړتياوو د پوره کولو لپاره ، بهر ته د وتلو اجازه کړې ده » له دې او داسې نورو رواياتو څخه بنځاري چې که فرض کړو د (وقرن فی بيوتکن) ايت حکم عام دی بيا هم غرض ترې دا نه دی چې بنځې دې بالکل بهر ته نه وځي او د کور په څلورو ديوالونو کې دې بندي وي .

په کور کې د بنځو بند ساتل او په څلورو ديوالونو کې ايسارول غټه جزا ده او دا جزا پاکې مسلمانې بي بي ته نه ، بلکې بد کارې او مجرمې بنځې ته په کار ده تاسې وگورئ کله چې د زنا کار سړي او زنا کارې بنځې لپاره د جزا وروستي احکام نازل شوي نه و ، او الله ج د حکمت له مخې هر کار په تدريجي ډول منع کاوه ، نو د کور په څلو ديوالونو کې د بندولو سزا يې د زنا کارې بنځې لپاره ټاکلې وه او دا د زنا کارې بنځې سزا وه ، فرمايي :

(۳۸) متفق عليه .

[واللاتي ياتين الفاحشة من نساءكم فاستشهدوا عليهن اربعة منكم فان شهدوا فامسكوهن في البيوت حتى يتوفهن الموت او يجعل الله لهن سبيلا] (٣٩)

يعني: « او ستاسې هغه ښځې چې زناکوي نو شاهدان وغواړئ پر دوی څلور تنه له تاسې نه نو که شاهدې وويله دوی نو بندي کړئ تاسې دا ښځې په کور کې تر هغې پورې چې مړې شي يا وگرځوي الله دوی لره کومه لاره.»

نو د کور په څلورو ديوالونو کې بندول د زناکارې ښځې سزا وه چې بيا وروسته ورته الله ج لاره پيدا کړله او د زنا د حد احکام راغلل نو کوم منطق به دا ومني چې الله ج بيا دا سزا پاکې ، شريفې د وقار او درناوي خاوندې ښځې ته ورکړي ؟

په اسلام کې د فحاشۍ او بې حيايي مخنيوی :

له اسلام څخه وړاندې فواحش او بې حيايي له حده ډېره وه او دا څه د شرم او عيب خبره نه گڼل کېدل د کعبې طواف به لوڅ کېده ، د هغوی لباس به و مگر سينه ، تيونه ، څنگلې ، پنډۍ او ملا به لوڅ و له ډول او سينگار سره به بهر گرځېدلې نو الله ج دېته جاهليت و وايه او له دې

څخه يې منع وکړله ويې فرمايل : [وقرن في بيوتكن ولا تبرجن تبرج
الجاهلية الاولى]^(۴۰)

يعني : « په خپلو کورونو کې قرار درنې کښېنئ او د جاهليت د زمانې د
ډول سينگار سره گرځېدل پرېږدئ . » (ځينې علماء دا آيت د رسول الله ص
پر بيبيانو پورې ځانگړې بولي) همدا راز بهر به په ناز او نخرو گرځېدلې
او داسې تگ به يې کاوه چې گویا هر قدم پر ځمکه نه ، بلکه د کتونکي په
زړه ږدي نو الله ج د داسې قدم پورته کولو څخه هم منع وکړله ، چې زينت
يې ښکاره شي او يا کتونکي له تگ څخه خوند واخلي .

[ولا يضرن بارجلهن ليعلم ما يخفين من زينتهن]^(۴۱)

يعني : « او خپلې پښې په زوره په ځمکه مه وهئ ځکه چې کوم زينت مو
اچولی هغه ښکاره نه شي . »

او که له چا سره د خبرو اړتيا پېښه شي نو نرمې نازکې په خوږ او از او
داسې انداز خبرې مه کوئ چې هره خبره د اورېدونکي پر زړه داغ جوړ
شي .

[فلاتخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض] يعني : « نوغلي غلي او
نرمې نرمې خبرې مه کوئ ځکه چې تمه پيدا نکړي هغه څوک چې په زړه
کې يې رنځ دی »

نو الله ج خپلو بنده گمانو ته امر کوي چې بربنډ او لوڅ مه گرځئ ، په
گرځېدلو کې ناز نخړې او کرشمې مه کوئ ، نرمې او پستې خبرې مه کوئ ،

(۴۰) الاحزاب: ۲۳ .

(۴۱) النور: ۳۱ .

چې کوم رنځور په غلظه انگېرنه کې پرې نه وزی او ما تاسو ته لباس درلېرلی هغه اغوندی .

[یابنی ادم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سواتکم و ریشا] (۴۲)

یعنی «ای د ادم اولادې یقیناً مور درلېرلی تاسو ته لباس (اغوستن) چې تاسې خپل جسمونه پرې پټ کړئ او ستاسې لپاره دا دزینت او ښکلا سبب دی.»

نو د دې وینا له مخې، په نارینه او ښځه د عورت پټول فرض شول او هېچا ته روانه چې د کومې پردې ښځې ښکلا او زینت ته وگوري.

رسول الله ص فرمایي: «چا چې د کومې پردې ښځې ښکلا ته د شهوت په نظر وکتل نو د قیامت په ورځ به یې په سترگو کې ویلي (تاوده) شوي سرب و اچول شي.» (۴۳)

یا «چا چې داسې ښځې ته لاس وروړ چې له هغې سره یې څه روا اړیکې نه وي نو د قیامت په ورځ به یې په لاس د اور سکروته کېښودل شي.» (۴۴)

حضرت ابوهریره روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي «سترگې زنا کوي او دسترگو زنا پردې ته کتل دي، لاسونه زنا کوي او د لاسونو زنا لاس اوږدول دي هغه چاته چې لاس ور اوږدول ورته روا ندي.» (۴۵)

او ددې فتنې زیانونه له هېچا پټ ندي نن صبا خو په اسلامي ټاټوبو کې فحاشي دې اندازې ته رسېدلې ده چې غیر اسلامي هېوادونه هم ورسره

(۴۲) الاعراف: ۲۲ .

(۴۳) تکمله فتح القدیرج: ۸ .

(۴۴) تکمله فتح القدیرج: ۸ .

(۴۵) بخاري مسلم او ابو داود .

پکې سيالي نه شي کولای دلته ښکاره د زنا مرکزونه شته او دا يوه معمولي خبره گرځېدلې ده دلته خو په حقيقت کې ښځو له نارينه وو سره داسې دښمني راخپستې ده چې د هغوی ژوند يې ورته تباہ کړي، دوی که يو قدم هم پرمخ ځي نو د هغوی په زړونو کې بل اور نور هم تازه کېږي دلته د ښځو او سړيو ازاد ، عشق ، په اخبارونو کې لوخ تصويرونه ، په سينما ، تلویزيون يا ويديو VCR برېښه فلمونه کتل ، الکولي مشروبات څښل ، په ستيج سندرې او گډاگانې د رنگينو نرمو او نازکو جامو استعمال ، په بې شمېره رنگونو د ويښتانو جوړول او بيا لوخ سرگرځېدل دپارکو ، بڼو او دريابونو پر غاړه تفريح کول دا هر څه په دې لېونۍ مينه کې نور هم ډېرښت راوړي. پرمخ لاسونو ، سترگو ، شونډو او وپښتو کې د داسې شيانو استعمال چې مقابل لوری يې په ليدلو سم لېونۍ شي او د شهوت سور انگار يې نور هم تازه شي او د «هل من مزيد» چيغې ورته وهي رسول الله ص چې د جامو او وپښتانو د جوړښت کوم ډول د قيامت نښې وښودلې نن دوی له هغې څخه هم څو قدمه وړاندې تللي دي .

رسول الله ص په دغسې ښځو لعنت ويلی دی او دا يې هم ويلي دي چې د جنت بوی که څه هم دومره او دومره لېرې واټنونه ته رسېږي پر دوی حرام دی : « لعن الله الکاسيات العاريات المميلات المائلات »

يعني : « د الله ج لعنت دی پر هغو ښځو وي چې په اغوستلو جامو کې هم لوڅې ښکاري د نورو ميل ځان ته جلبوي او خپله نورته ميلان کوي . »

هر څوک چې پر دې خبروي چې د ده دکور ښځې خپل عفت ، ابرو او حيا نه ساتي او بيا يې هم مخه نه نيسي نو رسول الله ص هغه ته ديوت وېلی دی او په دېوت د جنت بوی هم حرام دی او داسې ښځې نه څه قدر او

درناوی لري او نه څه ارزښت. دوی خپل کرامت پخپله ترپنسو لاندې کړي دی. د فقهي یو مشهور کتاب د نصاب په حواله لیکي: ابا بکر الاعمش رستاق ته تلو نو دیوې ویالې ترڅنګ بنسټو متې را بډو هلي وې او سرونه یې لوڅ وو، ده پرې هېڅ پروا ونکړله او پرې ورغی نو چا ورځینې وپوښتل چې ولې دې دا کار وکړ؟ هغه ځواب ورکړ چې دوی د هېڅ احترام او درناوي وړندي ځکه چې دوی خپل عزت پخپله ترپنسو لاندې کړي دی (۴۶).

په اسلام کې د بنسټو منزلت

په تېرو مخونو کې مو د بنسټو د ژوند حالات په بېلابېلو مذهبونو او قومونو کې ولوستل و مو لیدل چې له اسلام څخه وړاندې به لورگانې ژوندی تر خاورو لاندې کېدلې، د هغوی وجود مصیبت گڼل کېده له خپلو انساني حقوقو څخه محرومې وې میراث نه ورکول کېده، په زنا مجبورېدلې، او سني جاهلیت هم بنسټو د خپلو غوښتنو د تسکین اله وگرځوله، هغه یې د سټیوریس په نوم په الوتکو کې د مسافرو د زړه د خونې لپاره وکاروله؟ هغه یې د سوداګرۍ او د توکیو د نمایش او مشهورتیا لپاره استعمال کړله د هغوی قدر، قیمت او حیثیت یې هېڅ کړ.

(۴۶) البریقه شرح الطریقه.

مگر اسلام بنهڻي ته له نارينه ځيني ډېر عزت او حقوق ورکړل ، که د رسول ص سیرت وگورو نو وبه وینو چې هغه د بنهڻي دوست او پر هغوی مهربانه او دهغوی د حقوقو سترساتونکی و .

اسلام بنهڻي ته سیاسي ، اقتصادي او اجتماعي ټول حقوق ورکړل هغه په خپل مال کې د تصرف پوره واکمنه ده ، اسلام بنهڻي ته دومره درنښت او عزت ورکړ چې د لوېدیځ د پرمختللي ټولني په تصور او خیال کې به هم ونه گرځي .

اسلام د بنهڻو نفقه ، جامه او دژوند ټول ضروریات له واده څخه دمخه پر پلار ، ورور یا بل نژدې خپل او له واده څخه وروسته پر مېړه فرض وگرځول مېړه ته یې امر وکړ چې له بنهڻي سره نېکه گذاره کوه :
(وعاشروهین بالمعروف) ^(۴۷)

یعني : ((او گذران کوی له بنهڻو سره په ښه طریقه .))

د نر او بنهڻي تر منځ د محبت د لایاتوالي په غرض فرمایي : ((هن لباس لکم و انتم لباس لهن)) ^(۴۸)

یعني : ((هغوی ستاسې لپاره اغوستن دي او تاسې د هغوی لپاره اغوستن یی .))

له رسول الله ص څخه پوښتنه وشوه چې زما د نېک صحبت ډېر مستحق څوک دی ؟ ځواب یې ورکړ چې مور دې ده ، هغه درې ځلې همداسې

(۴۷) النساء : ۱۹ .

(۴۸) البقرة : ۱۸۷ .

ويونستل هغوی ص به خواب ورکاوه چې موردی ده په علوم خلی یې ورته وفرمایلی چې پلار دې دی.^(۴۹)

رسول الله ص فرمایي: «په دنیا کې مې له درې شیانو سره ډېره مینه ده چې یوه ترې ښځه یادوي»... رواه نسایي:

فرمایي چا چې دوه جینکې وپاللي تر هغې چې بالغې شي نو د قیامت په ورځ به زه او هغه په دې ډول راځو او دواړه گوټې یې یو ځای کړلې.^(۵۰)
«دنیا خوند او مزه ده او غوره خوند یې نېکه او صالحه ښځه ده»^(۵۱)

همدا راز فرمایي: «ښځه د نارینه سکه خورگانی دي، د ښځو عزت نه کوي مگر هغه څوک چې خپله عزت من وي او دهغوی سپکاوی نه کوي مگر بد اخلاقه او تر هر چا وروسته پاتې»

رسول الله ص د مرگ په بستره پروت و او ویل یې چې: «له ښځو سره په نیکی کولو وصیت کوئ»^(۵۲)

فرمایي غوره ستاسو هغه دی چې له ښځو سره د خیر او ښېگڼې څخه کار واخلي. اسلام ښځې ته د مېړه د انتخاب حق ورکړ، د هغې تعلیم یې فرض وگرځاوه، په کار کولو اړوتې نده او د نر او ښځې یو پر بل مطلق فضیلت او واکمني یې له منځه وپورته.

الله ج فرمایي: «هر چا چې نېک عمل وکړ له نارینه څخه یاله ښځو څخه حال دا چې دی مؤمن وي نو خامخا ژوند به ورکړو دوی ته ژوند پاکیزه او

(۴۹) متفق علیه.

(۵۰) مسلم.

(۵۱) ابن ماجه.

(۵۲) مسلم.

خامخا جزاء به ورکړو دوی ته اجر د دوی په ډېرو نښو هغو نېکیو سره چې
وو دوی چې کول به یې»^(۵۳)

رسول الله ص د خدېچې (رض) د وفات کال عام الحزن (دغم کال) وباله
حضرت عمر رض د یوې نښې د نظر په هکله وایي: عمر رض خطا شو او
نښه حق ته ورسېدله، دی مبارک په توره تیاره کې له کور څخه بهر په
مدینه منوره کې گرځېده یوې نښې چې د کور دروازه یې ځان پسې تړلې
وه د خپل مېړه په یاد کې داسې شعرونه ویل چې د هغه د ملاقات رغبت
یې پکې کاوه حضرت عمر د دې کور دروازه وټکوله ترهغې یې ورته
دروازه بېرته نکره، ترڅو چې ښه مطمئن شوه چې ټکوونکی عمر
(رض) دی، عمر هم د هغې په پاکې او عظمت مطمئن شو ورته یې وویل
چې څه دې لږ مخکې ویل: تکرار یې کړه هغې هم ورته تکرار کړل عمر
رض ورځینې وپوښتل چې خاوند دی چېرته دی؟ هغې ځواب ورکړ چې په
فلاني لښکر کې جهاد ته تللی دی حضرت عمر رض د دې لښکر قوماندان
ته سپری ورولبېره ترڅو د دې نښې خاوند کورته راولېږي هغه راغی او
د حضرت عمر رض په خدمت کې حاضر شو حضرت عمر رض هغه کورته
ولېږه بیا حضرت عمر رض له خپلې لور حفصې رض څخه وپوښتل چې
نښه د خاوند د بېلتون څومره تحمل لري؟ حضرت حفصې رض ورته
ووویل: «یوه میاشت یا دوه یا درې په څلورمه میاشت صبر ختمېږي نو
حضرت عمر رض همدا نېټه د مجاهدو لښکریانو لپاره وټاکله»^(۵۴)

(۵۳) النحل: ۹۷.

(۵۴) ملامح الشوری عدنان النحوی.

وگورئ حضرت عمر رض د دې بنځې څومره درناوی او احترام وکړ ، د دې لپاره چې پر بنځو د مېړه جدایي سخته تمامه نشي د هغوی لپاره یې نېټه و ټاکله .

کله چې بي بي خديجې رض رسول الله ص ورځه بن نوفل ته وروست نو د هغه زړه له وېرې څخه ډک او اندېښمن و او کله چې بېرته راستون شو نو خوشحاله ، مطمئن او آرام و .

په اسلام کې د نارینه او بنځې اړیکې

په اسلام کې د نر او بنځې اړیکې د مینې او محبت ، دوستانې او صمیمیت اړیکې دي هغوی یو بل ته د ژوند په اوږدو کې ډېره اړتیا لري ، او یو له بل څخه ورته بې پروایي ناممکنه ده هغوی یو د بل متمم او پوره کوونکي دي .

بنځه او خاوند یو له بل څخه سترتیا لرې کوي ، دردونه کموي ، یو بل ته د اطمینان راحت ، هوساینې او تسکین لامل دي .

رسول الله ص به چې کوم اطمینان او سکون له بي بي خديجې او ام سلمې رض څخه حاصل او هغه تاریخ روښانه کړی دی ، په اسلام کې د نورو مذهبنو پر خلاف د نر او بنځې یو ځای او سپېدل او په ګډه سره د ژوند بېرې پر مخ بېول د قدر او ستاینې وړ عمل ګڼل کېږي ، په هندوانو کې چې څوک له بنځو سره اړیکې ساتي هغه بدبخته ګڼل کېږي ، او د بريالیتوب او خلاصون دروازې یې پر مخ تړلې دي ، خو اسلام هغوی یو

دبل جامه گڼي ، څرنگه چې انسان جامې ته اړتيا لري همدا راز خپل جنس ته هم اړه لري ، بلکې له دې ډېر. الله ج فرمايي : [هن لباس لکم و انتم لباس لهن] ^(۵۵)

يعني : « هغوی ستاسې لپاره اغوستن دی او تاسې د هغوی لپاره اغوستن یئ .»

اسلام نه یوازې هغوی ته اجازه کړې ده چې د خپل مثل د بقا لپاره په یو شرعي چوکاټ کې سره یوځای شي ، بلکې په دې یې امر ورته کړی دی ، او کله که احياناً د دوی ترمنځ کرکه ، نفرت ، زړه بدای او ناخوالې راپیدا شي ، نو له یو بل څخه جدا کېدلی هم شي ، ځکه چې د دوی ترمنځ د یوځایوالي څخه غرض د مینې ، محبت ، دوستۍ او رحمت راپیدا کېدل دي ، او الله ج دابې سارې مینه او محبت او دوستانه دخپل وجود یوه نښه گرځوي :

[ومن آياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسكنوا اليها و جعل بينكم مودة ورحمة] ^(۵۶)

يعني : « د هغه له نښو څخه دا ده چې ستاسو لپاره یې خپله تاسو څخه جوړې پیدا کړې لپاره د دې چې تاسې له هغو ځینې سکون واخلئ او هغه ستاسو ترمنځ دوستي او رحمت ایښی دی .»

[يا ايها الناس انا خلقنا کم من ذکرو انشی] ^(۵۷)

يعني : « ای خلقو موږ تاسې له یو سړي او ښځې څخه وزېږولئ .»

(۵۵) البقرة: ۱۸۷

(۵۶) الروم: ۲۱

(۵۷) الحجرات: ۱۳

د بنځې او نر اړیکې هېڅکله هم غوڅېدلای نه شي ، همدا بنځه ده چې کله به مور وي او کله خور ، کله به خاله وي او کله ترور او کله ... اسلام خلکو ته خو ځله له مور سره په نېکۍ کولو حکم کړی دی. الله ج له مور ، پلار دواړو سره په نیکۍ امر وکړ ، بیا یې مور ځانگړې کړه ، بیا یې د تاکید لپاره په دریم ځل یاده کړله^(۵۸).

الله ج نر او بنځې دواړو ته وایي چې له یوبل څخه په بېلتون کې بېرته مه کوئ ، د خپل ژوند خوږې ورځې شپې مه هېروئ : [ولاتنسوا الفضل بینکم]^(۵۹)

یعني : ((په خپلو منځونو کې فیاضي او احسان مه هېروئ .))

نارینه ته بنسونه کوي چې مېرمنې مو تاسې سره او سپرې ، نو بنه گذاره ورسره کوئ ، :

[وعاشروهن بالمعروف]^(۶۰)

یعني : ((او گذران کوئ له بنځو سره په بنه طریقه .))

نر او بنځې دواړه د ټولني د ترکیب دوه عناصره دي او کله که د دې عناصرو څخه یو کمېږي ، نو ټولنه او ژوندون له منځه ځي او اسلام دواړه له کرکې ، نفرت ، رځې یا حسد او کینې څخه منع کړي دي او هرې ډلې ته یې بېل بېل حقوق ورکړي او ټاکلي دي ، نو دې ته اړتیا نشته چې بنځې په بازارونو او پارکونو کې غونډې او مظاهرې وکړي او ځان ته حقوق وغواړي ، ځکه د هغوی حقوق څرگند او معلوم دي .

(۵۸) لقمان : ۱۴ .

(۵۹) البقره : ۲۳۷ .

(۶۰) النساء : ۱۹ .

دا چې د وخت حکمرانان له دوی سره ظلم کوي او اسلامي حدود هم ترپښو
لاندې کوي ، نو دا گناه د چا ده ؟

د بنځې د پيدا ايښت موخه :

ځينې پرگنې په دې انگېرته کې دي ، چې له ژوند څخه غرض د نر ، ارام او
هوسا ژوند دی ، بنځه د نر خدمت لپاره پيدا شوې ده ، هغه بايد د نر تابع
و اوسي د وينځې په څېر دې کار وکړي ، د نارينه غوښتنې دې رفع کړي ،
اولاد دې وزېږوي ، کور دې سنبال کړي ، هغوی په عملي ژوند کې برخه
اخېستلای نه شي ، تر دې چې له ځينو سره خولا دا سوچ و چې بنځه له
سره انسان نه دی او ځينې په دې شک او تردد کې وو چې آيا بنځه انسان
دی او که نه ؟

دا باطلې نظريې اسلام په کلکه غندلي دي ، اسلام چې نارينه په څه مامور
کړی دی ، بنځې يې هم مامورې کړي دي ، او له څه څخه يې چې نارينه
منع کړی دی ، بنځې يې هم منع کړي دي .

الهي احکام دواړو ته شامل دي .

الله ج فرمايي : [وما كان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضى الله ورسوله امرا ان
يكون لهم الخيرة من امرهم]^(۶۱)

يعني : « او نه دی لايق چا ايمان دار سړي او ايمان دارې بنځې ته هر کله
چې مقرر کړي الله ج او دهغه رسول ص څه کار چې دوی لره وي اختيار د
خپل کار .»

(۶۱) الاحزاب : ۳۶ .

په ثواب او گناه کې برابر دي په انساني کرامت کې مساوي دي الله ج فرمایي: [ولقد کرمننا بنی آدم.]^(۶۲)

یعني: ((او په تحقیق سره موږ عزت ورکړې د آدم اولادې ته))
نو د ادم په اولاده کې نارینه او ښځې دواړه شامل دي ، دلته د غوره والي او فضيلت معیار نروالی او ښځه والی نه بلکې تقوا ده: [ان اکرمکم عندالله اتقاکم]^(۶۳)

یعني: ((بېشک عزتمن په تاسو کې د الله ج په نزد زیات پرهېزگار ستاسو دی)) دلته هر چا ته خپل نصیب او برخه پوره ور رسېږي په دې خاطر د هغې له اجر څخه څه نه کمېږي چې هغه ښځه ده ، او نه د نارینه توب په سبب ډېرښت مومي الله ج فرمایي: [للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساء نصیب مما اکتسبن]^(۶۴)

یعني: ((د سړیو لپاره حصه ده له خپلې گټې څخه او د ښځو لپاره حصه ده له خپلې گټې څخه)) نو هر چاته د خپلې کړنې بدله پخپله ورکول کېږي .
[من عمل صالحاً من ذکر او انثی و هو مومن فلنحیینه حیاة طيبة و لنجزینهم اجرهم باحسن ما کانوا یعملون]^(۶۵)

یعني: ((هر چا چې وکړ نېک عمل له نارینه یا له ښځې څخه حال دا چې دا مؤمن وي نو خامخا ژوندون به ورکړو هر ورو مرو اجر دوی په ډېرو ښو هغه نېکیو سره چې وو دوی چې کول به یې))

(۶۲) الاسراء: ۷ .

(۶۳) الحجرات: ۱۳ .

(۶۴) النساء: ۳۲ .

(۶۵) النحل: ۹۷ .

[ان المسلمين ولمسلمات و المؤمنین و المؤمنات و القانتات و الصديقين و الصادقات و الصابرين و الصابرات و الخشعيين و الخاشعات و المتصدقين و المتصدقات و الصائمين و الصائمات و الحافظين و الحافظات و الذاكرين الله كثيراً و الذكرات اعد الله لهم مغفرة و اجراً عظيماً .] (٤٤)

يعني : « بپشکه مسلمانان سړي او مسلمانانې ښځې او ايماندار سړي او ايماندارې ښځې او بنده گي کونکي سړي او بنده گي کونکې ښځې رښتونې سړي او رښتونې ښځې صبر کونکي سړي او صبر کونکې ښځې او خيرات کونکي سړي او خيرات کونکې ښځې روژه دار سړي او روژه دارې ښځې حفاظت کونکي سړي او حفاظت کونکې ښځې او يادوونکي سړي الله ج لره ډېر او يادوونکې ښځې تيار کړي دي الله ج د دوی لپاره معافي او لوی ثواب. »

[فاستجاب لهم ربهم انى لا اضيع عمل عامل منكم من ذكر او انثى بعضكم من بعض] (٤٧)

يعني : « بيا قبوله کړله د دوی دعا د دوی رب چې زه نه ضايع کوم محنت د محنت کونکيو ستاسو څخه سړي وي او که ښځې تاسو پخپلو کې يو يئ . »

نو ددې ياد شويو آيتونو او له داسې ډېرو نورو ايتونو څخه په ډاگه ښکاري چې عمل له نر او ښځې دواړو څخه مطلوب دی ، او دواړه پوښتل

(٤٤) الاحزاب : ٣٥ .

(٤٧) ال عمران : ١٩٥ .

کېږي ، څومره حقوق چې نارینه پر ښځه لري هغومره حقوق ښځه هم پر نارینه لري : [ولهن مثل الذی علیهن بالمعروف] (۶۸)

یعنې : « اوبښځې لره هم حق دی لکه څنگه چې د سړیو پر هغوی حق دی » دلته لومړی الله ج د ښځو حقوق په سړیو یاد کړي نو معلومېږي چې د ښځو حقوق د نر تر حقوقو مهم دي او باید ژر ادا شي .

و مو لیدل چې اسلام ښځو او نارینه و ته په یوه او درنه سترگه گوري د جنس په خاطر یوه ډله له بلې ډلې فضیلت او لوړتیا نلري د لوړتیا او غوره والي معیار تقوا ده همدا راز وموولیدل چې ښځې هم باید په عملي ژوند کې برخه واخلي دا هم له هغو دوه ډلو څخه یوه ډله ده چې الله ج پر نورو مخلوقاتو عزتمند او اشرف ګرځولی دی ، نو اوس د کوم سلیم عقل خاوند دا ویلای شي چې ښځه د نر د خدمت لپاره پیدا ده او باید د نارینه و د ژوند د هوساینې او آرامتیا لپاره ورڅخه د وینځې په څېر کار واخستل شي .

د تعجب وړ خبره خو داده چې زموږ ځینې علماء هم په دې سهوه او غلطه انګېرنه کې پرېوتی دي او لوی دلیل چې دوی پرې استناد کوي ، هغه د (طه) سورت دا ایت دی چې : [فقلنا یا ادم ان هذا عدولک ولزوجک فلا یخرجنکما من الجنة فتشقی] (۶۹)

یعنې : « بیا موږ و ویل ای ادمه دا ستا او ستا د بي بي (ښځې) دښمن دی پس ونه باسي تاسو لره له جنت څخه بیا به په تکلیف کې پرېوځي » نو دوی وایي چې د عملي ژوند دا پره ، نیک مرغي او بدمرغي تکلیفونه او خوندونه هر څه د نر حق دی ، نه ښځه په تکلیف کې اچول شوې ده او نه

(۶۸) البقره : ۲۷۸ .

(۶۹) طه : ۱۱۷ .

ورڅخه عملي ژوند نه د راوتلو هيله شوې ده او نه دې راوځي د کور په دېوالونو کې دی ایساره اوسپړي ځکه چې الله ج ادم ع ته وويل «چې بيا به په تکليف کې پرېوځي» دلته مفرد ضمير استعمال شوی دی ، او که له بسځي څخه د ژوند په ډگر کې د گډون اميد وای نو الله ج به «فتشقا» ويلي و .

د دوی په ځواب کې بايد عرض وکړم چې د ادم ع او حوا کيسه خو په قران کې څو ځله ياده شوې ده بل ځای کې يې وگورئ د همدی ايت بسکته برخې وگورئ نو ستاسو دا غلطه انگېرنه به پخپله رفع شي او په خپلې اشتباه به پوه شئ ، الله ج فرمايي : [وقلنا يا ادم اسکن انت و زوجک الجنة وکلا منها رغدا حيث شئتما ولا تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظلمين فازلهما الشيطان عنها فاخرجهما مما کانا فيه] (۷۰)

يعني : «و وېل موږ ای ادمه و اوسه ته او ستا بسځه په جنت کې او خورئ په کې هر څه چې ستاسې خوښ شي ، او چېرته چې مو خوښ شي او نژدې کېږئ مه دې ونې ته بيا به تاسې شئ له ظالمانو څخه نو و بنويول دوی شيطان له هغه ځای څخه او ويې ځکل دوی له عزت او راحت څخه چې په هغه کې دوی وو .»

نو دې ايتونو کې خطاب ادم ع او حوا دواړو ته دی ، دواړو ته په جنت کې د اوسېدلو امر و شو دواړو ته د هغه د مېوو خوراک او په جنت کې د گرځېدو اجازه وشوه او دواړه دې ونې ته له نژدې کېدلو څخه منع شول او دواړو ته وويل شول چې که دا کار مو وکړ نو له ظالمانو څخه به يئ ، دلته

(۷۰) البقرة: ۳۵-۳۲ .

خو پر یوځای کې هم نه پر راحت کې تنها ادم ع ته خطاب شوی او نه په زحمت کې بلکه پر ټولو ځایو کې دواړو ته خطاب شوی ، همدا قصه بل ځای بیانوي : [یا ادم اسکن انت و زوجک الجنة فکلا من حیث شئتما ولا تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظلمین ، فوسوس لهما الشیطان لیبدی لهما ماوری عنهما من سواتهما وقال ما نهکما ربکما عن هذه الشجرة الا ان تكون ملکین او تکونا من الخالدين وقاسمهما انی لکما من الناصحین فدلهما بغرور فلما ذاقا الشجرة بدت لهما سواتهما و طفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة وناداهما ربهما الم انهکما عن تلکما الشجرة و اقل لکما ان الشیطان لکما عدوا مبین قالا ربنا ظلمنا انفسنا و ان لم تغفرلنا وترحمنا لنکونن من الخاسرین]^(۷۱)

یعنې : ((ای ادمه اوسه ته او مېرمن ستا په جنت کې او خورئ او څښئ دواړه له هره ځای چې خوښ موشی او مه نژدې کېږئ تاسې دواړه دې ونې ته ، نو شی به تاسې دواړه له ظالمانو څخه ، نو وسوسه واچوله دوی دواړو ته شیطان ، لپاره د دې چې ښکاره کړي ، دوی دواړو ته هغه چې پت کړای شوي دي له دې دواړو ځینې له غلیظه و عورتونو د دوی څخه او ویل یې ، نه یی منع کړي تاسې له دی ونې ځینې مگر د دې لپاره چې نشئ تاسې دواړه پرښتې یا چې نه شی تاسې دواړه له تل پاتې کېدونکیو څخه ، سخت قسم یې وکړ دوی ته چې بېشکه زه تاسې دواړه ته له تل خامخا له نصیحت کوونکیو څخه یم ، پس رانښکته یې کړل دوی دواړه په فرېب نو کله چې و څکله دوی دواړو له ونې څخه ، ښکاره شو دې دواړو ته غلیظه

(۷۱) الاعراف : ۲۳، ۱۹ .

عورتونه د دوی او ولگېدل دوی دواړه چې سره نسلول به یې پر عورتونو خپلو باندې له پانود جنت څخه او غږ وکړ دوی دواړو ته رب د دوی چې ایا ما نه وئ منع کړي تاسې له دې ونې څخه او ویلي ما تاسې ته چې شیطان ستاسې د دواړو د بنمن دی بنکاره او وویل دوی دواړو ای ربه مورږ ظلم وکړ پر ځانونو او که ته مورږ ته بخښنه ونکړې او په مورږ رحم ونکړې نو خامخا مورږ به شوله تاوان کوونکیو څخه .

له دې ایتونو څخه په ډاگه څرگندېږي چې په جنت کې اوسېدل ، د جنت له مېوو ځینې گټه اخیستل په جنت کې ازاد گرځېدل د ادم ع او حوا دواړو حق و و الله ج دواړو ته په جنت کې داوسېدلو اجازه وکړه او شیطان دواړه وبنسويول او الهي عتاب (پړه) پر دواړو راغله او دخپلې خطا د بخښنې لپاره دواړو د الله ج حضور ته دعا وکړله. نو دلته خو پرتولو ځایو کې ادم او حوا یو ځای یاد شوي دي ، نه ادم د ژوند په ډگر کې د تکلیفونو لپاره ځانگړی شوی دی او له دی صحنې څخه د حوا په وپستلو باندې هم کوم دلیل نشته ، بلکې ټول ایتونه چې مورږ وړاندې یاد کړل زموږ د مدعا ثبوت دي او په کوم ایت باندې چې دوی استدلال کوي مفسرین وايي : مراد له دې څخه دادی چې بنځه خودې هم په تکلیف کې درسره گډه ده مگر زیات بوج پرتادی^(۷۱) :

امام قرطبي وايي چې : د بنځې د ژوند ټولې اړتیاوې د سړي پر ذمه دي د دې په حاصلولو کې چې کوم تکلیف او مشقت دی دا ذمه واري یواځې دسړي ده ، نو ځکه الله ج فتشقی وویل چې څه محنت ، تکلیف او مشقت

(۷۱) معارف القرآن جزء ۱۶ مفتي محمد شفیع .

کول دي هغه به په حضرت ادم ع وي ځکه چې د حضرت حوا ع د ژوندانه د ضرورتونو ذمه وار هم دی ده (۷۲).

نو دلته هم هېڅ معقول دلیل نشته چې بنسټه چې له خپل اجتماعي (ټولنيز) دريځ څخه يوه لوبشت هم وروسته کړي او يا دې د ژوند ډگر ته له را وتلو څخه بنده کړای شي او يا دې ځينې بې انصافان هغه له انسانيت څخه حيوانيت ته کش کړي !!

ځينې خلک اوس هم وايي چې دا په حقيقت کې بنسټه (حوا) وه چې د انساني بدمرغۍ بنسټه يې کېښود ، دوی دعوه کوي چې همدې حوا ، ادم ع دې ته و هڅاوه چې په جنت کې د غنم دانه و خوري او د الله ج له امر څخه سرغړونه وکړي او ادم ع د همدې په لمسونه او هڅونه د غنم دانه و خوره ، الله ج د ادم ع په دې نافرمانۍ خفه شو او هغه يې له جنت څخه را و وېست چې له همدې ورځې څخه د انساني بدمرغۍ تاريخ پيل کېږي او که داسې نه و شوی نو نه ادم ع له جنت څخه را و وېستل کېده او نه به دنيوي ستونزې او بدمرغۍ وای .

د دوی په ځواب کې بايد وويل شي چې لومړی خود ادم ع او حوا په کيسه کې دا پورتنی تصور له منحرف يهوديت څخه سرچينه اخلي او دا تصور يهوديت د (عهد قديم) صحيفو رانقل کړی دی او هرڅوک چې دا تصور بدرگه کوي په حقيقت کې د يهوديت د مطالعې تر اغېزې لاندې راغلی دی چې اسلام يې په کلکه ردوي .

(۷۲) احکام القرآن جزء ۱۱۱ عبدالله محمد بن احمد الانصاري القرطبي .

په قران ، حدیث او نورو اسلامي نصوصو کې داسې کوم دلیل نشو موندلی چې پورتنۍ دعوه تائید کړي ، حتی اسلام په کلکه په دې تاکید کوي چې لومړنی مسئول په خپله ادم ع دی او همده د خدای ج د فرمان خلاف د غنم دانه وخوره (ولقد عهدنا الی ادم من قبل فنسی ولم نجد له عزما). (۷۲)

یعني : ((او خامخا په تحقیق سره موږ حکم کړی و ادم ع ته پخوا لډپنه پس هېرې کړ او ومونه مونده ده ته استقامت (صبر له نه کولو) څخه .))

څو شهبې او ځوابونه یې

ځینې خلک چې له اسلام سره حساسیت لري او له اسلامي روح سره اشنایي نه لري او نه یې هم له دین څخه څه لوستي دي داسې فکر کوي چې اسلام نارینه د بنځې پر سر مطلق حاکم گرځولی دی او بنځه پر هر حال باید د هغه او امر ومني که څه هم هغه په ناحقه وي او بنځه باید له هغه سره د وینځې په څېر ژوند وکړي موږ به انشاء الله د دوی هری غلط فهمی او اشتباه ته مدلل ځواب و وایو .

الف : شهبه په قیمومیت (واکمنۍ) دسپري کې

د دوی یوغت دلیل دا ایت دی .

(۷۲) طه : ۱۱۵ .

الله ج فرمايي: [الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض وبما انفقوا من اموالهم ، فالصالحات قانتات حافظات بما حفظ الله] (٧٣)

يعني : ((سړي مقرر دي پر بنځو باندې په دې وجهې چې فضيلت ورکړې دى الله ج ځينو ته پر ځينو نورو په سبب د دې چې خرڅ کوي خپل مالونه بيا کومې بنځې چې نېکې دي ، تابعدارې دي ، ساتونکې دي پسې شاه د الله ج په حفاظت سره .)) خود دې ايت مطلب او معنى دا نده چې خاوند يا نارينه دې مطلق ديکتاتور وي هر څه چې وايي بايد ومنل شي او هېڅ خبره يې رد نه شي او نه د دې دليل دى چې هر نر په هرې بنځې فضيلت او بهتري لري .

د نرفضيلت او غوره والى په څو شرطونو پورې اړوند دى داسې نه چې هر نر دې خوښ وي او ځان دې په بنځې غوره گڼي ، هغه شرطونه الله ج خپله په همدې ايت کې بيان کړي دي هغه دا چې .

نارينه خپل مالونه لگوي ، سترتيا او ستومانې پر ځان مني ، د ژوند تکليف او ترڅې په ځان تېروي خو که کله نارينه له ځان څخه په همت کې بنځه او بنځه له ځان څخه نارينه جوړ کړي نو بيا دا ايت د داسې چا د قيموميت دليل نه دى ډېر وخت صالحې ، قانتې (تابعدارې) د پتو رازونو ساتونکې بنځې له ډېرو سړيو ځينې غوره دي ، کله چې سړى صحرايي شي او له کور څخه خبر نه وي د بنځې هېڅ پروا ونه لري دهغې نفقه نه ورکوي په کارونو کې تنبل وي ، او يا بنځه د فساد او فتني خواته کشوي

نو آیا دا دې هم پر بنځو د فضیلت او بهتری دعوه کوي؟ د غوره والي او بهتری شرط خودادی چې نارینه تکلیف ارام او مطمئن ژوند تېر کړي، نو بیا دې د کورپالونکی سپری ولې نه وي؟ او سلیم عقل او طبیعت هم دامني چې په دغسې حالت کې دې د کور مشر نارینه وي، او د دې معنی داندې چې بنځه دې بالکل حیثیت ونه لري، نارینه دې مستبد، ظالم او دیکتاتور وي او نه خودا د اسلام له عام مفهوم سره سمون خوري، اسلام خو په مشوره امر کړی دی حتی کله که ماشوم له تې څخه بېلېږي نو په دومره وړه خبره کې دې هم مشوره وشي، د مور او پلار په مشوره دې له تې څخه جدا شي، نو نارینه باید له بنځو سره مشوره وکړي او بل بنځه که کار ونکړي نو بېخېل کېږي او غیر مسئوله ده او نارینه مسئول دی دا تفضیل داسې دی لکه د لومړي وزیر فضیلت په وزیر داخله او ډېر وخت د کورنیو چارو وزارت په خپلو اړوندو چارو کې له لوی وزیر څخه ډېر واک، اختیار او تجربه لري.

علماء وایي چې په کور کې د نارینه واکمني داسې ده لکه چې یوه بېړۍ یا موټر روان وي او په هغې کې چلوونکي ډېر وي او دبېړۍ یا د موټر د چلولو لپاره یو تن پکار وي او هغه بېړۍ ته کنبېني او چلوي یې. نو نارینه هم د بېړۍ چلوونکی دی او په هېڅ ترتیب د دې معنی نه ورکوي چې خاوند دې مطلق واکمن یا بادار وي او بنځه دې د هغه وینځه او خدمتگاره وي.

ب: شبهه د بنځو په شهادت کې

ځينې خلک داسې فکر کوي چې رسول الله ص بنځو ته کم عقلي ويلي دي او هغه يې له انسانيت څخه وپستلي دي مگر دا خبره په دې مفهوم سره هېڅ صحيح نه ده چې رسول الله ص به له بنځو سره په مهمو چارو کې مشورې کولې د هغوی د بنو نظرياتو او کتنو څخه به مستفيد کېده ، وگورئ بي بي خدېچې رض له رسول الله ص سره د وحې په پيل کې څومره لويې مرستې کړي دي ، هغه ص يې ورته بن نوفل ته وروست ، هغه ص ته يې داسې تسلي ورکړله چې کاملاً مطمئن شو .

د حديبيې په صلحه کې چې د ام سلمې رض کړنه وگورئ ، نو رسول الله ص بنځو ته کم عقلي هېڅکله نه دي وپلي ، دا له حديث څخه غلط فهمي ده په دې حديث کې رسول الله ص د عقل او دين کمښت داسې روښانه (توضيح) کوي : (او موږ وويل چې زموږ د عقل او دين کمښت (نقصان) څه شی دی يا رسول الله ص ؟ هغه ص وفرمايل چې ايا د بنځې گواهي د نارينه په نيمايي نه ده ؟ موږ وويل هو ! هغه ص وويل همدا يې د عقل کمښت دی بيا يې وفرمايل ايا داسې نه ده چې کله بنځه حايضه شي نه لمونځ کوي او نه روژه نيسي ؟ موږ وويل هو ، هغه ص وفرمايل همدا يې د دين کمښت دی)^(۷۴)

نو د بنځې د عقل کمښت په دې حديث کې په يو څه پورې منحصر شو هغه دا چې د بنځو گواهي د نرد گواهي نيمه ده ، رسول الله ص يواځې په

---

(۷۴) الشوری و اثرها فی الديقراطيه \ دکتور عبدالحميد اسماعيل نقل له ارشاد الساري شرح صحيح

بخاري څخه .

همدې پورې خاص کړ او کوم بل لامل يې ياد نه کړ او دا چې ولې د بنسټو گواهي د نارينه وو د گواهي نيمه ده الله ج يې داسې بيانوي :
[ان تضل احدهما فتذكر احدهما الاخرى] (٧٥)

يعني : « لپاره د دې چې که هېر يې کړي يو تن له دوی څخه نو ياد به يې کړي ورته بله » نو د گواهي د نيم والي لامل الله ج دهغوی د حافظې کمزورتيا و بنسټه چې ژر ژر ورڅخه هېر يې ، ځکه چې د چاله يو کار سره مخه نه وي نو هغه ته يې پام کم وي ، نو همداسې دا مالي مسايل د بنسټو له مخې او توجه څخه لېرې دي او ډېرې کمې اړيکې ورسره لري ، نو د هېرې او دې مسائلو ته د اهتمام د نه کولو وېره ده نو ځکه د دوه بنسټو د گواهي ته اړتيا پيدا شوله او دا د بنسټي د کم عقلی او سپکوالی معنی نه ورکوي ځکه چې دا د هغوی ورځنی چارې نه دي او که رښتيا هم کم عقلی گڼل کېدلې نوله سره به يې گواهي نه قبلېدلې او نه به د حديثو په روايت کې په دوی باور کېده ، د حديثو په روايت کې د يوې بنسټي په روايت اعتماد او باور د څه لپاره ؟ او په کوم ځای کې چې دا وېره (هېروالی) نه وي د دوی گواهي ضرور قبلېږي وينو چې هغه چارې چې د بنسټو ورځنی اړيکې ورسره دي او د هغوی له دندو څخه شمېرل کېږي نو لکه چې ابن قيم جوزي وايي : دهغوی گواهي تنها هم په کې قبلېږي (٧٤).

شيخ محمد شلتوت وايي : په گواهي کې د دوه بنسټو يو ځای کول د باور لپاره دي ، د دې لپاره نه چې هغه کم عقله ده ، چې د هغې انسانيت ته پرې صدمه ورسېږي مگر اصلي لامل لکه چې شيخ محمد عبده وايي : دا دی

(٧٥) البقرة : ٢٨٢ .

(٧٤) الطرق الحكومية فى السياسة الشرعية ، ابن قيم جوزي .

چې د هغې دنده او چارې مالي مسائل ندي او نه يې مخه دې مسائلو ته ده او نه پېرل او پېرودل کوي ، او کورنۍ چې د هغې ورځنۍ چارې دي او مخه يې ورته ده گواهي يې په کې يوازې هم قبلېږي .

شيخ محمد شلتوت زياتوي : د دې معنی دا نه ده چې د بنسټو په گواهي حق نه ثابتېږي او قاضي دې پرې حکم نه کوي ځکه چې قاضي اخر څه غواړي هغه بينه ده .

او علامه ابن قيم جوزي وايي : هر هغه څه چې حق بنکاروي نو بينه ده ، له همدې کبله قاضي په قطعي قرائنو فيصله کولی شي ، حتی کله چې پرې باوري او مطمئن شي نو د کافر په شهادت هم فيصله کولی شي .
(۱) (۱) الاسلام عقيدة و شريعة \ شيخ محمد شلتوت .

دكتور عبدالحميد انصاري وايي : د دې معنی دا نده چې د نر حيثيت ، برم ، شان او رتبه لوړه ده او د بنسټي ټيټه ، بلکې مطلب دا دی چې حق ثابت شي ، او پلټنه پکې وشي ، او پر بنسټو عاطفه ژر غالبېږي ، تاسې وگورئ کوم ځای کې چې د نارينه وو په هکله هم دا وېره ده هلته د نارينه گواهي هم نه قبلېږي لکه د بنسټي او خاوند گواهي يو دبل لپاره . سره لدې چې خاوند يا مېړه نارينه هم دی همدا راز د پلار گواهي د زوی لپاره چې دلته هم همدا وېره ده نه قبلېږي .

شيخ محمد متولي الشعراوي وايي : له عقل ځينې مراد ماغزه دي چې په هغې کې د انسان معلومات ، خيالونه ، يادشوي شيان ، په ذهن کې منل شوي شيان ثبت وي او ماغزه نر او بنسټه دواړه لري ، او سپری کولی شي چې په چټکتيا سره هغه څه ومومي چې په ذهن کې يې ورته ځای ورکړی دی ، او تصرف پکې وکړي او عقل هم د تجربو او معلوماتو محصول دی نو

څنگه چې بنځه د ټولني (سوسايټي) څخه لرې ده نو نشي کولای چې په اسانه ورته يو څه ياد کې ورشي ، همدارنگه بنځې هم هر څه ته پوره پام نه کوي او که بهر يې هم په څه شي نظر ولگېږي نه يې څېړي او نه پکې فکر کوي بنايي هغه ډېره مهمه واقعه وي مگر دا ورته هېڅ پام نه کوي ، نو ځکه د دوه و بنځو يو ځای والي ته اړتيا پېښه شوله^(۷۷) .

دکتور محمد البهي وايي : بنځه بهرنۍ اغېزې ډېر ژر مني ، له نارينه څخه ډېره نرمه د عاطفې خاونده ده ژر تصديق کوي ، د هغې د قهر ، غصې او خوشحالي ترمنځ ، د نرمۍ ، او سختۍ ترمنځ د مخ اړولو او شا اړولو ترمنځ مسافه ډېره کمه ده که الله ج بنځې ته هم هغه مسووليتونه ورمخ کړي وای نو دابه د بنځې د بنېگړې پر خلاف کار و^(۷۸) .

په هر حال ومو ليدل چې د يو نارينه پرځای د دوو بنځو و درول په گواهي کې د هغې د عقل او پوهې د نشتوالي په معنی نه دی ، بلکې څه نور لاملونه يې درلودل او په اسلام کې بنځې ته هېڅکله هم د کم عقلي او لېونۍ نسبت نه دی شوی .

ج : شبهه په ميراث کې

دوی وايي چې « اسلام په ميراث کې بنځې ته د نر نيمه برخه ټاکلې ده ، او دا خود دوی پروينا بنسکاره بې انصافي ده ، ځکه چې نارينه کار هم

(۷۷) المرأة في الشريعة الاسلامية شيخ محمد متولي الشعراوي .

(۷۸) المرأة في الشريعة الاسلامية \ شيخ محمد متولي الشعراوي .

کولای شي او بهر هم وځي پکار خو دا وو چې نارینه ته د بنځې نیمه برخه ورکول شوې وای ، پدې کې خود بنځو سپکاوی او بې احترامی ده .»

زه دې بناغلیو ته وایم چې لومړی باید دوی دې مسئلې ته ژور ورننوزي پدې اړه د اسلام ارشادات ژور ولولي او بیا پرېکړه وکړي. دوی باید پر اسلام تردې تورلگولو وړاندې خو لږ له اسلام څخه مخکې ټولنو ته هم وگوري چې هلته د بنځو څه حال و بیا په اوسنیو ټولنو کې د بنځو حال هم وگوري. هلته بنځې ژوندی بنځېدلې د هغوی وجود غم گنل کېده ، په پیداېنیت یې دهر چا تندې تریو و میراث خویې بالکل نه ورکاوه . ځکه چې په عربو کې به چې چاله خپلې قبیلې څخه دفاع نشوه کولای هغه له میراث ځینې محروم و ، میراث یوازې د نارینه و وحق و ، په یهودیت کې چې نارینه اولاد وي بنځې ته میراث نشته دی .^(۷۹)

مگر اسلام چې د میراث په هکله کوم قانون ټاکلی هماغه د فطرت او سلیم عقل تقاضا او غوښتنه ده ځکه چې نارینه ته د کور لگښت ، د بنځې او اولاد نفقه او نورې چارې ورترغاړه دي ، او په بنځې خو دا تکلیفونه یو هم نشته حتی د هغې خپله نفقه هم پرېل چاده ، مهر هم اخلي او دهغې جامې ، خرڅ ، خوراک او د ضرورت وړشیان هم پرېل چا دي ، په دې هکله یو عالم وایي : په میراث کې د برخو ټاکل دا معنی نه ورکوي چې نارینه په بنځو بهتر والی لري ، یا بنځې ته په سپکه سترگه کتلی شي ، بلکه دا وپس د ټولنیز نظام او توازن سره سم ټاکل شوی دی چې نارینه و ته د ډېر مال اړتیا ده او باید ډېره برخه ورکړل شي او بنځو ته د کم مال ضرورت دی

(۷۹) المرأة فی القرآن \ استاذ محمود العقاد .

نو کم دې ورکړل شي ، بله خبره داده چې څوک خو دې يوه بېلگه هم را وښيي چې په غير اسلامي ټولنو کې دې ښځو ته ميراث ورکړل شي ؟

د : شېبه په طلاق کې

له هغو شېبهو څخه چې ځينو ته د اسلام په هکله پيدا شوې دي يوه هم د طلاق مسئله ده چې ولې د سړي په واک کې ده ، ځکه چې په دې کې خو دښځې سپکاوی دی ، دوی وايي چې پکار خو داده چې ښځې ته هم کله يې چې زړه وغواړي د جدایئ حق ورکړل شي .

رښتيني خبره داده چې که څوک د طلاق مسئلې په اسلام کې وڅېړي او لږ پرې ځان خبر کړي ، نو دغه بې ځايه شېبه به يې پخپله ځواب شي ، اسلام يو واقعي دين دی هغه طلاق له کورنۍ ځينې لېرې غواړي ، ځکه چې په طلاق سره د کورني نظم جوړښت او بڼه له منځه ځي له همدې کبله يې په حلالو کې ډېره ناکاره او بد شی طلاق ښودلی دی ، او له سړي څخه غوښتنه شوې ده چې که په څه خبره له ښځې ځينې خفه شي صبر او تحمل وکړي ، او ژر د جدایئ خيال زړه ته رانه ولي .

اللّه ج فرمايي : [و عاشرو هن بالمعروف فان کرهتموهن فعسى ان تکرهوا شيأً ويجعل الله فيه خيرا كثيرا] (۸۰)

يعني : « او گذران کوی له بنځو سره په بڼه طریقه او که تاسو بد گڼئ دوی نو شاید چې تاسو نه خوښوئ یو شی او الله ج ایښی وي په دې کې ډېر بڼه والی »

او کله که د بنځې او خاوند ترمځ او به بالکل خړې شي نو اسلام له دواړو څخه د لوی زړه ، حوصلې او عقل نه دکار اخستلو غوښتنه کوي لومړی باید خاوند بنځې ته نصیحت وکړي او که چېرې نصیحت اغېزه ونکړي بیا به یې بستره ورته جدا کړي او که پردې هم ونه شي نو کولای چې تادیباً یې سپک ووهي چې زخمي کوونکي نه وي ، په لرگي نه او په مخ نه وي ، او که بیا هم ونشي نو یو مشر به د خاوند او یو مشر به د بنځې له کورنۍ څخه راوغواړي ترڅو د دوی ترمځ راپیداشوې ستونزې وڅېړي او اصلاح راوړي که چېرې د هغوی په نظر د زوجیت د دوام امکان و نو بڼه او که نه و نو طلاق دې ورکړي ، او حتی طلاق هم اسلام وایي چې طلاق دې طهر (پاکۍ) کې وي او یو دې وي او بله دا چې بنځې دې د خاوند له کوره څخه نه ووځي ترڅو چې د ده دلومړي او دوهم طلاق په عدت کې وي بنایي چې په دې موده کې د خاوند طبیعت بڼه شي ، د ژوند تېرې خوږې شپې او ورځې ورپه یاد شي ، بنځې ته یې رغبت وشي او رجوع ورته وکړي او که دا هرڅه سر و نه نیسي نو بیا وروستنی علاج جدایی (بېلتون) دی او طلاق د نارینه په واک کې ځکه دی چې هغه په هر کار کې سوچ او فکر کوي ، د هغه ټول اړخونه سنجوي ، لنډه منډه نه کوي ، په اسانه او وړه خبره بنځې ته طلاق نه ورکوي او بل دا چې نارینه بنځې ته د مهر په نامه څه مال ورکوي ، او که طلاق د بنځې په لاس کې وي نو هره ورځ به لکه لوبديځه نړۍ په ختیځه نړۍ کې هم مېرمن له مېرپه سره یو

مياشت هم اوسپدل نه غواړي ، په وړه خبره هم له هغه څخه بل چاته روانه وي ، د خوند او ذوق لپاره هم خوځو مېړونه کوي ، دا خو دهغه اصل غرض خلاف کار دی د کوم لپاره چې نکاح روا شوې ده ، بنسټه زړه تنگې ده په کار کې سوچ او فکر نه کوي ، د کار مثبت او منفي اړخونه نه څېړي ، فيصله ډېره ژر کوي ، کېدلی شي چې په وړه خبره هم خاوند بېل کړي او دا هر چاته په ډاگه ده او که بنسټه ته د طلاق حق ورکړل شوی وای نو کېدلی شو چې ځينو بنسټو په هره مياشت يو يا دوه واره مېړونه کول له هغه څخه به يې مهر اخيست ، او د هماغې ورځې په بېگا به يې هغه ته طلاق ورکاوه ، اوله نکاح څخه به يې سوداگري جوړه کړې وای ، ځکه له خاوند ځينې په جدا کېدلو په هغې هېڅ تاوان او پړه نشته ، اسلام د همدې لارې د بند بدللو په خاطر هم د طلاق واک بنسټه ته ورنکړ .

دا خبره هم غلطه ده چې بنسټه بالکل د جدایې حق نه لري ، اسلام بنسټه ته دا حق په بشپړ ډول ورکړی دی ، چې که له خاوند سره يې اړیکې خرابې شي او په هېڅ صورت له هغې سره اوسپدل نه غواړي ، نو ځان دې جدا کړي او دا مال بېرته ورکول خاوند ته هم د همدې لپاره شرط شول چې بنسټه له خپل دې حق ځينې ناوړه استفاده ونکړي ، او که خاوند طلاق ورکړي نو له بنسټه ځينې هېڅ غوښتلاى نه شي .

اسلام چې د جدایې کوم حق نارینه ته ورکړی هغه يې بنسټه ته هم ورکړی دی ، خو د دې لپاره چې دواړه له خپل دې حق څخه ناوړه استفاده ونکړي نو په دواړو يې يو څه شرطونه کېښودل چې که خاوند بنسټه ته طلاق ورکوي خپل مال غوښتلاى نشي ، د متعې په نامه به يو څه ورکوي او په عدت کې به نفقه ورکوي او که بنسټه ځان له مېړه څخه جدا کوي نو دهغه

مال به بېرته ورکوي چې د بڼې دې حق ته په اسلام کې په فقهي اصطلاح
د (خلعی) حق وايي نو دا شبهه بالکل بې ځايه ده چې په اسلام کې بڼو
ته له مېړونو څخه د جدايي د غوښتنې حق نشته دی .

ه : شبهه د فتنې په لفظ کې

يوبل حديث چې اکثره خلک پرې د بڼو پر ضد استدلال کوي خو په
مفهوم يې نه پوهېږي هغه دا چې بخاري روايت کړی دی : « ما ترک
بعدي فتنه هي اضر على الرجال من النساء . »

يعني : « ما له ځان څخه وروسته سړيو ته له بڼو څخه ضررناکه فتنه نده
پريښي »

دوی گومان کوي چې دلته له فتنې څخه غرض شر او مصيبت دی چې
انسان پرې ازمويل کېږي لکه څنگه چې په نيستمۍ ، ناروغۍ ، ناداری ،
ولېږي او وېرې باندې ازمويل کېږي ، رښتيا خبره دا ده لکه څرنگه چې
د « فتاوی المراه المسلمه » مصنف ليکي دلته له فتنې څخه غرض دا ندی
چې گوندې دوی شر ؛ مصيبت يا غمونه دي چې نارينه پرې ازمويل کېږي
بلکه ډېر وخت انسان د نعمتونو په ورکړې سره هم ازمويل کېږي او د شر
او مصيبت په انډول په نعمت او پراخۍ سره د انسان د ازمويلو پله ډېره
درنه ده لکه شتمني ، اولاد او ښه ژوند الله ج فرمايي : « ونبلوکم بالشر و
الخير فتنه »^(۸۱)

(۸۱) الانبیا : ۳۵ .

يعني: «او ازمايو مور تاسې پر شر، (بدی) او پر خير (نيکی) سره په ازموينه.»

الله ج د پر ځله د انسان د ازمويلو لپاره نعمتونه او په ځانگړي ډول مال او اولاد چې د دنيا ستر نعمتونه او بنکلا بلل کېږي يادوي فرمايي: «انما اموالکم و اولاد کم فتنه»^(۸۲)

يعني: «بېشکه همدا خبره ده چې مالونه ستاسې او اولاد ستاسې يوه فتنه او ازموينت دی.»

«واعلموا انما اموالکم و اولادکم فتنه»^(۸۳)

يعني: «او پوه شئ تاسې چې بېشکه مالونه ستاسې او اولادونه ستاسې ازموينه ده.»

او ازموينت پرې داسې کېږي چې د الله ج پر وړاندې له مسئووليتونو څخه انسان غافله کوي او بې ځايه يې بوختوي په دې اړه الله ج فرمايي: «يا ايها الذين امنوا لاتلهکم اموالکم ولا اولادکم عن ذکر الله ومن يفعل ذالک فاولئک هم الخاسرون»^(۸۴)

يعني: «ای مؤمنانو غافل دې نه کړی تاسې مالونه ستاسې او نه اولاد ستاسې له ياده د خداي ج څخه او هغه څوک چې وکړي دا کار نو همدغه کسان زيانکاران دي.»

لکه څرنگه چې انسان په مال او اولاد باندې ازمويل کېږي همدا راز په بسځې باندې هم ازمويل کېږي ځکه دا هم نعمت دی لکه څرنگه چې الله ج

۸۲)التغابن: ۱۵.

۸۳)الانفال: ۲۸.

۸۴)المنافقون: ۹.

انسانان وپروي چې مال او اولاد يې د ازمويلو لپاره ورکړي دی همدا راز رسول الله ص هم فرمايي چې خبردار په دنيا کې له هغو نعمتونو څخه چې انسان پرې ازمويل کېږي او فتنه گنجل کېږي يوه هم بنځه ده ځکه ډېر وخت ځينې بنځې خپل مېړونه له الهي اطاعت څخه منع کوي لکه په جهاد او غزواتو کې له گډون څخه ، د خدای ج په لاره کې د مال له لگولو څخه ، فردي گټې ته پرې په ټولنيزو گټو ترجيح ورکوي د مينې محبت ، حسن او بڼکلا ، ناز او کرشمو تر اغيز لاندې يې راځي همدا لامل دی چې الله ج په ډېر صراحت سره خپلو بندگانو ته فرمايي « ان من ازواجکم و اولادکم عدو الکم فاحذروهم »^(۸۵)

يعنې : « بيشکه ځينې له بنځو ستاسو او له زامنو ستاسو د بنمنان دي تاسې نو ځان وساتئ له دوی څخه » او پر بنځو د نارينه غټه از مېښت شهباني اړخ دی کله چې بنځه د شهوت تحريکونکې شي ، په بدن کې جوش او انقلاب راولي ، جاذبيت او کشش پيدا کړي د نارينه وو په زړونو کې د جنسي غريزې اور ژبغراندې کړي نو ايا له دې ستر ابتلا او از مېښت به بل وي ؟ او همدا از مېښت دی چې تر شاه يې ډېر مفاسد او مصالح پټ دي ، د ټولني برخليک د همدې از مېښت تر شا دی .

پر بنځو د انسان ازمويل دي لکه الله ج چې انسان ته د پراخې ، خوشحالی او نورو نعمتونو په وخت کې اخطار او خبرداری ورکوي رسول الله ص فرمايي : « په خدای سوگند چې زه پر تاسو له نېستۍ څخه نه و پرېرم ، په

(۸۵) التغبان : ۱۴ .

تاسې به دنيا داسې پراخه شي لکه له تاسې وړاندې چې نورو ته پراخه شوې وه چې هغوی یې هم په لاس ته راوړلو کې یو له بل سره مسابقه پیل کړه (یو له بل نه مخکې کېدل) بیا به تاسو هم داسې هلاک کړي لکه هغوی یې چې هلاک کړل. (۸۶)

د دې حدیث معنی دانه چې گوندې رسول الله ص خپل امت ته فقر او نېستي خوښوي او پراخې ناخوښه بولي رسول الله ص له فقر څخه امان غوښتی دی ، ان له کفر سره یې پیوست کړيدي .

دلته مطلب دا دی چې رسول الله ص خپل امت ته زیگنال ورکوي چې هوښیار او با خبره اوسئ ترڅو د دنیا په مینه کې الله ج هېر نه کړي دلته په دې حدیث کې هم مسلمانانو ته خبر داری دی چې رسول الله ص د خپل امت نارینه ووته فرمایي چې الله ج تاسو د ښځو په څېر په غو نعمتونو چې هر نارینه ورته طبعي تمایل لري ازموي نو خبردار چې حرام کارته لاس وانه چوئ ، یا مو دخپلو ښځو مینه له شرعي مسئولیتونو څخه غافل نکړي د دې معنی دانه چې گویا ښځې غم یا مصیبت دی .

(۸۶) متفق علیه

حقوق

الف : اقتصادي حقوق

اسلام چي ڄومره حقوق په دې اړوند نارينه وو ته ورکړي دي په هماغه پيمانه يې بنځو ته هم ورکړي دي په کوم ځای کې چې نارينه ته د کار اجازه ورکړل شوې ده بنځو ته هم شوې ده ، او يوه دروازه يې هم پرې نه ده ترلې د ژوند يو باب هم داسې نه شته چې هلته د نارينه لپاره د کار او تجارت (سوداگري) اجازه وي او پر بنځو ترلې وي بنځه په خپل ټول مال کې د تصرف (لاسوهنې) پوره حق لري ، هغه سوداگري کولی شي له بخښنې ، اجارې او صدقې څخه يې هېڅوک ايسارولې نشي ، نه خاوند د هغې واکدار دی او نه پلار او نور ترڅو چې د هغې تصرفات شرعي بڼه ولري او کله چې تصرفات شرعي بڼه ونه لري نو بيا خو دنارينه مخه هم نيول کېږي د دې ډېری بېلگې د اسلام په تاريخ کې شته دي چې په صدر د اسلام کې به بنځو سوداگري کوله ، په اسلام کې تصور داسې دی چې هر چاته د خپل زحمت په اندازه برخه ورکول کېږي الله ج فرمايي : [للرجال نصيب مما اكتسبوا وللنساء نصيب مما اكتسبن .]^(۸۷)

يعني : « سپړيو ته برخه ده له خپلې گټې څخه او بنځو ته برخه ده له خپلې گټې څخه . »

بنځې ته که د ميراث ، مهر ، سوداگري يا کومې بلې لارې څخه په لاس ورځي نو چې څه وغواړي هغه پرې کولای چې له خپل خاوند ، پلار او

(۸۷) النساء ۳۲ .

ورور څخه پرته بل چاته يې ورکړي ، اسلام چې په دې اړوند څومره حقوق
نښخو ته ورکړي په بل يو مذهب کې هم ندي ورکول شوي هغه که هر څومره
شتمني ولري خو بيا هم نفقه يې پر خاوند فرض ده همدا راز نښخه کولی
شي چې د خپل شتمني لپاره يو پردی سپری وکيل و ټاکی او هېڅوک پرې
د اعتراض حق نه لري .

ب: سياسي حقوق

پېژندنه او نظريې

الف : پېژندنه

يعنې هغه حقوق چې په غوښتنه يې خلک د دولت په اداراتو کې گډون
کوي ، په ټولپوښتنه «ريفرنډم» او انتخاباتو کې ځان ته د گډون او د
پارلمان د غړيتوب او د جمهوري رياست لپاره د ځان د کانديد حق
حاصلوي .

ب : نظريې

دښخو د سياسي حقوقو په هکله فقهاء ، بيلابيلې نظريې لري له افراط او
تفريط څخه ډک غبرگونونه ښودل کېږي ، او د دې وخت له تر ټولو جنجالي
مسئلو څخه بللی شي ، چې موربه د هرې ډلې نظر او دلايل له بلې ډلې
سره د مناقشې په توگه و څېړو تر څو پياوړی نظر پخپله روښانه شي .

۱ : د ډېرو پخوانيو او ځينو معاصرو علماوو نظر نښخه له دې حق څخه بې
برخې کول دي .

۲: ډېر معاصر علماء وايي چې بنځه سياسي حقوق لري ، خو ولايت عظمی (صدا رت او جمهوري رياست) ته ځان نه شي کاندیدولای .

۳: ځينې پخواني او ډېر معاصر علماء وايي چې بنځه ټول سياسي حقوق لري ، اسلام نه د دولت له رياست څخه منع کړې ده او نه په حکومت کې له کار څخه په پخوانيو فقهاء و کې لکه : امام ماوردي په الاحکام السطانيه او ابن خلدون په المقدمه کې د خلافت شرطونه ياد کړي دي ، خو نارينه توب يې نه دی ياد کړی ، همدا رنگه دکتور احمد شلبي په السياسة فی الفكر الاسلامي کې نارينه توب د خلافت لپاره نه دی شرط کړی .

– دکتور قطب محمد قطب طيبه په الوسيط في النظم الاسلاميه .

– او مولانا گوهر الرحمن په اسلامي سياست کې وايي چې بنځه په ټولو دولتي اداراتو کې گډون کولی شي ، خو د دولت د رياست حق نه لري ، سيد ابوالاعلی مودودي (رح) وايي سياسي حقوق د هر عاقل ، بالغ سړي او بنځې ثابت حق دی .

د لومړي نظر د خاوندانو دلايل له قران څخه

۱ – [الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض و بما انفقوا من اموالهم]^(۸۸)

يعني : « سړي مقرر دي پر بنځو په دې وجه چې غوره والی ورکړی دی الله ج ځينو ته پر ځينو په سبب د دې چې خرڅ کوي خپل مالونه . »

دوی وایي چې الله ج قیومیت په نارینه و پورې خاص کړ ، او د استازو غونډه (پارلمان) په ټول دولت واکمن او قیومیت لري ، ځکه چې هغوی عملاً په هېواد کې ټولې سیاسي چارې پر مخ بیايي .

ځواب : دا ایت په یوه ځانگړې واقعه کې نازل شوی دی ، چې تر کورني ژوند او هماغې خاصې پېښې پورې اړه لري .

د پورتنی ځواب رد : په اصول الفقه کې قاعده دا ده چې : [ان العبرة بعموم اللفظ] . یعنی : اعتبار د لفظ عاموالي ته دی او د سبب او واقعي خاصوالي ته هېڅ اعتبار نشته دی .

ځواب : د دې قاعدې په منلو سربېره مگر بیا هم د نر قیومیت (واکمني) پر بنځه په کورنیو چارو کې دی او د سیاسي مسایلو سره هېڅ اړه نه لري ، په دې خبره دلیل د دې ایت وړاندې او وروسته برخه ده او که د نارینه قیومیت هر چېرې او په هره برخه کې هم ومنل شي نو له سیاسي حقوقو څخه د بې برخې کولو فکتور په کې څه شی دی ؟ او له کومې برخې یې ښکاري . ؟

۲ - [ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف وللرجال عليهن درجة]^(۸۹) .

یعني : ((او شته دی ښځو لره حقوق په شان د هغو حقوقو چې پر دوی دي په ښه وجه سره او شته دی نارینه و لره غوره والی پر دې ښځو))
دا ایت څرگندوي چې نارینه پر ښځو غوره والی لري چې هغه قیومیت دی او دا یوازې په کورني ژوند پورې اړوند نه دی ، ځکه د دولت

واکمني د کور له واکمنۍ ځینې ډېره مهمه ده او الله ج هم دا قیومیت او واکداري په کور پورې خاص نه کړله .

ځواب : که دلېرو خت لپاره پر بنسټه د نرد درجې لوړتیا او له درجې څخه د قیومیت مانا و منو مگر بیا هم وینو ، چې دا ایت د هغو ایتونو په منځ کې راغلی دی چې په نکاح او طلاق پورې اړوند مسایل په کې څېړل شوي دي دا هم د تبر ایت په څېر په کور کې د سړي په ریاست پورې خاص دی ، ځکه چې نارینه مسؤلیتونه او کورنۍ ستونزې مني او بل دا چې د یوې کورنۍ بې سرپرسته پرېښودل حکمتاً هم ښه نه دی ، نو حتمي ده چې نارینه به یې مشروي .

۳ _ [ولاتتمنوا مافضل الله به بعضکم علی بعض للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساء نصیب مما اکتسبن] (۹۰)

یعنې : ((او ارمان مه کوئ ، تاسې د هغه شي چې غوره کړی دی الله ج په هغه شي سره ځینې له تاسې په ځینو نورو ، شته نارینه وولره برخه مقرره په سبب د هغې عمل چې کړی وي دوی))

دا ایت دلیل دی چې سړی پر بنسټه غوره دی نو په دې خاطر هغه په ټولو کارونو کې واکمن دی .

ځواب دا ایت په کورنۍ پورې ځانگړی دی ، او په مطلقه توگه د نارینه وو د فضیلت دلیل کېدلای هم نه شي ، دا د وروستني ایت په شاهدۍ سره په میراث پورې خاص دی او موږ دلته سیاسي حقوق څېړو .

۴ _ [وقرن فی بیوتکن ولاتبرجن تبرج الجاهلیة الاولی] (۹۱)

(۹۰) النساء: ۳۲ .

(۹۱) الاحزاب: ۳۳ .

يعني: «او قرار ونيسئ په خپلو کور کې او مه بنکاروئ ، بنکلا خپله (پردوته) په څېر د بنکاره کولو د بنکلا د جاهليت وپرومبني»
۵ - [و اذا سالتموهن متاعا فاسئلوهن من وراء حجاب] ^(۹۲)
يعني: «او کله چې غواړئ له دغو (سپېڅلو بيبيانو څخه) د کار کوم شی پس غواړئ يې له پردې څخه د باندې.»

د استدلال وجه :

خدای ج بنځې ته په کور کې پر او سېدللو امر وکړ او بې ضرورته له وتلو څخه يې منع کړله او په پردې ورته امر وشو ، له سړيو سره له اختلاط څخه منع شوله نو لازمه ده چې د سياسي ژوند څخه هم گونښه و اوسي او دا د رسول الله ص په بيبيانو پورې خاص نه دي که داسې وای نو بيا به د نورو مسلمانانو بنځې په ډول او سينگار سره بهر ته وتلې او نه دا خبره صحيح ده چې د رسول الله ص بيبيانې د دې کار (د سياست له ډگر) څخه عاجزې وې .

ځواب : د لومړي ايت وروسته او وړاندې برخې ته په کتلو سره معلومېږي چې دا حکم د رسول الله ص په بيبيانو پورې خاص دی : لکه :
[يانساء النبي لستن کا حد من النساء ان اتقيتن فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض وقلن قولا معروفا وقرن في بيوتكن ..] ^(۹۳)

(۹۲) الاحزاب ۵۳

(۹۳) الاحزاب : ۳۲-۳۳

يعني: «ای بنحو د نبي ص نه ياست تاسو په څېر د بل ټولگي د محمدي امت د بنحو نو که چېرې پر هېزگاري کوله تاسې پس مه کوئ نرمي په ويلو کې چې په طمع کې به پرېوځي هغه څوک چې په زړه کې يې رنځ وي او وايي تاسې خبره ښه (زېره) او قرار ونيسئ په خپلو کورونو کې...» نو دلته الله ج سپېڅلو بيبيانو ته خطاب کوي چې تاسو د نورو سره توپير لري ځکه چې تاسې د رسول الله ص بيبيانې يې، تاسو له نورو بنحو څخه غوره او شريفې ياستئ تاسو ته الله ج د خپل الخلاق ص د ملگرتيا نېکمرغي در په برخه کړله نو د پر احتياط کوئ او د ځان په هکله د نورو په څېر فکر مه کوئ.

لکه څنگه چې د پردې ايت د رسول الله ص په بيبيانو پورې خاص دی.^(۹۴)
[و اذا ساء لمتو هن متاعا فاسئلو هن من وراء حجاب]^(۹۵)

يعني: «او کله چې تاسې غواړئ له دغو بيبيانو څخه کوم د کار څيز پس غواړئ يې د پردې تر شاه»
لکه څنگه چې د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د نورو خلکو سره د نکاح حرمت هم په همدې بيبيانو پورې خاص و او لکه څنگه چې په گناه کولو ورته دوه برابره عذاب ورکول په همدوی پورې خاص دي.

دکتور عبدالحميد متولي د سيد مودودي د دې وينا په ځواب کې چې «د رسول بيبيانې د کومې کمزورۍ له کبله په کور کې پرکښناستلو مامورې شوې او نورو بنحو ته بهر ته د وتلو اجازه وشوه» وايي دا ځويو نیک اقدام د قدر او احترام وړ عمل دی چې د هغوی عزت او وقار پرې

(۹۴) «الشورى و اثر هافى الديمقراطية \ دکتور عبدالحميد اسماعيل الانصاري»

(۹۵) الاحزاب: ۵۳.

خوندي او امتياز ورته حاصلېږي نو دا عجز نه ، بلکه امتياز او درناوی دی ځکه هغوی ته په ارام ، باوقاره مطمئن او له ستونزو څخه خالي ژوند تېرولو امر وشو او دانه څه عیب دی او نه د هغوی په قدرت ، عزت او درناوي کې څه کمښت ، بلکه دا یو ځانگړی امتياز دی^(۹۶).

دکتور فواد عبدالمنعم وايي : یو له هغه دلایلو څخه چې د حجاب په نه عاموالي دلالت کوي د غض بصر ایتونه دي د خدای ج له طرفه ښځې او نارینه وو ته پر نظر ښکته اچولو امر پر دې دلالت کوي چې په هغه وخت کې د مخ لوڅوالی روان (جاري) ، مباح او مروج و او یوله دې دلایلو څخه د فضل ابن عباس حدیث دی^(۹۷).

په همدې کتاب کې د (مخ او مړوند) سرلیک وگورئ

رسول الله ص د فضل مخ بلو پلو ته واپاره او پر هغې ښځې یې د مخ لوڅوالي او لنډه کارئ هېڅ پره وانه چوله او لکه څنګه چې حجاب په لمانځه او حج کې نشته دی^(۹۸).

حضرت ابوبکر صدیق (رض) له عکرمه بن ابی جهل (رض) سره درسول الله ص دوینځې په نکاح سخته غصه وکړه او غوښتل یې چې رجم یې کړي مگر حضرت عمر (رض) ورته وویل : ((نه خو داد امهات المومنین (رض) له ډلې څخه ده ، نه ورسره رسول الله (ص) یو ځای شوی دی او نه ورته په حجاب امر شوی دی))^(۹۹)

(۹۶) مبادي نظام الحكم \ دکتور عبدالحمید متولي .

(۹۷) بخاري او ترمذي

(۹۸) الشوری و اثرها فی الډیمقراطیه \ دکتور عبدالحمید اسماعیل .

(۹۹) الطبقات الکبری لابن سعد ، تاریخ لامم و لملوک ابن جریر طبري جلد ۳ مخ ۲۲۱ .

د حجاب احكام په پنځم هجري كال كې نازل شوي دي او په نهم هجري كال كې د حنېن په غزوه كې بنسټو گډون كړی دی ، نو دا خبره به څوك ومني چې بنسټه دې په جهاد كې عملي ونډه هم واخلي او پرده دې هم وساتي دا خو نشي كولاى چې په پټه و جنگپري نو جوته پري چې د حجاب احكام په امهات المومنين (رض) پورې خاص دي او حتى د رسول الله (ص) بيبياني خو هم دې ايت له وتلو څخه مطلق منع كړې نه وې ، كه داسې واى نو رسول الله (ص) به د دې ايت له نزول څخه وروسته ولې حج او عمرې ته پېولي او نه به يې غزواتو او دمور او پلار ملاقات ته پرېښودلې . نو اسلام بنسټې ته اجازه كوي چې كار وكړي ، تړون وكړي ژمنې او معاملي وكړي ، په رسمي چارو كې گډون وكړي كله چې اسلامي ادا ب مراعاتوي (۱۰۰)

له احاديثو څخه :

۱ : حنيني وايي چې رسول الله (ص) بنسټو ته ناقصات العقل والدين ويلې دي. د دې ځواب مخكې وركړل شوی دی ، وگورئ (شبهه د بنسټو په شهادت كې) سرليک

۲_د حنينو رواياتو نسبت رسول الله (ص) ته شوی دی لكه : (شاوړو هن وخالفوهن)

(۱۰۰) مبادي نظام الحكم \ دكتور الحميدي متولى .

يعني: «مشوره وکړئ له بنځو سره او مخالفت يې وکړئ» مولانا گوهر الرحمن ليکي چې دا روايت ملا علي قاري په مرقاة کې دقد ورد په الفاظو را نقل کړی دی او راوي يې معلوم نه دی او موضوعات کبير کې ورته بې اصله، باطل او ضعيف وېلي دي^(۱۰۱).

قرضاوي وايي: دا موضوعي دي چې علمي ارزښت هم نلري.

– شيخ ناصر الدين الباني وايي: دا روايت هېڅ اصل نه لري.

د تحفه الاحوذی خاوند وايي: د مجمع البحار خاوند په خپل کتاب تذکرة الموضوعات کې ليکلي چې ماته مرفوع نه ښکاري.

۳: (هلکت الرجال حين اطاعت النساء)^(۱۰۲)

دا حديث وايي «هلاک شول سړي کله چې د بنځې مننه وکړي.» د دې

حديث په هکله د کتور عبدالحميد اسماعيل د مختلفو محدثينو ويناوې

را نقل کړې دي لکه شيخ الباني وايي: دا ضعيف دی سره له دې چې حاکم

او ذهبي صحيح گڼلي دي. ابن معين وايي چې دا هېڅ ده.

: ابن عدي وايي چې دا حديث د ضعيفو له جملې څخه دی او معنایي دام

سلمه (رض) له حديث سره ټکر لري.

۴: (طاعة النساء نداه) يعني د بنځو خبر منل پښېماني ده.

د تحفه الاحوذی خاوند وايي چې ضعيف دی.

: الباني وايي چې موضوعي دی.

: صنعاني وايي چې «د دې روايت نسبت عايشې ته شوی دی مگر

موضوعي دی»^(۱۰۳)

(۱۰۱) اسلامي سياست ۱ مولانا گوهر الرحمن.

(۱۰۲) المستدرک للحاکم.

: سخاوي او سيوطي ورته ضعيف ويلى دى .

: ابن قيم جوزي وايي چې ، دا صحيح حديث نه دى .

۵ : حضرت عمر (رض) ته د يو روايت نسبت شوى دى چې (خالفوا النساء فان فى خلافهن البركة) يعنې : ((د نسخو مخالفت كوى ځكه چې د دوى په مخالفت كې برکت دى))

: الباني وايي چې دا ضعيف دى .

۶ : حضرت انس (رض) ته د يو روايت نسبت شوى دى چې رسول الله ص فرمايلي دي : (لا يعلن احدكم امرا حتى يستشير فان لم يجد من يستشير فليستشير امراه ثم يخالفها فان فى خلافها برکه .)

يعنې : ((نه دې كوي يوله تاسو څخه كوم كار ترڅو چې مشوره وكړي نو كه څوك يې پيدا نكړي چې مشوره ورسره وكړي نوله بنسځې سره دې مشوره وكړي او بيا دې دهغې مخالفت وكړي ځكه چې دهغې په مخالفت كې برکت دى))

د تحفة الاحوذى خاوند وايي چې : د دې حديث په سند كې عيسى دى او هغه ډېر ضعيف دى همداراز منقطع هم دى ^(۱۰۴) .

: مولانا گوهر الرحمن د تنزيه الشريعة په حواله ليكي : دا حديث ابن لال د حضرت انس (رض) په حواله روايت كړى دى خو په سند كې يې عيسى ابن ابراهيم الهاشمي دى او دى په دروغ ويلو متهم دى ^(۱۰۵) .

۱۰۳) الشورى واثرها فى الديمقراطية \ عبدالحميد اسماعيل .

۱۰۴) الشورى واثرها فى الديمقراطية \ عبدالحميد اسماعيل .

۱۰۵) اسلامي سياست \ مولانا گوهر الرحمن .

٧- له رسول الله ص خخه روايت دی چي (اذا كان امراؤکم شرار کم و اغنيائکم بخلائکم و امرکم الی نساء کم فبطن الارض خیر من ظهرها)
يعني: « کله چي وي امران ستاسو ، ستاسو له ټولو خخه بد خلک او شتمن موبخيلان شي او کارونه مودنبخو په لاس شي نو د ځمکي گپډه غوره ده د ځمکي له شاه خخه »

داستدلال وجه

بنخو ته سياسي حقوق ورکول د دی سبب گرځي چي د ټولني واکمني بنخو ته و سپارل شي .

ځواب : دا حديث لکه څنگه چي ترمذي وايي غريب دی او که صحيح هم شي بنخو ته سياسي حقوق ورکول دا معنا نه لري چي د ټولني ټولني چاري په عمومي ډول بنخو ته و سپارل شي او نارينه دې کرار ناست وي .

: استاد عبدالمتعال صعيدي د دې خبرې په ځواب کې وايي : زموږ چارې به هغه وخت په ټوله معنا د بنخو په لاس کې شي چې کله وضع بدله شي نارينه د بنخو په کار (پخولو ، گنډلو ، وينځلو) او بنخې د نارينه وو په چارو اخته شي او که چېرې د نارينه وو تر څنگ بنخې هم په ځينو کارونو کې گډون کوي نو د دې معنا دا نده چې واک د بنخو په لاس کې شو او د حديث مطلب هم همدا دی چې وضعه په ټوله معنا بدله شي يعني نارينه پر کور کښېني او بنخې حکومت په لاس کې واخلي^(١٠٦).

٨- د « لن يفلح قوم » حديث

(١٠٦) من اين نبدا ١٠ استاد عبدالمتعال صعيدي .

بخاري ، امام احمد په خپل مسند کې او نسايي له ابي بکره څخه روايت کړی دی چې «لما بلغ رسول الله ص ان اهل فارس تملکوا عليهم بن کسری قال «لن يفلح قوم ولو امرهم امرأة» دي حديث ته ترمذي غريب ويلى دی : يعنې «کله چې رسول الله ص ته دا خبره ورسېده چې د فارس خلکو پر ځانونو د کسری لور واکمنه گرځولې ده نو هغوی ص وفرمايل «هرگز به بريالی نشي هغه قوم چې واکمنه يې بنځه وي» او په دې کې شک نشته دی چې پدې کې زيان دی او له زيان څخه ځان ساتل واجب دي او ټول هغه څه چې دی ضرر ته لمن وهي ځان ساتل ورڅخه واجب دي چې هغه د بنځې ولايت دی او د (امرهم) صيغه عامه ده ټولې چوکۍ په کې شاملې دي مگر هغه خاص ولايات چې په اتفاق د علماو و بنځې ته ثابت دي او د حکم علت بنځې والی دی او د بنځې والي مقتضى د علم ، پوهې نشتوالی او له معرفت څخه لېری والی نه ، بلکې د بنځې والي مقتضى دهغې عاطفه او هغه طبعي عوارض دي کوم چې د بنځو معنوي ځواک کمزوری کوي او دهغوی برم ته صدمه ور رسوي ، دوهمه ډله داسې ځواب ورکوي :
دا حديث په امامت عظمي پوری خاص دی ځکه چې :

الف _ په حديث کې کلمه د (امرهم) راغلې ده چې په امر کې ټول شيان او د ټولني ټولې چارې شاملې دي او دا يوازې په امارت عظمی (لوی رياست) کې کېدلای شي چې ټولې چارې يې په واک کې وي .

رد : په اصولو کې پر عام حکم د کلیت په معنی راځي نو د عام حکم په ټولو افرادو او شاملو اجزاو باندې کېږي نو معنا داسې شوه چې هغه قوم به بريالی نه شي چې بنځه په کې وزيره شي ، هغه قوم به کامياب نه شي

چې بنځه په کې جمهور رئیسې شي ، هغه قوم به بريالی نه شي چې بنځه پکې لومړئ وزیر شي .

نو مراد ترې ټول دولتي ارګانونه دي یوازې امامت عظمي ندی .

ځواب - که چېرې و منو چې حکم دلته عام دی نو قرینه یې د اصول پوهانو په اتفاق سره د ټولو شاملو افرادو او اجزاوو څخه یوازې امامت عظمی ته اړوي (یعنې غرض یوازې لوی ریاست دی نه ټول ولایات) لکه چې وايي : سړي درنې درنې تیرې پورته کوي نو بنسکاره خبره ده چې ټول نارینه خو درنې تیرې نه شي پورته کولای .

ب : دا حدیث په امامت عظمي پورې ځکه خاص دی چې بنسځې د نورو ولایاتو اهلیت لري او عامه قاعده د نر او بنسځې مساوات دي مگر هغه چې په جوت دلیل سره استثنی شوي وي او د ولایت عظمی خاص کول په نارینه وو پورې په حدیث باندې ثابت دي او د بنسځو منع هم ورڅخه په حدیث ثابت شوي ده او له استثنی څخه استثنی نه شي کېدلای او نه روا ده (چې په ولایت عظمی باندی نور منصبونه قیاس کړو)

ج : علماء په دې کې هم د نظر اختلاف لري چې له (امرهم) څخه غرض جنس دی او که عهد یعنی ایاد حدیث غرض عام دی چې که په هر قوم کې بنسځینه واکمنه شي بريالي به نه شي او که څه چې د رسول الله ص په ذهن کې معهود و چې هغه د فارس واقعه ده ، دوهم دا چې ایا بنسځې ټول واک په لاس کې واخلي او که کوچني منصبونه هم خو قرینه ثابتوي چې دلته مطلب یا معهود فی الذهن یوازې او یوازې ولایت عظمي ده او وړې او وړې څوکی په اتفاق د فقهاو و سره بنسځې ته ورکول روا دي .

بنحو ته د جمهوري رياست په شمول د ټولو سياسي حقوقو د ورکونکيو دلايل :

الف : دا حديث په يوې خاصې پېښې پورې اړه لري دا ځکه چې دا حديث له رسول الله ص څخه هغه وخت صادر شو کله يې چې واورېدل چې د فارس پر خلکو د کسري لور حکومت کوي دا ځکه چې په هغوی کې داسې نارينه نه وپاتې چې حکومت يې کړی وای ، ولې چې الله تعالی ورته د خپل حبيب ص خبرا قبولې کړی وې .

هغه داسې چې کله چې رسول الله ص کسري ته ليک ورولېږه نو هغه دا ليک خپرې کړ نو هغوی ص ورته خبرا وکړلې چې خدای ج دې د هغه پاچاهي هم همداسې توتې کړي نو الله ج ورته دا خبرې قبولې کړلې او يو د بل په وژلو يې پېل وکړ نو هلته داسې نارينه نه وپاتې چې حکومت يې کړی وای ، او بنځې د حکومت واگې په لاس کې واخېست او طبعي ده چې هر قوم دې حالت ته ورسېږي هغه به ناکام او پاتې وي نو دا حکم په دې واقعي پورې اړوند دی په اصول الفقه کې دامسئله اختلافي ده ، امام غزالي وايي چې : د خاص سبب لپاره د عام وارد بدل هغه له عموميت څخه نه غورځوي ^(۱۰۷)

او دلته کېدلې شي چې تکيه قريني ته وشي ځکه چې رسول الله ص د يو خاص قوم له کيفيت او څرنگوالي څخه خبر شو او د هغوی حالاتو ته په کتنه او مطالعې سره يې داسې حکم صادر کړ نو دا په همدې پېښې پورې

(۱۰۷) المستصفي امام غزالي .

خاص دی حُکمه چې زموږ په عصر کې او زموږ د سترگو پر وړاندې په ډېرو هېوادونو کې بنځو حکومت کړې دی خو په خپلو چارو کې بریالی شوي دي .

ب: دا حدیث که څه هم بخاري روایت کړی دی خو له احادو څخه دی او د احاد حکم ظني وي شېخ محمد عبده به احاد احادیث له سره نه منل^(۱۰۸) .
امام ابوحنیفه (رح) به په مشهورو احادیثو عمل کاوه او په احادو نه .
استاد عبدالمتعال صعیدی وایي: دا حدیث قطعي (پرېکنده) دلیل نه دی چې عمل پری حتمي شي او قطعي عمل پرې وشي ، لکه وجوب د لمانځه ، روژه ، زکات او دا یو ظني حدیث دی او د ظني مخالفت پر نورو دلایلو روا دی^(۱۰۹) .

ځواب: منو چې دا حدیث د احادو له جملې څخه دی او ظني دی خو له خوارجو معتزله و پرته ټول جمهور علماء پرې عمل کوي حُکمه چې قوي گومان د عملي چارو لپاره بس دی ، ډېر شرعي احکام له احاد حدیث څخه اخیستل شوي دي .

دا خبره چې امام ابوحنیفه (رح) په احاد حدیث عمل نه کاوه سببې نده ، اکثره حنفیان ، شوافع ، حنابله او مالکیان په احاد حدیث عمل واجب گڼي ، سره له دې چې احاد حدیث ظني وي .

رد: که چېرې ومنو چې په احاد حدیث عمل او پر پیاوړي گومان اکتفاء (بس والې) سببې ده خو بیا هم دا په مدني حقوقو او جنایي قوانینو کې

---

(۱۰۸) الشوری و اثرها فی الديمقراطية \ دکتور عبدالحمید اسماعیل .

اسماعیل

(۱۰۹) من این نداء \ استاد المتعال صعیدی .

دي، په سياسي چارو کې نه ځکه چې دا ډېره مهمه او خطرناکه موضوع ده نو پکار دي چې په ظني حديث عمل ونشي ترڅو چې مشهور او متواتر نه وي، کله چې علماء دا شرط گڼي چې په مصلحت مرسله کې بايد مصلحت حقيقي او يقيني وي نو دلته خو په اعلى ډول سره بايد دليل ظني نه وي ځکه چې دا مستقلي چارې دي، او قران يې دومره څېړنه نده کړې، او بل دا چې داستر خطر دی چې يو احاد او ظني حديث په سياسي قانون کې په کار واچول شي او غټې غټې سياسي مسئلې ترې راو وپستل شي.

ځواب: قاضي د گواهانو په گواهۍ فيصله کوي له دې گواهۍ نه خو يقين نه ثابتېږي مگر د گومان پياوړتيا.

رد: دا قياس صحيح ځکه نه دی چې دلته خبره دهغو حديثو ده چې قانون او قضا شمېرل کېږي او له دې سره سره بيا هم قاضي د يوتن پر گواهۍ اکتفاء نه کوي دوه گواهان او کله ناکله څلور گواهان رابولي او سياسي احکام له مدني او جنایي احکامو څخه په خطر کې کم نه دي نو پکار دي چې له ډېر احتياط څخه کار واخستل شي.

لنډه دا چې په سياسي مسائلو کې به په مشهورو او متواترو احاديثو عمل کوو او احاد حديث به هغه وخت منو چې مسئله مستقلة (ازاده او ځانگړې) نه وي مثلاً: د احاد حديث په واسطه مجمل تفصيل شي په مقيد، مطلق، خاص او عام کې يې منو او په مستقلة مسئلو کې چې په قران کې نه وي بيان شوی نو عمل پرې نه کوو، مگر کله چې په مشهورو او متواترو احاديثو ثبوت شي.

او که چېرې په احاد حديث عمل ضرور و گڼو نو بيا هم حديث په دوه ډوله دی.

۱ - هغه چې حکم يې د هر وخت او هر ځای لپاره شريعت وي لکه چې له رسول الله ص خخه څه د رسول الله ص او مبلغ په حيث صادر شوي وي او مقصد ترينه عام شريعت وي ، او قرائين (نسبې نبنانې) په دې دلالت وکړي لکه حلالول او حرامول ، امر او نهې نو دا عام شريعت او عمل پرې واجب دی .

۲ - هغه احکام چې د يوې ځانگړې مودې او ځانگړي ځای لپاره وي نو دا عام شريعت نه دی لکه د لښکرو لېږل ، د قاضيانو مقررول ، د تړونونو لاسليک ، د مالي چارو تدبير او .... ځکه چې دا احکام له رسول الله ص نه دامام او جمهور رئيس په صفت صادر شوي دي ، نو دا شريعت نه گڼل کېږي او سياسي چارې هم له همدې ډول څخه دي .

همدارنگه څه چې له رسول الله ص څخه د قاضي په توگه صادر شوي وي او غوڅه قرينه دلالت وکړي چې په دې کې د يوې خاصې ټولنې د مصلحت مراعات شوی دی ، داهم شريعت نه دی يعنې د يوې خاصې ټولنې مصلحت ته کتل او دهغې مراعاتول شريعت نه گڼل کېږي او ښکاره خبره ده چې سياسي شريعت (د شريعت دې څانگه) کې د قانون د جوړښت په وخت کې چې د ټولنې مصلحت په څه کې وي هماغه مراعاتوي نو همدا لامل دی چې هر ځای او هر وخت کې وينو چې هر قانون د ټولنې او وخت سره توپير لري او د ټولنې او وخت له بدلېدو سره بدلېږي .

لنډه دا چې په دې حديث کې هم د يوې خاصې ټولنې مصلحت ته کتل شوي دي او په يوې خاصې ټولنې پورې اړه لري ځکه چې :

۱: دا حديث له رسول الله ص خخه د وخت د امام او جمهور رئيس په توگه صادر شوی دی او د رسول الله ص او مبلغ په توگه ورخخه نه دی صادر شوی نو عام شریعت نه دی او نه پرې عمل واجب دی .

۲: په دې کې د یوې خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول شوي دي چې د حکم د صادرولو په وخت کې دغه مصلحتونه د هغې ټولنې غوښتنه وه او قرینه دا ده چې دا حديث له سیاسي چارو سره اړه لري او په سیاسي چارو کې د یوې خاصې ټولنې مصالح مراعاتېږي نو ځکه د هر وخت او هر ځای سره بدلېږي^(۱۱۰).

دکتور صلاح الدین د بوس د دکتور عبدالحمید متولي ځواب داسې ورکوي: حديث په هر حال دليل دی که په سياسي احکامو کې وي او که په جنایي کې که ظني وي او که قطعي ځکه چې: فقهاء وايي: «العبرة بعموم اللفظ لابخصوص السبب»

يعني: «اعتبار د لفظ عاموالي ته دی نه د سبب خاصوالي ته ، يعني کتنه بايد د لفظ عاموالي ته وشي نه هغه خاص سبب او واقعي ته چې په هغه کې صادر شوي دي.»

۲: دا چې په سياسي احکامو کې د خاصې ټولنې مصالح مراعات شوي دي ، دا په دې غوڅه قرینه کېدلای نشي ، چې دا حديث دې له خپل مفهوم خخه وغورځوي ځکه که دا خاصیت په وضعي قانون (د انساني ذهن محصول قانون) کې مراعات شي نو مراعات به شي مگر په اسلامي

(۱۱۰) مبادي نظام الحكم \ دکتور عبدالحمید متولي .

شريعت کې نشته دی ، په اسلامي شريعت کې له نصوصو څخه د احکامو د وپستلو ځانته لارې دي .

۳ : که په سياسي چارو کې د ټولني مصالح تر نظر لاندې نيول کېږي نو پکار دي چې په جنایي ، مدني او ..... احکامو کې هم مراعات شي او که داسې وشي نو حديث له پامه غورځول کېږي^(۱۱۱).

رد : دکتور عبدالحميد متولي وايي چې : زه نه وایم چې په حديث دې عمل نه کېږي زه وایم چې هغه حديث دليل او حجت کېدلای نشي چې احاد وي او مستقله مسئله څېږي چې په قران يا متواترو او مشهورو احاديثو ثابته نه وي لکه سياسي مسائل ، نو هغه يوازې احاد حديث حجت نه گڼي خو کله چې راويان دوه شي بيا يې په منلو کې د هغه په نزد هېڅ ممانعت نشته دی .

۲ : د فقهاوو دا قاعده چې « العبره بعموم اللفظ لا بخصوص السبب » مطلقه نه ده او که دا قاعده هم ومنو نو دا د اصول الفقه قاعده ده او ظني ده نه قطعي او معاصر علماء په اصول الفقه کې د اجتهاد امکان ويني او دوی له امام شاطبي سره موافق نه دي چې د اصول الفقه قاعدې قطعي دي^(۱۱۲).

ځکه په قطعي قاعدې يا نص کې دا اختلاف ځای نه وي او دلته ځينې مسائل دي چې اختلاف پکې شته دی لکه مثبت د يو په نظر او منفي د بل په نظر ، او لکه اختلاف په مصلحت مرسله ، استحسان ، شرع من قبلنا ، دا صحابي قول ، استحباب حتی په قياس او اجماع کې ، سره له دې چې

(۱۱۱) الخليفه توليته و عزله \ دکتور صلاح الدين دبوس .

(۱۱۲) الموافقات ابو اسحاق شاطبي .

ټولې قاعدې له قران او سنت څخه اخیستل شوي دي لکه چې هم داسې د نظر اختلاف په عام ، خاص ، مطلق ، مقید ، ناسخ او منسوخ کې هم شته دی نو همداسې اختلاف د احاد حدیث په احتجاج کې هم شته دی ځینو یې د قبلولو لپاره شرطونه ټاکلي دي :

۳ : دا وینا چې وضعي سیاسي قانون (د انساني ذهن محصول قانون) کې خوبه د یوې خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول کېږي مگر دا په اسلام کې نشته ده غلطه ده. فقهاوو دې خبرې ته پام کړی دی چې هغه څه چې له رسول الله ص څخه د امام او جمهور رئیس په توګه صادر شوي وي هغه شریعت نه دی. لکه د لښکرو لېږل ، د قاضیانو مقررول د معاهداتو تړون او .....

۴ : دا چې په سیاسي چارو کې د یوې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول کېږي باید په نورو احکامو کې هم ونیول شي ، مور دا خبره منو هر کله چې ثابته شي چې په فلانې مسئله کې د خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول شوي و او د هغې په بدلون سره باید حکم هم بدل شي او سمه قرینه وجود ولري نو څه مانع نشته دی چې هغه هم لنډ مهالې (مؤقتي) وګڼل شي او له عام څخه خاص ته واوړي مثلاً : د اوبس د ورکېدلو حکم ، له مسجد څخه په ورځ کې د ځوانو بنځو ایسارېدل ، د زوی لپاره د پلار د ګواهي نه منل ، د مېرمنې په حق کې د خاوند د ګواهي نه قبلېدل ، نرخنامه ورکول ، د قران په تعلیم پېسې اخستل او .....

څه پېژندل کېږي چې دا حکم له رسول الله ص څخه د امام او د دولت د رئیس په صفت صادر شوی دی او دا حکم ورڅخه د رسول الله ص او مبلغ په توګه صادر شوی دی ؟

دكتور يوسف قرضاوي داسې ليكي :

۱ : قراينو او حالاتو ته په کتنه .

۲ : چې د حديث موضوع مصلحت وي او سياسي ، يا اقتصادي يا عسکري او يا اداري چارو پورې اړه ولري .

۳ : چې د هغه مخالف نصوص وجود ولري ترڅو وپېژندل شي چې دا امر د يو خاص وخت لپاره و ، اوبس لکه د [من قتل قتيلاً ...] حديث چې د غنيمت د وېش له ايت سره ټکر لري او دمجاهدو په نيت اغېزه کوي او قرينه هم وجود لري چې هغه جهاد ته د مجاهدينو ترغيب او تشويق دی نو داسې احاديث (لنډ مهالي موقتي) دي او لکه امام مالک رح چې وايي :
دا په امام پورې اړه لري چې ورکوي يې او که نه ^(۱۱۳) .

شېخ محمد شلتوت وايي چې کېدلای شي چې دا حديث هم له همدې ډلې څخه وي ^(۱۱۴) .

صلاح الدين د بوس وايي : که په ټولو احکامو کې مصلحت مراعات شي نو سنت له پامه غورځول کېږي .

– ځواب : پردې سنت له منځه نه ځي ، فقهاء وايي چې له رسول الله ص څخه چې دامام يا قاضي په صفت او يا د خپلو تجربو په اساس کوم حکم صادر شوی وي او قرينه پرې نه وي چې دا حکم عام دی نو پردې ډول سنتو عمل واجب ندی ^(۱۱۵) .

(۱۱۳) فقه الزکاة ۶ دكتور يوسف قرضاوي اود الاحکام فی تميز الفتاوي من الاحکام امام قرافي څخه

عبدالحميد اسماعيل را نقل کړي دي .

(۱۱۴) الاسلام عقيدة و شريعة ۸ شېخ محمد شلتوت .

(۱۱۵) فرد او دولت ۸ دكتور عبدالکريم زيدان .

او څه چې له هغوی ص څخه د رسول او مبلغ په صفت صادر شوي دي پر هغه عمل واجب دی ، بل دا چې سیاست ځان ته ځانگړی طبیعت او له نورو قوانینو سره توپیر لري گورو چې په قران کې د شرعي احکامو ایتونه د نورو ایتونو په پرتله کم دي له (۲۲۲۶) ایتونو څخه د (۲۰۰) په شاوخوا کې دي او بیا وینو هغه ایتونه چې په سیاست پورې اړه لري ډېر کم دي او بیا په عباداتو او نورو معاملو کې یې تفصیل کړی دی مگر سیاسي چاری یې مجمله پرېښې دي . فقهاء وايي : (القران فصل فیما لا یتغیر وجملا فیما یتغیر) یعنې : قران هغه څه چې تغیر نه خوري په تفصیل سره بیان کړي دي او څه چې تغیر خوري هغه یې مجمل پرېښي دي او باید په یاد ولرو چې زموږ خبره په هغو احادیثو کې ده چې احاد وي او مستقلة موضوع څېري چې نه په قران کې وي او نه په مشهورو او متواترو احادیثو کې .

څه چې له رسول الله ص څخه د دولت د رئیس یا قاضي په توگه صادر شوي دي هغه عام شریعت ندی لکه چې رسول الله ص فرمایي : « چا چې په جنگ کې څوک وواژه او ثبوت یې درلود نو د جنگ سامان یې ده همدغه دی . » نو دا حدیث عام ندی چې په هر وخت کې د عمل قابل وگرځي ^(۱۱۶) . امام کاساني وايي چې وژونکي ته دا سامان او شيان ورکول د انعام په ډول د تشویق لپاره دي او امام خوبنمن دی چې ورکوي یې او که نه ، او که ور یې نه کړي نو څه گناه پرې نشته دی ^(۱۱۷) .

(۱۱۶) صحاح السنه مگر نسایي، موطا امام مالک ، مسند احمد او بیهقي .

(۱۱۷) البدائع الصنائع .

همدا راز په سياسي احكامو کې ځينې احاديث شته چې ځينې فقهاء وايي ، دا امر له رسول الله ص خخه د امام يا دولت د رئيس په توگه او ځينې وايي چې دا امر له رسول الله ص خخه د رسول او مبلغ په صفت صادر شوی دی مثلاً : رسول الله ص فرمايي : « من احيا ارضا ميتة فهى له » يعنې : « چا چې اباده کړله شاړه ځمکه نو هغه د همدې شوه » نو امام ابو حنيفه رح وايي چې دا امر له رسول الله ص خخه د امام او د دولت د رئيس په صفت صادر شوی دی نو د داسې ځمکو په ابادولو کې د امام يا د دولت د رئيس اجازه شرط ده ، خو امام شافعي رح وايي چې دا امر له رسول الله ص خخه د رسول او مبلغ په توگه صادر شوی دی نو د امام اجازې ته د داسې ځمکو په ابادولو کې اړتيا نشته ده .

همدا رنگه حديث د (لن يفلح قوم) ځينې وايي چې دا عام شريعت دی ځکه چې له رسول الله ص خخه د دولت د رئيس په صفت صادر شوی دی ، تر څو چې دا احتمال په دی حديث کې موجود وي نو د څېړنې قابل (جوگه) دی .

عبدالوهاب خلاف وايي : هغه څه چې د رسول الله ص له وينا او کارونو څخه شريعت ندي دا دي :

۱ : هغه څه چې ورڅخه د انساني طبيعت په غوښتنه صادر شوي و لکه ناسته ، ولاړه ، خوب ، خوراک ، څکل او ..... ځکه ددې کارونو مصدر د هغوی ص رسالت نه ، بلکې د هغوی ص انسانيت دی خو کله که داسې څه ورڅخه صادر شي او دليل پری قايم شي چې غرض تری عام شريعت دی نو بيا اقتداء ورپسې واجب ده .

۲ : هغه څه چې د انساني پوهې په اثر ترې صادر شوي وي لکه د هغوی ص زیرکتیا او تجربو پر اساس، لکه د هغوی ص تجربه په سوداگری او کرونده کې، د لښکرو په تنظیم کې، جنگي تدبیر کې، د ځینو دو اگانو پیژندلو او .... مثلاً، د بدر په غزا کې رسول الله ص د خپل فکر پر اساس یو ځای مرکز نیسي. خوییا د خباب بن منذر رض د مشورې پر اساس هغه ځای ته تغیر ورکوي، همداراز رسول الله ص ولیدل چې د مدینې اوسېدونکې د خرما ونې صافوي رسول الله ص ورته وفرمایل: «چې مه یې صافوئ» هغوی همدا سې وکړل چې په پای کې یې مېوه له لاسه ورکړله بیا ورته رسول الله ص وفرمایل چې تاسو په خپلو دنیوي چارو کې ډېر ښه پوهېږئ.

۳ : هغه څه چې له رسول الله ص څخه صادر شوي وي خو دلیل پرې ثابت دی، چې دا د هغوی ص پورې خاص و لکه له څلورو څخه له ډېرو ښځو سره نکاح کول، د خزیمه رض په گواهي باندې په یواځې توگه عمل کول^(۱۱۸).

نو ښکاره خبره ده چې هر حدیث شریعت نه وي شاید دا حدیث (لن یفلح قوم) هم د رسول الله ص د تجربو، پوهې، استعداد زیرکتیا او حالاتو په کتنه له هغوی ص څخه صادر شوي وي چې د همدې وړاند وینې (پېښیني) سره سم هغه پاچاهي توتې توتې هم شوه.

(۱۱۸) اصول الفقه \ عبدالوهاب خلاف.

اجماع او تاريخي پېښې

الف: تاريخي پېښې

اوله ډله وايي چې د اسلام له پېل څخه تر اوسه پورې دا لړۍ روانه ده چې حکومتي کارونه او مهم پکې د دولت رياست او په پارلمان کې غړيتوب شريعت په نارينه وو پورې خاص کړي دي. سره له دې چې په صدر د اسلام کې د سپېڅلو بيبيانو په څير با کلتوره ، مهذبې مثقفي غوره او عالمې ښځې وي او اړتيا هم احساسېدله د رسول الله ص په عصر کې بيا د صحابه وو په وخت کې ډېرې شوراگانې وشوې خو يوه ښځه يې هم ورته را ونه بلله ، ابن قدامه ليکي : ښځه نه د امامت عظمی مستحقه ده او نه دنورو ولاياتو او د امامت له شروطو څخه يو هم نارينه والی دی^(۱۱۹).

_ ځواب : په مطلقه توگه دا ويل چې په صدر اسلام کې ښځې په کارونو نه دي گومارل شوې غلط دي .

د حضرت عمر رض په هکله روايت دی چې هغه ام الشفاء (رض) پر ښار نگرانه چې په نننۍ اصطلاح ورته د ژاندارم يا د امنیې قوماندانې ويل کېږي ټاکلې وه او د ښار امنيت د عامه ولاياتو يا لوړو چوکيو له جملې څخه دی .

(۱۱۹) المغني لابن قدامه .

رد : ابن عربي مالکي په الاحکام القرآن کې او شېخ عبدالعال عطوه دا روایت صحیح نه گڼي ځکه چې دا د (لن یفلح) له حدیث سره مخالف دي^(۱۲۰).

او بل دا چې د حجاب فکر له هر چا څخه وړاندې له حضرت عمر رض سره پیدا شو نو هغه څنگه له خپل فکر څخه مخالف کار کوي ؟

ـ ځواب : د کتور ابراهیم وایي : دا ښکاره خبره ده چې حضرت عمر رض ام الشفاء د ښار پیر امنیت نگران ټاکلې وه او هېچا پرې اعتراض ونکړ نو دا لکه اجماع داسې شوه . ام شریک رض چې د ډېر عمر خاونده وه د رسول الله (ص) په وخت کې به ورکړه صحابه تلل او راتلل او ډېرو صحابه و به ورکړه شپې سبا کولې ، او منو چې د حجاب فکر له هر چا لومړی له حضرت عمر رض سره پیدا شو مگر دا د رسول الله ص په بییانو پورې خاص دی.

۲ : یو هم له هغو دلایلو څخه چې په سیاسي چارو کې د ښځو پر گډون دلالت کوي دام المومنین حضرت عایشې رض کړنه ده چې د درې زره کسيزه جنگېدونکي لښکر په سر کې له مکې څخه بصري ته ووتله او له حضرت علي رض سره یې بیعت (ژمنه) ونکړه او د حضرت عثمان رض د وینې غوښتنه یې کوله ، د هغې ریاست په قوم ثابت او حیثیت یې لکه د دولت د رئیس داسې و خلکو به ورته په دیني او سیاسي چارو کې رجوع کوله ، مثلاً کله چې قوم د لمانځه پر امامت مختلف شو چې ځینو به ویل چې د لمانځه امامت به طلحه رض کوي او ځینو به زبیر رض یاد او نو

(۱۲۰) نظام القضاة الاسلام.

حضرت عایشې رض مروان ته ووپل چې دلمانځه امامت به عبدالله د زبیر زوی رض کوي اوبنکاره خبره ده چې څوک د لمانځه امام ټاکي هغه د دولت رئیس وي .

کله چې عایشه رض بصري ته ورسېدله یوه ډله خلک ورته راغلل ، چې په هغوی کې ابوبکره رض د (لن یفلح قوم د حدیث راوي) هم و کله یې چې ولیدل چې د لښکر ټول اختیارات د عایشې رض په لاس کې دي، هغه واکمنه ده امر یې چلېږي او خلکو له طلحه او زبیر رض څخه لومړی دې ته رجوع کوله نو په لښکر کې یې شامل نشو او بېرته ورگرځېد او ویل به یې چې د جمل په ورځو کې ماته یوې خبرې چې له رسول الله ص څخه مې اورېدلې وه گټه وکړله که نه نژدې و د عایشې رض له لښکر سره یو ځای شم^(۱۲۱).

نو هغه، د عایشې رض له لښکر سره یوازې له همدې کبله یو ځای نشو چې د لښکر ټوله واکمني له عایشې رض سره وه ، د هغې ریاست له دې څخه معلومېږي چې د بصري خلکو او احنف بن قیس ته یې لیکونه ولېږل حضرت عایشه رض د معمولي خلکو په سر رئیسې نه وه چې پر هېڅ نه پوهېدل په هغوی کې لوی لوی صحابه لکه : طلحه ، زبیر او عبدالله د زبیر زوی رض شامل وو .

استاد ظافر القاسمي لیکي : د عایشې رض په ریاست کې له بیعت څخه پرته نور هېڅ کم نه وو یعنې عایشه رض په ټوله معنا رئیسې وه^(۱۲۲).

(۱۲۱) الشوری و اثرها فی الیمقراطیه \ دکتور عبدالحمید اسماعیل نقل له شرح النهجه څخه .

(۱۲۲) نظام الحکم فی الشریعه .

– ځواب : عايشه رض نه جنگ ته وتلې وه او نه د جنگي لښکر په سر امپره وه بلکې هغه د عثمان رض د وينې د غوښتنې لپاره وتلې وه ، نو دا خو عام ولايت نه دی (سره لدې چې د دوی په نظر ولايت عامه په ټولنيزو چارو کې پريو کار هم سلطه او واک درلودل دي) .

– رد : استاد عبدالمتعال صعیدي وايي : دا صحيح ندي چې عايشه رض يوازې د عثمان رض د وينې د غچ اخستلو لپاره راوتې وه ، بلکې هغه د يو جنگېدونکي لښکر په سر کې د وضعې د اصلاح اود شورا د چارو د اعادې لپاره راوتې وه او هغې ټول سلطات او لازم اختيارات درلودل لکه ابوبکره رض چې د هغې بشپړه واکمني وليدله .

– سيد ابو الاعلی مودودي رحمة الله عليه وايي : عايشه رض دلښکر رښتوني اميره وه او لښکر به هم د عايشې رض د لښکر په نامه يادېده^(۱۲۳) .

– ځواب : دا دعایشې رض خپل اجتهاد و او خطا شوله ، صحابه وو هم دهغې دا کار بدوگانې ، ويې غنده ، هغې خپله هم پرې اعتراف وکړ او پېښمانه شوله .

– رد : که دا ومنو چې دا دعایشې رض خپل اجتهاد و نوڅنگه چې هغه له هر چاڅخه لومړی د اجتهاد وړ او اهله وه نو موږ ورسره موافق يو او د دوی په څېر مجتهدې له هر چا ډېرې د تقليد وړ دي او که څوک ووايي چې خطا شوله نو د هغې په خلاف خبره دې عمل وکړي او د (وقرن فی بيوتکن) ايت خاص د حجاب لپاره و چې پردوی فرض و او دولايت او رياست سره هېڅ اړه نلري له عايشې رض سره ډېر صحابه و چې د هغې

(۱۲۳) الخلاقه و لملک سيد ابو الاعلی مودودي دارالقلم الکويت ص ۸۲ .

قيادت به يې مانه نو بيا پکار دي چې ووبل شي چې هغوی هم ددی قيادت په منلو کې خطا شول^(۱۲۴).

دا خبره چې بنځو په صدر د اسلام کې په سياست کې گډون ندی کړی په ټوله معنا غلطه ده د عقبی په دوهم بيعت کې بنځو گډون کړی دی .

د ابوبکر صدیق رض د سياست په اړوند د حضرت فاطمې رض دريغ (له ابوبکر صدیق رض) سره له ژمنې څخه د (خپل خاوند ايسارول)، له حضرت عمر رض سره دمهر په هکله د يوې بنځې جگړه، (چې هغه وخت کې مسجد د پارلمان حيثيت درلود) همدارنگه د نائلي رض د حضرت عثمان غني رض د مېرمن دريغ د حضرت علي رض د سياست په اړوند دا ټول په ټولنيزو چارو کې د بنځو گډون دی .

کله چې د معاويه او حضرت علي ترمنځ جنگ پای ته ورسېد او د سولې خبری روانې شولې نو هغوی عبدالله ابن عمر رض چې په دې جگړه کې يې د چاپلوي نه وه کړې د صلحې په خبرو کې د گډون لپاره وباله . عبدالله رض نه غوښتل چې ولاړ شي مگر بيا يې له خپلې خور ام المؤمنین حضرت حفص سره مشوره وکړه هغې ورته ووبل چې دا د خیر غونډه ده او ته بايد حتماً ولاړ شي هغه رض د حفص په دې مشوره چې په يو سياسي او ټولنيز کار کې يې ورکړله عمل وکړ او جرگې ته ورغې په بخاري کې وايي (فلم تدعه حتى ذهب)^(۱۲۵)

يعني تر هغه يې پرېښود تر څو چې ولاړ شو .

(۱۲۴) من این نېدا استاد عبدالمتعال صعيدي او عمر بن خطاب ۱ دكتور سليمان طحاوي ص: ۱۳۵ .

(۱۲۵) صحيح البخاري كتاب المغازي :

رسول الله ص د حدیبی په صلحه کې چې یوه مهمه او سیاسي موضوع وه له ام سلمی رض سره مشوره کړې ده ، حضرت عمر رض به له بنحو سره مشورې کولې ، دکتور سلیمان طحاوي وایي چې : په ټولنیزو چارو کې د بنحو ګډون د هغوی خپل حق دی او دا د حضرت عمر رض له نوښتونو څخه نه شمېرل کېږي ، همدا راز عبدالرحمن بن عوف رض د دریم خلیفه په منبر ودرېد او یخ به یې کړ چې ای خلکو ماته مشوره راکړئ نو حتماً په دې خلکو کې به بنحې هم وې او هېڅوک دا نه شي ثابتولای چې دا به ټول نارینه وو .

دکتور شوقي فنجري وایي : رسول الله ص به له جګړې څخه وړاندې صحابه وو سره مشوره کوله او صحابې بنحې به هم شورا ته راتللې ، همدا راز بنحو په غزواتو کې ګډون کړی دی چې دا ټول سیاسي او ټولنیز مسائل دي .

ب : اجماع

که چېرې له اجماع غرض د صحابه وو اجماع وي نو دا خو صحیح ځکه نه ده چې په دی هکله کومه ډاګیزه اجماع وجود نلري او نه تاریخ دا روښانه کړې ده چې صحابه راغونډ شوي او په دې هکله یې کومه پرېکړه کړې وي او نه دا خبره چا کړې ده ترڅو یې سکوتي اجماع و بولو سره له دې چې دا اجماع هم نه ګڼل کېږي ځکه چې چپ ته د وینا نسبت نه کېږي او که چېرې وویل شي چې هلته د (لن یفلح قوم) له حدیث څخه عام فهم موجود و دکتور عبدالحمید اسماعیل وایي چې : په دی حدیث کې افهام مختلف

دي، د هر چا ذهن مختلف برداشت کوي که داسې نه وای نو عايشه رض به ولې دلوی لښکر په سر کې وتله. که چېرې وويل شي چې صحابه و هېڅوک له ښځو څخه په عامو ولاياتو نه دي ټاکلي که دا هم و منو (که څه هم لکه چې وړاندې مو بېلگې وښودلې په مطلقه توگه دا ويل غلط دي) نو دا خونه د دی معنا ورکوي چې د ښځو مقررول رواندي او نه يې په روا والي دلالت کوي او نه دا اجماع گڼل کېږي، ځکه چې هغه وخت کې دې ته اړتيا نه وه هغه وخت (څه کم يونيم زر کاله وړاندې) منصوبه کم وو، د ښځو رغبت په سياسي چارو کې لږ و او د ټولني طبيعت په دې پياوړی وو چې ښځه په ټولنيزو چارو کې گډون ونه کړي، که چېرې ومنل شي چې د فقهاوو اجماع وروسته دا منلې ده مور وایو چې آیا ټول مجتهدین په دې متفق او يو شوي دي؟ ایا د ټولو کتابونه مور ته رارسېدلي! هو داسې فقهاء وجود لري چې د هغوی نظريات له دوی سره مخالف دي او مور ته يې کتابونه رارسېدلي نه دي نو بيا دا اجماع نه شوه ځکه چې اجماع په يو وخت کې پر يوه مسئله د ټولو فقهاء و راغونډېدل او متفق کېدل دي، آن که په لږه پيمانه اختلاف هم وجود ولري هغه اجماع نه ده دکتور ابراهيم عبدالحميد وايي: ایا قضاء له خلافت څخه اسانه ده؟ هغه له اوږې څېړنې څخه وروسته ليکي چې قضاء د ښځې صحيح ده مطلق ولايت يې صحيح دی احکام يې نافذ دي او عملي تطبيق روښانه کړې ده چې ښځې په قضاء کې بريالئ شوي دي لکه په المغرب کې، په سوډان کې، او..... او د عاطفي وېره اوس له منځه تللي ده^(۱۲۶).

(۱۲۶) نظام القضاء الاسلامي دکتور ابراهيم عبدالحميد.

سکوتی اجماع :

اسلامی تاریخ گواہ دی چې بنحو په ټولنیزو چارو کې گډون کړی دی لکه د عقبی په دوهم بیعت کې^(۱۲۷).

د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د فاطمې په واسطه له ابوبکر صدیق رض سره د علي رض له بیعت څخه منع کول ، مسجد د مرکزي شورا ځای و او نارینه او بنځې به دواړه ورته راتللي ، او کله به چې د دولت رئیس خپلې ستونزې بیان کړلې بیا به نارینه او بنځو په گډه د خپل نظر څرگندونې کولې ، دلته د حل او عقد اهل موجود وو ، خو هېچا منع نه کړلې ، په مسجد کې حضرت عمر رض باندې یوې بنځې د مهر په هکله اعتراض وکړ او عمر رض دهغې اعتراض په ځای وگانه حضرت عایشه رض د درې زره کسيزه لښکر په سر کې د حضرت علي کرم الله وجهه مقابلي ته ووتله ، نائلي رض به حضرت عثمان رض ته مشورې ورکولې ، د هغې له مړینې څخه وروسته یې د هغه په وینو ککړ کمیس معاویه رض ته شام ته ورولېږه چې د پنځوس زره کسانو څخه ډېر د انقلاب (اوبنتون) په ډول د هغه دوینې غوښتلو ته راووتل د علي رض حامیانې او مرستندویه بنځې هم وې ، حضرت عبدالرحمن بن عوف رض د دریم خلیفه په ټاکلو کې له بنځو سره مشورې کولې ، حضرت عمر رض ام الشفاء رض په بازار نگرانه ټاکلې وه او هېچا په دی ټولو صورتونو کې اعتراض ونکړ ، چې داخپله په سکوتی اجماع د بنځو د سیاسي حقوقو ثبوت دی

(۱۲۷) میدالمساوات فی الاسلام ۱ دکتور فواد عبدالمنعم .

ځينې وايي چې: صحابه د عايشې رض د احترام لپاره د هغې په کار چوپ پاتې شول، مگر دا خول دليل ځکه ندي چې د صحابه و چپوالي د روا والي دليل دی ځکه چې هغوی په ناروا کار هېڅکله هم چپ نه پاتې کېدل که څه هم د هغه د کوونکي رتبه، شان، برم او مقام څومره اوچت وي رسول الله ص وليدل چې سمراء د نهیک اسدي لور رض په بازار کې گرځي په نېکۍ امر او له بدۍ څخه منع کوي او خلک په دې هکله په قمچين (متروکه) وهي خوله د ثعلبه لور رض به په عامو لارو کې د حضرت عمر رض ته نصيحت کاوه^(۱۲۸).

ځينې وايي چې: سياسي چارې غواړي چې انسان اوزنگار وي بنسځې او نرگه ژوند او يوځای سفر وکړي او دا به ستونزې ايجاد کړي چې بنسځې کار هم وکړي او د کور چارې هم سنډالي کړي.

ـ ځواب: دکتور عبدالحميد اسماعيل داسې ځواب ورکوي:

موږ عربي بنسځې وليدلې چې په ټولنيزو چارو کې يې گډون وکړ او له نارينه سره يې اوږه په اوږه کار وکړ اوس هم او په صدر د اسلام کې هم. موږ ډېر داسې شواهد لرو (لکه چې پورته مو ولوستل) نه ټولنيز ژوندانه او چارو ته کوم زيان او صدمه ور رسېدلې او نه کورني نظام ته.

دکتور عبدالحميد متولي وايي: د علم، عبادت، کار او عمل په ډگر کې د اسلامي ادابو له مراعات سره دنر او بنسځې گډ ژوند روادی او دا کېدلې چې بنسځه نه له پرديو سره خلوت وکړي او نه تنها سفر^(۱۲۹).

(۱۲۸) مبادي نظام الحكم \ دکتور عبدالحميد متولي.

(۱۲۹) مبادي نظام الحكم \ دکتور عبدالحميد متولي.

نن صبا مور وینو چې کوم ولسمشر یا لوی وزیر چېرته ځي نو څومره خلک ورسره وي .

د بنځو د سیاسي حقوقو ستونزه دیني او قانوني ستونزه نه، بلکې دا ټولنیزه سیاسي ستونزه ده چې د ټولنیزو ظروفو په نظر کې نیولو سره سم باید حل شي تر څو د بنځې له بڼه استعداد او ذکات ځنې محروم نشو او بنځو تنها د شهواني قوې ملعبه ونه گرځي .

www.melitahrik.com
0777 400 116

قياس او تېر شريعتونه (شرع من قبلنا)

الف : قياس

دا خو صورته لري :

۱ : بنځه په پنځه وخته لمانځه کې ، د جمعې په لمانځه کې ، د اخترونو په لمانځه کې امامت نشي کولی نو لوی رياست (صدارت عظمي) هم نشي کولای او علت په کې بنځه والی دی .

_ ځواب : منو چې بنځه په دې ځايونو کې امامت نشي کولای مگر دانه منو چې علت په کې بنځه والی دی او دا مامتونه د تعبد له وجې نشي کولای مگر بنځه د بنځو لپاره امامت کولای شي او بنايي چې حکمت په کې هماغه وي لکه چې سيد مودودي (رح) يې وايي هغه دا چې په مياشت کې څو ورځې داسې وي چې بنځه پکې نه لمونځ کولای شي او نه روژه نيولی شي او شايد په امامت کې به يې دا لوی راز افشاشي چې بنځې يې هيچاته بنکارول نه غواړي او که چېرې دا هم ومنو چې علت په کې بنځه والی دی نو بياهم د اقياس مع الفارق (چې دمقيس او مقيس عليه ترمنځ څه مشابهت او مناسبت نه وي) دی ځکه چې لمونځ محض عبادت دی او ځان ته خاص شرطونه لري او ولايت عظمی له لمانځه څخه ځانته مختلف شرطونه لري نو دا قياس صحيح ندی که چېرې ووبل شي چې : د صدارت عظمي او جمهور رئيس له شرطو څخه يو شرط دادی چې امام دې د لمانځه د امامت اهليت ولري او بنځه د دې جوگه نده ، بلکې مسجد ته له تللو څخه هم منع ده .

دكتور عبدالحميد اسماعيل وايي : مور دا شرطونه نه منو ځكه چې كوم دليل پري نشته دى او نه خود امام (خليفه) ياد هغه د نائب وجود په لمانځه كې شرط دى ځكه خلك تنها هم لمونځ كولاى شي او امام دا هم كولاى شي چې د خپل ځان په عوض بل څوك د امامت لپاره نائب وټاكي ځكه چې خليفه خو هر مسجد ته تللى نشي او بنځه هم دا كار كولاى شي لكه حضرت عايشې رض چې عبدالله د زبير زوى رض وټاكه .

۲ : بنځه قضاء كولاى نه شي نو امامت عظمى هم كولاى نشي او علت يې بنځه والى دى ځكه چې دهغې غوښتنې او طبيعت عاطفې ته غاړه اېښودل دي ، ژر اغېزې لاندې راځي قصد يې كمزورى دى او سستوالى لري او د طبعي عوارضو د تکرار له كبله هم دا كار نشي كولاى .
_ ځواب :

۱ : مور نه د امامت عظمى قياس په قضا منو نه دا مقبس او نه يې مقيس عليه. د اثابته ده چې بنځې قضاء كولى شي او د بنځه والي سبب يې له حكم او فيصلې څخه منع كولى نشي همدا راز ولايت عظمى هم كولاى شي او علت په ولايت باندې قدرت دى او عموم او خصوص ته كتل پكار ندي او دا قدرت له بنځې سره شته او دا خوهم شرط ندى چې امام دى حتماً قاضي هم وي همدا راز محمد ابن جرير طبري د قضا قياس پر امامت صحيح نه گڼي او وايي چې بنځه د سړي په څېر كولاى شي چې دخلكو ترمنځ فېصله وكړي او دا عام حكم دى چې خاص والى يې ، پرته له نص څخه روا ندى^(۱۳۰).

(۱۳۰) مبادي نظام الحكم فى الاسلام \ دكتور عبدالحميد متولي .

۲ : عامه قاعده نارینه او بنحینه مساوات دی او په ځینو شرعي احکامو کې چې د دوی ترمنځ څه توپیر راغلی دی هغه استثنی گڼل کېږي او په استثنی قیاس صحیح ندی^(۱۳۱).

مصلحت :

دا مصلحتاً بڼه نده چې بنحیه دنارینه و غوندې ته ، د قضایا پارلمان غوندې ته راشي ځکه چې دا د اسلام له ادابو سره سمون نه خوري اسلام د بنحیې ابرو او عزت خوندي ساتل غواړي .

– ځواب : څه چې منع دي هغه له پرديو نارینه و سره ځان منبل ، له پرديو سره یوازې کېدل ، او سپدل ، ځان لوڅول او د ځان سپکوالی دی دانه چې د دین او دنیا د مصلحت (بنسپگنې) څخه ډک مجلس ته د اسلامي ادابو د مراعات په حدودو کې راشي او دې کې شک نشته دی چې په حقه قضا کول لوی ثواب دی او موږ د نماینده گانو او د ټولني او ملت او له دین څخه د دفاع غوندې ، د ستونزو د هوارولو غوندې همدا ډول گڼو او ټول یو ثواب بولو ، اسلام نارینه او بنحیو ته برابر حقوق ورکړی دی .

الله ج فرمایي : « ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف »^(۱۳۲)

یعني : « او خامخا په تحقیق سره موږ ډېر عزت ورکړی دی اولاد دادم ته » اود ادم (ع) اولاد نارینه او بنحینه دواړو ډلې دي چې مساوي حقوق لري .

۲ : [ولقد کرمننا بني ادم]^(۱۳۳)

(۱۳۱) اصول الفقه \ عبدالوهاب خلاف .

(۱۳۲) البقرة : ۲۲۸ .

(۱۳۳) الاسراء : ۷۰ .

يعني: «او خامخا په تحقيق سره مور ډېر عزت وركړې دى اولاد د ادم ته» او د ادم ع اولاد نارينه او بنځينه دواړه ډلې دي چې مساوي حقوق لري.

۳: [والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولياء بعض ياء مرون بالمعروف وينهون عن المنكر ويقيمون الصلاة ويوتون الزكاة ويطيعون الله ورسوله] (۱۳۴)

يعني: «او مؤمنان او مومنانې ځنې د دوى دوستان دي د ځينو نورو حكم كوي په نېكيواو منع كوي له بديو څخه او قايموي (ادا كوي) لمونځونه او وركوي زكات او حكم مني د الله ج اود هغه د رسول ص» دكتور فوائد عبدالمنعم وايي چې: دا ايت په ټولنيزو، سياسي، قانوني او قضايي چارو كې د بنځې او نرد مساوات معنا لري (۱۳۵).

۴: [يا ايهاالذين امنوا اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس واحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا كثيرا ونساء] (۱۳۶)

يعني: «اى خلكو و وپرېږئ له خپل رب څخه هغه رب چې پيدا كړي يې ياست تاسې له نفس يو څخه (چې ادم ع دى) او پيدا يې كړ، له دې نفس څخه جوړه د ده چې (حوا) ده او خپاره يې كړل له دې نفس څخه سړي ډېر او بنځې ډېرې»

(۱۳۴) التوبه: ۷۱.

(۱۳۵) مبداء المساوات فى الاسلام \ دكتور فوائد عبدالمنعم.

(۱۳۶) النساء، ۱.

٥ : [يا ايها الناس انا خلقناكم من ذكر و انثى وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اكرمكم عند الله اتقاكم] ^(١٣٧)

يعني : « اي خلکو موږ تاسې پيدا کړي ياست له يو سړي او يوې ښځې څخه او جوړ مو کړئ تاسې ذاتونه او قبيلې چې يوبل وپېژنئ بېشکه عزتمند په تاسو کې د الله ج په نزد پرهېزگار ستاسو څخه دی .»

دکتور عايشه عبدالرحمن وايي : د دې ايتونو له غوښتنې سره سم ښځې ته د ټولو انساني حقوقو او دنيايي ستونزو د پورته کولو تشبیت شوی دی ، د دې حقوقو سبب او علت يو دی چې هغه عقل دی ^(١٣٨) .

٦ : [و عدالله الذين امنوا منكم و عملوا الصالحات ليستخلفنهم فى الارض] ^(١٣٩)

يعني : « وعده کړې ده الله تعالى له هغو خلکو سره چې ايمان يې راوړی دی له تاسو څخه او کړي يې دي نېک کارونه چې حاکمان به کړي دوى په ځمکه کې .» او په مؤمن کې خو مؤمنې ښځې او مؤمن سړي دواړه ډلې راځي او الله ج هم له دواړو سره وعده کړې ده استاد محمد عزه د روزه وايي چې الله ج په قران کې په ديني او دنيوي چارو کې د ښځو او نارينه و دواړو رسالت ښکاره کړی دی ، او دا د الله ج له پلوه د مساوي حقوقو په ورکولو دلالت کوي ^(١٤٠) .

١٣٧) الحجرات ، ١٣ .

١٣٨) دام درمان په پوهنتون کې د عايشې محاضره . ١٩٦٦-١٩٦٧ م تعليمي کال دکتور فواد عبدالمنعم په مبدا المساوات کې رانقل کړي ده .

١٣٩) النور . ٥٥ .

١٤٠) المرآه فى القران والسنة \ استاد محمد عزه دروزه

له احاديثو څخه :

۱ : رسول الله ص بنځو ته په سياسي ډگر کې د گډون حق ورکړی دی لکه په جنگ کې کفارو ته امان ورکول .

۲ : رسول الله ص په دوهمه عقبه کې له انصارو سره بيعت وکړ چې دوه پکې بنځی وی دکتور فواد عبدالمنعم وايي چې د دی بيعت په اساس بنځو په يو مهم سياسي تړون کې گډون وکړ^(۱۴۱).

استاد ظافر القاسمي وايي : قران او سنت د شريعت لپاره دوه مهم مصدره دي او په دې دواړو مصدرو کې داسې څه نشته چې بنځه له نارينه سره له بيعت څخه منع کړي .

ب : تېر شريعتونه

قران بيانوي چې په تېرو قومونو کې هم بنځو د شاهي دوره تېره کړې ده او په ښه تدبير او حکمت سره يې پای ته رسولې ده .

همدا راز د هغوی په اهلليت ، عقل او ذکاوت اعتراف کوي .

قران د سباملکه (بلقيس) د بېلگې په ډول يا دوي او وايي چې هغه يوه هونبیاره او په سياست پوهه بنځه وه ښه حکومت يې کاوه کله چې حضرت سليمان ع هغې ته ليک ورلېږي نو هغه پر خپل سلطنت او تاج نه مغرره کېږي او دا ليک د خپلې شوری غږيو ته وړاندې کوي او د دی لپاره چې د شورا غږي په ناخبري کې دې ليک ته سخت ځواب ونه وايي هغوی يې په دې پوه کړل : [اني القي الی کتاب کریم] يعني : « يقيناً را اچول شوی دی ماته يو

(۱۴۱) ميډا المساوات ۱ دکتور فواد عبدالمنعم .

لیک قدر من .» د هغی فهم او هوښیار تیا له دښه ښه څرگند پري چي لیک قدر من وگانه ترڅو يې قوم د : (الاتعلوا علی واتوني مسلمين) (۱۴۲)

يعني : (دا چې زور مه کوئ زما په مقابله کې او راشئ ماته حکم منونکي) په جمله قهر او غصه نشي او دا پري سخته تمامه نشي بيا ورته وايي : [يا ايهاالملؤ افتوني في امری ماكنت قاطعة امرا حتی تشهدون] (۱۴۳)

يعني : «ای اشرافو فتوی (مشوره) را کړئ تاسې ماته په دغه کار زما کې نه یم زه فېصله کوونکې د کوم کار هغې پورې چې حاضر شئ (مشوره را کړئ)»

مشوره کول د هغې د ذکاوت بل ښکارندوی دی ځکه مشوره یوه غوره لاره ده چې د پري ستونزې هواروي قوم يې ورته وايي چې مورځاوندان د زور او ځواک یو او ښه جنگیالي خلک یو او نور اختیار ستا دی چې څه حکم کوي مورځي منو. سره له دې چې قوم يې ورته د بشپړې مرستې زور او ځواک پوره ډاډ او تسلي ورکوي مگر دا بیا هم نه مغروره کېږي او بیا هغه د نبي او د سیاسي لیډر د پېژندنې لپاره څومره ښکلی تدبیر په کار اچوي .

[ان الملوک اذا دخلوا قرية افسدوها وجعلوا اعزة اهلها اذلة] (۱۴۴)

يعني : «بېشکه بادشاهان کله کوم کلي ته ننوزي نو خرابوي کوي او دهغه ځای سرداران او د عزت څښتنان بې ابرو کړي.» نو د دې لپاره چې و پېژني چې هغه بادشاه دی که نبي هغه ته ډالی ورلېږي نو که ډالی يې قبوله کړله

. ۳۱ : النمل (۱۴۲)

. ۳۲ : النمل (۱۴۳)

. ۳۴ : النمل (۱۴۴)

نو تش سياسي ليډر دی او جنگ ورسره په کار دی او که قبوله يې نکړله نو نبي دی او مننه (اطاعت) يې لازم دی کله چې د سلېمان ع حضور ته ورغلله نو هغه د بلقيس د فهم، ذکاوت او استعداد د معلومولو لپاره ترې وپوښتل.

[اهکذا عرشک] (۱۴۵)

يعني: «ايا داسې دی تخت ستا» د دې لپاره چې د هغې په تخت کې يې تغير او بدلون راوستی و او په بشپړ يقين سره نه پېژندل کېده چې هغه تخت همدا دی نو څنگه چې د هغې تخت ته ورته و نو داسې مناسب ځواب يې ورکړ: [کانه هو] لکه چې هغه همدا وي» او کله يې چې وليدل چې سلېمان ع بادشاه يا سياسي ليډر نه بلکه خليفه او نبي دی نو سمدستي يې ايمان راوړ او خپل قوم يې د هلاکت او بدبختۍ څخه خلاصون او نېکبختۍ ته رابښکه.

همدا راز د فرعون مېرمن (اسيه). هغه سره د دې چې د مصر د فرعون (بادشاه) مېرمن وه چې مال، دولت، عزت او هر څه يې ډېرو، مگر له عقل څخه کار اخلي او د فرعون د بې ځايه دعوو تر اغېزې لاندې نه راځي که فرعون يې هر څومره تعذيبوي او رېروي يې خو بيا هم د خپل حق دريځ څخه نه اوړي او له الله ج څخه په جنت کې ورته د کور جوړولو دعا کوي. ځينې وايي چې: دا پخوانی شريعت دی او مننه يې پر موږ لازمه نده ځکه هغه اوس په اسلام سره منسوخ شويدي.

(۱۴۵) النمل: ۴۲.

ځواب : عبدالوهاب خلاف په اصول الفقهه کې ليکي : هغه احکام چې په پخوانيو شريعتونو لازم و او قران او يا رسول الله ص ترې موږ ته خبر راکړې وي خو د هغې په منسوخ کېدلو او يا پر موږ باندې د لزوم څه دليل نه وي نو د جمهورو فقهاء و (احنافو ، شوافعو او حنوفو مالکيه و رحمهم الله تعالى) په نزد دا احکام زموږ لپاره شرع ده او پر موږ يې اطاعت لازم دی .

له همدې کبله د احنافو په نزد مسلمان په ذمې او نر په بنځه قصاص کېږي ځکه چې په پخواني شريعت کې همداسې و ، لکه چې الله ج فرمايي :
[وكتبنا عليهم فيها ان النفس بالنفس]^(۱۴۶)

يعني : « او ليکلي وو موږ په دې کې چې بېشکه نفس دی و وژلی شي په بدل د نفس کې » او که څوک ووايي چې : دلته ناسخ د (لن يفلح قوم) حديث دی نو ددی ځواب وړاندې ورکړل شو چې دی کې ډېر احتمالات او دنظر اختلافات دي چې حجت کېدلای نشي ، نو سياسي حقوق بنځو ته په اسلام کې ثابت دي .

بخاري ، مسلم ، مسند احمد ، الطبقات الكبرى لابن سعد ، سيرت ابن هشام ، تاريخ امم والملوک ، الكامل في التاريخ .
ټول ليکي چې بنځو د رسول ص سره په بيعت کې گډون کړې دی ، همدارنگه مسلمانان بنځه کولی شي چې کافر ته امان ورکړي او دا دهغې خپل سياسي حق دی^(۱۴۷) .

(۱۴۶) المائده : ۴۵ .

(۱۴۷) الفقه الاسلامي وادلته \ دكتور وهبة الزحيلي .

رسول الله ص ام هانئ (رض) ته وفرمايل تا چي چاته پناه ورکړله مورهم
پنا ورکړله^(۱۴۸).

www.melitahrik.com
0777 400 116

(۱۴۸) بخاري .

د افغانستان په راتلونکي اسلامي حکومت کې د بنسټو د ګډون لپاره څو مشورې

لکه چې دمخه مو وویل بنسټه د ټولني نیمه برخه ده او د دوی اوزګارې پرېښودل لکه یو بې ګټې او ناکاره شی بنه نه دی ، پکار دی چې د دوی د عقل ، استعداد او ښو تجربو څخه ګټه او فائده واخېستل شي تر څو له یوه پلوه ټولني ته کار وکړي او له بلې خوا دخپلې کورنۍ اقتصادي (مالي) ستونزې پورته کړي شي او د دې لپاره چې دالله ج بنده ګي په بنه ډول وکړي او دخپل اولاد په اسلامي روزنه کې بريالی شي پکار ده چې له اسلامي روح سره اشنا شي نو د افغانستان راتلونکې اسلامي حکومت ته پکار دي چې لاندې ټکي مراعات کړي .

- ۱: د بنسټو لپاره دې د کار داسې زمينه مساعده کړلی شي چې شرعي حجاب پکې مراعات او بنسټې او نرګډ نشي او دواړه کار هم وکړي .
- ۲: بنسټو ته داسې کارونه وروسپارل شي چې دهغوی له طبیعت او فطرت سره برابر وي .

۳: د بنځو د زده کړې لپاره باید بېل تعليمي مرکزونه (ابتدایي ، متوسطې ، لېسې او پوهنتونونه) جوړ شي او د هغوی لپاره باید تعليمي اسانتیاوې برابرې شي .

۴: د بنځو لپاره باید بېل روغتونونه جوړ شي او په کې یوازې بنځې استخدام شي .

۵: په مسجدونو کې دې د بنځو لپاره خاص ځای جوړ شي .

۶: داسې پروگرام دې جوړ شي چې بنځه په کور کې هم مصروفه و اوسي ځینې پروژې او تولیدات لکه غالی، اوبدل ، گنډل ، گلدوزي) د چرگانو او مچيو ساتل باید کورو ته نقل شي .

۷: په دولت کې د بنځو لپاره د کار وخت نسبت نارینه و ته کم و ټاکل شي او د ورځې له پنځو ساعتو څخه باید ډېر کار ونکړي ترڅو کور ته هم ورسېدلای شي .

د زده کړی حق :

اسلام تعليم ته تر هر څه ډېر ارزښت ورکړی او په نر او بنځه یې فرض وگرځاوه ، ځکه چې تعليم د دين او دنيا ذریعه ده .

اسلام وگړي د ناپوهۍ له تورو تیارو څخه د علم او معرفت روښنایي ته را وبلل ورومبنيو او وروستنیو علماوو لیک او لوست ته ځانگړی ارزښت ورکړی دی .

کله چې الله ج خپل محبوب په رسالت مبعوث کړ نو تر هر څه لومړی یې ورته په لوستلو امر وکړ او د قلم لویی او عظمت یې ورته ورڅرگند کړ لکه

چې فرمايي: [اقرأ باسم ربك الذي خلق خلق الانسان من علق ، اقرأ وربك الاكرم الذي علم بالقلم ، علم الانسان ما لم يعلم] ^(۱۴۹)
يعني: « ولوله د خپل رب په نوم سره چې د ټولو پيدا كووونكي دى پيدا كړي يې دى انسان له ټوټې د وينې څخه ، ولوله رب ستالوى كريم دى كوم چې علم وبنودلو په قلم سره او ويې بنودلو انسان ته هغه څه چې دى پرې نه پوهېده .»

د الله ج له دې وينا څخه د علم او قلم مقام او عظمت ښه څرگندېږي چې دلومړئ وحى او د خپل كلام پېل يې پرې و كړ بل ځاى كې فرمايي: [ن ، ولقلم وما يسطرون] ^(۱۵۰)

يعني: « قسم دى په قلم او څه چې ليكي »
ټول مفسرين په دى متفق دي چې الله ج په هغه څه سره سوگند يادوي چې په هغه كې لويه گټه او ارزښتمن وي .

الله ج خپلو بندگانو ته لارښوونه كوي چې له الله ج څخه په علم او پوهه كې د زياتوالي دعا وغواړي .
[وقل رب زدنى علما] ^(۱۵۱)

يعني: « و وايه اى ربه زما زيا د كره علم زما »
حضرت قتاده ص فرمايي: « قلم د الله تعالى لوى نعمت دى كه قلم نه واى نو نه به د دين څه پاتې و او نه به د دنيا څه كار و بار كېده » ^(۱۵۲)

(۱۴۹) العلق : ۱- ۵ .

(۱۵۰) القلم : ۱ .

(۱۵۱) طه : ۱۱۴ .

(۱۵۲) معارف القرآن مولانا محمد شفيع جزء ۳۰ .

تعلیم انسان له نورو حیواناتو څخه پورته او اشرف گرځوي نو لکه څنگه چې روښانه ده چې د دین احکام نارینه او ښځینه دواړو ډلو ته شامل دي ، نو بیا به هېڅ داسې معقول دلیل نه وي چې د هغه په سبب ښځه له تعلیم څخه محرومه وگرځولی شي ، رسول الله ص فرمایي :

(د علم طلب په هر نر او ښځې دواړو فرض دی)

یوه ښځه د رسول ص حضور ته راغلله او عرض یې وکړ چې یا رسول الله ص نارینه ستا خبرې اوري او عمل پرې کوي نو موږ ته هم له خپله پلوه یوه ورځ وټاکه چې تاته راشو او څه چې الله ج د رښودلي دي موږ ته یې راوښیې ، رسول ص ورته و فرمایل چې : ښه ده په فلانی ورځ په فلانی ځای کې راغونډې شی .

هغوی به په همغې ټاکلې ورځې هلته راغونډېدلې او رسول الله ص ورته تعلیم کاوه (۱۵۳).

حضرت شفاء بي بي رض فرمایي : ((زه له حفص رض د رسول الله ص له مېرمن سره ناسته وم ، چې رسول ص راغی او راته یې و فرمایل چې : ته دپته د سرخ باد (پر بدن سری دانې راخېژي) په ځینو روایتونو کې د سرخ پرځای میربې هم یاد شوي دي ، دم ولې نه ښیې لکه څنگه دې چې ورته لیکل ښودلي دي)) (۱۵۴)

صحابه و به ښځو ته علم وربښود په صحابه و کې لکه عایشه رض لویې عالمانې وې هغوی به لویو لویو صحابه و ته تفسیر ، حدیث او فقهې درس ورکاوه .

(۱۵۳) متفق علیه .

(۱۵۴) ابوداود متفق علیه .

په البريغه شرح الطريقه کې ليکي : که د بنځې خپل مېړه عالم و نو له همغه څخه دې زده کړه کوي او که نه و نو بهر ته د علم د حاصلولو لپاره وتلو ځينې ايسارولای نشي ، اسلام نه تنها دا چې د ديني تعليم اجازه کړې ده بلکې د ديني او داسې علم چې انسان ورته په ورځني ژوند کې اړتيا لري زده کول يې په نر او بنځې دواړو لازم کړي دي . پدې هکله امام ابو الاعلی مودودي رح وايي : « هغه علمونه چې له انسان څخه پری انسان جوړېږي د هغه اخلاق پرې بنايسته کېږي د هغه له کبله تری يوه مؤدبه بنځه جوړېږي د داسې علمونو زده کول هرې بنځې ته ضروري او که د نورو علمونو زده کول غواړي نو اسلام د هغې په مخکې نه خنډ کېږي په دې شرط چې د اسلام حدود مراعات کړي»^(۱۵۵)

په کورنۍ کې چې پوهه بنځه وي د کورنۍ نظم بڼه وي د اولاد روزنه بڼه کېږي په بنځو کې د پوهې او استعداد خاوندانې ډېرې دي او پکار ده چې د دوی استعداد عبث او بې ځايه نشي ، ځينې علوم دي چې بنځه يې هرومرو بايد زده کړي او له هغو څخه په ناخبرۍ کې ورته ستره ستونزه ده او داسې مسائل هم شته چې نارينه و ته د هغې بنکارول د شرم او ننگ خبره ده نو پکار دي چې بنځې خپل علاج پخپله وکړي ، او داسې مسائل زده کړي لکه په شرعي علومو کې ، حيض ، نفاس ، په طبي علومو کې د بنځينه ځانگړيو ناروغيو علاج او د پته اړتيا پېښه نشي چې د پردي نارينه په وړاندې خپل عورت لوڅ کړي .

(۱۵۵) پرده سيد ابوالاعلی مودودي .

په هدايه کې وايي ..... [وينبغي للمرأة ان تعلم مداوتها لان نظر الجنس
الجنس اسهل .]

يعني : « او مناسب ده چې بنسټه د بنسټې د ناروغۍ علاج زده کړي ، ځکه
چې خپل جنس ته کتل اسان دي . »

په اسلام کې نه يوازې دا چې پر اشرافو علم فرض دی ، بلکې وينځو او
مرثيانو ته هم د علم د حاصلولو حق ورکړل شوی دی ، آن هغوی ته په تعليم
ورکولو حکم شوی دی ، رسول الله ص فرمايي : (ايما رجل کانت عنده
وليده فعلمها فاحسن تعليمها وادبها فاحسن تاديبها ثم اعتقها و تزوجها
فله اجران .) (١٥٦)

يعني : « هر څوک چې وينځه ولري او ورته تعليم ورکړي او بنه ادب او
تهذيب ورزده کړي ، بيابې ازاده کړي او واده يې کړي ، نو هغه لره دوه
اجره دي . » او له تعليم څخه بايد د بنسټې غرض يوازې د ماديت ، شتمني
او د خلکو د زړه د خوشحاليو طريقې او چلونه ، او دا اداگانو زده کول نه
وي او نه دا يکشن او فن (آرټ) زده کول ، چې په فلمونو کې کار وکړي .
لوېديځ ، ختيځ او اروپا ته د پوهې لپاره د بنسټو د تللو په هکله بايد وويل
شي چې اسلام خو بنسټو ته اجازه نه ورکوي ، چې يوازې په دومره واټنو
کې سفر وکړي ، چې هلته انسان ته مسافر وويل شي نو بيا د نړۍ گوټ
گوټ ته په يوازې ځان څنگه ځي ؟ او هلته يوازې کلونه کلونه څنگه تېروي
؟ او کله چې ټولنه هم د لوېديځ او ختيځ په څېر فاسده ټولنه وي ،

(١٥٦) بخاري

منم چې رسول الله ص خو د علم په وتلو پسې امر کړی دی ، که څه هم د نړۍ په بل گوټ کې وي او امریکا اروپا او .... ته په علم پسې تلل خو هم شرعاً کوم ناروا عمل نه دی ، خو اوس چې د هغو ځایونو اوسېدونکي د شهوت په اور کې سوځي ، بنځې خو لا څه چې ان نارینه هم ، د هغه ځای د ناوړه اخلاقو تر اغېزې لاندې راځي خو کله که دا ټولني صالحې او دښو اخلاقو خاوندانې شي بیا نو هلته د نارینه و بنځو ټول سفر په شرعي چوکاټ کې د تعلیم په غرض او بې تعلیمه روا او جائز دی خو نن سبا حالت د دې سرچپه دی او اوس خو دې هېوادو ته د تعلیم لپاره د بنځو د تللو اړتیا هم نشته ، ځکه چې په اسلامي هېوادنو کې په هرفن کې بنوونځي او پوهنتونونه جوړ شوي دي ، د لويديځ او اروپا له تعلیم څخه راغلي بساغلي خو موږ وليدل چې اسلامي هېوادو ته يې له ځانو سره څه ډالۍ راوړلې د هغوی فکر او عقیده په کوم پلو گړځيدلې ده ؟

د: داو لاد حق

تر هر څه د مخه بايد مور او پلار کونښن وکړي چې په خپل اولاد اسلامي نوم کېږدي او د داسې نومونو له ايښودلو څخه دې ډډه وکړي چې له اسلام سره سمون نه خوري ، د رسول الله ص د يو زوی يا لور نوم هم بې معنی او بې مفهومه نه و ، او په اولاد ښه نوم اېښودل د اولاد له حقوقو څخه دي او لوی د ثواب کار دی .

دلته زموږ په ټولنه کې خو داسې نومونه هم شته دي چې ژبه يې په ويلو شرمېږي .

د هغوی له حقوقو څخه یو دا دی چې په کوچنیوالي کې د هغوی د ژوند ټولې اړتیاوې پوره شي او باید هلکان په کوچنیوالي کې ختنه کړل شي . د هغوی له حقوقو څخه یوه هم نفقه او جامه ده ، چې په پلار لازم دي ، چې کار وکړي ، پر ځان زحمت او تکلیف تېر کړي ، او اولاد لپاره خرڅ ، خواړه او نورې اسانتیاوې برابر کړي او په کار دي چې دخپل قدرت او توان په اندازه لگښت وکړي ، که قدرت او توان لري او بیا هم خرڅ ډېر کم کوي ، نو گناه ده .

او د هغوی له حقوقو څخه دا دی چې د هغوی سره مینه او محبت وکړي ، هغوی ته مخلص و اوسي د هغوی د هوسایي او آرامۍ لپاره ټول کونښنې وکړي .

او د هغوی له حقوقو څخه دا دی چې د هغوی تر منځ توپیر ونکړي ، او باید ټول اولاد ته په یوه سترگه وگوري ، او خصوصاً باید هلک او نجلی تر منځ توپیر ونه شي ، ځکه دا توپیر د الله ج له قضا څخه له ناراضتیا پرته بله مانا نه لري .

رسول الله ص فرمایي : « د چا چې خور ، لور ، یا ... وي او هغه یې ژوندئ بنځه نکړله ، سپکه یې ونه گڼله او زوی یې پرې غوره نه کړ نو الله ج به یې جنت ته ننه باسي »

د هغوی له حقوقو څخه دا اولاد بنسونه او روزنه ده چې مور او پلار باید خپل اولاد تعلیم ته کښېښوي ، دیني ضروري مسائل باید وروښيي ، له ټولني سره د چلند لازمي لارې وروښيي ، که خپله نه پوهېږي ، هغه دې مدرسو او بنسوخو ته ولېږي ، چې دا تعلیم په راتلونکې کې دواړو ته گټه رسوي ، او دواړو ته خدای ج لوی اجر و نه ورکوي .

ه: دمور حقوق

الله ج دمور او پلار احترام او درناوی په اولاد فرض گرځولی دی ، او په نړۍ کې یې که د چا اطاعت او بې ساری عزت او احترام د خپلې بنده گۍ څخه وروسته په بنده گانو لازم کړی دی نو هغه مور او پلار دي .

الله ج خو ځله په خپله بنده گۍ له امر کولو څخه وروسته سمدلاسه له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي او په قران او سنتو کې چې دمور او پلار سره په نېکۍ څومره تاکید شوی دی دبل هېڅ شي په حق کې هم نه دی شوی ، الله ج فرمایي : [وقضى ربك الاتعبدوا الاياها وبالوالدين احسانا اما يبلغن عند الکبرا حدهما او کلاهما فلا تقل لهما اف ولا تنهرهما وقل لهما قولاً کریماً و خفض لهما جناح الذل من الرحمة وقل رب ارحمهما کما ربیبانی صغیراً] (۱۵۷)

یعنې : ((او امر کړی دی رب ستا چې بنده گي مه کوه مگر دهمده او له مور او پلار سره په نېکۍ او کله چې ورسېږي تاسره زوروالی ته یوله دې دواړو څخه او یا دواړه نومه وایه ورته (اف) قدرهم او مه یې رتی او ووايي ورته نرمه او بڼه وینا ، وغوروه دوی دواړو ته وزرونه د عاجزی له رحمته خپل او ووايه ای ربه په دوی رحم وکړه لکه څنگه یې چې زما پالنه وکړله په کوچنیوالي کې))

دلته الله ج له مور او پلار سره په نېکۍ امر کړی دی اوله خپلې بنده گۍ څخه یې سمدستي وروسته له مور او پلار سره دنېکۍ کولو یادونه وکړله

(۱۵۷) الاسراء: ۲۳-۲۴ .

خصوصاً کله چې هغوی عمر خوړلي او کمزوري وي ، ځکه دوی په دې وخت کې د بل مرستې ته سخت اړ وي او دهغوی په وړاندې يې د (اف) په اندازه د وړې کلمې له استعمال څخه هم ممانعت وکړي ، ترڅو ناراحتنه نه شي .

هغوی ته له ناوړه وينا او دهغوی له رټلو څخه يې هم کلک ممانعت وکړي ، او هغوی ته پر دعا غوښتلو يې بنده گمانو ته امر وکړي ، او دهغوی د وړو کوالي له ستونزو څخه ډک عمر وريادوي بل ځای کې فرمايي :
[ووصينا الانسان بوالديه حملته امه وهنا على وهن وفصالة فى عامين ان شكرلى ولو الديق الى المصير] (۱۵۸)

يعني : «او مورډ تاكيد كړى دى انسان ته د ده د مور او پلار په حق كې ځكه چې گېډه كې ساتلې دى ده لره مور د ده بوج په بوج او له تي ځينې بيلول د دې په دوه كالو كې دا چې په حق ومنه زما او د خپلې مور او پلار ، اخر ماته راتلل دي .»

دلته الله ج انسان ته هغه وخت وريادوي كله چې هغه ناتوانه او مور د ده خدمت كاوه په ځان يې تكليف منلى و ، او دا يې په گېډه گرځاوه ، او پوره دوه كاله يې تى وركړى دى اوس خو په كار دي چې د هغې شكرانه ادا شي بل ځاى فرمايي : [و عبدوا الله ولا تشرکوا به شيا وبالوالدين احساناً] (۱۵۹)

يعني : «او دالله ج بنده گي وکړئ او له هغه سره هېڅ شى شريك مه گرځوئ او د مور او پلار سره نيکي وکړئ.»

(۱۵۸) لقمان : ۱۴ .

(۱۵۹) النساء : ۳۶ .

[قل تعالوا اتل ما حرم ربكم عليكم ان لا تشرکوا به شیاء و بالوالدين احساناً] (١٦٠)

يعني : ((و وايه راشئ ولولو هغه خه چې حرام کړي دي پر تاسو رب ستاسو چې شريک مه گرځوئ هېڅ شی له هغه سره او له مور او پلار سره په نېکۍ))

محمد علي صابوني وايي : په يو شي امر کول منع ده له ضد خخه يې ، دلته الله ج له مور او پلار سره په نېکۍ امر وکړ ، مطلب دا شو چې بدي کول ورسره حرام دي ، نو ځکه يې د محرماتو په ليکه کې ياد کړ. (١٦١)
رسول الله ص د مور او پلار پر حقوقو ډېر حريص و ، فرمايي : ((که څوک جنت غواړي ، نو جنت د مور تر قدمو لاندې دی .)) ..... بخاري ، مسلم ، ابن ماجه ، نسايي او دارقطني .

عبدالله بن عمر رض وايي يو سړي رسول الله ص ته وويل : زه له تاسره په هجرت او جهاد کولو بيعت (ژمنه) کوم او له الله ج ځيني اجر او ثواب غواړم ، رسول الله ص ورته وفرمايل چې ايا ستاسو له مور او پلار خخه کوم يو ژوندي شته ؟

هغه ورته وويل چې هو ، بلکې دواړه . هغوی ص ورته وفرمايل چې له الله ج خخه اجرا و ثواب هم غواړي ؟ هغه وويل ولې نه ، رسول الله ص ورته وفرمايل چې ولاړ شه له مور او پلار سره دې نیک صحبت او دهغوی خدمت کوه (١٦٢) .

(١٦٠) الانعام : ١٥١ .

(١٦١) صفوه التفاسير محمد علي صابوني ، ج - ٢ .

(١٦٢) بخاري ، مسلم او دارقطني .

ليدل کپري چي رسول الله ص له هجرت او جهاد څخه هم د مور او پلار خدمت ته ډېره پاملرنه وکړله که د انسان مور او پلار کافر هم وي ، نو هم د خپل لطف او مرحمت دروازي به پرې نه تړي او دهغوی خدمت به کوي .

حضرت اسماء د ابوبکر رض لور وايي چي زما مور د رسول الله ص په وخت کي ماته راغلله او هغه مشرکه وه ، ماله رسول الله ص څخه د هغې په هکله وپوښتل چي زه له هغې سره خپله صله رحمي وکړم او که نه ؟ هغوی ص ځواب ورکړ ، چي هو کوه يې ورسره^(۱۶۳) .

حضرت ابوهريره رض روايت کوي چي له رسول الله ص څخه پوښتنه وشوه چي زما د نېک صحبت ملگري توب او ښه چلند ډير مستحق څوک دی ؟ هغه ص وفرمايل مور دې ده ، هغه وويل بيا ؟ ځواب يې ورکړ مور دې ده ، هغه وويل بيا ؟ هغه ص وفرمايل مور دې ده ، هغه وويل بيا ؟ هغه وفرمايل پلار دې دی^(۱۶۴) .

همدا راز حضرت ابوهريره رض روايت کوي چي رسول الله ص فرمايي : پوزه دې يې خړه شي ، پوزه دې يې خړه شي ، بيا دې يې پوزه خړه شي ، چا چي مور او پلار په زوروالي کي وموندل يو يې وموند او يايې دواړه وموندل او جنت ته داخل نه شي .^(۱۶۵)

د مور ازارول او د اولاد عاق کېدل د مور او پلار په واسطه کبيره (لويه) گناه ده .

(۱۶۳) متفق عليه

(۱۶۴) متفق عليه .

(۱۶۵) مسلم .

رسول الله ص فرمایي : (له ټولو څخه لویه گناه) اکبرالکبائر له الله ج سره شریک گرځول او د مور او پلار له خوا عاق ده) (۱۶۶)

په حدیث کې او ه (۷) گناهونو ته هلاکوونکې گناه وبل شوی دي ، یوه پکې د مور او پلار عاق دی او د اولاد په عاق کې دا حتمي ندي چې هغوی دې په خوله ووايي ، یادي په ورځپاڼو ، راډیوگانو او نورو خپرونو کې اعلان وکړي .

بلکه کله چې د هغوی په ازارولو کې ډېرښت وشي او دهغوی زړونه ازار وکړي اولاد په خپله عاق کېږي .

و : پر ښځه د مېړه حقوق

خاوند په خپله مېرمن ډېر حقوق لري الله ج فرمایي : [الرجال قوامون علی النساء بما فضل الله بعضهم علی بعض وبما انفقوا من اموالهم فالصالحات قانتات حافظات للغیب بما حفظ الله] (۱۶۷)

یعني : « نارینه پر ښځو مقرر دي په سبب د دې چې خپل مالونه خرڅ کوي نو کومې ښځې چې ښکاري وي هغوی د خپلو څښتنانو متابعت کوي ، او دهغوی د مالونو حفاظت د هغوی په غیاب کې کوي ، هغه مالونه چې الله ج د هغې حفاظت په دوی لازم کړی دی . »

دلته الله ج د ښکې او صالحې ښځې ستاینه کوي چې هغه د خاوند د امر منونکې او دهغه په نشتوالي کې د هغه د مال ساتونکې وي پر ښځه د

(۱۶۶) بخاري ، مسلم و ترمذي .

(۱۶۷) النساء : ۳۴ .

خاوند د حقوقو اندازه له دې حديث څخه ښه څرگند پېرې چې ابوهريرة رض
يې روايت كوي [لو كنت امرا احدا ان يسجد لاحد لامرات المرأة ان تسجد
لزوجها] (۱۶۸)

يعنې : ((كه چېرې وای زه چې امر مې كولې يو چاته چې سجده وكړي يوبل
كس ته نو خامخا امر به مې كړی و ښځې ته چې سجده وكړي خپل خاوند
ته))

ام سلمه رض روايت كوي چې رسول الله ص فرمايي : [ايما امرا ماتت
وزوجها عنها راض دخل الجنة] (۱۶۹)

يعنې : ((هره ښځه چې وفات شي او خاوند يې ورڅخه خوښ وي نو جنت
ته به ننوځي))

په ښځه د خاوند اطاعت (مننه) واجب ده ، او اطاعت دا دی چې د هغه په
كور كې و او سپړي او هره روا خبره يې ومني او د هغه له خوښې پرته به
بهرنه گرځي او نه به بل چاته اجازه ورکوي چې د دې کورته ننوزي او د هغه
له اجازې پرته په نفلي روژه هم نه نيسي ، رسول الله ص فرمايي : [لايحل
لامراة ان تصوم وزوجها شاهد الا باذنه ولا تاذن في بيته الا باذنه] (۱۷۰)

يعنې : ((نده رواه هېڅ ښځې ته چې روژه ونيسي او خاوند يې موجود وي
مگر د هغه په جازه او اجازه دې نه ورکوي د هغې په كور كې (د ننوتلو)
مگر د هغه په اجازه))

(۱۶۸) ترمذي :

(۱۶۹) ترمذي

(۱۷۰) بخاري ، مسلم و ابو داود .

او د دې څلورو شرطونو په موجودیت کې په نسخه و اوجب دي چې له مېړه سره د هغه کور ته ولاړه شي .

۱- چې معجل مهر يې ورته پوره کړی وي .

۲- چې په کور کې يې د اړتيا وړ ظروف او سامان (هغه څه چې په ورځني ژوند کې ورته اړه پيدا کېږي) موجود وي .

۳- چې په کور کې د نسخې دنفس او مال امن وي له گاونډيو څخه لرې نه وي په دا ډول چې که په دې کور کې د څه پېښې له امله فرياد وکړي نو خلک ورته راوړسېږي .

۴- چې خاوند د هغې خيال وساتي او هغه په امن او سکون کې وخت تېر کړي ، او د مېړه هغه امر به په ځای کوي چې د کورنۍ په هکله وي او د نسخې په ځانگړيو تصرفاتو پورې اړه ونه لري (لکه د هغې په مال کې تصرف) او دا امر شريعت منع کړی هم نه وي او بل دا چې خاوند هم د نسخې حقوق ادا کړي او د خاوند له اجازې څخه پرته به له هېچا کره شپه نه صبا کوي .

او کله که نسخه بدگذرانه شي نو خاوند کولی شي چې هغه د ادب لپاره و هې او د خاوند له حقوقو څخه د اده چې نسخه له ټولو هغه کارو څخه ځان وژغوري چې هغه د مېړه برم ، شرف او وقار ته زيان رسوي او داسې کارونکري چې د هغه په واسطه د خاوند په زړه کې څه شک او اندېښنه پيدا شي او د خاوند د شتمنۍ خيال به ساتي ، بې ځايه به يې نه لگوي هر چاته به يې نه ورکوي او هغه چې عادتاً خلک لکه فقيرانو او ملنگانو ته خېرات ورکوي پروا نه لري او دهغه له حقوقو څخه دا دي چې د هغې بستري ته په چټکتيا سره ورشي او که شرعي مانع لکه (حيض او نفاس)

نه وي د هغه جنسي غوښتنې دې پوره کړي ، رسول الله ص فرمايي : [اذا
دعا الرجل امراته الى فراشه فابت ان تجىء اليه فبات غضبان عليها
لعنتها الملائكة حتى تصبح] .^(۱۷۱)

يعني : « کله چې کوم سړی خپله ښځه خپلې بستري ته را وبولي او هغې
انکار وکړ له دې څخه چې ده ته راشي او هغه شپه په هغې په قهر او
خفگان کې صبا کړه نو ملائکې (پرنښتې) پرې لعنت وايي تر هغې چې صبا
شي . »

همداراز فرمايي : [اذ دعا الرجل امراته الى فراشه فلم تأتته فبات غضبان
عليها لعنتها الملائكة حتى تصبح] .^(۱۷۲)

يعني : « کله چې را وبولي يو سړی خپله ښځه خپلې بستري ته او هغه ورته
رانه شي او هغه شپه په قهر او خفگان کې پرې صبا کړه نو ملايکې پرې
لعنت وايي تر هغه چې صبا شي . »

د خاوند د حقوقو لنډيز

۱: اطاعت او مننه

۲: د خاوند د عزت او ابرو ساتنه

۳: له خاوند سره محبت او مينه

۴: د خاوند درناوی عزت او احترام کول

۵: د خاوند خدمت

۶: د هغه د کور او شتمنۍ ساتنه

۷: خاوند ته زينت، ارايش او ځان ښايسته کول

(۱۷۱) بخاري .

(۱۷۲) بخاري ، مسلم ، ابوداود ، ابن ماجه و مسند احمد .

۸: د کورنۍ نظم جوړول

۹: له کور سره مینه ، دلچسپي او علاقه

۱۰: د اولاد تربیت (روزنه)

۱۱: له خاوند سره له وس سره سم په کار کې مرسته او هغه ته د ژوند ټولې

اسانتیاوې برابرول

۱۲: د خاوند له دوستانو سره بڼه تگلاره او بڼه اخلاق

۱۳: د ژوند په ټولو مختلفو حالاتو صبر او قناعت

۱۴: له خاوند سره اخلاص او صداقت

د یادونې وړ ده چې په یهودیت کې خاوند پر بڼه مطلقه سلطه لري او بې قېد او شرطه دهغه په واک کې ده او هر څه چې وغواړي پری کولې یې شي .

و: سسپر مېړه د مېرمنې حقوق

څنگه چې خاوند پر بڼه ډېر حقوق لري همدارنگه بڼه هم پر خاوند ډېر حقوق لري چې مهم یې دلته یادوو .

دا چې عاجل مهر به ورکوي که چېرته یې د نکاح په وخت کې ټاکلی و ، او که ټاکلی یې نه و نو څه چې دود وي او که ور یې نکړ نو بڼه کولی شي چې ځانته یې راپرېنږدي که څه هم لومړی راضي وي او دخول هم شوی وي اوبل دا چې هغې ته نفقه او جامه ورکړي او دهغې له شان سره مناسب کور ورته پېدا کړي چې هغه په کې راحت کې وي .

معاويه القشيري (رض) روايت كوي چې يو سړي له رسول الله ص خخه وپوښتل چې د ښځې حقوق پر خاوند څه دي؟ هغوی ص ځواب ورکړ چې هغې ته خوراک ورکړه ، کله چې خواړه خورې او په جامه کې يې پټه کړه کله چې ځان پټوي په مخ يې مه ، وهه بدې خبرې ورته مه کوه رته يې مه ، ورځني جدا کېږه مه مگر په کور کې^(۱۷۳) .

رسول الله ص د حجة الوداع په خطبه کې وفرمايل : « خبر او سئ چې د هغوی حق په تاسو دادی چې هغوی ته ښې جامې او نفقه ورکړئ او له هغوی سره ښېگړه وکړئ . »^(۱۷۴)

که بله ښځه يې وي نو د هغوی ترمنځ به له عدل او انصاف څخه کار اخلي ، ښځه د خاوند له اجازې څخه پرته هم دمور او پلار او نورو محرمو ملاقاتو ته تللی شي ، د ښځې بل مهم حق پر خاوند دادی چې ديني ، ضروري مسائل لکه لمونځ ، روژه ، حيض او نفاس ور وښيي^(۱۷۵) .

او که خاوند يې نه پوهېده دا کولی شي چې له بل عالم څخه ځان پوهه کړي د کور په کار لکه پخول گنډل او داسې نورو به يې نه مجبوروي او خاوند به ورسره نېک اخلاق کوي له هغې سره به مينه ، او محبت ساتي ، دهغې اسرار او پټ رازونه به نه رسوا کوي له هغې سره به ښه خندا او خوشحالي کوي له دوستانو سره به يې ښه اخلاق کوي ، ناز او نخرې به يې مني څومره چې کولای شي ځان به له طلاق څخه ژغوري د کور په کارو کې به

(۱۷۳) ابو داود ، ابن ماجه او مسند احمد

(۱۷۴) مسلم .

(۱۷۵) احياء العلوم امام غزالي .

ورسره مرسته او لارښوونه کوي ، بل دا چې يواځې په اسلام کې بنځې ته دا حق ورکول شوی دی چې پر خپل مال پوره ولايت لري (کله چې هغه عاقله او بالغه وي) او که خاوند د هغې له اجازې څخه پرته د هغې په مال کې لاسوهنه کوي نو غاصب دی حتی که بنځه لېونی هم وي نو په مال کې يې ولايت د خاوند حق ندی ، بلکې د پلار او يا د نېکه حق دی .

مگر په يهوديت کې بنځه له مهر څخه پرته نوره هېڅ شتمني نلري ، هرڅه يې د مېړه دي ټوله سرگرداني او تکليف يې د خاوند لپاره دی او مهر به هم يا له طلاق څخه وروسته ورکوي او يا ه يې د هغې له مرگ څخه وروسته د هغې ورثه و ته ورکوي او په اسلام کې خاوند حق نه لري چې بنځه په کور کې د هغې د مال لگښت ته اړه باسي بې ځايه يې نه وهي له هغې سره به له نرمۍ او مهربانۍ څخه کار اخلي ، حضرت عمر رض فرمايي : ((انسان بايد په خپل کور کې له خپلې بنځې او اولاد سره د کوچنې په څېر وي چې له سختۍ څخه کار وانخلي))^(۱۷۶)

يو ځل يو سړی حضرت عمر رض ته ورغی چې له خپلې بنځې څخه ورته شکايت وکړي کله چې دروازي ته ورسېد نو د حضرت عمر رض د بي بي ام کلثوم رض اوازي يې واوړېد چې له حضرت عمر رض سره يې خبرې اړولې نو دی سړي له ځانه سره وويل چې ما خو غوښتل چې زه خپل شکايت ده ته وړاندې کړم دا خو هم په هغه څه کې گير دی چې زه پکې گير يم .

(۱۷۶) اجیاء العلوم امام غزالي .

حضرت عمر رض هغه راوغونبت او ورڅخه يې وپوښتل هغه ورته خپل عرض وړاندې کړ خو حضرت عمر رض ورته وويل : « زه دېته ډېر تېرېږم ځکه چې دا پرما ډېر حقوق لري لکه :

۱_ دا زما او دوزخ ترمنځ پرده ده ، زما زړه پرې له حرامو څخه تسلسل مومي .

۲_ کله چې زه بهر ته ولاړ شم نو زما دکور او مال ساتونکې ده .

۳_ زما جامې راته مينځي .

۴_ زما اولاد ته شېدې ورکوي .

۵_ زما کورته ډوډۍ او ... پخوي .»

هغه سړي ورته وويل : کوم خدمت دې چې بنځه تاته کوي هغه خو ماته هم کوي څنگه چې ته ورته تېرېږي زه به هم ورته تېرشم^(۱۷۷) .

دا و له بنځو سره د صحابه وپه تگلاره ، راشئ اوس زموږ په ټولنه کې له بنځو سره د مېړو تگلاره وگورئ چې بې گناه ورسره په کوم اندازه ظلم کوي او څومره يې وهي .

ح : گله حقوق :

۱ : يوله بل سره به نېک سلوک کوي ، يوبل ته به مخلص وي يوبل ته به ښه نيت لري ، يوله بل سره به محبت کوي ، پتو او ښکاره به يې يوبل ته يوشان وي ، يوله بل څخه به د ژوندون د ستونزو په لېرې کولو کې هڅه کوي الله ج فرمايي : [ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف]^(۱۷۸)

(۱۷۷) البريقه شرح الطريقه .

(۱۷۸) البقرة : ۲۲۸ .

يعني: « او بنخولره حق دی لکه څنگه چې د سړيو پرهغوی حق دی د دستور مطابق . »

۲: له دواړو خواو څخه حرمت مصاهرت ثابتېږي (چې څوک چاسره نکاح وکړي نو دبل خواتر دې دوستان پرې حرامېږي)

۳: یوله بل څخه میراث وړي ، کله چې بنځه مړه شي نو که اولاد یې درلود نو خاوند څلورمه برخه اخلي او که اولاد یې نه درلود نو د مال نیمه حصه اخلي او که خاوند مړشو او اولاد یې ونو اتمه حصه اخلي او که اولاد یې نه درلود نو څلورمه حصه اخلي .

۴: همدا راز یوله بل څخه ټول هغه جنسي خوندونه اخیستلای شي چې شریعت ورته رواکړي دي .

حیا –

سېد مودودي رح حیا داسې راپېژني :

د حیا معنی شرم دی د اسلام په ځانگړې اصطلاح کې له حیا څخه مراد هغه شرم دی چې هغه یوانسان د خپل فطرت او خپل خدای ج په وړاندې هغه وخت محسوسوي چې د یو منکر (ناوړه) کار په لور مایل کېږي حیا هغه ځواک دی چې انسان د بد کاریو او منکراتو ته له اقدام کولو څخه منع کوي^(۱۷۹) .

الله ج پر حیا خونېږي او خپل حیاناک بنده خونېوي او مسلمانانو ته یې په حیا کولو امر کړی دی .

(۱۷۹) پرده سید ابو علی مودودي .

[قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم] ^(١٨٠)

يعني: ((او مسلمانانو ته ووايه چې خپل نظرونه بنسکته واچوئ)) يعني کله چې په چا پردئ موسترگي ولگېدلې نو سمدستي سترگي بنسکته واچوئ او حيا وکړئ او بيا ورته مه گورئ .

ابو هريره رض روايت کوي چې رسول الله ص فرمايي: ((د قيامت په ورځ به الله ج او ه (٧) کسانوته د عرش تر سيوري لاندې ځای ورکړي پداسې حال کې چې له دې سيوري څخه پرته بل سيوري نه وي يو له هغو څخه هغه څوک دی چې کومه بنکلې انجلۍ يې ځانته راوبولي او دا ورته له الله ج څخه د حيا له کبله ووايي چې زه له خداي ج څخه وېرېږم)) ^(١٨١)

رسول الله ص فرمايي: ((د قيامت په ورځ به ټولې سترگې ژاړي مگر هغه چې د الله ج له وېرې او د حيا له کبله يې پرديو بنسختو ته له کتلو څخه ډډه کړې وي))

فرمايي: ((هر دين اخلاق لري او د اسلام اخلاق حيا ده)) ^(١٨٢)

((کله چې حيا نه لري نو کوه هغه څه چې ستا زړه يې غواړي)) .
ابو داود ابن ماجه .

همدا راز فرمايي: [الحياء شعبه من الايمان] يعني: ((حيا د ايمان يوه برخه ده)) ^(١٨٣)

(١٨٠) النور: ٣ .

(١٨١) متفق عليه

(١٨٢) ابن ماجه .

(١٨٣) متفق عليه .

حیا په انسان کې یو جوهری شی او د خدای ج یو نعمت دی بې حیا انسان په ټولنه کې هېڅ عزت او درنښت نه لري هر څوک ورته په سپکه سترگه گوري د هېچا نه خوښېږي ، حیا په انسان کې په زور راتلای نه شي او نه په زوره څوک حیا لرونکې بنځه بې حیا کولای شي او نه په کور کې په ایسار بدلې او بهر ته په نه وتلو په انسان کې حیا پیدا کېږي او نه هره بهر وتونکې بنځه بې حیا وي ، او نه هم چادري او پرده د بشپړې حیا داری دلیل کېدلای شي ، عفت ، پاکي ، حیا او ځان ساتنه له ایمان څخه سرچینه اخلي .

پاکه بنځه پاکه ده که په کور کې وي او که په کوڅه کې ، د بنځې لپاره اصلي حیا له الله ج سره اړیکې او په خپل دین او مذهب منگولې لگول او خپل عزت او ابرو ته کتل دي .

که څوک خپل عزت او ابرو ته ونه گوري که هغه هر څومره د کور په دیوالونو کې بنده و ساتلای شي بیا هم پاکه پاتې کېدلای نه شي .

وگورئ هنده د ابی سفیان بنځه دغه د جاهلیت د وخت بنځه او په جاهلیت کې هم ډېره سرکښه بنځه چې د رسول الله ص د مبارک تره سید الشهداء حضرت حمزه رض په شهید جسم یې څه وکړل ، دهغه زړه یې په غاښونو خیرې کړې ، خو کله چې پاکه وه او خپل عزت ، ابرو او حیا پرې گرانه وه کله چې رسول الله ص له هغې څخه د زنا د حرمت په هکله بیعت (ژمنه) اخستل غوښتل نو هغه حیرانه شوله او په ډېر تعجب سره یې وپوښتل چې : ایا ازادې او اصیلې بنځې هم زنا کوي ؟

وگورئ چې رسول الله ص سره يې په هر څه بيعت وکړ خو کله چې د زنا موضوع راغلله نو حيرانه شوله او دا يې په تصور کې هم نه راتلل چې گوندي ازادې او اصيلې بنځې دې هم زنا وکړي .

نظر بنکته اچول يا (غض بصر)

د سالم فطرت تقاضا ده چې د بل ناموس ته په درنه سترگه وگورئ تر څو هغه هم ستاسو ناموس ته په درنه سترگه وگوري ځکه که ته د بل ناموس او حيا له منځه وړل غواړې نو هغه هم ستا ناموس او حيا رڅول غواړي ځکه دا ټولې بنځې ضرور د چا لورگانې د چا خورگانې دي ، اسلام هم وايي کله که مو په پردۍ بنځې سترگې ولگېږي نو نظر بنکته واچوئ ، بيا بيا دهغې خواته مه گورئ ، لومړی ځل خو چې غير اختياري او د انسان په واک کې ندي درته معاف دي ، الله ج فرمايي : [لايکلف الله نفسا الا وسعها] (۱۸۴)

يعني : ((الله ج تکليف نه ورکوي چاته مگر څومره چې د هغه طاقت وي)) او دنظر بنځول او بيا بيا کتل منع دي .

[قل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهن] (۱۸۵)

يعني : ((و وايه مؤمنانو ته چې بنکته ساتې خپلې سترگې ساتنه دې کوي د خپلو شرمگهاو))

[وقل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهن] . (۱۸۶)

(۱۸۴) البقره: ۲۸۲ .

(۱۸۵) النور: ۳ .

(۱۸۶) النور: ۳۱ .

يعني : « و وايه مومنانو بنځو ته چې بنځته ساتئ خپلې سترگې ساتنه
كوي د خپلو شرمگاهو »

الله ج خپلو بندگانو ته امر كړي دي چې كله كه ناخپه مو سترگې په چا
پردئ ولگېدلې نو نظر بنځته واچوي او بيابيا ورته مه گوري .

رسول الله ص حضرت علي رض ته وفرمايل : (يا علي لاتتبع النظرة النظرة
فان لك الاولى وليس لك الاخرة)^(۱۸۷)

يعني : « اي علي له لومري ځل څخه دوهم ځل مه گوره لومري خو درته
معاف دي مگر دوهم نه » همدا راز فرمايي : (سترگې زنا كوي او د دوي
زنا كتل دي حرام شخص ته ، لاسونه زنا كوي او د دوي زنا لاس او ږدول
دي حرام شي ته پنبې زنا كوي او د دوي زنا تلل دي حرام ځاي ته)^(۱۸۸)

حضرت ابن مسعود رض روايت كوي چې رسول الله ص فرمايي : (النظر
سهم مسموم من تركها مخافتى ابدلته ايماناً يجد حلاوته فى قلبه)^(۱۸۹)

يعني : « كتل زهرناك غشى دي هر چا چې زما له وېرې پرېښود په بدل كې
به داسې ايمان وركړم چې د هغې خوږوالى به په زړه كې ومومي . »

حضرت جرير بن عبد الله رض وايي : چې ماله رسول الله ص څخه د ناخپه
نظريو پريوتلو په هكله وپوښتل هغوى ص وفرمايل (سمدستي سترگې
واړوه) .^(۱۹۰)

(۱۸۷) ابوداود ، ترمذي او مسند احمد .

(۱۸۸) بخاري ، مسلم او ابوداود .

(۱۸۹) طبراني او المستدرک للحاكم روايت له ابن مسعود څخه .

(۱۹۰) مسلم مشكوة .

همداراز حضرت جرير رض له خپل پلار او هغه يې له نيکه څخه روايت کوي چې ما همدا پوښتنه له رسول الله ص څخه وکړله هغوی ص وفرمايل (سمدستي سترگې واړوه)^(۱۹۱)

د خثعم د قبيلې يوې ښځې د حجة الوداع په وخت له رسول ص د څخه د حج په هکله پوښتنې کولې او فضل بن عباس در رسول الله (ص) د تره په هغې سترگې ور ښځې کړلې رسول الله ص د هغه مخه بل پلوته واپراوه)^(۱۹۲)

همداسې نور ډېر روايات شته چې په هغوی کې لومړی ځل کتل معاف مگر بيا بيا کتل منع گڼل شوي دي بعضی پر گنې دی ته ذوق جمال وايي نو لکه چې سيد مودودي رح فرمايي : (ذوق وصال خو هم له همدې ذوق جمال څخه جوړېږي ، د هرې فحاشۍ بنسټ کتل دي نوالله ج د دی بنسټيزه مخنيوی وکړ تر څو وگړي په لويو گناهونو کې اخته نه شي ، اسلام خود ذوق جمال مخالف ندی او نه يې منع کړې دی اسلام وايي چې څوک دې خوښ شي د هغې ښکلا او ښايست دې تر تاثير لاندې راولي ، او د ښکلا څکل يې غواړي نو په حلاله نکاح ورسره وکړه که يوه کفايت نه کوي نو دوه ، درې ان څلور وکړه .)

سيد محمد عابد بن الحسيني ليکي : « من » په دغه آيت کریمه : [قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم] کې د بعضيت لپاره دی نو د دې څخه په ډاگه کېږي چې ځينې کتنې لکه د ضرورت په وخت کې يا محرم ته جايز

(۱۹۱) سنن دارمي .

(۱۹۲) بخاري او ترمذي .

دي اوپه «يحفظوا فروجهم» کي «من» نشته نو معنا دا شوه چې زنا بالکل رخصت نه لري حتی د ضرورت په وخت کې هم». (۱۹۳)
امام نووی رح وایي چې دا ټول روایات په دې دلالت کوي چې په لارې کې مخ پټول پر بنځه واجب نه، بلکې مستحب دي. (۱۹۴)
خو په دې وخت کې چې فساد او دخلکو سترگې هرپلو ته اوږي او راوږي نو ټولو بنځو ته پکار ده چې بهرته وزی نو پټ مخ ووزي او خپل بدن د الله ج په حضور کې له مسؤولیت څخه خلاص کړي، الله ج فرمایي: [ان السمع والبصر والفؤاد كل او لئک کان عنه مسؤولاً] (۱۹۵)
یعني «بشکه غورپونه، سترگې او زړه هر یو له دغو نه له انسان څخه پوښتنه کېږي»

د بنځې کتل پردي نارینه ته :

د سترگو د کنترولولو په هکله چې کوم احکام نارینه ته راغلي دي هغه بنځو ته هم راغلي دي یعني که د شهوت او فتنې وپره وه نو بنځې هم باید هېڅ پردي نارینه ته قصداً ونه گوري او که ناڅاپه یې نظر ولگېد نوښکته به گوري ځکه چې د الله ج احکام دواړو ډلو ته شامل دي .
په دې هکله اتفاقي خبره ده چې د پردي سړي یا بنځې عورت ته کتل حرام دي برابر خبره ده چې دا کتل په شهوت سره وي او که له شهوت پرته وي او

(۱۹۳) البریقه شرح الطریقه .

(۱۹۴) شرح النووي .

(۱۹۵) الاسراء ۳۲ .

که ناخاپه پرې سترگې ولگېدلې نو سمدستي به يې اړوي: «د بنځو او نارينه د عورت حدود مو مخکې په همدې کتاب کې روښانه کړل.»
له عورت څخه پرته نورې برخې لکه مخ، لاس، سر، څنگلې... په کتلو کې هم ټول فقهاء په دې متفق دي چې که چېرې نارينه د بدن کومې برخې ته کتل د فتنې او فساد لام گرځي نو دا ډول کتل منع دي ځکه الله ج مؤمنو بنځو ته هم په غض بصر باندې امر کړيدی خو که د فتنې او فساد يا د شهوت د تحريکولو وپره نه وه نو دلته فقهاء د نظر اختلاف لري، د فقهاوو لږه برخه په دې نظر ده چې له لومړي ځل او ناخاپي کتلو پرته بنځې ته هم روانده چې بيا يې پردي سړي ته وگوري او دلايل يې هم يو [قل للمؤمنات يغضض من ابصارهن] ^(۱۹۶)

يعنې: «ووايه مؤمنانو بنځو ته چې ښکته دې ساتي خپلې سترگې» بل دا حديث چې رسول الله ص له خپلې لور فاطمې څخه وپوښتل چې «د بنځو لپاره ترټولو غوره شی څه دی؟» هغې ځواب ورکړ چې: «دا چې سړي ونه ويني او سړي دا ونه ويني» رسول الله ص دا خبره ومنله او د تائيد په ډول يې د ايت ولو ست چې [ذرية بعضها من بعض] يعنې: «او لاده ځينې د دوی له ځينو نورو څخه» دوهم د ام المؤمنین حضرت ام سلمې هغه حديث چې روايت کوي: «زه (ام سلمه) او ميمونه ناستې وو چې په دې کې ام مکتوم راغی (ام مکتوم په دواړو سترگو وړوند و) نور رسول الله ص مور ته امر وکړ چې له ده څخه پرده وکړئ مور وويل: ايا دا وړوند نه دی چې نه مو

ويني او نه موپېژني؟ رسول الله ص راته وفرمايل ايا تاسو هم ږندي يئ
تاسويي هم نه وينئ ...» (۱۹۷)

حضرت عايشې ته يو ږوند راغی او هغې ورڅخه پرده وکړله نو پوښتنه
ترې وشوه چې له ده څخه ولې پرده کوي دا خو تانه وينئ هغې وويل: زه
خويې وينم ...» (۱۹۸)

دوهمه ډله چې دفتني او شهوت د نشتوالي په صورت کې پردې نارينه ته
دبښځو کتل روا بولي داسې ځواب ورکوي چې د غض بصرايت دفتني او
شهوت په شتوالي پورې اړه لري او په دې صورت کې په اتفاق سره يو بل
ته کتل دواړو خواوو ته حرام دي او دفاطمې پورتنې حديث ضعيف حديث
دی چې هېڅ علمي ارزښت نه لري او داحکامو يو معتبر کتاب هم ندي
رانقل کړی، يوفقيه هم پرې استدلال نه دی کړی حتی هغو خلکو هم پری
استناد نه دی کړی چې نارينه ته د بښځو په کتلو کې سخت دريځ لري او
حرام يې بولي، دا حديث امام غزالي په احیاء علوم الدين کې رانقل
کړېدی چې حافظ عراقي يې په تخريج کې ويلي دي: «دا حديث بزازو
دارقطني په افرادو حديثو کې رانقل کړی دی چې سند يې ضعيف دی»
بزاز وايي چې سند کې يې داسې څوک دی چې زه يې نه پېژنم.

او دام سلمی حديث هم ابن قدامه په مغنی کې رد کړی دی ددې حديث په
سند کې (نېهان) دی او امام احمد وايي چې نېهان دوه عجيب حديثونه
روایت کړی دی يو همدا حديث بل دا چې «امام احمد په ضمني ډول
دواړه حديثونه ضعيف او دحديثو له اصولو څخه مخالف گڼلي دي.»

(۱۹۷) ابوداود، ترمذي او موطا امام مالک.

(۱۹۸) ابوداود، ترمذي، مسند احمد او موطا امام مالک.

ابن عبدالبر وايي چې : نېهان مجهول الهويه سړی دی او دا احتمال هم لري چې لکه امام احمد ، امام ابوداود او اثرم چې وايي د نېهان او د عايشې حديثونه په امهات المومنين (رسول الله ص بيبيانو) پورې خاص وي .

کله چې رسول الله ص د اختر له لمانځه څخه فارغ شو نو بنسځو ته راغی و عظميې ورته وکړ او په صدقې يې ورته امر وکړ او له ده سره بلال هم ونو بنسکاره خبره ده چې دې بنسځو به دواړو ته کتل بل دا چې که نارينه ووت ته کتل هم منع وای نو په سړيو به هم د نقاب او حجاب اچول لازم و ، ددې لپاره چې څوک ورته ونه گوري دلته دا يادونه هم ضرور ده چې بنسځه که څه هم د پروخت مطلوبه (غوښتل شوې) او نارينه طالب (غوښتونکی) وي ، د بنسځې شهوت ویده دي او دا نارينه دی چې تل ددی شهوت راوینسوي بلکه د پر نارينه هم د بنسځې زړه وړي د هغه ځوانې ، نسکلا ، توان ، غيرت په بنسځه اغېزه کوي ان مينه يې د زړه پردې هم څيرې کوي ، لکه قران کریم چې د مصر د عزيز دمېرمن چې ځينې مورخين يې زليخا بولي » او د يوسف ع په کيسه کې له دې راز څخه پرده پورته کوي او وايي چې د يوسف مينې د زليخا د زړه پردو ته لاره موندلې وه او هغه د شاعرانو خبره د يوسف مينې زليخا لېونۍ کړپوه هغه يې په خپل زړه کې د مينې د بل اورد مړ کولو لپاره راوغوښت او د زنا غوښتنه يې ترې وکړه همدا راز قران دا هم وايي چې زليخا په خپل همدې هوډ ولاړه وه او ويل يې چې که يوسف زما داهيله تر سره نه کړي نو جزاء به ورکړم ، قران کریم وايي چې د يوسف بنسکلا د هغه بنسار په ټولو بنسځو تاثير وکړ د هغه بنسکلا ، ځوانۍ تازگی .

دښار ټولې بنځې (بې هوښه او بې خوده) کړې تردې چې د يوسف له مخ نه يې سترگې اړول زړه نه غوښتل او تردې چې خپل لاسونه يې غوڅ کړل.^(۱۹۹) نو کله که داسې پېښېږي، او د سړي کتل د بنځې شهوت راپاروي يا دفتني او فساد لامل گرځي نو بايد چې بنځه سترگې واړوي او که وايي نه اړوي او له کتلو خوند اخلي نو همدې ته رسول الله ص د سترگو زنا ويلې . ۵۵

حضرت عايشه رض روايت کوي چې د حبشيانو يوه ډله راغله او د نبوي مسجد په انگرې کې يې يوه ننداره وښودله او رسول الله ص دا ننداره پخپله ماته رابښودله.^(۲۰۰)

او له تاريخ څخه ثابته ده چې دا وفد په اوم هجري کال راغلی و او د بي بي عايشې (رض) عمر د پنځلسو او شپاړلسو (۱۵-۱۶) کالو په منځ کې وو بخاري کې وايي چې رسول الله (ص) به په عايشه رض په څادر پټوله . کله چې فاطمه د قيس لور د طلاق په عدت کې وه نو رسول الله ص ورته وفرمايل چې ام شريک انصار يې (رض) سره او سپرې بيا يې ورته وفرمايل : « هغه شتمنه بنځه ده هغې کره صحابه ډېر ځي او راځي نو ته دام مکتوم (رض) کره او سپرې هغه روند دی ته به هلته بې تکليفه ژوند تېر کړي »

عورت :

(۱۹۹) يوسف: ۲۳-۳۲ .

(۲۰۰) مسلم او مسند احمد .

عورت په لغت کې نقصان او عیب او هغه شي ته چې بد گڼل کېږي وايي او عورت ځکه په دې نوم ونومول شو چې لوڅېدل يې بد گڼل کېږي .

د بنځې عورت د پردې نارينه په وړاندې :

اسلام يو رېښتونی دين دی او په هره معامله کې له اعتدال (منځومانه لار) څخه کار اخلي که له يوې خوا يې بنځې ته اجازه وکړه چې که ضرورت درته پېښ شي نو د پرديو نارينه و په مخ کې خپل مخ لوڅولای شي او د نارينه و په منع کې خپل ضرورت رفع کولی شي مگر له بلې خوا نارينه و و ته امر کوي چې که کومې بنځې مخ لوڅ کړ تاسې سترگې ښکته و اچوئ د هغې له اړتيا څخه ناوړه استفاده مه کوئ او په برنډو برنډو سترگو ورته مه گورئ الله (ج) ښځو ته امر کړی چې : [ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها] (۲۰۱)

يعني : ((او ندې ښکاروي خپل سينگار مگر هغه چې ښکاره شي له دېنه)) ټول فقهاء په دې متفق دي چې بنځې ته روا ندې چې خپل سينگار چاته وښيي مگر هغه څه چې له دوی ځينې ښکارېږي فقهاء په دې کې د نظر اختلاف لري چې له مظاهر منها څخه هدف څه دی ؟ د ځينو په نزد له دې څخه مراد گانه ده او هغه څه چې د ضرورت په وخت کې لوڅېږي اوس فقها پدې اړه اختلاف لري چې داړتيا په وخت کې بايد کوم ځايونه لوڅ شي چې د هغې په لوڅولو کې د پردې نارينه په وړاندې ترالهي عتاب لاندې رانشي . ټول فقها پردې متفق دي چې بنځه بايد د پردې نارينه پر وړاندې د خپل مخ (چې ديو غوږ له نرمۍ څخه پيل د بل غوږ د نرمۍ پورې

او د زني لاندې برخې څخه پيل په تندي کې د ويښتانو د زرغونېدلو ترڅايه پورې) د ورغوو څنگلو او قدمو څخه پرته د نور بدن کومه برخه ښکاره نکړي او په قدمونو او څنگلو کې هم اختلاف دی .

حبيبان او ځينې شوافع رحمهم الله وايي : د ښځې ټول بدن عورت دی حتی نوکان هم .^(۲۰۲)

او دليل يې هم دا پورتنی ايت دی او له مآظهر منها ځنې مراد د دوی په نزد هغه دی چې دوی يې د خوځېدلو ، کښېناستلو او پاڅېدلو په وخت کې اختيار نلري .

مخ او مروند

د ستر او حجاب موضوع هم له هغو موضوعاتو څخه گڼلی شي چې د اسلام له صدر څخه تر اوسه پورې د فقهاوو ترمنځ اختلافي ده او تر اوسه پورې په دې اړه هم فقهاء په يو نظر راټول شوي ندي ، خو داسې شوي دي چې په يو وخت کې به د يو نظر خاوندان ډېر او د بل نظر کم شوي وي او په بل وخت کې به بيا د دی مقابل نظر خاوندان ډېر شوي او د هغه بل کم شوي وي د بېلگې په ډول يو وخت داسې شوي دي چې د هغو علماوو شمېره ډېره وه چې د پردیو نارينه وو په وړاندې د ښځو مخ لوڅی به يې ښه نه باله او په مقابل کې به د هغو علماوو شمېره کمه وه چې هغوی د پردیو نارينه په وړاندې د ښځو مخ او لاسونه (ورغوی) عورت نه بلل او بيا د دې برعکس د هغو علماوو شمېره ډېره شوې ده چې هغوی د ښځو مخ او

(۲۰۲) المغني ، نهايه المحتاج ، سراج الوهاج او غايه المنتهي .

ورغوی عورت نه بولي، او د پردیو نارینه وو پروړاندې په لوڅولو کې یې څه باک نه ویني او د هغو علماوو شمېر کم شوی دی چې مخ او ورغوی عورت بولي خو هېڅکله یې هم په حرمت یا کم تر کمه مکروهوالي باندې او یاد لوڅولو په جواز باندې علماء متفق شوي ندي .

او د اختلاف ختمېدونکی هم ندي ځکه چې هره ډله ځانته دلايل لري او اختلاف یې ځانته بېلابېل لاملونه او وجوهات لري چې دا وجوهات به د قیامت تر ورځې دوام مومي چې په اسلامي فقه کې د (اسباب الاختلاف الفقهاء) تر عنوان لاندې ډېر کتابونه لیکل شوي دي او د یوه ځانگړي علم په توگه تدریس کېږي خو فقهاوو هېڅکله هم پر هغه چا چې د ده له نظر سره مخالف دي د کافر توأانده لگولې ځکه چې هغوی هم د شریعت په مصادر و کې پلټنه او اجتهاد کړی دی او هغه مسئله ورته حق بنسکاره شوې ده چې اوس یې خپل نظر گرځولی دی او د اجتهاد حق هر هغه چاته چې لیاقت یې ولري شته دی د صحابه و په زمانه کې هم د نظر اختلافات وو حتی د پیغمبر (ص) ژوند کې هم وو خو څرنگه چې هغه (ص) ژوندی و او وحی پرې راتله نو اختلافات به ژر حل کېدل او رسول الله (ص) هم اجتهاد تائید کړی دی حتی د هغه چالیپاره یې چې په اجتهاد کې تېروزي او ناسم نظر یې غوره کړی هم د ریلو په ځای د یو اجرزېری ورکړی دی خو متاسفانه چې زموږ د دورې ځینې علماوو د بېلابېلو انگیزو او تمایلاتو له مخې دومره ژر د کفر او ارتداد تپايې ولگولې چې سپی ورته هک حیران شي ، چې دا فتواگانې هم هېڅ شرعي بنسټ نلري او اکثره د سلیقوي ، ذوقي او گوندي اختلافاتو له مخې صادرېږي .

زما هیله له درنو لوستونکو څخه داده چې تعصب یوې خواته پرېږدي او لیکنه د حق په سترگو ولولي او د حق په تله قضاوت وگړي که زموږ نظر یې خوښ شو او دا نظر ورته حق ښکاره شو نو راسره دې یې ومني او که دا نظر خطا بولي نو مهرباني دې وکړي د دی نظر پر مخالف نظر دې عمل وکړي چې نه به ورته موږ کافر او یا منحرف وایو او نه به دی موږ د کفر او انحراف په ټاپو او القابو نمانځي .

تر اوسه پورې چې د ستر او حجاب پر موضوع څومره لیکنې شوې دي ډېره برخه یې له افراط او تفریط څخه ډکه ده ځینې خلکو له اسلام څخه سره سکروته جوړه کړې ده او نړیوالوته یې د یوې بلا په توگه ورپېژندلې او یو تن انځور یې ترې کښلی دی حتی د ښځو د رنگینو چادرونو سیوری هم حرام بولي او مسلمانان پر هغه څه مکلفوي چې له وس نه یې بهر خبره ده او ځینې نور بیا د غرب او اروپا د کفري ټولني د زرق او برق تراغېزی لاندې راغلي دي او د ورپڅو په اوسانو یې خطا شوي دي دوی وایي چې د نقاب او حجاب مسئله په اسلام کې ځای او اصل نه لري هېڅ فقهي مذهب کې ستر او پرده نشته او د حجاب او ستر نظر په اسلامي ټولنه تحمیل شوی دی، دوی وایي چې څرنگه ستر او حجاب په اسلام کې نشته ده نو دا بدعت او گمراهي ده، دوی وایي چې په ښځو باندې مخ پټول د هغه څه حرامول دي چې خدای (ج) حلال کړي دي، چې حلالول او حرامول یوازې د یو الله ج کار دی .

په داسې حال کې چې اسلام دا دواړه نظرونه ردوي او د اعتدال دین دی نو منځومانه لاره خوښوي که د شریعت عام مفهوم ته وکتل شي نو سړی پوهېږي چې اسلام د سختی او شدت په ځای اسانی او نرمی ته ترجیح

ورکوي قران خوڅو ځايه وايي چې په دين کې حرج او سختي نشته دی ،
قران وايي چې انسان ترخپله وسه پر دی رسول الله ص چې خپلو صحابه و
ته امر کوي چې «يسر ولا تعسر» اساني کوه او سختي مه کوه .

نو په کار ده چې په اسلام کې په اختلافي مسايلو کې په هغه نظر عمل
وشي چې خلکو ته په کې اساني ډېره وي .

د بنسټو د پردې او حجاب په هکله د معاصرې اسلامي نړۍ ستر مفکر
علامه شيخ دكتور يوسف قرضاوي هم د يوې پوښتنې په ځواب کې دا
مسئله خپرلې ده او د (النقاب للمرأة) تر عنوان لاندې يې خپره کړې ده چې
زموږ د دې خپرني ډېرې برخې هم له همدې رسالې څخه اقتباس شوي دي
هيله ده چې په غور او له تعصب څخه په لېرې فضا کې يې ولولئ .

د مخ او ورغويو د لوڅولو حکم :

د حجاب او سترپه هکله په عمومي ډول دوه نظره وجود لري لومړی نظر دا
دی چې د بنسټي مخ او ورغوی تر مړوند پورې عورت ندی او نه يې پټول
فرض دي البته په استحباب کې يې هېڅوک هم څه نه وايي .

دوهمه ډله وايي چې د بنسټي ټول بدن عورت دی او پردې ته د مخ او
لاسونو لوڅول حرام دی موږ به لومړی د لومړي ډلې نظر وڅيرو او په دوهم
قدم کې به د دوهمې ډلې نظر وڅيرو چې حق نظر په خپله څرگند شي .

د مخ او ورغويو لوڅول روا دي :

جمهور فقهاء په دی نظر دي چې دمخ او ورغويو پټول واجب ندي او
بنسټي ته روا دی چې د پردې نارينه پر وړاندې مخ او ورغوي لوڅ کړي .

د امام ابوحنيفه نظر :

د حنفي فقهي په مشهور کتاب الاختيار کې ليکي (اصيليې بنځې ته دې نه شي کتلی مگر مخ او ورغويو ته يې) خو که د شهوت وېره نه وه او امام ابو حنيفه ورسره قدمونه هم زياتوي چې ورته کتل روا دي ځکه کارته په راکړه ورکړه کې او معاملو کې ضرورت دی دليل يې د الله ج دا وينا ده [ولايدين زينتهن الاماظهر منها].^(۲۰۳)

يعني: ((او نه دې بنکاره کوي خپل سينگارونه مگر هغه چې بنکاري)) له دېنه اکثره صحابه د دې ايت په تفسير کې وايي چې له (ماظهر منها) څخه غرض رانجه او ګوته او ګوتي او د رنجو ځايونه دي ځکه چې خپله رنجو، ګوتي او ګانې ته خو کتل خپلو او پرديو ټولو ته روا دي.

او د قدم په هکله هم روايت شوی دی چې کتل ورته روا دي او عورت ندی ځکه چې په تللو کې يې پټول سخت کار دی او بل دا چې مخ او لاسونه تر قدم ډير مهم دی نو چې د مخ او ورغويو لوڅول روا دي نو د قدم خو په حتمي روا وي.^(۲۰۴)

د امام مالک مذهب:

په ((اقرب المسالك الى مذهب امام مالک)) کې ليکي چې: ((د پردي نارينه پر وړاندې د بنځې عورت له مخ او ورغويو پرته ټول بدن دی او دا دواړه عورت ندی)) د صاوي په حاشيه کې وايي چې کتل ورته روا دي خو چې د لذت نيت نه وي.^(۲۰۵)

(۲۰۳) النور: ۳۱.

(۲۰۴) الاختيار لتعليق المختار، عبدالله ابن محمود ابن مودود: ۱۵۲۸۴.

(۲۰۵) په شرح المصغير د صاوي حاشيه د مصر دارالمعارف چاپ.

د امام شافعي مذهب :

امام شيرازي په المذهب کې ليکي : « اصيله بنحّه ټوله عورت ده مگر مخ او لاسونه يې . »

د امام احمد بن حنبل مذهب :

ابن قدامه حنبلي په المغنی کې ليکي : « ... زموږ ځينې ملگري وايي چې د بنحې ټول بدن عورت دی ځکه په حديث کې راځي چې « د بنحې ټول بدن عورت دی » (ترمذي دې حديث ته غريب ويلي دی .

مگر هغې ته د مخ او ورغويود لوڅولو اجازه ورکړل شوې ده) »^(۲۰۶)

امام احمد وايي چې د بنحې ټول بدن عورت دی مگر يوازې مخ يې .^(۲۰۷)

له امام ابو حنيفه « امام شافعي او امام مالک څخه پرته امام نووی ، ابن حزم ، او زاعي ، ابو ثور ، ثوري او مزني (رحمهم الله) وايي چې د مخ لوڅول روا دي . »

د دې ډلې دلايل :

تفسير د [ما ظهر منها]

دا ډله وايي چې د صحابه و و جمهور (اکثره تابعين او تبع تابعين وايي چې له [ما ظهر منها] څخه هدف مخ او ورغوی دی حافظ سيوطي په خپل تصنيف (الدر المنثور في التفسير الماثور) کې ډېری داسې نمونې رانقل کړي دي .

^(۲۰۶) المغنی لابن قدامه ،

^(۲۰۷) المجموع امام نووي ۱۲۹۱۳ .

ابن منذر وایي چې حضرت انس رض ترې مراد رانجه او گوته اخستی دي .

سعید بن منصور ، ابن جریر ، عبد ابن حمید ، ابن منذر او بیهقی وایي چې عبدالله ابن عباس (د مفسرینو سردار) ترې هدف رانجه ، گوته ، چارگل او غاړه کی اخستی دي .

عبدالرزاق او عبد ابن حمید په بل روایت کې وایي چې عبدالله بن عباس له (ماظهر منها) څخه هدف د لاس نکیزی او گوته اخستی ده .

ابن شیبه او ابن ابی حاتم وایي چې ابن عباس ترې هدف مخ ، ورغوي او گوته اخستی ده او له همدوی څخه یو بل روایت دی چې ابن عباس ترې مراد د مخ دایره او د ورغوي دننه برخه اخستی ده .

ابن ابی شیبه ابن جریر ، عبد ابن حمید ، ابن منذر او بیهقی په سنن الکبری کې وایي چې له عایشې (رض) څخه د (ماظهر منها) د تفسیر پوښتنه و شوه نو ویې ویل چې له دې څخه مراد بنگرې (کره) او فتح ده (۲۰۸) .

ابن جریر وایي چې سعید ابن جبیر ترې مراد مخ او ورغوی اخستی دی ، همدا راز ابن جریر له عطاء څخه هم همداسې روایت کوي ابن جریر او عبدالرزاق له مسور بن مخرمه څخه روایت کوي چې هغه ترې مراد بنگرې (کره) گوته او رانجه اخستی دي .

خو عبدالله ابن مسعود ترې مراد جامې او جلاب اخلي عبدالله جار الله په (المرأة المسلمه) کې د جلاب تعریف داسې کوي (دا هغه څوړنده جامه

---

(۲۰۸) فتح د گوته په څیر د سرو یا سپینو زرو وړه حلقه ده چې په بنصر گوته کې (د وړې گوته ترڅنګ دوهمه گوته کې) په گوته کېږي .

چې ټول بدن پټوي) جلباب هغه څادر ته ورته ټوټه ده چې بنسټ يې په سر اچوي او پر مخ يې را څړوي ((د جلباب دا تعريف شېخ عبدالله ابن حميد سلفي چې د بنسټو د مخ پټولو سره سمسته پلوی دی کړېدی چې مقابله خوا ورسره موافقه نده. (۲۰۹)

خو دکتور قرضاوي او ځينې نور علما وايي چې دلته د ابن مسعود په پرته د عايشې، ابن عباس او انس نظر پياوړی دی ځکه چې په دې ایت [ولايدين زينتهن الاما ظهر منها] کې له مظهر منها يعنې ((هغه څه چې ترې بنسټ کوي)) د زينته د بنسټولو له حرمت څخه مستثنی ده چې دا په اسانۍ او رخصت دلالت کوي يا په بل عبارت دا يې له هغه حرمت څخه مستثنی کړی او حتمي ده چې مستثنی د اسانۍ او رخصت لپاره ده او د جلباب، څادر يا هغه جامې چې خپله بنسټ کوي په بنسټ کولو کې خو هېڅ اسانې نشته ده او پټول يې هېڅ ممکن ندي بنسټه خو به زينته او بنسټ کوي جامې په چادري پټې کړي او که له دې استثنی څخه هدف چادري شي نو هغه خو هسې هم نه پټېږي نو بيا دې استثنی ته څه ضرورت و؟ همدا لامل دی چې د ابن عباس رض نظر ډېرو مفسرينو لکه ابن جرير طبري، قرطبي، امام رازي، بيضاوي او د مذهبونو څلورو وارو امامانو خوښ کړی دی، او په دې اړه ډېر احاديث هم شته دي چې بنسټ يې د بنسټ مخ او ورغوی تر مړوند پورې عورت ندی لکه: حضرت عايشه رض روایت کوي چې زما دمورني ورور عبدالله ابن طفيل لور ما کره سينگار شوې راغله کله

(۲۰۹) فتاوی المرأة المسلمه جلد ۱ . . .

چې رسول الله ص راننوت او دايې وليدله نو مخ يې ترې واړوه ماورته وويل چې اى د خداى رسوله (ص) دا زما ورپره ده هغه (ص) وفرمايل : « کله چې انجلئ پېغله شي نو روا نده چې بنسکاره شي ورڅخه مگر مخ يې او دومره (چې د خپل لاس په څنگل يې موتي کېښود او دخپل موتي او ورغوي ترمخ يې د يو موتي په اندازه حای پرېښود .»^(۲۱۰)

همدا راز حضرت عايشه (رض) روايت کوي چې (د هغې خور اسماء د رسول الله ص څښينه راغله او نرمې او نازکې جامې يې اغوستې وې رسول الله (ص) چې کله وليدله نو ترې مخ يې واړاوه او ويې فرمايل : « اى اسماء کله چې بنسخته پېغله شي نو روا نده چې ورڅخه بنسکاره شي مگر دا او دا» اشاره يې وکړه مخ او لاسونو ته»^(۲۱۱)

۲ - د ټېکريو د اچولو حکم په گريوانونو (ټټرونو) باندې دى نه پر مخ : همدا نيوکه عبدالله په المرءة المسلمة کې کړې ده ، دا چې الله (ج) مؤمنو بنسخته خطاب کوي [وليضربن بخرهن على جيوبهن] ..... النور ۳۱ . يعنې : (را وادې چوي ټيکري خپل په خپلو گريوانونو باندې) کابلي تفسير ورسره زياتوي چې ټټري بنسکاره نه شي ، خمر د خمار جمع ده چې ټيکري ته وايي او جيوب د جيب جمع ده چې گريوان او ټټر ته يې وايي .^(۲۱۲)

(۲۱۰) جامع البيان عن تاويل اي القران ، المنشور امام سيوطي او تفهيم القران .

(۲۱۱) ابو داود شيخ الباني هم پرې استناد کړى ده او صحيح جامع الصغير هم رانقل کړى دى .

(۲۱۲) المرءة المسلمة

الله (ج) بنحو ته داسې امر کوي چې ټيکري داسې په سرکړۍ چې غاړه او ټټر موهم ورسره پت شي او د جاهليت د وخت په څېر دې ټټر او سينه لوخ نه پرېږدي ، نوکه د مخ پټول هم فرض وای نو الله ج به په پوره صراحت سره د مخ په پټولو هم امر کړی وای او ويلې به يې و چې ټيکري په مخونو هم را وځړوئ لکه څنگه يې چې پر گريوانونو امر وکړ او همدا لامل دی چې امام ابن حزم وايي : ((الله ج بنحو ته امر وکړ چې ټيکري پر گريوانونو واچوئ او دا دليل په سترد عورت د غاړې او سينې او دا دليل دی د مخ د لوڅوالي پر روا والي))

د دې ايت د تطبيق عملي بڼه د پښتو په قومي خلکو کې بڼه ترسترگو کېږي چې پلو ورته وايي يعني سر او ټټر دواړه په څادر پټ وي او مخ لوخ .

۳ _ نارينه وو ته د سترگو په کنټرول او بنکته ساتلو امر :

په قران او حديثو کې نارينه وو ته امر شوې دی چې کله مو په کومې پردۍ مخ لوڅې بنځې باندې سترگې ولگېدې نو خپلې سترگې کنټرول کړئ او نظرونه مو ټيټ واچوئ .

[قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم]^(۲۱۳)

يعني : ((و وايه مؤمنو سړيو ته چې خپل نظرونه دې بنکته وساتي)) رسول الله (ص) فرمايي : (تاسو ماته د شپږو شيانو ضمانت راکړئ زه به تاسو ته د جنت ضمانت درکړم ... او نظرونه بنکته ساتئ) .^(۲۱۴)

(۲۱۳) النور ۳۰ .

(۲۱۴) مسند احمد ، بيهقي .

رسول لله (ص) حضرت علي (رض) ته وفرمايل : « يا علي لاتبع النظرة النظرة فان لك الاولى وليست لك الاخره . » (٢١٥)

يعني : « اي علي (رض) له لومري حل خخه پرته دوهم حل مه گوره لومري درته معاف دي مگر دوهم نه . »

نو که ټولې بنځې په نقاب کې وای او دټولو مخونه پټ وای نو څه ضرورت و چې سرپیانو ته په غض بصر امر کېده ؟ او که مخونه لوڅ نه وای نو حضرت علي ته به یې ولې وېل چې لومړی حل درته معاف خو دوهم حل پام کوه او کله چې سترگو هېڅ نه لیدلای او مخونه پټ وای نو په حدیث کې به ولې وېل کېدل چې : نکاح د نظر کنترولوونکې ده . دا او داسې نور ډېر روایات شته چې ترې جو تیرې چې د پردی بنځې په مخ مو که سترگې ولگېدلې نو مخ واړوئ » چې دا هرڅه د بنځې د مخ په لوڅوالي دلالت کوي .

٤ _ اگر که د هغوی بنکلا ستا هرڅومره خوبه وي .

الله (ج) رسول الله (ص) ته فرمایي : [لا یحل لک النساء من بعد ولا ان تبدل بهن من ازواج ولو اعجبک حسنهن] (٢١٦)

يعني : « له دې وروسته ستا لپاره نورې بنځې رواندي او نه د دې اجازه ده چې د دوی پر ځای نورې بنځې راولې اگر که د هغوی بنکلا ستا هرڅومره خوبه وي . »

نو کله چې د هغوی مخونه پټ وي نو د هغوی حسن او بنکلا به څه ډول و ویني چې د ده خوبه شي ؟

(٢١٥) مسند احمد ، ابوداود ، ترمذي .

(٢١٦) الاحزاب : ٥٢ .

۵ - کله چې له تاسې څخه چا کومه بڼځه وليدله او خوبه يې شوه .
ډېرې پېښې او نصوص د دې څرگندوی دي چې په صدر د اسلام کې له
ډېرو کمو بڼځو څخه پرته نورې ټولې مخ لوڅې وې او نقاب يې نه درلود له
دې څخه يوه نمونه : حضرت جابر (رض) روايت کوي چې رسول الله ص يوه
بڼځه وليدله چې خوبه يې شوه نو زينب (رض) ته راغی په داسې حال کې
چې هغې پوستکي سولاوه او رنگ کاوه يې نو خپله غوښتنه يې له هغې
سره پوره کړله ..... بيا يې وفرمايل « کله چې له تاسو څخه کوم يوه بڼځه
وليدله او خوبه يې شوه نو خپلې بڼځې سره دې کوروالې وکړي ځکه دا له
منځه وړي هغه څه چې د ده په نفس کې دي . » (۲۱۷)

مشکوة او دارمي له ابن مسعود څخه همدا سې روايت کوي خو په دومره
توپير چې هلته د زينب په ځای د سوده (رض) نوم راغلی دی او په کې ويل
شوي دي چې « هر چا چې کومه بڼځه وليدله او خوبه يې شوه نو خپلې
بڼځې ته دې راشي ځکه له دې سره هم هغه شپې دی چې له هغې سره دی . »
په يوبل روايت کې راځي چې فلانئ زما ترڅنگ تېره شوه نو زما په زړه کې
د بڼځو شهوت را وپاريدده ... » دا حديث د دې څرگندوی دی چې رسول
الله (ص) کومه معلومه بڼځه ليدلې ده او دهغې په ليدلو يې د بشریت او
نارينه توب له فطري غوښتنې سره سم شهوت را پارېدلې دی او دا کار
هغه وخت ممکن دی چې مخ يې ووينې تر څو چې فلانئ پرې له نورو بېله

کړي او لیدل یې هم داسې وي چې بشري شهوت راپاروي نو څرگنده شوه چې هغه وخت بنځې مخ لوڅې گرځېدلې .
۶ - نظریې پری پورته او بنکته وگرځاوه .

بخاري او مسلم له سهل ابن الساعدي نه روایت کوي چې یوه بنځه رسول الله ص ته راغله او ویې ویل چې یا رسول الله زه راغلي يم چې تاته خپل نفس (ځان) در وبخنم نو رسول الله ص هغې ته وکتل او نظریې پرې بنکته او پورته وگرځاوه بیایې سر بنکته کړپیا هرکله چې دې بنځې ولیدل چې رسول الله ص حاجت نه لري نو کښناستله د رسول الله (ص) یو ملگری پاڅېد او عرض یې وکړ چې ای د خدای رسوله (ص) که ته ورته اړتیا نه لرې نو ماته یې په نکاح کړه ...)) نو که دابنځه مخ لوڅې نه وای نو رسول الله ص نشو کولی چې هغې ته وگوري او پورته او بنکته پرې سترگې وگرځوي او د هغې مخ لوڅې د خطبې په نیت هم نه وه ځکه که دخطبې په نیت وای نو بیا به یې بېرته خپل مخ پټ کړی وای بلکې په حدیث کې راځي چې دا بنځه بیا هلته کښناستله او ځینو صحابه و هم ولیدله تردې چې یو صحابي ورسره د نکاح وړاندیز هم وکړ .
۷ - د خثعمیه او فضل ابن عباس حدیث .

دا حدیث هم بخاري ، مسلم او ترمذي روایت کړی دی « فضل (رض) د رسول الله (ص) شاته ناست و چې د خثعم د قبیلې یوه بنځه راغله او له هغه ص نه یې د حج په هکله پوښتنې کولې او فضل ابن عباس د رسول الله (ص) د تره زوی په هغې سترگې وربنځې کړې رسول الله ص د هغې مخ بل خواته واړوه » امام ابن حزم وایي چې که د بنځې مخ عورت وای نو رسول الله ص به د دومره خلکو په وړاندې د دې بنځې په مخ لوڅی چپ نه پاتې

کېده او که مخ یې پټ وای نو ابن عباس به د هغې له بد رنگوالي او ښکلا څخه څه خبرېده ، په ترمذي کې دا کیسه داسې راغلي ده : « رسول الله (ص) د فضل خټ بل خواته واړوه نو عباس (رض) له رسول الله (ص) څخه وپوښتل چې ولې دې د تره د زوی غاړه وگرځوله ؟ » رسول الله (ص) ورته وفرمایل چې ځوان هلک او ځوانه نجلی می ولیدل نو د شیطان له لمسونې څخه باوري نه وم ، امام شوکاني وايي چې له دې حدیث نه استنباط کېږي چې د فتنې څخه د امن په وخت مخ ته کتل روادي همداراز که حضرت عباس نه وای پوه چې د ښځې مخ ته کتل روادي نو ولې به یې له رسول الله (ص) څخه پوښتنه کوله ؟ نو داسې ښکاري چې عباس پوه و چې د ښځې مخ ته کتل روا دي او دا چې فضل ورته کتل او رسول الله (ص) یې مخ واړوه نو عباس ته سوال پیدا شو ، فضل ابن عباس وايي چې هغه ښکلې ښځه وه » معنی دا چې مخ یې لوخ و او فضل یې ښکلاته هم پام کړی دی ، په نېل لاطار کې وايي چې دا حدیث په دې خبره د استدلال لپاره ډېر ښه دی چې د [واذا ساء التموهن متاعا فسئلوهن من وراء حجاب] ایت د رسول الله (ص) په بیبيانو پورې خاص دی ځکه چې د فضل کیسه په حجة الوداع کې پېښه شوه او د حجاب ایتونه په پنځم هجري کال کې نازل شوي دي .

۸ - نور احادیث :

جابر بن عبد الله رض وايي چې « له رسول الله (ص) سره په یوه لمانځه کې حاضر وم لمونځ یې له خطبې مخکې ادا کړ ... جابر رض وویل : بیا تېر شو تر دې چې ښځو ته راغی نو و عظ یې ورته وکړ او پند یې ورته وکړ ورته یې وویل : « خیرات ډېر کوی ځکه ستاسو ډېره برخه د جهنم لرگي دي » بیا

دبښخو له منځه یوه غوره بڼه را پاڅېدله چې سوربخن تور رنگه اننگي یې درلودل» نو که د دې بڼې مخ پټه وای نو حضرت جابر څه پوهېده چې اننگي یې سور بخن تور رنگه دي ، مسلم او ابو داود له حضرت جابر څخه روایت کوي چې رسول الله ص داختر په ورځ له خطبې څخه وړاندې په لمانځه پیل وکړ بیا یې خلکو ته خطبه واوروله بیا کله چې د خدای ج نبی ص فارغ شو او بښخو ته راغی نو وعظ او پند یې ورته وکړ په داسې حال کې چې د بلال په لاس یې تکیه کړې وه او بلال خپله جامه غوړولې او بښخو په کې صدقې اچولې وایي : «بښخې به خپله گوتته په کې اچوله او ...»

ابن حزم وایي : که ورغوی عورت وای نو هغوی به نه لوڅاوه او که ورغوی یې نه وي لوڅ کړی نو د گوتو اچول څنگه ممکن شول ؟

حضرت عایشه رض وایي : «موزه مؤمنې بڼې به له رسول الله ص سره د سحر لمانځه ته راتلو ، په داسې حال کې چې په خپلو پرونو کې به تاوې وو بیا به گرځېدلو خپلو کورونو ته کله به مو چې لمونځ ادا کړ ، نو د تیاري له کبله به نشو پېژندلی.»^(۲۱۸)

د دی حدیث مفهوم په دې دلالت کاوه چې دوی له تیاري پرته پېژندلې شوې او دا په هغه وخت کې پېژندل کېږي چې کله مخ لوڅې وي .

مسلم روایت کړی دی چې سبیه د حارث لور د سعد بن خوله مېرمن وه ، سعد د بدر په غزا کې هم گډون درلود خو په حجة الوداع کې په داسې حال کې وفات شو چې مېرمن یې (سبیه) حامله وه ، کله یې چې حمل وزېږاوه او له نفاس څخه هم پاکه شوه نو د نوي واده لپاره یې غوښتونکیو ته ځان

(۲۱۸) مسلم ، ابو داود ، ترمذي .

بنکلی کړ چې ابو سنابل بن بعک ورغی او ورته یې و وېل چې «ولې دې
بنکلی او سینگار وینم؟ لکه چې واده غواړې!

نه والله چې ستا نکاح روا نده تردې چې څلور میاشتنې او لس ورځې در
باندي تېرې شي ...» دا حدیث په دې دلالت کوي چې سبب د ابو سنابل
په مخ کې بنکلی او جوړه شوې بنکاره شوه نو که دا مخ لوڅې نه وای نو
ابو سنابل څه پوهېده چې دې ارایش کړی دی؟ او ابو سنابل د هغې محرم
نه و تردی چې بیا یې ترې دنکاح غوښتنه هم وکړه حضرت عمار ابن یاسر
روایت کوي چې یو سړی د یوې بنځې ترڅنګ تېر شو نو خپلې سترګې یې
ورپورې وګندلې (یعنې دومره یې ورته وکتل چې بالکل یې ترې سترګې
نه اړولې) تردې چې دا سړی په یو دیوال برابر شو چې له دیوال سره په
جنگېدلو یې مخ تپې شو بیا رسول الله ص ته په داسې حال کې راغې چې
پر مخ یې وینې بهېدلې، رسول الله ص ته یې وویل چې: ای د خدای
رسوله ما داسې وکړل، رسول الله ص ورته وفرمایل کله چې الله ج بنده ته
د خیر اراده وکړي نو جزا یې په دنیا کې ورکوي ...)

دا حدیث هیثمې په مجمع الزوائد کې را اخیستی دی چې وایي: دا حدیث
طبراني روایت کړی دی او سند یې جید دی، و دې کتل شي. (۲۱۹)

دا حدیث په دې دلالت کوي چې هغه وخت کې بنځې مخ لوڅې وې او
ځینې داسې بنکلی بنځې هم په کې وي چې دځینو خلکو زړه نه کېده چې
سترګې ترې بل خوا واپروي تردې چې له دېوال سره به هم ټکر شو، او
تردې چې په مخ یې وینې و بهیري. بخاري له عبدالله ابن عباس رض څخه

(۲۱۹) النقب للمراه دکتور يوسف القرضاوي .

همدا د اختر کيسه روايت کوي وايي: زه د اختر په لمانځه کې له رسول الله ص سره حاضر وم رسول الله ص له لمانځه څخه وروسته خطبه ولوستله بيا بنځو ته راغی چې بلال هم ورسره و چې وعظ يې هم ورته وکړ او پند يې هم ورکړ او امر يې ورته وکړ چې صدقه ورکړئ، ابن عباس وايي «ما وليدل چې لاسونه به يې اوږدول او صدقې به يې د بلال په جامه کې اچولې» ابن حزم وايي چې ابن عباس د رسول الله ص په شتوالي کې د دې بنځو لاسونه وليدل نو ثابته شوه چې د بنځې ورغوی او مخ عورت نه دی»

۹ - صحابه و ته نقاب اچول نا اشنا عمل برېښېده .

په رواياتو کې راځي چې کله به کومې بنځې نقاب واچاوه نو دا به صحابه و و ته نا اشنا کار ښکارېده او پوښتنې به ورته راولاړې شوې، ابوداود له قيس ابن شماس څخه روايت کوي چې (د ام خالد په نوم يوه ښځه د رسول الله ص حضور ته راغله په داسې حال کې چې نقاب يې اچولی و او دخپل وژل شوي زوی په هکله يې پوښتنه کوله، د رسول الله ص ځينې صحابه و و د دې نقاب په ليدلو په تعجب سره ترې و پوښتل چې راغلې يې د زوی پوښتنه کوي او نقاب دې هم اچولی دی؟ هغې ورته وپل «چې که خپل زوی مې له لاسه ورکړی دی نو خپله حيا خومې نده ورکړې.»

نو که هغه وخت کې نقاب رواج او عادت وای نو د حديث راوي به ولې ويلې چې نقاب يې اچولې و او صحابه و به ولې تعجب کاوه او دا کار به ورته نا اشنا ښکارېده او ولې به يې ورته وپل چې: «د زوی پوښتنه دې هم کوي او نقاب دې هم اچولی دی؟» او د بنځې ځواب هم په دې دلالت کوي چې نقاب دخداي ج او د رسول الله ص امر ندي بلکې د خپلې حيا په خاطر

يې اچولی دی او که نقاب فرض یا واجب وای نو ورته به يې ویلی و چې دا فرض یا واجب دی ځکه مې اچولی دی، بلکې له سره به دا سوال نه وای پیدا شوی ځکه چې یو مسلمان له بل مسلمان څخه نه پوښتي چې ولې دې لمونځ وکړ؟ یا ولې روژه نیسي .

۱۰ - ورځنۍ معاملي د هغې پېژندگلوي واجبوي .

په ورځني ژوند کې له خلکو سره د معاملي اړتیا دا واجبوي چې معامله کوونکیو ته هغه معرفي وي او د بنځې شخصیت او څهره وپېژني لکه د پېرودلو او پېرلو په وخت کې ، یا دا چې وکیله وي او یا څوک وکیل ونیسي ، خپله قضا کې گواهي ورکوي او یا په دې باندې گواهي ورکول کېږي ، همدا لامل دی چې فقهاء په دې متفق دي چې کله بنځه محکمې ته وړاندې کېږي نو واجب ده چې مخ یې لوڅ وي د دې لپاره چې مقابل پلو او قاضي یې ښه وپېژني .

د هغو خلکو دلايل چې نقاب واجب بولي .

دا پورته مو چې ولوستل دا د جمهورو علماو و غټ غټ دلايل دي نو د دوی د مخالفينو چې اقلیت هم دي دلايل څه دي؟ دکتور يوسف قرضاوي وايي: رښتیا خبره داده چې ما د هغو خلکو لپاره چې نقاب اچول او د مخ او لاسونو (ورغويو) پټول فرض یا واجب بولي صحیح ثابت ، صریح ، دلالت کوونکي له معارضي خلاص دلیل چې زړه یې په مطمئن اندازو ومني او قانع شي ونه موند او ټول هغه څه چې دوی یې وړاندې کوي متشابهاً دي چې محکم نصوص او واضح دلايل یې ردوي .

د هغو ډېر پياوړي دلايل دادی: (۲۲۰)

۱ - [يا ايها النبي قل لازلواجك وبناتك و نساء المؤمنين يدنين عليهن من جلابيبهن ذالك ادنى ان يعرفن فلا يؤء ذين].. (۲۲۱)

يعني «ای نبی ص خپلو بیبيانو ، لورگانو او د مسلمانانو بیبيانو ته ووايه چې هغوی دې پر ځان د څادرونو پرده کوي په دې ترتیب د دې خبر زیاته توقع ده چې دوی به وپېژندلې شي او تکلیف به نه شي ورکول کېدلې» نو عبدالله ابن مسعود ، عبیده السلماني او عبدالله ابن عباس څخه روایت شوي دي چې دوی له دې ایت څه دا مطلب اخېستی دی چې له یوې سترګې پرته دې د بنځو ټول بدن پټ وي .

د تعجب وړ خبره خو داده چې دلته ابن عباس ته هغه لفظ منسوبوي چې په سورت النور کې ترې د دې نظر د مخالف نظر روایت شوی دی او ځینو مفسرینو خو بیا په سورة النور کې ترې هغه نظر روایت کړی دی او دلته یې ورته دا نظر منسوب کړی دی .

دلته لومړی خو مفسرین د جلاباب په مراد متفق ندي چې جلاباب یعنی څه ؟ امام نووي له نضرین شمیل څخه روایت کوي چې وایي : جلاباب له څادر څخه لنډه او پلنه ټوټه ده چې بنځې پرې خپل سر پټوي .

ځینې وایي : دا پراخه ټوټه ده چې بنځې پرې خپلې شاګانې او سینې پټوي چې په لویوالي کې څادر ته نه رسېږي ځنې وایي چې جلاباب پرتوګ ته وایي ځینې وایي چې ټېکري ته وایي. (۲۲۲)

(۲۲۰) فتاوي المرأة المسلمة د ابو محمد اشرف عبدالمقصود او المرأة المسلمة د عبدالله بن جارالله

کتابونه دې وکتل شي .

(۲۲۱) الاحزاب : ۵۹ .

په هر حال له دې ايت څخه نه عرفاً او نه لغتاً د نسخې د مخ پټوالي ثابتېږي او نه له قران ، حديث او اجماع څخه كوم دليل لري او ځينې مفسرين چې له جلباب څخه د مخ پټول مراد اخلي نو نور مفسرين ورسره موافق ندي .

۲_ د ابن مسعود لخوا د «الا ما ظهر منها» تفسير .

عبدالله ابن مسعود وايي چې مراد له [الا ما ظهر منها] څخه څادر او ظاهري جامې دي .

خو د ابن مسعود له دې تفسير سره د عبدالله ابن عباس ، عايشې ، عبدالله ابن عمر په څېر مفسرين او جليل القدره صحابه موافق ندي دوى وايي چې له [الماظهر منها] څخه مراد رانجه او گوته او دهغوى ځايونه (مخ او لاسونه) دي . ابن حزم وايي چې له صحابه و څخه دا روايت بالكل ربنستيا ، صحيح او د صحت په وروستى درجه کې دي .

علامه احمد ابن احمد شنقيطي په «مواهب جليل من ادلة خليل» کې وايي چې د قران ډېر غوره تفسير هغه دى چې قران په قران سره تفسير شي او قران د زينت تفسير په گانې سره كړې دى فرمايي [ولا يضر بن بارجلهن ليعلم ما يخفين من زينتهن] ^(۲۲۳)

يعني : «او نه دې وهي پښې خپلې (په ځمکه) لپاره د دې چې معلوم شي هغه څيز چې دوى يې پټوي له زينت څخه» دلته له زينت څخه هدف بوتان ، نور د پښو کولو شيان ، د تن گانه ، پاولي ... دي ، موږ وړاندې هم و وېل چې استشنا د اسانتيا او رخصت معنی لري او بهرنی جامې لکه څادري ، چين او ..... دا خو هسې هم ښکاري چې نه پکې رخصت شته او نه اساني .

(۲۲۲) مسلم د نووي شرحه .

(۲۲۳) الاجزاب : ۳۱ .

۳ - [فاسئلوهن من وراء حجاب .]

د «اضواء البيان» مصنف او ځني نور علماء وايي چې الله ج مومنانو ته امر کړی دی چې [و اذا ساء التموهن متاعا فاسئلوهن من وراء حجاب ذالکم اطهر لقلوبکم و قلوبهن]^(۲۲۴)

يعني : « او کله که له هغوی څخه څه د کار سامان غواړئ نو د پردې تر شاه يې غواړئ په دې کې بنه پاکي ده ستاسې زړونو او دهغوی زړونو ته . » دلته چې د حجاب د وجوب لپاره کوم علت بنودل شوی دی هغه د مؤمنو بنحو او مؤمنو سړيو د زړونو پاکوالی دی له هر ډول شک څخه او دا هېچا هم ندي ويلي چې د رسول الله ص له بيبيانو څخه پرته نورې بيبيانې د زړه پاکوالي ته اړه نه لري.^(۲۲۵)

دكتور يوسف قرضاوي ځواب ورکوي چې د دې ايت مخکې او وروستې برخې ته په کتلو سره سړی ويلى شي چې هغه پاکوالی او د شک له منځه تلل چې د رسول الله ص بيبيانو ته د حجاب پواسطه منځته راځي دا له هغه مفسد او ناکاره فکر څخه پاکوالی ندي چې د نورو په اړه يې فکر کېږي ځکه چې نه له امهات المومنين څخه دا تصور کېدلی شي او نه هم له نورو خلکو سره دا ناوړه خيال او دا ناوړه جرئت و ، دلته چې کوم پاکوالی ياد شوی دی دا له هغه ډول اندېښنې نه پاکوالی دی چې دوی ته د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د هغه له بيبيانو سره دنکاح فکر پيدا شوی و .

(۲۲۴) الاحزاب : ۵۳ .

(۲۲۵) فتاوي المرأة المسلمة او المرأة المسلمة عبدالله جارالله .

او که څوک په [فاسئلو هن من وړاء حجاب] استدلال کوي نو دا استدلال موجه ندی ځکه چې دا ایت د رسول الله ص په بیبيانو پورې خاص دی او که څوک وايي.....العبرة بعموم اللفظ لا بخصوص السبب .

يعني: اعتبار د لفظ عاموالي ته دی د سبب خاصوالي ته ندی ، نو دا قاعده دلته د تطبیق وړ نده ځکه چې دا ایت عام ندی او د رسول الله ص په مېرمنو باندې د نورو مېرمنو قیاسول قیاس مع الفاروق دی ځکه چې د رسول الله ص پر مېرمنو څه شدت او سختي نوره هم زیاته وه هغه چې په نورو عامو- بنسټونو نه وه همدالامل دی قران وايي (یا نساء النبی لستن کا حد من النساء.....) (۲۲۶)

يعني: «ای د نبي ص مېرمنو نه یې تاسوپه څېر د یوې بنسټې (د بل ټولګي د محمدي امت)

۴ محرمه بنسټه دې نقاب نه اچوي .

بخاري او مسند احمد له ابن عمر رض څخه روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي (لاتنتقب المرأة المحرمة ولا تلبس القفازین): «يعني محرمه بنسټه دی نقاب نه اچوي اونه دې دستکشې اچوي» دا په دې دلالت کوي چې نقاب او دستکشې له احرام څخه پرته رواج او عام وي خو د دوی مخالفین وايي چې موږ له دې سره کوم مخالفت نه لرو چې له احرام پرته دې ځینې بنسټې په خپله خوښه نقاب او دستکشې واغوندي خو په دې کې دا دلیل چېرې دی چې نقاب واجب دی؟؟ بلکه معقوله خبره داده چې پر دې حدیث باندې د دوی دوینا برعکس استدلال وشي ، یعنی وویل شي چې

په ښځې د مخ او لاسونو پټول واجب ندي، ځکه چې په احرام کې ډېر هغه شیان حرام دي کوم چې په اصل کې مباح او روا دي، لکه د گنډلو جامو اغوستل خو شپولگول، ښکار کول، په دې کې داسې شی نشته دی چې په اصل کې یې کول واجب وي او بیا په احرام باندې منع شوی وي.

۵ - پر مخ د جلباب را څړولو په هکله د عایشې رض حدیث (۲۲۷)

حضرت عایشه رض وایی: ((سپاره به زموږ په څنگ کې تېرېدل او موږ ښځې به درسول الله ص سره د احرام په حالت کې وو نو کله به چې هغه خلک زموږ خواته تږدې کېدل نو موږ به په خپلو څادرونو خپل مخونه او سروونه پټول، چې هغوی به تېر شول موږ به بېرته څرگند کړل)) (۲۲۸)

د دې حدیث په اړه د النقب للمراه مصنف داسې لیکي: پر دې حدیث د څو لاملونو له مخې استدلال نه کېږي:

۱: د دې حدیث په اسناد کې یزید ابن ابی دی او هغه ضعیف دی نو دا حدیث ضعیف دی او په احکامو کې پهر ضعیف حدیث استدلال نه کېږي.

۲: دا کار د عایشې رض دی چې په وجوب دلالت نه کوي ځکه چې حتی د رسول الله ص خپل فعل هم پر وجوب دلالت نه کوي عایشه خو لا پرېږده کله چې صراحتاً امر ونه کړي.

۳: په اصولو کې وایی چې په هره معامله او پېښه کې چې احتمال پېداشو نو د اجمال جامه وراغوستل کېږي او استدلال پرې نه کېږي او دلته دا احتمال دی چې دا حکم په امهات المومنین پورې خاص وي لکه له

(۲۲۷) فتاوي المرأة المسلمة.

(۲۲۸) بیهقي، ابوداود، ابن ماجه، مسند احمد، فتح الباري او مشکوه.

رسول الله ص خخه وروسته له نورو سړيو سره د نکاح حرمت چې په همدوی پوي خاص و. (۲۲۹)

۴: بنځې عورت دی ترمذي روايت کوي چې «المرأة عورة فاذا ترجت استرقیها الشیطن، ترمذي وايي چې دا حديث حسن او غريب دی يعنې «بنځه عورت دی کله چې بهر و وځي نو شیطان ورپسې شي» سمه خبره داده چې دا حديث هغه کلیه نه افاده کوي چې دوی يې وایي بلکې په دې دلالت کوي چې بنځه باید پته او په سترکې وي ، نه لوڅه او ذليله ، او د دې هدف د ترسره کېدلو لپاره دا کفايت کوي چې د بدن ډېره برخه باید پته وي ، او که له حديث خخه همدأ ظاهري معنی واخېستل شي نو بنځې ته به روانه چې په لمانځه او حج کې د بدن کومه برخه لوڅه کړي ، او که مخ ، ورغوی او قدم ښکاره کړي څوک به دا تصور وکړي چې مخ او ورغوی يې عورت وي په داسې حال کې چې په لمانځه کې يې په لوڅولو اتفاق دی او په احرام کې يې لوڅول واجب وي ؟! دا حديث هم دومره قوي ندی چې أستدلال پرې وشي ، د حديثوپه دومره کتابونو کې يواځې ترمذي رااخيستې ده او ترمذي هم ورته صحيح نه دی ویلی بلکې په (حسن غريب) سره يې ستایلی دی او ځينې راويان يې هم د قبول ترحده پياوړي او ثقه ندي لکه عمرو بن عاصم او همام بن يحيى .

سد الذريعه .

علامه شيخ قرضاوي وايي : «کله چې د نقاب پلويانو کوم قاطع دليل ونه موند او هر ډول وسلې يې کار ونکړ نو د «سد الذريعه» سيوري ته يې

(۲۲۹) مواهب جليل من ادلة خليل ۱۸۵۱ وگورئ النقاب للمرأة

پناه وروږه او له سد الذریعه څخه هدف د یو مباح شي منع کول دي له دې وېرې چې حرامو ته رسېږي نو دوی وایي که مخ لوڅي رواهم وي خو په دې خاطر چې حرامو ته زمينه برابروي نو ناروا شوه ځواب دادی چې د فقهي او اصولو علماء وایي چې د سد الذریعه په خاطر د یو کار په منع کولو کې مبالغه داسې ده لکه د هغه اصل کار په ازاد پرېښودلو کې مبالغه لکه څرنگه چې دیوې ذریعې ازاد پرېښودل د مفسدو او ټولنیزو زیانونو لامل گرځي همدا راز دهغه په مخنیوي کې مبالغه هم ډېرې گټې له منځه وړي او مفسد رامنځته کوي .

دوهم دا چې کله چې شارع په خپله په نصوصو او قواعدو سره یو کار ته اجازه ورکوي نو موږ ته څه مناسب ده چې په خپل فکر سره یې بندوو ، او په خپل فکر او ذوق سره هغه څه حراموو چې الله ج حلال کړي دي یا هغه څه حلال گرځوو چې الله ج حرام کړي دي .

دریم دا چې زما په فکر الله ج چې د مفسدو د مخنیوي لپاره کوم احکام او اداب ټاکلي دي لکه شرعي لباس ، د تبرج مخنیوی ، له نارینه وو سره د یوازېتوب حرمت ، په خبرو او تگ کې دوکار او درنښت او د غض بصر

و جوب نو همدا کفایت کوي که الله ج مناسبه گڼلې وای چې په دې اړه نور شدت هم په کار دی نو هغه خو هر څه کولی شول او داخو هم د ځینو پخوانیو خلکو د بې ځایه شدت او سد الذریعه پایله ده چې نه مود د ټولني انجونو مدرسه ولیدله نه مسجد ، نه یې ښوونځي ولید نه پوهنځي ، نه یې لمونځ یاد کړ ، نه اودس حتی په ټول عمر کې یې یو رکعت لمونځ هم سم ادا نه کړ ، سره له دې چې د تعلیم په وجوب یې ټول قانع هم دي . له ډېری مودې راهیسې د مسلمانانو عام دود .

د دوی یو دلیل دادی چې له ډېرو پېړیو راهیسې د مسلمانانو دود داسې دی چې مخونه پټوي .

د دې دعوي رد .

د کتور قرضاوي داسې ځواب ورکوي .

۱ : دا دود عام دود نه دی اونه په عام ډول تېر شوی دی په ځینو ځایونو کې خوبه تېر شوی وي خو په ځینو نورو کې بیا نه و په بنارونو کې به و خوپه کلیو او بانډو کې کې نه و او که په کلیو او بانډو کې ونو په بنارونو کې نه و .

۲ : که فرض کړو چې دا عام دود و نو دا دود د نبوت د وخت له دود سره مخالف دی نه یوازې د نبوت د وخت له دود سره ، بلکه د صحابه و له عصر او خیرالقرون سره هم مخالف دی او همدا دورې دي چې باید اقتدا ورپسې وشي .

۳ : که فرض وکړو چې دا دود و نو د نبي ص فعل د و جوب معنی نه ورکوي چې رسول او معصوم هم دی ، بلکه د جواز او روا والي معنی ورکوي (لکه همداسې چې د اصولو قاعده ده) نو د نورو عمل به څنگه د و جوب معنی ورکړي ؟؟

۴ : له دې پخواني عام دود سره د اوسني وخت ظروف او شرایط توپیر لري اوس د ژوند بڼې تغییر موندلی دی داوس وخت انجلی هغه پخوانی ساده ، نالوستي ، ناپوهه انجلی نده ، اوس د کور په څلورو دېوالونو کې بندي او ناسته نده هغه اوس د کار او عمل ډگر ته وتلې ده په ټولنیز نظم او ژوند کې بدلون راغلی دی نو اوسنی عصر او وخت له هغه پخواني سره ډېر توپیر لري نو ځکه باید په هغه پخواني وخت باندې قیاس نه شي .

وروستی شېبه د زمانې فساد او فتنه .

ځینې خلک چې د بنسټي د ژوند د دايرې له محدودوالي سره مينه لري وايي چې : مور هغه دلايل منو چې د بنسټي په مخ لوڅي دلالت کوي او داهم منو چې در رسول الله ص په وخت او خيرا القرون کې له کمو بنسټو پرته نورو نقاب نه درلود خو بايد پوه شوو چې هغه خيرا القرون و ، نمونه يې وخت و ، د روحي ارتقا او روحانيت وخت و ، هغه وخت کې بنسټو ته خطر مخ نه و ، او اوس خو دفتني او فساد وخت دی اوس که بنسټو لوڅ مخ بهرته ووځي نو په لاره کې به يې وړي لېوان بنسټ کار کړي نو اوس بايد بنسټو مخ پټي و اوسي .

علامه قرضاوي وايي چې دا شېبه په څو دلايلو ردوم .

۱ - د نبوت لومړني زمانه که څه هم مثالي او نمونه يي زمانه وه او بشريت يې په پاوالي او تقوا کې بېلگه نده ليدلې مگر بيا هم د بشر زمانه وه له بشر سره خواهشات او غوښتنې هم وې او کمزورۍ او خطاگانې هم ، په همدې خاطر دوی کې زنا کوونکي هم پيدا شوي دي داسې خلک هم و چې حدود پرې تطبيق شوي دي ، فساق او فجار هم پکې و ، داسې خلک هم په کې و چې په خپل ناوړه چلند سره يې بنسټو ته زيان رساوه چې قران يې هم گواه دی الله ج مؤمنو بنسټو ته وايي چې جلبابونه را وځړوئ ترڅو وپېژندل شئ چې دوی پاکې بنسټي دي (فلایوډين) نو توقع ده چې تکليف به نه شي ورکول کېدلی .^(۲۳۰)

(۲۳۰) احزاب : ۵۹ .

قران په دې شاهد دی چې هغه وخت کې هم فاسقان منافقین او وړې لېوان و [لئن لم ينته المنافقون والذین فی قلوبهم مرض والمرجفون فی المدینه ...] (۲۳۱)

یعنې: «سوگند دی چې که منع نه شول منافقان او هغه کسان چې په زړونو کې یې رنځ دی (د زنا او بدکاریو) او بدې او ازې اچوونکي په مدینه کې نو خامخا به مسلط کړو مور تا پر دوی»

۲ - کله چې دا دلایل صحیح او صریح ثابت شول نو حکم یې هم عام او دائمی دی او داسې دلیل نشته دی چې دا فلانی حکم تریوې یا دوه پېړیو پورې د تطبیق وړ دی، او بیا دې پرې عمل نه کېږي او که داسې وشي نو شریعت به لنډ مهاله او یو ځانگړي وخت لپاره شي په داسې حال کې چې د شریعت ټول احکام دائمی او دقیامت تر ورځې د عمل وړ دي.

۳ - که دا دروازه خلاصه شي چې دا فلانی حکم موقتي او فلانی دائمی دی نو شریعت به مو په خپل لاس له منځه وړي وي ځکه سخت دریځه علماء به اسانوونکي احکام له منځه وړي.

او داسانۍ پلوي علماء به هغه احکام له منځه وړي چې نسبتاً سخت دي، او دواړه ډلې به له خپل میل سره سم په کې لاس وهنې کوي او رښتیا خبره ده چې شریعت محکوم نه حاکم دی، تابع نه متبوع دی او په کار ده چې احکامو ته یې غاړه کېښودل شي، [ولو اتبع الحق اهواء هم لفسدت السموات والارض ومن فیهن] (۲۳۳)

(۲۳۱) الاحزاب: ۲۰.

(۲۳۳) المؤمنون: ۷۱.

يعني: «او که چپرې حق د دوی په غوښتنو پسې تللی وای نو دځمکې او اسمان او په هغو کې دننه هر څه نظام به گډوډ شوی و» دکتور قرضاوي په النقاب للمراة کې لیکي چې: زه باوري یم چې د دواړو خواو د دلایلو له څپرلو وروسته جوته شوه چې د جمهورو دلایل پیاوړي دي خو زه به له دې دلایلو سره ځینې نور دلایل هم یو ځای کړم چې دې دلایلو ته لاقوت ورکوي.

له صحیح او صریح نص څخه پرته تحریم او مکلفیت نشته دی د اصول فقهي قاعده ده چې اصل په چارو کې روا والی او د ذموبرائت (خلاصی) دی نو هېڅ لزوم او تکلیف «دیو کار په کولو کې مکلفیت» نشته دی مگر دا کار به صحیح او صریح نص وکړي نو یو کار چې موږ حرام بولو معنی دا چې دا کار په صحیح او صریح نص سره حرام شوی دی چې بیا هېڅ ډول انعطاف او تساهل په کې روا ندی او صحابه و به د تحریم د کلمې په استعمال کې ډېر احتیاط کاوه او هرڅه به یې حرام نه ویلې مگر کله به چې حرمت په صریح نص سره ثابت و نو کله چې د کوم کار د حرمت په اړه صحیح او صریح نص نه وي هغه کار روا دی او د روا والي د دلیل پوښتنه به یې نه کېږي او دمخ لوشي او د ورغویو د لوڅولو د حرمت په هکله کوم صریح او صحیح دلیل نه وینم که الله ج غوښتل چې دا کار حرام وگرځوي نو په صراحت سره به یې ویلي وو چې هېڅ ډول شک ته ځای پاتې نه دی.

[وقد فصل لکم ما حرم علیکم الا ما ضررتم الیه] (۲۳۴)

يعني : ((په تحقيق سره واضح کړي دي الله ج تاسې ته هغه چې حرام کړي
يې دي پر تاسې مگر هغه محرمات چې اړ کړ شوي يې تاسې هغوی ته .))
نو که موږ هم مباحات حرام وگرځوو بيا الله ج موږ ته هم هماغه وينا کوي
چې له موږ مخکې هغه قوم ته يې کړې وه چې ځينې خواړه يې په خپله په
ځان حرام گرځولي وو ((قل ۛ الله اذن لکم ، ام على الله تفترون))^(۲۳۵)
يعني : ((و وايه ايا الله ج اجازه کړې ده تاسې ته بلکې په الله پورې تاسې
دروغ ترې))

۲ _ د وخت له تغير سره د فتوی تغير :

فقهاء په دې متفق دي چې فتوی د رواج او حالاتو په تغير سره تغير خوري
او زه په دې باور یم چې اوسنی وخت د دې غوښتنه کوي چې دښځو په اړه
دې د شريعت اسان اړخونه عملي شي په هغو اقوالو او ويناوو دې عمل
وشي چې ښځې ته شخصيت ورکوي ځکه نن سبا ټول کافران د اسلام په
ضد دښځو د حقوقو او په اسلامي نړۍ کې د ښځو د بدحال حربه
استعمالوي او بيا دا ناوړه وضعه اسلام ته منسوبوي او غواړي چې
نړيوالو ته د اسلام تصوير خړپړ او په دې وخت کې د چلند نه وړ ښکاره
کړي نو ځکه په دې باور یم چې په اختلافي نظرياتو کې دې هم په هغه نظر
عمل وشي چې ښځو ته شخصيت ، درناوی او دهغوی حقوق ورکوي .

۳ _ عامه بلوی :

(۲۳۵) یونس : ۵۹ .

فقهاء او د اصولو علماء وايي چې عامه بلوی هم د آسانی او تخفیف لامل گرځي او په دې وخت کې عام نظر او عام عمل دا دی چې انجونې ، مدرسو ، ښوونځيو او پوهنځيو ته ولاړې شي ، کار وکړي ، بازارونو او روغتونو ته ولاړې شي او د پخوا په څېر په کور کې بندې ونه اوسي او دا ټول ښځه دې ته اړباسي چې مخ او ورغوی يې لوڅ وي ځکه چې معاملو (راکړې ورکړې ، پېرلو او پلورلو ، افهام او تفهيم) کې د مخ او ورغويو لوڅولو ته ضرورت دی .

۴ _ تکلیف او مشقت آساني غواړي :

دا د اصول فقهي قاعده ده چې سختي آساني غواړي د ورغويو او مخ پټولو ښځو ته خصوصاً په دې وخت کې تکلیف ، سختي او زحمت دی او دا ټول هغه څه دي چې الله ج فرمايي چې په دين کې سختي او ستونزې نشته دی او د سختۍ په بدل کې د آسانی ، تخفیف او ترحم غوښتونکی دی .
[وما جعل عليكم في الدين من حرج] . (۲۳۶)

يعني : « اونه يې دي گرځولي په تاسې په دين کې هېڅ حرج مشقت (او ستونزې) »

[يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر] (۲۳۷)

يعني : « اراده لري الله ج په تاسو د اسانتيا او اراده لري په تاسو د سختۍ . »

[يريد الله ان يخفف عنكم و خلق الانسان ضعيفا] (۲۳۸)

. ۷۸ : الحج : (۲۳۶)

. ۱۸۵ : البقره : (۲۳۷)

. ۲۸ : النساء : (۲۳۸)

يعني: «اراره لري الله ج د دی چې سپک کړي (بار) له تاسې او پیدا کړي شوی دی انسان کمزوری.»

رسول الله ص فرمایي: «بعثت بحنیفیه سمحه» (۲۳۹)

يعني: «رالېږل شوی یم زه له هغه دین له باطل څخه حق ته مایل او اسان سره» نو دا دین په عقیه کې حنیف او په احکامو کې د اسانۍ دین دی رسول ص خوڅو ځایه په اسانۍ امر او له سختۍ او شدت څخه منع کوي او وایي چې خلکو ته زېری ورکوي او له دین څخه یې تېښتې ته مه مجبوروي» (۲۴۰)

«تاسو اسانوونکي لېږل شوي یاست نه سختی کوونکي» (۲۴۱)

او دا د اصول فقهي قاعده ده چې «مشقت او سختي د اسانۍ غوښتنه کوي.»

ځینې مهمې یادونې:

۱ - ځینې علماء وایي چې ښکلې ښځې به نقاب اچوي او ورغوی به چاته نه څرگندوي او بدرنگه ښځه که مخ لوخ کړي یا ورغوی څرگند کړي نوڅه باک نشته دی د دوی په ځواب کې باید وویل شي چې حسن او ښکلا هغه سمندر دی چې هېڅ ساحل نه لري هېڅوک تر اوسه پردې ندي توانیدلي چې د حسن لپاره کوم خاص معیار یا حد وټاکي هرڅوک ځان ته بېل معیار او طبیعت لري او ښکلا هم یوه ذاتي او ښځنل شوې پدیده ده چې د انسان خپل اختیار او عمل په کې ډېر کم اغېز لري ډېر ځله یو انسان د یو چاپه

(۲۳۹) مسند احمد

(۲۴۰) د حدیث بخاري او مسلم روایت کړی دی.

(۲۴۱) بخاري، ترمذي، نسایي.

نظر بنکلی وی خو دبل په نظر بیا هغه بدرنگه وي ، یو یې په مینه کې لپونۍ وي ، خوبل ته عادي انجلی وي ، د یو محیط بنکلاهم د بل محیط له بنکلا سره توپیر لري ، دیو وخت بنکلی په بل وخت کې بنکلی نه گڼل کېږي ، د بنکلا لپاره دلویدیخ معیار د ختیخ له معیار سره توپیر لري ، دښاریانو د خوښې بنکلا د اطراف د خلکو د خوښې له بنکلا سره یوه نه وي زموږ اکثره خلک سپین گرد مخ ، اوږدې او غېږې غېږې زلفې ، غټې او نرگسي سترگې ، لنډه زنه ، د ناک په څېر غټه او جگه پوزه نری نری گلابي شونډې ، هسکه غاړه ، تېره تېره بانه ، کږې کږې وریخې ، لکه سروه لوړه ونه ، نری ملا ، د منې په څیر سره سره اننگي او درلی په څیر سپین غاښونه خوښوي او د بنکلا معیار یې بولي خود افریقي د خلکو لپاره په دې ټول پوره انجلی بنکلی نده ، هغوی تور اوږد مخ په تور مخ کې توری غټې شونډې ، اوږده غاښونه ، گنجی سر یا گرگوتي وینستان او غټه زنه د بنکلا معیار بولي ، د جنوبي افریقي مبارز جمهور رئیس نیلسن مندیلا له داسې معشوقې سره دمینی لپاره د جمهوري ریاست دمقام د پربښودلو اعلان کوي چې یو افغان به یې د عکس په لیدلو هم ټکان و خوري ، قیس دتورې لیلی مینې مجنون (لیونې) کړ خود نورو لپاره لېلی عادي انجلی وه ، هسې خبره بل خوا لاره هدف مو په دې کې وچې د بنکلا لپاره به څوک معیار وټاکي چې دا فلانی انجلی بنکلی ده نو باید چې مخ او ورغوی پټ کړي ، او دا بله بیا بنکلی نده که مخ او ورغوی یې لوخ وي نو پروا نلري؟؟ ځینې مولفین وایي چې که چېرې کوم سړي د کومې ښځې د بنکلا له لیدلو څخه خوند اخسته نو پهر ښځه لازم دي چې خپل مخ پټ

کړي نو پوښتنه داده چې دا ښځه به څنگه پوهېږي چې داسې زما دښکلا لیدلو څخه خوند اخلي؟ د هغه له زړه او وجدان څخه دا څه خبره ده؟

۲ - د مخ لوڅول دا معنی نه لري چې ښځه دې لس ډوله سرخي پوډر کریمونه .... په مخ و تپي ، په ښو دې څو ډوله رنگ و مښي او د لاسونو لوڅول هم دا معنی نلري چې ښځه دې نوکان او ږده کړي ، او دنوکانو رنگ دې پرې و مښي ، ښځه باید درنه اوبا وقاره له کوره ووځي ، دابن عباس له وینا سره سم د کوم زینت ښکارول چې روا دي هغه سپک او کم زینت دی لکه رانجه ، نکریزي او گوته .

۳ - دا خبره چې نقاب واجب نه دی په دی معنی نده چې گویا نقاب روا نه دی او یا څوک دې نقاب نه اچوي موږ وایو چې دنقاب اچول ښه کار دی ، هره ښځه یې باید استعمال کړي ، ان که ښکلې وي ځان پېژني او پوهېږي چې دمخ لوڅول یې فتنې راولاړوي نو د داسې ښځې لپاره نقاب مستحب دی حیا داره ښځه د خدای ج هم خوښېږي او په ټولنه کې یې هم درناوی او عزت ډېروي ، موږ وایو چې نقاب فرض او واجب ندی چې په هرې ښځې یې اچول حتمي شي ، او د نورو واجباتو په څېر یې ښځه په اچولو مکلفه وگرځول شي خو که په خپله خوښه یې کوم څوک اچوي نو ثواب لري او ښه کار هم دی .

۴ - د مخ لوڅی او مخ ته د کتلو ترمنځ هېڅ تلازم نشته دی یعنې دا خبره د دې معنی نه ورکوي چې که د کومې ښځې مخ لوڅ وي نو نارینه ووت ته ورته کتل روا دي او حتمي دي ورته وگوري ځینې علماء داسې دي چې مخ لوڅول روا خوبیا بیا کتل ورته حرام بولي خو دوی هم لومړنی ناخاپي نظر معاف بولي ، ځینې علماء هغې برخې ته چې لوڅول یې روا دي کتل هم روا

بولي خو له شهوت نه پرته او کله که شهوت پيدا شو نو کتل ورته حرام دي دا نو د هر سرې په خپل وجدان او نفس پوری په لري يوه بله د يادونې وړ خبره داده چې ځينې علماء چې د بنسځې لپاره په مخ پتولو دومره اصرار کوي او د اجتماعي مفاسدو ذريعه يې بولي ، نو ايا د ټولني اصلاح او د ځوانانو بنسونه او روزنه هم د دې ټولنيزو فسادونو دمخنيوي لپاره مهمه نسخه نه ده ؟ دوی چې په مخ پتولو او ستر او حجاب دومره ترکيز کوي ايا د ټولني د اصلاح لپاره يې هم کوم عملي اقدام کړی دی ؟ ايا د دې هڅو په لسمه برخه هڅه يې هم د ټولني او د ځوانانو د بنسوني او روزني او اصلاح لپاره کړېده ؟ ايا کله يې په زړه کړې هم دا فکر پيدا شوی دی ؟ [اللهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه و ارنا الباطل باطلاً و رزقنا اجتنابه .] آمين

محرمو بنسختو ته کتل

دا هغه څوک دي چې په ده يې نکاح د تل لپاره حرامه ده که په نسب وي ، که په رضاع او که په مصاهرت (خسر گنې) دخپل محرم پير وړاندې د بنسختو د عورت په هکله فقهاء د نظر اختلاف لري :

امام شافعي رح وايي : د محرمو بنسختو ټول بدن ته کتل روا دي ، مگر له نامه

لاندې او د زنگونو څخه پورته برخې ته . ځينې علماء وايي چې : د محرمې بنسختې د بدن هغومره برخې ته به گورې چې د خوارئ او کار په وخت کې بنسختي لکه سر ، غاړه ، لاسونه ، څنگلې او پښې ترزنگونو پورې .

مالکيان وايي: د محرمې غاړه ، سر څنگلې ، د قدم شاه ټولو ته کتل جايز دي او پڼۍ ، تيونه ، گېډه ، او شاه ته کتل جايز ندي. (۲۴۲)

امام احمد بن حنبل رح وايي چې: د محرمې د بدن هغې برخې ته کتل جايز دي چې عادتاً بنکاري لکه: سر ، ورغوي ، قدمونه او هغه څه چې نه بنکاري کتل ورته ناجائز دي لکه سينه ، او نور (۲۴۳)

امام ابن حزم وايي چې: د محرمو بنسټو ټول بدن ته کتل جايز دي مگر فرج (قبل) او د برته فقط. (۲۴۴)

د بنسټي محرم څوک دی ؟

په کومه دائره کې چې بنسټه له خپل پوره ډول او سينگار سره او سپېدلای شي هغه کسان دادي: الله ج په دې هکله فرمايي:

[ولايبدين زينتهن الالبعولتهن او ابا هن او ابا بعولتهن او ابناء هن او ابناء بعولتهن او اخوانهن او بنى اخوانهن او بنى اخواتهن ، او نسائهن او ماملکت ايمانهن او التابعين غير اولى لاربه من الرجال او الطفل الذى لم يظهرو اعلى عورات النساء] (۲۴۵)

يعني: ((او نه دې بنسټه کوي خپل سينگار مگر د خپل خاوند پر وړاندې يا د خپل پلار ، يا د خپل خاوند د پلار پر وړاندې يا د خپلو ځامنو يا د ځامنو د خاوندانو په وړاندې ، يا د خپلو وروڼو ، يا د خپلو وريرونو ، يا د

(۲۴۲) الشرح الصغير .

(۲۴۳) المغنى لابن قدامه

(۲۴۴) المحلى لابن حزم .

(۲۴۵) النور: ۳۱ .

خپلو خورينو ، ياد خپلو ښځو ، ياد خپلو لاسونو د مال (وينځو مريانو) ياد خدمتگارانو ، هغه سړيو چې څه غرض نلري ، (د ښځو خيال يې نه وي) يا هغه هلکان چې د ښځو په رازونو لانه پوهېږي .))

ښځه چې د چا پر وړاندې په پوره ډول سينگار سره راوتلای شي او ټول بدن ورته ښکارولای شي او له هغه څخه هر رنگ خوند اخستلای شي هغه يوازې د ښځې خپل خاوند دی .

د پلار په کلمه کې نېکه ، مشرنیکه .... همدارنگه د مور پلار نیکه ټول شامل دي ، د مېړه د پلار په جمله کې د مېړه نیکه ، د مېړه د مور پلار ټول شامل دي ، په زامنو کې د زوی ، لور لمسيان ، کړوسيان ټول شامل دي د مېړه زامن په دوی کې بنزيان ، پرکتیان ټول شامل دي ، په آيت کې له (خپلو ښځو) ځينې مراد مسلمانې ښځې دي او د کفارو ښځو مخ کې سينگار ښکارول مناسب ندي .

همدا رايه د ابن کثير هم ده حضرت عمر رض ابو عبیده رض ته وليکل چې ما اورېدلي دي چې ځينې مسلمانې ښځې له نامسلمانو ښځو سره حمام ته ځي پداسې حال کې چې کومه ښځه په الله ج او د آخرت په ورځ ايمان لري هغې ته رواندي چې دهغې جسم باندي د خپل ملت له کسانو څخه پرته د بل چارسترگې ولگيږي. (۲۴۶)

د سيد مودودي رح په گډون بله ډله وايي چې : له دې څخه مراد طبعي ښځې دي هغه د پېژندگلوي ښځې ، له هغوی سره اړيکې لرونکې ښځې ، د هغوی په چارو کې لاسوهونکې ښځې ، که هغه مسلمانې وي که کافرې

(۲۴۶) ابن کثير، بيهقي او ابن جرير طبري .

وي او هدف تری دهغوی بنځو وېستل دي چې پردی وي ، ظاهري بڼه يې د اشتباه وړ وي او د اخلاقو او تهذيب حال يې معلوم نه وي .

امام رازي وايي چې : له دې څخه مراد ټولې بنځې دي ، خو که آيت ته وگورو وينو چې هلته لفظ د « خپلو بنځو » روارل شوی دی ، چې مراد ورځنې مسلمانې بنځې کېدلای شي او بس ځکه که کافره بنځه هرڅومره شريفه شي ، بيا هم د اعتبار وړ نه ده او مسلمانې بنځې هم هغه بنځې چې له هغوی سره يې اړيکې وي او په پرده کې ترې ورته ستونزې پيدا کېږي مراد دي او کومه بنځه چې په فسق او فجور کې مشهوره وي که څه هم مسلمانان وي له هغې څخه ستر لازم دی ، نو مطلب دا شو چې نا مسلمانې بنځې خو بالکل له دې حکم څخه ووتلې او په مسلمانو کې هم حيا لرونکې او پاک لمنې مراد دي .

رسول الله ص فرمايي : « هېڅ بنځه دې د داسې بنځو په منځ کې خپله بنځلا نه بنکاروي ، چې بيا يې مېړه ته داسې ستايي ، چې گویا مېړه يې همدا اوس ورته گوري »^(۲۴۷)

جمهور فقهاء وايي د مسلمانې د عورت حکم د کافرې پر وړاندې داسې دی ، لکه د پردي سړي پر وړاندې د بنځې عورت .^(۲۴۸)

ابن عباس رض وايي : مسلمانې بنځې ته روا نه دي چې يهودي يا مسيحي بنځه يې وويني .

(۲۴۷) بخاري ، مسلم او رياض الصالحين

(۲۴۸) المغنی المحتاج .

سید محمد عابدین الحسینی لیکي: څرنگه چې د کافرې بنځې پروړاندې عورت پټول لازم دي، همدا راز د فاسقې، فاجرې، بدکارې مسلمانې په وړاندې هم دعورت لوڅول حرام دي، ځکه چې علت په کې گډ دی. (۲۴۹)

امام احمد بن حنبل رح وایي: د کافرې بنځې کتل مسلمانې بنځې ته داسې دي لکه د مسلمانې بنځې کتل بلې مسلمانې ته خوبیا هم دا بد گڼي، چې کافره بنځه دې د ولادت په وخت کې د مسلمانې قابله شي. (۲۵۰)

د هغه دلایل دا دي، چې دا اهل کتابو بنځو به رسول الله ص کره تللې چې نه به ورځني بیبیانو پرده کوله او نه به ورته رسول الله ص امر کاوه او داسې نور.

خو دا دلایل د جمهورو د دلایلو پروړاندې نه شي تم کېدلی، ځکه که در رسول الله ص کور ته به اهل کتابې راتللې نو دا دې مانا خو نه ورکوي، چې هغوی دې لوڅې وي او دوی به ورته کتل، او دا د مخ له لیدلو څخه ډېر د بل شي د لیدلو مانا نه لري، او د حضرت اسماء رض په حدیث کې د مور سره د ترحم او نرمۍ او د نیک سلوک خبره ده او د بدن د پټوالي یا لوڅوالي په هکله په کې هېڅ نشته.

د مسلمانو بنځو کتل یوه بلي ته:

(۲۴۹) البریقه شرح الطریقه.

(۲۵۰) المغنی، سراج الوهاج، بدائع الصنائع او البریقه شرح الطریقه.

جمهور فقهاء وايي ، چې مسلمانې ښځې ته روا دي ، چې د خپلې مسلمانې خور د بدن هغومره برخې وگوري خومره چې يو نارينه بل ته کتلی شي ، (د نامه لاندې ترزنګونو پورې)^(۲۵۱)

او د احنافو معتمد مذهب هم دادی ، خو د امام ابوحنيفه رح څخه يو بل روايت هم شوی چې علماوو کمزوری گڼلې دی ، هغه دا چې يوه مسلمانې ښځه د بلې مسلمانې د بدن هغومره برخې ته کتلی شي ، خومره چې نارينه د خپلو محرمو بدن ته کتلی شي.^(۲۵۲)

ظاهريان وايي چې : مسلمانې ښځه د بلې مسلمانې ښځې ټول بدن ته کتلی شي ، مگر قبل او دبر ته .^(۲۵۳)

جمهور فقهاء وايي دلته دفساد او فتنې وپره نشته دی ، او نه په مصيبت کې د پېښېدلو خطرشته دی ، ځکه يې بدن ته کتل جائز دي او کله که دا وپره پيدا شي نو لکه چې لومړی مو وويل بيا ورته ستر پکار دی .^(۲۵۴)

همدا راز د ولادت په وخت کې ، د بکارت د معلومولو په غرض يا دکوم ټپ له کبله د فرج ته کتلی شي.^(۲۵۵)

هغه چې جنسي ميلان نه لري :

(۲۵۱) البدائع الصنائع او المغني .

(۲۵۲) الدررالمتقي او البريقه شرح الطريقه .

(۲۵۳) المحلي .

(۲۵۴) البدائع الصنائع او سراج الوهاج

(۲۵۵) البدائع الصنائع او سراج الوهاج .

په همدې ایت کې د [اولتابعین غیر اولی لاریة من الرجال] (یا خدمتگاران هغه سړیو چې څه غرض نه لري) جمله راغلي ده د دې ترجمه داسې ده هغه خلک کوم چې ماتحت وي ، د بنځې په لور میلان ونه لري . حافظ ابن کثیر (رح) ورڅخه مراد مزدور ، نوکر ، تابعدار سړی کوم چې د بنځو سیلان نه وي ، گړندی او تېز نه وي ساده وي ، د بنځو په لور شهواني مینه هم ونلري اخلي .

تفسیر ابن کثیر همداراز له دې څخه مراد کم عقل ، ساده ، بی وزله ، نا اهله لاس لاندې ، محکوم سړي چې هېڅ شهوت یې په یاد نه وي اخلي . امام مودودي (رح) وايي چې د شهواني مینې د نه درلودلو دوه صورته ممکن دي یو دا چې په هغوی کې له سره شهوت نه وي ، لکه ډېر بوډا ، یا پیدایشی ایزک (هجرا) دوهم دا چې په هغو کې جنسي قوت او د بنځو پر لور طبعي میلان وي ولې د خپل محکومیت او لاس لاندې توب له امله دوی د کور له بنځو سره څه ډول شهواني اړیکې نشي ټینګولای نو څوک چې دا ورڅخه ستر نه کوي او خپل سنگار ورته بنکاروي پکار ده چې دا دوه صفته ولري . (۲۵۶)

خو کله چې خپله شهوت ونه لري مگر د بنځو د بنکلا ستاینه نورو ته کوي له هغې څخه ستر واجب دی په مدینه منوره کې یو ایزک او سیده چې بییانو او نورو بنځو به ترې ستر نه کاوه او له هغوی سره ناستې پاڅې ته به یې پرېښوده یوه ورځ کله چې رسول الله (ص) ام سلمې (رض) کره تشریف یوو نو دهغې خبرې یې واورېدلې چې د عبدالله بن امیه سره یې

(۲۵۶) پرده سیدابو لعلی مودودي .

کولې او ورته یې ویل: که سبا طایف فتح شي نو د غیلان ثقفي لور بادیه هرومرو د خان کره بیا یې د هغې د جسم او ښکلا ستاینه پیل کړله حتی د هغې دمخصوصو اندامونو ستاینه یې هم پیل کړله حضور (ص) د دې خبرې په اورېدلو ورته وفرمایل: دخدای (ج) دښمنه تاخو پر هغې سترگې ښخې کړي دي» بیا یې امر وکړ چې له ده څخه ستر وکړئ او له دې وروسته دې دې کورته نه راځي، بیا رسول الله (ص) هغه او نور ایزه کان له مدینې څخه ووبستل. (۲۵۷)

اوبل هغه هلکان چې د ښځو په رازونو لانه پوهېږي یعنی جنسي غریزې لاپکې ژوندی شوي نه وي دا له مراهقت څخه ښکته دوره ده لکه د نهو، لسو یا دولسو کالو هلکان د دی نه د زیات عمر هلکان که څه هم نابالغه وي په هغوی کې جنسي غریزې را ژوندی کېدل پیل کېږي.

سید محمد عابدین الحسینی لیکي: ماماگان، او کاکاگان یې ځکه یاد نه کړل چې د خپلو زامنو په مخ کې د دی ستاینه ونکړي چې فتنه او فساد را پیدا نشي مگر په یاد مو وي چې محرم کسان یواځې دا ندي چې په ایت کې یاد شول.

شیخ محمد الاباصري د دې ایت په تفسیر کې لیکي: نو ښځې ته روادې چې خپله ښکلا هغه دوستانو ته وښيي چې په ایت کې یاد شول او ټولو هغو دوستانو ته چې له هغه سره یې نکاح د تل لپاره حرامه ده لکه، تره ماما، زوم، اولکه محارم د رضاعت له لامله ځکه چې رسول الله (ص) فرمایي: (یحرم من الرضاع ما یحرم من النسب) (۲۵۸)

(۲۵۷) متفق علیه ابوداود، نسایی، مسند احمد او مشکوة.

(۲۵۸) بخاري، مسلم، ابن ماجه او نصب الرايه.

يعني: « حرامپري د شيدو (تي) په واسطه هغه څوک چې حرامپري په نسب باندې »

د همدې قول تائيد حسن بصري ، ابوبکر الجصاص ، او د احکام القرآن خاوند هم کړی دی. ^(۲۵۹)

رسول الله (ص) عايشې (رض) ته اجازه ورنکړله چې له خپل رضاعي تره څخه ستر وکړي .

د ابو القعيس ورور افلح حضرت عايشې (رض) کره راغی او د ننوتلو اجازه يې وغوښتله نو څنگه چې د حجاب حکم راغلی و عايشه (رض) فکرمنه شوله چې څه وکړي خو اجازه يې ورنکړله هغه ځواب ورولېږه چې ته خو زما ورېره يې تا زما د ورور ابو القعيس د ښځې شيدې رودلي دي خو بيا هم حضرت عايشه (رض) فکرمنه وه چې ايا دې رسته کې به هم ستر پرېښودلی شي ؟ په دې وخت کې رسول الله (ص) خپله تشریف راوړ حضرت عايشې (رض) ورته مطلب څرگند کړ ، رسول الله (ص) ورته وفرمايل چې : هغه ستا څنگ ته راتلای شي. ^(۲۶۰)

له کومو دوستانو سره چې دښځې ابدي حرمت نه وي ، لکه د تره او ترور زوی ، د خور خاوند له دوی سره بايد څه چلند وشي ؟

په دې هکله که رانقل شويو رواياتو ته کره کتنه وشي ، د مسئلي بڼه هماغه راوځي ، څنگه چې سيد مودودي وايي : دا دوستان نه د محرمو کسانو په ليکه کې دي ، چې ستر ورځنې ونه شي او سينگار ورته

^(۲۵۹) تفسير سوره النور شيخ الاباصيري .

^(۲۶۰) صحاح السنه او مسند احمد .

بسکاره شي او نه دغير محرمو خپلوانو په جمله کې دي ، چې بنسخته دې بالکل ورڅخه ستر وکړي .

د دغو حدودو ترمنځ څه چال چلند په کار دی د دې چلند اندازه په شريعت کې نه ده ټاکل شوې ، او د سرې د عمر او رشتې پورې توپير لري .

د رسول الله (ص) خپله کړنلاره دا وه ، چې حضرت اسماء (رض) د رسول الله (ص) خنسينه (د بنسختې خور) وه د هغې او د رسول الله (ص) ترمنځ د ژوند تر پايه پورې د مخ او لاسونو تر حده کومه پرده نه وه. ^(۲۶۱)

همدا رنگه ام هاني (رض) چې د ابوطالب لور (د رسول الله (ص) د تره لور) وه تر پايه پورې يې له رسول الله (ص) څخه مخ پټ نکړ. ^(۲۶۲)

د بنسختې کتل نارينه محرم ته :

اکثره علماء په دې اتفاق لري چې بنسخته د خپل نارينه محرم له عورت څخه پرته نور ټول بدن ته کتلی شي محرم که په هر ډول وي خو چې دشهوت وپره نه وي ، څه چې کتل ورته روا دي مسه کول او لاس وروړل هم ورته روا دي. ^(۲۶۳)

او دبل چا د وينځې د بدن هغومره برخې ته کتلی شي لکه چې څوک دخپلې محرمې بدن ته کتلی شي او محمد بن مقاتل وايي چې د نامه لاندې تر

^(۲۶۱) ابو داود ، جلد : ۱ .

^(۲۶۲) ابو داود ، جلد : ۱ .

^(۲۶۳) البدائع الصنائع ، حاشيه ابن عابدين ، درالمختار او نهايه المحتاج .

ځنگونو پورې برخې ته يې کتلی نشي نور ټول بدن ته يې کتلی شي ځکه وينځې کار او خدمت کوي او خپله پرده ساتلې نشي.^(۲۶۳)

د زړې بنځې په هکله :

په چا چې ډېر عمر تېر شوی وي او دهغې جنسي غوښتنې مړې وي احناف وايي : له داسې بنځو سره مصافحه او مخ ته کتل دواړه روا دي خو چې دې بنځې ته هم اشتهار نشي او د شهوت امن وي الله (ج) فرمايي : [و القواعد من النساء التي لا يرجون نکاحا فليس عليهن جناح ان يضعن ثيابهن]

^(۲۶۴) يعنې : او هغه چې ناستې وي په کورونو کې ستاسو د هغو بنځو څخه چې اميد يې نه وي پاتې شوی د نکاح په دوی څه گناه نشته چې وباسي خپلې جامې))

رسول الله (ص) به چې له بنځو سره بيعت کاوه نو له زړو بنځو سره به يې په لاس بيعت کاوه.^(۲۶۵)

حضرت ابوبکر صديق (رض) به ځينو قبيلو ته چې ده پکې تې روډلی وو ورته او زړو بنځو ته به يې لاس ورکاوه.^(۲۶۶)

يوى زړې بنځې به د عبد الله بن زبير (رض) سر او پښې زور کولې.^(۲۶۷)

^(۲۶۳) مختصر القدوري .

^(۲۶۴) النور : ۶۰ .

^(۲۶۵) الفتاوي الهندية .

^(۲۶۶) فتح القدير ، المبسوط او البريقه شرح الطريقه .

^(۲۶۷) المبسوط او البريقه

او بل دا چې پردی بسخې ته لاس وروړل یا کتل چې منع دی نو دفتني اوفساد له وېرې او دلته خودا وېره نشته ده څنگه چې له دې بسخو سره مصافحه روا ده همدا راز خلوت هم ورسره روا دی .

د عورت لوڅول په یوازېتوب کې :

کله چې انسان یوازې وي او که عورت لوڅ کړي نو د بل لخوا دهغه د لیدلو خطر نه وي نو پدغسې حالت کې د عورت د پتولو حکم څه دی ؟ مالکیان وایي : د سخت عورت (دبر او قبل او دهغی شاه وخوا) پتول په تنهایی کې له ملایکو څخه د حیا له امله مستحب او بې ضرورته لوڅول یې مکروه دي.^(۲۶۸)

احناف او شافعیان وایي : په یوازېتوب کې د عورت پتول واجب دي مگر د ضرورت په وخت کې لکه غسل کول ، حاجت ته تلل ، استنجا کول.^(۲۶۹)

له رسول الله (ص) څخه پوښتنه وشوه : (فاذا كان احدنا خاليا ؟) یعنی : «کله چې یو له مورځ څخه په یوازېتوب کې و او سو ؟ رسول الله (ص) ځواب ورکړ : «الله احق ان يستحيا منه» یعنی : الله (ج) ډیر وړ دی چې حیا ترې وشي.^(۲۷۰)

او دهمدې حدیث مخکې برخې کې د عورت پتول عام یاد شول پت انسان د الله (ج) سره په ادب کې وي او لوڅ د ادب تارک وي حضرت عبدالله بن عمر (رض) فرمایي : «حان وسائئ له لوڅوالي څخه حکه له تاسو سره هغه

^(۲۶۸) بداية المجتهد .

^(۲۶۹) المجموع او مغنی المحتاج .

^(۲۷۰) ابو داود ، ترمذي ، ابن ماجه او مشکوة .

شوڪ دى شوڪ چي نه جدا ڪپري له تاسي نه مگر د حاجت په وخت کي او
کله چي انسان بنهي ته نژدي ڪپري له هغوى څخه حيا وکړي او دهغوى
عزت و ساتي» (٢٧١)

دا حديث په يوازېتوب کي د عورت په پتولو دليل دى ځکه چي ملايکي
له انسان ځيني نه جدا ڪپري مگر په دوه حالاتو کي ، ځيني علماء وايي :
چي دعورت لوڅول په يوازېتوب کي مکروه دي ځيني وايي مباح دي ،
مگر سبي خبره داده چي د عورت پتول په هر حال واجب دي ، ځکه دا
محال نده چي ده پام نه وي او نه بل شوڪ خبر وي او ناڅاپه ورشي او
ويي گوري او يا داسي حالت پرې راشي چي بيا به ځان هم پتولي نشي لکه
بيهوښي يا څه بله حادثه او خپل عورت ته کتل هم له ادب ځيني لري کار
دى حضرت عثمان (رض) په دي وياړي چي هېڅکله يې هم خپل عورت ته
نه دي کتلي نو پکار دى چي خپل عورت په هر حال پت و ساتو او له ډپر
احتياط ځيني کار واخلو .

خلوت له پرديو سره :

د محرمو خپلوانو په نشتوالي کي نورو خلکو ته که څه هم خپلوان وي له
يوې بنهي سره په تنهائي کي ليدنه ، کتنه او کښېناستل منع دي الله (ج)
فرمايي : [و اذا سالتموهن متاعا فاسئلو هن من وراء حجاب ذلکم اطهر
لقلوبکم وقلوبهن] (٢٧٢)

(٢٧١) الدر ايه ، ترمذي او مشکوة .

(٢٧٢) الاحزاب : ٥ .

يعني : « او کله چې غواړي له بيبيانو څخه څه دکار څيز ، نو غواړي يې د پردې شاته پدې کې بڼه پاکي ده ، ستاسو زړونو ته او دهغوی زړونو ته . »
دلته الله (ج) مسلمانانو ته لارښوونه کوي چې که له بيبيانو څخه څه غواړي او يا څه ضرور خبره ورسره کوي نو د پردې ترشاه ورسره ارتباط ونيسي او له هغې سره مخامخ کېږي مه او همدا د پاکۍ بڼه لاره هم ده .

ابن عباس (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي : « لا يخلون احدکم بامرأة الا مع ذی محرم »^(۲۷۳)

يعني : « ندې يوازې کېږي يو ستاسو هم له بڼو سره مگر د بڼې د محرم په شتوالي کې . »

همدارنگه حضرت جابر (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي : « من کان يو من بالله واليوم الآخر فلا يخلون بامرأة ليس معها ذو محرم منها فان ثالثها الشيطان »^(۲۷۴)

يعني : « څوک چې په الله (ج) او د اخرت پر ورځ ايمان لري هغه هېڅکله له يوې بڼې سره نه يوازې کېږي تر څو چې د بڼې محرم نه وي ځکه چې دريم په دوی کې شيطان دی . »

د رسول الله (ص) خپل چلند داسې : و چې يو ځل د شپې له حضرت صفيې (رض) سره د هغې د کور خواته روان و په لاره کې دوه تنه انصار پرمخ ورغلل حضور (ص) هغوی ودرول او ورته يې وفرمايل چې : زما ملگري زما مېرمن صفيه (رض) ده هغوی عرض وکړ چې يا رسول الله (ص) ايا ستاسو په حق کې هم بدگوماني کېدلای شي ؟ هغوی (ص) ځواب ورکړ

^(۲۷۳) متفق عليه .

^(۲۷۴) مسند احمد .

چې شيطان په انسان کې د وينې په خيږ گرځي ، زه اندېښمن شوم چې
ستاسو په زړونو کې بد گوماني پيدا نكړي))
ابوداود .

عقبه ابن عامر (رض) روايت كوي چې رسول الله (ص) فرمايي : ((اياكم
والدخول على النساء فقال رجل من الانصار ، افرايت الحموق قال : الحموق
الموت .)) (٢٧٥)

يعني : ((ځان وساتي له تنهايي نه له پرديو بنځو سره له انصارو څخه يو
سړي وويل : دلپور (يا دمېړه نور دوستان لکه وراره د تره زوی ...) په
هکله مو خبر کړه ، هغه (ص) ځواب ورکړ چې لپور د بنځو لپاره مرگ
دی .))

نو له دې رواياتو څخه څرگندېږي چې هېچاته روا ندي که څه هم د بنځې
نژدې دوست وي چې د محرم په نشتوالي کې له بنځې سره کښېني ، پاڅي
او که ضرورت وي نو د پردې تر شا دې ورسره وغږېږي .

په يوه بستره کې يو ځای کېدل :

په يوه بستره کې ويده کېدل د دوه داسې کسانو لپاره چې جنسي غريزي
پکې را ژوندى شوې وي شرعاً روا نه دي ځکه چې له هرچا سره شيطان
ملگري دى که څه هم دى په ځان باور لري مگر بيا هم د شيطان دسيسې
پياوړې دي .

ټول علماء په دې متفق دي چې کوچنى کله لس کلنۍ ته ورسېږي بايد
بستره يې بېله شي د دوه سړيو يو ځای ويده کېدل ، د دوه بنځو ، د يوې

(٢٧٥) بخاري ، مسلم ، ترمذي ، احمد او مسند .

بنځې او ديو سړي يو ځای ويده كېدل بې له كوم شرعي سبب څخه لكه
بنځه او خاوند يا له خپلې وينځې سره) حرام دی كه څه هم هغه يې مور او
پلار وي .

حضرت ابو سعيد الخدري (رض) روايت كوي چې رسول الله (ص) فرمايي :
« هېڅ سړی دې دبل سړي عورت ته نه گوري او هېڅ بنځه دې دبلې بنځې
عورت ته نه گوري او نه دې هېڅ سړی له بل سړي سره په يوه بستره كې
يو ځای ځملي او نه دی هېڅ بنځه دبلې بنځې سره په يوه بستره كې
ځملي . » (۲۷۶)

همدا راز فرمايي : « اولاد ته په او ه كلنۍ كې پر لمانځه امر و كړئ او
دلمانځه په نه كولو يې ووهئ كله چې لس كلن وي او بستري يې بېلې
كړې . » (۲۷۷)

ځكه چې د انسان هميشنی بد ملگری (شيطان) له څو محدودو حالاتو
پرته له انسان څخه نه جدا كېږي او په هر حال خپله دنده اجرا كول غواړي
، او په لوی خطر كې د انسان د واقع كېدلو ډېر ، امكانات راپيدا كېږي
رسول الله (ص) فرمايي : « فان ثالثهما الشيطان » (۲۷۸)

يعني : « په دوی كې دريم شيطان دی » همدا راز فرمايي : « شيطان په
انسان كې د وينې په څير گرځي . » (۲۷۹)

۲۷۶، مسلم .

۲۷۷، ابوداود مسند احمد او المستدرک للحاكم .

۲۷۸، مسند احمد .

۲۷۹، ابوداود .

په ټولنيز ژوند کې د بښځې او نارينه اختلاط :

ځينې وايي چې اسلام بښځو ته امر کوي چې له کور څخه ونه وزي او هماغه د (بښځه يا په کوريا په گور) شعارونه زمزمه کوي حتی د عبادت او لمونځونو لپاره جومات ته د بښځو راتلل مکروه او حرام بولي او دخپلې دعوي لپاره دليل دفتني وپره او دوخت فساد نيسي دوی وايي چې حضرت عايشه (رض) فرمايي چې : ((که رسول الله (ص) په هغه څه چې بښځو له رسول الله (ص) څخه را وروسته را وپستي دي پوه وای نو له جومات څخه به يې منع کړې وای .))

خو د اسلامي شريعت د مصادرو په کتلو سره سپری ويلي شي چې د اسلام د اېره دومره تنگه نده څومره چې دا ځينې خلک فکر کوي اسلام فطري دين دی او د بشري ټولني ټولې طبعي اړتياوې په نظر کې لري په اسلامي نړۍ ليد کې د بښځو او نارينه و يو ځای ژوند په خپل ذات کې منع نده حتی کله که د کومې سپېڅلې موخې او عالي مقصد لپاره وي نو دا ډول يو ځای والی مطلوب دی ډېر ځله بښځه اړه شي چې د زده کړې لپاره ، د يونيک کار د تر سره کولو لپاره ، د خيرديو کار لپاره د امر بالمعروف لپاره ، د جهاد لپاره ... له سړيو سره يو ځای شي نو دا ډول يو ځای والی مردود نه ، بلکې مطلوب دی .

اسلام د دی مخالف ندی چې د يو لور هدف او نېک کار ، يا د اړتيا په وخت کې بښځه او نارينه سره وويني بلکې اسلام دفحشا، فتنې او فساد

مخالف دی او کله که کومه بنځه پوهېږي چې بهرته وتل او له نارینه و سره یو ځای کېدل ، ملاقات او لیدنه یې له اړتیا پرته ده او هېڅ دیني او یا دنیوي گټه ترې نه ترلاسه کېږي نو بیا ورته له نارینه و سره یو ځای کېدل او اختلاط منع ده ، د اسلام اصول دا دي چې د فرد او ټولني گټې محترمي شمېري خو افراط او تفريط دواړه محکوموي د اسلام یوه قاعده دا ده چې د اړتیا او ضرورت په وخت کې منع شوی کار روا کېږي او د هغه ځای لوڅول هم روا دی چې په عادي حالاتو کې یې پټول فرض دي همدا راز کله که د فتنې او فساد وپېرې وه نو روا کار هم ناروا گرځي یوه خبره ده چې که دا وپېرې بنځې ته پیدا کېدله او که نارینه ته خو وپېرې به حقيقي بنسټ ولري او خیالي ، موهومي او هوايي به نه وي وړاندې مو وویل چې اسلام بنځه ، د کور په څلورو دیوالونو کې نه ایساروي او هغه اړتیا او موخه په نظر کې نیسي د کوم لپاره چې بنځه له نارینه و سره ملاقات کوي او ورسره یو ځای کېږي .

له کور څخه د وتلو گټې او تاوانونه دواړه خپري او په هریوه کې چې وپېرې گټه وه هماغسې حکم کوي اسلام د نن ورځې غربي اختلاط او شرقي بې حیايي دواړه غندي او هر هغه څوک هم د غندلو وړ دي چې مسلمانانو ته دا ډول ازادي او اختلاط غواړي .

اوس یو ویشتمه پېړۍ ده کارونه وپېرې دي ، لگښتونه وپېرې شوي دي ، بنځه مجبوره ده چې بهر ووځي کاروکړي ، زده کړه وکړي او په دې برخه کې به په حتمي ډول څه ناڅه له نارینه و سره اختلاط راځي له دې پرته ورته ژوند ستونزمن کار دی او داسې هم نده لکه ځینې خلک فکر کوي چې بنځه د شیطان جال یا وزر دی او یا د شیطان د لاس وسله یا ټول فساد

دی بنسځې هم د نارینه په څېر عقل لري ، ضمير لري ، وجدان لري ، نفس اللوامه او نفس المطمئنه لري ، د اسلام په صدر کې هم بنسځې بندي يا په انزوا کې نه وي په غه وخت کې به بنسځې جومات او جمعې ته راتللي دا داسې وخت و چې بنسځو به له لنگ پرته پرتوگ هم نه پېژانده او نه به د نارينه و او بنسځينه و ترمنځ څه دېوال ، لرگي ، ټوټه يا کومه بله پرده وه بنسځې به دېرې دېرې جومات ته راتللي تردې چې يوې بنسځې د (ق) سورت د رسول الله (ص) له خولې څخه حفظ کړي و ، چې په لمانځه کې يې ترې دېر اورېدلی و دا اخترونو په لمانځه (د مسلمانانو په دې لوی جشن) کې به يې گډون کاوه ، له رسول الله (ص) څخه به يې زده کړه کوله له نارينه و سره يو ځای به د زده کړې غونډو ته راتللي ، تردې چې رسول (ص) ته به يې شکايت کاوه چې د زده کړو غونډو کې د دوی په پرتله نارينه دېر وي او دوی ته وخت نه رسېږي نو بايد چې ځانگړی وخت ورکړل شي چې رسول (ص) يې هم دا عرض په ورين تندي مني صحابيه و بيبيانو به له رسول (ص) څخه داسې پوښتنې کولې چې دنن ورځې دېرې بنسځې به يې زده کړه هم د ځان لپاره شرم و بولي ، په سياست کې به يې هم گډون کاوه او په جنگ او جگړه کې به يې هم گډون کاوه د نارينه و او ټپيانو خدمت به يې هم کاوه او د هغوی پرستاري هم . بي بي عايشې د احد په جگړه کې په داسې وخت کې گډون وکړ چې د عمر دوهمه لسيزه يې وه په ټولنيز ژوند کې هم بنسځو ونډه درلوده او ديوه داعي دنده هم ورسپارل شوې ده . [والمؤمنون

ولمؤمنات بعضهم او لىاء بعض ياء مرون بالمعروف وينهون عن المنكر^(٢٨٠)

يعني: ((او سرې مؤمنان او بنځې مؤمنانې ځينې د دوى د ځينو نورو دوستان دي حكم كوي دوى په نيكيو باندي او منع كوي له بديو څخه .)) حضرت عمر (رض) شفا بنت عبد الله په بناړ محتسبه او نگرانه ټاكلې وه ، په تېرو شريعتونو كې هم بنځې په ټوليز ژوند كې پراخه ونډه درلوده له نارينه ووسره يې اختلاط او ملاقات درلود او قران يې مور ته هم حكايث كوي .

قران كريم وايي چې حضرت موسى (ع) ځوانى په جوش كې د شېخ الكبير (چې ځينې يې شعيب (ع) بولي) له دوه پېغلو او ځوانو لورگانو سره له تكليف او بنديز او دڅه گناه له وېرې پرته خبرې كوي او بيا ورسره مرسته كوي ، او بيا يې يوه خپل پلار ته سپارښتنه كوي چې ده اجوره وركړي . ودې كتل شي القصص: ٢٣-٢٢ . ايتونه

حضرت ذكريا (ع) له تكليف او دگناه له احساس پرته له حضرت مريم (ع) سره خبرې كوي او په محراب كې د روزئ پوښتنه ترې كوي ، او هغه هم دهرې پوښتنې ځواب وركوي.^(٢٨١)

همدا راز د سبا د ملكې كيسه هم قران په تفصيل سره بيانوي چې دخپل قوم مشران يې راټول كړل او د سليمان (ع) د ليك د ځواب په هكله يې ترې مشوره وغوښتنه ، هغه له سليمان (ع) سره خبرې هم كوي هغه د يوه

^(٢٨٠) توبه : ٧١ .

^(٢٨١) ال عمران : ٣٧ .

مملکت مشرہ یا بادشاہ وہ او قران یی پہ استعداد او کفایت ہم گواہ
دی . (۲۸۲)

نو پہ دې ټولو یادو شویو مواردو کې دپته اړتیا پېښېږي چې بنسټه
اونارینه سره یوځای شي ، خلط ملط شي یو له بل سره وويني ، خبرې
وکړي او که څوک و وایي چې دا وروستني درې موارد تېر شریعتونه دي
او په مورې یې اطاعت لازم ندی په ځواب کې یې باید وویل شي چې تېر
شریعتونه زموږ د عبرت او زده کړې لپاره مورې ته بیان شوي دي او صحیح
خبره داده چې ترڅو پورې زموږ شریعت په صراحت سره منسوخ کړي نه وي
نو مورې ته هم شریعت دی . الله (ج) خپل رسول (ص) ته فرمایي : [اولئک
الذین هدی الله فبهذا هم اقتداه] . (۲۸۳)
یعني : « دا هغه کسان دي چې الله (ج) ورته هدايت کړی دی نو په طریقه د
دوی اقتداء وکړه »

دلته باید یو ځل بیا دې خبرې ته اشاره وشي چې د بنسټو ازادې یا هغوی ته
د ضرورت په وخت کې له نارینه وو سره دا اختلاط اجازه د دې معنا نه
ورکوي چې د حیا ټول دېوالونه و نړول شي ، هر ډول قید دې پورته شي ، د
هېچا مخه دې نه نیول کېږي دلته هدف د خیر ، یو له بل سره د مرستې ،
ټولنیزې گټې او ټولنیز پرمختګ دی .

او که څوک بهروځي نو بهرته د بنسټو د وتلو هغه قوانین باید مراعات کړي
چې اسلام ورته ټاکلي دي : لکه د شهوت او فتنې په وخت کې غض بصر د

(۲۸۲) النمل : ۴۲-۴۴ .

(۲۸۳) الانعام : ۱۰ .

شرعي او درنې جامې اغوستل چې بدن ترې ښکاره نشي په خبرو اترو کې په نرمي او ملاطفت نه کوي ، ناز او نخري به نه کوي ، په تاللو او حرکاتو کې به چاته تمايل نه کوي او اسلامي ادا ب به ساتي ، خوشبو او عطريه نه استعمالوي ، له پرديو سره له خلوت څخه به ځان ساتي ، په ملاقات کې به افراط ، او اسراف نه کوي او د ضرورت او اړتيا په اندازه به له کوره بهر وځي .

د ناروغتيا په وخت کې د ښځې او نارينه له خوا د يو بل پوښتنه :

اسلام يو ټولنيز دين دی او ټول مسلمانان نارينه او ښځينه يو دبل ورونه او خوبندې بولي ، اسلام مسلمانانو ته يوله بل سره په مينې ، محبت ، مرستې ، همدردۍ او په غم او ښادۍ کې په گډون سره امر کړی دی .
د ناروغ پوښتنه هم يوه له هغو ټولنيزو ادا بو څخه ده چې اسلام يې مسلمانانو ته پر مراعاتولو ډېر تاکيد کړی دی تر دې چې شريعت دا په يو مسلمان د بل مسلمان نارينه وي او که ښځه حق گرځولی دی .
د ناروغ د پوښتنې په هکله گڼ شمېر روايتونه راغلي دي ، د دې روايتونو پر اساس څرگندېږي چې په دې اړه خطاب نارينه او ښځو دواړو ته متوجه دی يعنې د ښځينه ناروغ په پوښتنه هم تاکيد شوی دی او د نارينه ناروغ په پوښتنه هم ، نارينه ووته هم دا خطاب متوجه دی او ښځينه وته هم .
رسول الله (ص) فرمايي : « يو مسلمان پر بل مسلمان شپږ حقوق لري ترې

و پوښتل شول چې ای د خدای (ج) رسوله (ص) هغه کوم کوم دي ويې
فرمایل: «او کله چې ناروغ شو نو پوښتنه یې وکړه»

(۱) (۱) مسلم ، ترمذي ، نسایي ، ابن ماجه .

«اسیران خوشې کړئ ، مېلمستیا ته له بلونکو سره مېلمستیا ته لار شئ ،
وړي ته ډوډۍ ورکړئ ، او د ناروغ پوښتنه وکړئ»^(۲۸۴)

«د ناروغ پوښتنه کوئ او جنازې ته ورځئ ، ځکه چې دا تاسوته اخرت
دریادوي» ... بخاري ، احمد او جامع الصغیر .

قدسي حدیث دی چې «الله (ج) د قیامت په ورځ فرمایي ای د ادم ځویه زه
ناروغ وم او تامې پوښتنه ونکړه ورته یې ووبل ای ربه څنگه مې ستا
پوښتنه کړې وای پداسې حال کې چې ته پالونکی د مخلوقاتو وې. الله (ج)
ورته وفرمایل ایا ته پوه نه وې چې زما فلانی بنده ناروغ شو خو تايې
پوښتنه ونکړه که د هغه پوښتنه دې کړې وای نو زه به دې ورسره موندلی
وای»^(۲۸۵)

نو د ناروغ د پوښتنې فضیلت له دې روایاتو څخه ښه څرگندېږي ، تردې
چې رسول الله (ص) د یو یهودي ناروغ پوښتنه هم وکړه چې بیا یې ایمان
راوړ .

دا خو هغه روایات دي چې ښځینه او نارینه وو دواړو ته متوجه دي د دې
ترڅنګ داسې نور روایات هم شته دي چې څرگندوي د رسول الله (ص) په
وخت کې ښځو د نارینه وو ناروغانو او نارینه وو د ناروغو ښځو پوښتنه
کړې ده .

^(۲۸۴) بخاري ، مسند احمد .

^(۲۸۵) مسلم .

امام بخاري په خپل صحيح كې د باب عيادة النساء للرجال تر عنوان لاندې باب ځانگړې كړې دى. صحيح بخاري ليكي چې ام الدار داء (رض) د يو انصاري ناروغ پوښتنه وكړه .

بخاري وايي چې حضرت عايشې (رض) د حضرت بلال (رض) د حال پوښتنه وكړه او ورته يې وويل : «يا بلا كيف تجدك» يعنې : اى بلاله ځان دې څنگه مومي»

كله چې كعب د مالک زوى د مرگ پر بستر پروت و نو د براء لور ام مبشر ورته راغله او ورته يې وويل «اى د عبدالرحمن پلاره زما په زوى (مبشر) باندې سلام واېه» .^(۲۸۶)

نارينه وو هم په صدر اسلام كې د ډېرو ښځينه ناروغانو پوښتنه كړېده لكه : رسول الله (ص) د زبير (رض) دلور ، ضباعې (رض) لخوا ورغى او ورته يې وفرمايل چې «ښايي ته به د حج ارا ده لرې؟» هغې (رض) ځواب وركړ (په خداى سوگند چې ستا پروړاندې ناروغه پرته ده .)^(۲۸۷)

جابر بن عبدالله رض روايت كوي چې رسول الله ص د ام السائب يا ام امسيب خواته ورغى او ورته يې وفرمايل چې ام السائب ولې رپېرې؟ هغې ځواب وركړ چې تبه مې ده خداى دې پكې برکت نه اچوي.^(۲۸۸)

ام علا وايي چې زه ناروغه وم او رسول الله ص زما پوښتنه وكړه.^(۲۸۹)

^(۲۸۶) ابن ماجه او مسند احمد .

^(۲۸۷) متفق عليه

^(۲۸۸) مسلم

^(۲۸۹) ابوداود.

ابي امامه وايي چې د مدینې له اوسېدونکيو څخه يوه ښځه ناروغه وه او رسول الله ص بهترين هغه څوک وو چې دناروغانو پوښتنه به يې کوله. (۲۹۰)
په بخاري کې وايي چې کله حضرت عايشه رض د مرگ پر بستره پرته وه نو ابن عباس ترې اجازه وغوښته او ورغی او ترې يې وپوښتل ځان دې څنگه مومي؟ هغې ځواب ورکړ پخیر سره که تقوا ولرم، هغه ورته وويل چې انشاء الله ته په خير سره يې ځکه چې ته در رسول الله ص مېرمن يې او له تا څخه پرته له بلې پيغلې سره رسول الله واده ندی کړی او ستا عذر (پاکي) له اسمان څخه راغلي ده. (۲۹۱)

نوبنکاري چې په اسلام کې د ښځو له خوا د نارينه و ناروغانو او د نارينه و لخوا د ښځينه ناروغانو پوښتنه يواځې دا چې کوم بنديز نشته دی بلکه په دې اړه يې د ډېرو اجرونو وعده هم ورکړې ده او په ځانگړي ډول که ناروغ د اقراربو او دوستانو له ډلې څخه وي نو بيا خو د صله رحمې مو ضوع هم ورسره يوځای شي او پردې کار تاکيد هم ډېر شي يوه د يادونې وړ خبره بله داده چې کله څوک په روغتيا کې له چا سره ناسته ولاړه او مراوده ولري نو په ناروغۍ کې خويې حتماً بايد د روغتيا او صحت پوښتنه وکړي ځکه چې هغه په دې وخت کې ډېر اړ او محتاج وي ، ډېر شفقت او خدمت ته اړه لري.

له ښځو سره په لاس ستړي مه شي :

(۲۹۰) نسايي

(۲۹۱) بخاري کتاب التفسير .

له بنځو سره په ستړي مه شي کې د لاس په ورکولو کې فقهاء بېلابېل نظريات لري ، ځينې علماء له محرمو پرته له هرچا سره د بنځو په لاس ستړي مه شي ، يا هسې لاس ورکول نا روا بولي ، ځينې نور بيا په دې اړه تفصيل کوي او د بېلابېلو صورتونو لپاره بېلابېل حکم کوي ، نو بڼه به وي چې د دې موضوع له څېړنې څخه وړاندې هغه صورتونو ته گوته ونيسو ، چې دقهاوو تر منځ پرې اختلاف نه شته او په پوره اتفاق يې منلي دي .

۱ - که چېرې د سړي او بنځې مصافحه د شهوت د راپارولو يا د جنسي لذت لامل کېږي او يا نارينه او يا بنځه پوهېږي ، چې له مصافحې څخه يو خوا يا دواړه خواوو ته فتنه راولاړېږي ، نو په دې صورت کې د بنځې او نارينه مصافحه يا په لاس ستړي مه شي روا نه ده ، ځکه دا دفساد لامل کېږي او دهرې هغې لارې بندول واجب دي کومه چې فساد خوا ته غزېد لې وي تردې چې علماء وايي خپل محرم ته لاس ورکول او يا له خپل محرم سره خلوت مباح او روا دي ، خو کله چې دفتني وېره او ياد شهوت د خوځښت لامل شي ، نو همدا مباح کار هم حرامېږي .

۲ - له هغې زړې بنځې او کوچنۍ نجلی سره چې اشتها ورته نه راځي ، او دفتني وېره نه وي ، مصافحه روا ده ، همدا راز که لاس ورکوونکي نارينه ، بوډا او سپين ږيري وي ، او د اشتها او شهوت اور په کې نه وي ، نو د ده لپاره هم له ځوانو او زړو بنځو سره مصافحه روا ده .

په رواياتو کې راځي چې ابوبکر صديق (رض) به له زړو بنځو سره په لاس ستړي مه شي کوله ، او عبدالله ابن زبير (رض) يوې زړې بنځې ته اجوره

ورکوله ، چې په ناروغۍ کې به یې د ده پالنه کوله او سر به یې ورته چاپي کاوه .

همداراز الله (ج) هم زړو بسځو ته د ځینو هغو جامو له اغوستلو څخه رخصت ورکړی دی ، هغه چې ځوانو ته یې دا رخصت نه دی ورکړی .
[القواعد من النساء اللاتي لا يرجون نکاحا فليس عليهن جناح ان يضعن ثيابهن غير متبرجت بزينة] . (۲۹۲)

یعنې او هغه زړې ناستې بسځې چې دواډه تمه نلري په دوی هېڅ گناه نشته چې خپلې جامې وباسي په داسې حال کې چې دخپلې بسکلا بسکاروونکې نه وي .

خوله پورتنیو صورتونو څخه پرته په نورو برخو کې فقهاء د نظر اختلاف لري او ددې لپاره چې حق ته نږدې مسئله روښانه شي ، نو لږه څېړنه په کې ضرورده .

هغه ډله چې د مخ او ورغویو په شمول د بسځې ټول بدن عورت بولي او له (ما ظهر منها) څخه مراد هغه جامې اخلي ، چې پټول یې ممکن نه وي ، لکه چادري ، پرونی ، جامې یا هغه چې دکومې طبعي پېښې له امله یې لکه سخت باداو باران پټول ناشوني وي ، نو حتمي ده چې د دوی په نزد له پردیو سره مصافحه روانه ده ځکه د دوی په نظر خولاس ته کتل هم حرام دي او مصافحه خوله کتلو لاسخته ده خود علامه ډاکټر قرضاوي په وینا د دې نظر خاوندان ډېر کم دي او دصحابه او تابعینو او نور فقهاء و جمهور په دې نظر دي چې له (ما ظهر منها) څخه مراد مخ او ورغوی دی .

بنه نو د لومړي نظر خاوندان د خپلې دعوي لپاره څه دلايل لري؟ دلته هم زموږ د څيړنې لوی ماخذ د علامه قرضاوي ليکنه او نظر دی، ډاکټر قرضاوي وايي: رښتيا خبره داده چې ما د دوی د دعوي د ثبوت لپاره د دلايلو د موندلو ډېر کونښن وکړ خو څه قانع کوونکي دلايل مې ونه وموندل خو ډېر قوي دليل چې دوی پرې استناد کوي، هغه سد الذريعه يا دفتني دلارې بندول دي او له شک پرته ويلى شوو چې دا بنه خبره ده، خو کله چې دشهوت يا دفتني د رامنځته کېدلو وپره او يا دفتني نښې او نښانې وي، خو کله چې دفتني او شهوت د نشتوالي خبره باوري وي، نو بيا به د تحريم لپاره څه دليل وي؟

ځينې علماء دا دليل نيسي چې رسول الله (ص) د فتحې په ورځ له بنځو سره په خپل مشهور بيعت کې چې دممتحنه په سورت کې يې يادونه شوې ده له هېڅ يوې بنځې سره لاس نه دی ورکړی، خو بايد وويل شي چې د رسول الله (ص) له خوا د يو کار پرېښودل خو حتمي د هغه کار په حرمت دليل کېدلی نه شي. رسول الله (ص) کله کله يو کار د دې لپاره نه دی کړی چې هغه کار حرام وځيني وخت يې د دې لپاره چې هغه مکروه و، ځيني وخت د دې لپاره چې هغه کار خلاف اولی (د غوره والي خلاف) و او ځيني وخت يې يوازې د دې لپاره پرېښی چې رغبت او تمايل يې ورته نه کېده لکه د شکونې د غوښې خوراک، سره له دې چې (د شوافعو په نزد) خوړل يې روا هم دي نو د بيعت په ورځ له بنځو سره مصافحه نه کول د مصافحي حرمت نه جوټوي، سره له دې چې په دې بيعت کې د رسول الله (ص) لخوا له بنځو سره مصافحه نه کول هم اتفاقي خبره نه ده له ام عطیې انصاريې (رض) څخه داسې روايت دی چې د بيعت په ورځ له بنځو سره د رسول الله

(ص) په مصافحي دلالت کوي او دا د عايشې (رض) له روايت سره مخالف دی ، چې لوړه کوي چې رسول الله (ص) په بيعت کې د هېچا لاس مسه کړې نه دی. (٢٩٣)

ام عطيه (رضي الله عنها) د بيعت په کيسه کې وايي چې : رسول الله (ص) خپل لاس د کوټې له بهر څخه را اوږد کړ و مور خپل لاسونه د کوټې له دننه څخه ور اوږده کړل ، بيا يې وفرمايل : ((اللهم اشهد)) يعنې : ای خدايه ته شاهد اوسه. (٢٩٤)

په بخاري کې د حضرت عايشې په پورتنې حديث پسې متصل يوبل حديث دی چې امام بخاري يې له ايوب او هغه يې له حفصې د سيرين له لور څخه او هغه يې له ام عطيه څخه روايت کوي ، وايي چې رسول الله (ص) زموږ سره بيعت وکړ نو په موږ يې دا ايت ولوست ((ان لاشرکن بالله شياء)) يعنې دا چې له خداى (ج) سره به هېڅ شى شريک نه گرځوو .

او موږ يې منع کړو له نياحت څخه (پر مړي په لوړ او از ژړا څخه) خو داسې روايتونه هم شته چې څرگندوي چې رسول الله (ص) له بنځو سره په بيعت کې د مصافحي پرځاى نورې لارې کارولي دي لکه په ابو کې د لاس غوټه کول او بيا په هماغو ابو کې د صحابه و بنځو لاسونه غوټه کول .

حافظ ابن کثير وايي چې دا بېلابېل روايات څرگندوي چې رسول الله (ص) په بېلابېل ډول بيعتونه کړي دي په ځينو کې يې لکه عايشه (رض) چې وايي د هېچا لاس نه دی مسه کړى ، ځينو سره يې د پردې ترشا

٢٩٣ بخاري .

٢٩٤ ابن حبان ، بزاز او طبري .

مصافحه کړې ده، له ځینو نورو سره په اوبو کې د لاسونو د غوټه کولو په صورت کې او له ځینو نورو سره په مخامخ لاس ورکولو او مصافحه سره او بخاري هم د عایشې روایت ته بېل عنوان او دام عطیې روایت ته بېل عنوان ټاکلی دی .

د پورتنیو روایتونو له نقل څخه هدف دادی ترڅو څرگنده شي چې په بیعت کې له بنحو سره د رسول الله (ص) لاس نه ورکول د علماوو اتفاقي خبره نه ده لکه څرنگه چې ځینې خلک فکر کوي .

ځینې علماء له بنحو سره د مصافحه په نه رواوالي هغه حدیث دلیل نیسي کوم چې طبراني او بیهقي له معقل ابن ایسار (رض) څخه روایت کوي ((که له تاسو څخه دیو تن سر د اوسپنې په ستن سوری شي دا ورته بهتره ده له دې څخه چې هغه بنحو مسه کړي (لاس وروړي) چې ورته روا نه ده))

خو پر دې حدیث د استدلال په هکله علامه قضاوي وايي چې :

۱ : د حدیثو امامانو د دې حدیث پر صحت تصریح نه ده کړې او یوازې د هیتمي او منذري دا وینا چې راویان یې ثقه یا صحیح دي کفایت نه کوي ځکه کېدلی شي چې په سند کې یې انقطاع او یا کوم بل علت وي او همدا لامل دی چې دا حدیث مشهورو کتابونو دلیل نه دی گرځولی .

۲ : حنفي او مالکي فقهاء وايي چې له قطعي دلیل پرته چې هېڅ شېبه په کې نه وي په بل څه حرمت نه ثابتېږي لکه ایت ، متواتر او مشهور حدیث خو که د کوم حدیث په ثبوت کې شېبه وي لکه احاد احادیث نو له کراهت څخه لوړ حکم نه شي ټاکلی نو دهغه په باره کې مو فکر څه دی چې حتی په صحت کې یې شک دی .

۳: که فرض کړو چې دا حدیث صحیح دی او حرمت هم ترې ثابتېږي خو بیا هم د مصافحت حرمت ترې نه ثابتېږي ځکه د ((یمس امراه لاتحل له)) جمله یوازې او یوازې ((له شهوت پرته یو له بل سره د پوستکو د لگېدلو په معنی نه ده لکه څنګه چې په عادي مصافحه یا ستړي مه شي کې وي بلکې د لمس کلمه په قران او حدیث کې د دوه کارو لپاره استعمال شوې ده))

۴: دا له جنسي یوځای والي (کوروالي) څخه کنایه ده او مشهور صحابي حضرت ابن عباس هم همدا ترې معنی اخستې ده ، د دې ایت په تفسیر [ا ولا مستم النساء] (۲۹۵) کې وايي لمس ، ملاسه او مس الفاظ چې قران کې راغلي دي دا د جماع کنایه ده .

نور هغه ایتونه هم چې لمس په کې راغلي دا مطلب بڼه روښانه کوي لکه د مریمې (ع) پر ژبه د الله (ج) دا وینا : [انی یکون لی ولد ولم یمسنی بشر] (۲۹۶)

یعني څنګه به زوی پیدا کړم ، حال دا چې مسه کړې نه یم هېڅ بشر (نه په نکاح نه په زنا سره))

[و ان طلقتمو هن من قبل ان تمسوهن] .....البقره: ۲۳۷ .

یعني : ((او که طلاقي کړلی تاسې دوی مخکې له دې چې مسه یې کړئ (جماع) ورسره وکړئ)) په حدیث کې هم راځي چې رسول الله (ص) به خپلو بیبیانو ته نږدې کېده خو مسیس نه یعني جماع کوونکی نه .

(۲۹۵) النساء ۴۳

(۲۹۶) آل عمران : ۴۷ .

دا له جماع څخه ټيټه معنی هم ورکوي لکه مچکه اخيستل (بنکلول) غاړه ورکول ، لوڅوالی او داسې نور هغه څه چې د جماع لپاره مقدمات او دواعي بلل کېږي .

حاکم وايي : بخاري او مسلم د هغو متفرقو احاديثو په وېستلو (اخراج) اتفاق کړی دی چې په هغوی دليل نيول کېږي چې لمس له جماع څخه رابنکته نور حرکات دي»

د ابو هريره دا حديث : « فاليد زناها اللمس» يعنې لاس چې ده زنا يې لمس ده يا د ابن عباس دا حديث : « لعلک مسست» کېدلی شي چې

د حضرت عايشې دا حديث : « داسې ورځ به کمه وه مگر دا چې رسول الله (ص) به په مور ټولو (بيبانو) گرځېده نو بنکلولو به يې او مسه کولو به يې پرته له جماع څخه او هرکله به چې هغې بي بي ته ورغی چې د نوبت ورځ به يې وه نو له هماغې سره به پاتې شوه»

عبدالله ابن مسعود د «لامستم النساء» په تفسير کې فرمايي : «دا له جماع څخه کمه درجه دی او په دې کې اودس دی»

حضرت عمر وايي مچکه اخيستل (بنکلول) لمس دی نو له دې څخه اودس (کوه) ^(۲۹۷)

شيخ الاسلام وايي چې څوک چې لمس او مس يوازې د پوستکي يا په بدن د بدن لگولو ته وايي چې شهوت په کې نه وي نو وينا يې کمزورې ده .

نو کله چې د الله (ج) په دې وينا «اولامستم النساء» کې لمس څخه هدف لکه څنگه چې ابن عمر او نور وايي بنکلول او په شهوت لاس وروړل وي

^(۲۹۷)المستدرک للحاکم .

نو جو تپري چي په قران او سنت کي چي هر چيري دا کلمه راشي نو مراد تري په شهوت سره لمس دی لکه د الله (ج) دا وينا چي .

[ولا تبشروهن وانتم عاکفون فی المساجد] (۲۹۸)

يعني : ((مه نژدي کپريئ بنحو ته (په جماع سره) حال دا چي تاسي معتکفان يي په مسجدو کي)) او دا خو بنکاره خبره ده چي اعتکاف کوونکي ته له شهوت پرته مباشرت روا دی او کوم مباشرت چي منع دی هغه خو له شهوت سره ملگري مباشرت دی .

[لم تطلقتموهن من قبل ان تمسوهن] (۲۹۹)

يعني : ((بيا طلاقي کړلې تاسي دوي مخکي له دې چي مسه يي کړئ)) [لا جناح عليكم ان تطلقتموهن مالم تمسوهن] (۳۰۰)

يعني : ((نشته هېڅ تکليف پر تاسي که طلاقي کړئ تاسي بنسخي تر هغې چي صحيح خلوت موور سره نه وي کړی)) نو له شهوت څخه پرته د بنسخي مسه کول خو نه پرې عدت اړوي ، نه مهر ثابتېږي او نه حرمت مصاهرت او دا د ټولو علماو اتفاقي مسئله ده .

نو څوک چي د لمس او يا مس له کلمې څخه مراد تش د لاس د پوستکي يو په بل لگول اخلي چي شهوت په کي نه وي نو د قران او عام عرف له ژبي څخه ووت .

او کله چي د بنسخي او نارينه د يوځای والي او لمس خبره راځي نو معلومېږي چي له دې څخه په شهوت سره مسه کول هدف دی له دې څپړني

۲۹۸ البقرة: ۱۸۷ .

۲۹۹ الاحزاب: ۴۹ .

۳۰۰ البقرة: ۲۳۲ .

څخه هدف دادی چې په دې پوه شوو چې کله چې د سړي لخوا بنځې ته د لمس یا مس کلمه استعمالېږي نو هدف یې یوازې د پوستکي لگېدل نه وي، بلکې هدف ترې جماع وي او یا هم د کوروالي مقدمات لکه بنسکلول، یا داسې لاس وروړل چې خوند او مزه ورسره ملګرې وي.

د کتور یوسف قرضاوي زیاتوي: که چېرې رانقل شویو روایاتو ته وګورو نو داسې دلایل به ومومو چې په ډاګه ترې څرګندېږي چې د بنځې او نارینه د لاسونو تش په بل لگېدل او مسه کول چې د شهوت او فتنې وپړه نه وي په خپل ذات کې منع نه دي، بلکې رسول الله (ص) دا کار کړی هم دی او د رسول الله (ص) فعل او کړنه شریعت دی، بلکې ورپسې د اقتدی غوښتنه کوي.

[لقد كان لكم في رسول الله اسوة حسنة] (٣٠١)

یعني: «خامخا په تحقیق سره شته تاسې لره په (کارد) رسول الله (ص) کې اقتدا غوره نېکه»

بخاري په کتاب الاداب کې له حضرت انس بن مالک څخه روایت کوي چې وایي: که چېرې د مدینې د خلکو له وینځو څخه یوې وینځې د رسول الله (ص) لاس نیولی وای نو چېرته یې چې خوښه وه نو هلته به یې بپولې وای» له انس (رض) څخه د امام احمد او ابن ماجه بل روایت دی چې «که چېرې د مدینې د خلکو له وینځو څخه یوه وینځه وای او د رسول الله (ص) لاس یې نیولی وای نو خپل لاس به یې ترې تر هغې نه وخوشې کړی تر دې چې هغه ځای ته یې بیولی وای چېرې چې د دې وینځې خوښه وای»

(٣٠١) الاحزاب: ٢١

حافظ په فتح الباري کې وايي چې د دې حديثونو مطلب دا دی چې رسول الله (ص) دومره حلیم ، نرم او خاکساره و چې که یوې وينځې هم له لاسه نيولی وای او هرچېری یې بېولی نو رسول الله (ص) به ترې خپل لاس نه وخوشي کړی او ورسره به تللی و))

د حديث ظاهري معنی د وينځې په لاس کې د رسول الله (ص) د لاس ورکول دي او په خبرو کې اصل دا دی چې له خبرې څخه ظاهره معنی و اخېستل شي مگر دا چې يوه قرينه يا دليل پيدا شي چې له اصلي او ظاهري معنا څخه یې وگرځوي دکتور قرضاوي وايي : ((او زه داسې کومه قرينه يا دليل نه وينم .))

همدا راز حضرت انس (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) د ده (انس) د خاله ام حرام په خوا کې د قیلولې خوب کاوه چې خپل سري يې د هغې غېږه کې ايښی و ....))

پورتنيو رواياتو ته په کتنې سره د انسان زړه په دې باوري کېږي چې فتنه او شهوت نه وي نو د اړتيا په وخت کې يوازې لمس کول حرام نه دي او کله چې د اختلاط لپاره لامل هم پيدا شي لکه د رسول الله (ص) او د ام حرام او ام سليم ترمنځ چې موجود و (ام سليم د رسول الله (ص) د خادم مور وه نو دمخدوم رسول (ص) او خادم او د هغه د کورنۍ ترمنځ تگ راتگ پخوانی عادت و او د ام سليم (رض) او ام حرام (رض) ورور حرام بن ملحان (رض) له رسول الله (ص) سره په بترمعونه کې شهيد شوی و .

علامه دکتور قرضاوي د خپلې څېړنې په پای کې ليکي چې کله دفتنې او شهوت وېره نه وي نو د ضرورت په وخت کې لاس ورکول پروا نه لري لکه له سفر څخه راستنېدلو په وخت کې ، يا کله چې له کوم نږدې خپل سره مخ

کېږي که څه هم محرم يې نه وي لکه د خاله او ماما لورگانې ، د تره او ترور لورگانې ، د تره او ماما ښځې او يا داسې نور او په ځانگړي ډول کله چې ملاقات يا مخ کېدل له ډېره ځنډه وروسته وي .

يو ځل بيا دوه خبرو ته گوته نيول ضرور بولم او هغه دا چې مصافحه په هغه وخت کې رواده چې د شهوت او فتنې وېره نه وي خو که له يوې خوا هم د خوند ، شهوت يا فتنې وېره پيدا شوه نو له شک پرته مصافحه حرامه ده .

حتی که دا دوه شرطونه نه وي او د فساد وېره وي نو له خپلو محرمو ښځو سره هم مصافحه روا نده .

دوهم دا چې په مصافحه کې اقتصار يا لنډوالی په کار ده يعنې په کوم ځای کې چې مصافحه روا ده هلته هم بايد ډېره ونه شي او د ضرورت تر حده محدوده شي دا به د فساد دلاري د بندولو لپاره هم ښه وي ، له شېبې به هم خلاص وي او در رسول الله (ص) په طريقي به عمل هم وشي ځکه له رسول الله (ص) څخه دا ثابت شوي نه ده چې هغه بې ضرورته پردی ښځې ته لاس ورکړي وي .

او دینداره مسلمانانو ته په کار ده چې که ښځه وي او که نارینه چې مصافحي ته پرمبې نه شي خو که ده ته لاس اوږد شو نو دی دې هم لاس ورکړي .

دا د موضوع پای نه دی او نور اجتهاد هم په کې کېدلی شي .

ښځې ته د کتلو مباح عذرونه :

هېڅ انسان ته روا ندي چې د خپلې منکو چې او وينځې له عورت څخه پرته د بلې بڼې عورت ته وگوري ، همدا رنگه دې دواړو ته هم روا ندي چې د بل سړي عورت ته وگوري الله (ج) فرمايي : [والذين هم لفروجهم حفظون الاعلى ازواجهم او ماملکت ايماهم فانهم غير ملومين] (٣٠٢)

يعني : ((او کوم کسان چې دخپلو شرمگاهو حفاظت کوي مگر له خپلو بيبانو او يا له خپلو وينځوسره پس پدوى هېڅ الزام نشته .))

خو کله کله داسې راشي چې انسان نا چاره شي چې خپل عورت بل چاته وښيي او په نه بنودلو کې يې ستونزې وي نو لکه چې و مو ويل اسلام يو رښتونی دين دى او ټولې انساني اړتياوې تر نظر لاندې نيسي او له خپل توان او قدرت څخه زيات تکليف چا ته نه ورکوي . [لايكلف الله نفسا الاوسعها] (٣٠٣)

يعني : ((الله (ج) تکليف نه ورکوي هېچا ته مگر څومره چې دهغه توان وي)) همدا راز فرمايي : [وما جعل عليكم فى الدين من حرج] (٣٠٤)

يعني : ((ما ندى گرځولى پر تاسو په دين کې کوم تکليف .))

همدا راز فرمايي : [يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر] (٣٠٥)

يعني : ((الله تعالى تاسو ته اسانتياوې غواړي او تاسو ته سختي او تکليف نه غواړي .))

٣٠٢ المومنون : ٥-٤ .

٣٠٣ البقره : ٢٨٦ .

٣٠٤ الحج : ٧٨ .

٣٠٥ البقره : ١٨٥ .

نو انسان ته اجازه ورکوي چې پر هغه د واقع اثر ده دفعې لپاره حتی خپل عورت هم بل ته وښيي او دا اصول فقهي يوه مشهوره قاعده ده چې (المعذورات تبیح المحظورات)

يعني: عذرونه منع شوي شيان هم مباح گرځوي.

نو پر هم دی اساس د عذر او ضرورت په وخت کې خپل عورت هم بل چا ته ښودلی شي حتی ځينې وخت د مخ لوڅول پرې حتمي شي لکه:

۱. کله ښځه دکومې دعوي په اړه، د قاضي پر وړاندې ولاړه وي نو مخ به يې هرو مرو لوڅ وي.

۲. کله چې خپله د قاضي پر وړاندې گواهي ورکوي نو هم مخ به يې لوڅ وي.

۳. کله چې قاضي خپله پرېکړه صاروي نو هم. (۳۰۶)

۴: د زېږولو په وخت کې د قابلې لپاره روا ده چې د ښځې فرج ته وگوري او که ښځه نه وي نو سپين زېږی او صالح سپی دې دا کار وکړي که سپين زېږی نه وي نو ځوان هم دا کار کولی شي او خپل خاوند تر هر چا غوره دی.

۵: د بکارت د معلومولو لپاره يوه ښځه د بلې عورت ته کتلی شي.

۶: د ختنې په وخت کې عورت ته کتل روا دي.

۷. د احتقان (کله چې دبره کې دوا اچوي) په دې وخت کې هم.

۸: نکاح ته د غوښتنې په غرض (په خطبه) کې د هغې مخ لاسونو او قدمو ته کتلی شي. (۳۰۷)

^{۳۰۶}سراج اولوهاج.

^{۳۰۷}بخاري مسلم، فتح الکبير او بدايع الصنايع.

۹. کله چې څوک کومه وينځه اخيستل غواړي نو هم کتل ورته روادې .
 ۱۰. ډاکټر دناروغ دناروغتيا د تشخيص لپاره د هغې د ناروغۍ ځای ته کتلې شي او بڼه داده چې د بڼخې درمل بڼځه وکړي اکه بڼځه نه وي نو نارينه يې هم کولی شي پدې شرط چې د بڼخې محرم ورسره وي.^(۳۰۸)
 داسې نه لکه د اوس وخت ډاکټران چې بڼځه گوښه کوټې ته بوځي او د عمليات خانې په نوم نه محرم ورپرېږدي او نه بل څوک او بڼځه هم بې هوښه او څوورځې له ځانه هم خبره نه وي .

۱۱. د تعلم (زده کړې) په وخت کې هم مخ او لاسونه او قدمونه کتلې شي.^(۳۰۹)

۱۲ : د معاملي په وخت کې لکه پېرل او پېرودل او داسې نورو اړتياوو په وخت کې هم.^(۳۱۰)

د بڼخې غږ عورت نه دی :

ځينې خلك تاكيد كوي چې له نامحرمو نارينه وو سره د بڼځو لپاره غږ بدل رواندي او د بڼخې او از هم عورت دی خو که د اسلام ټولنيز اړخ ته وگورو نو دا دعوه ناسمه ښکاري ځکه اسلام يو اجتماعي دين دی او نارينه او بڼځې دواړه ددې ټولني مهم عنصر بولي، دوی د ژوند په اوږدو کې يو له بل سره خبرو او مفاهمې ته اړ کېږي او له يو بل سره چورلټه پرېکون (مقاطععه) ورته ممکنه نده او اسلام هم هر چېرې د انسان اړتياوې پوره په پام کې نيولې دي، د بڼخې داواز د حرمت د پلويانو د نظر په هکله د اسلام

^(۳۰۸) سراج الوهاب او البريقيه شرح الطريقه.

^(۳۰۹) سراج الوهاج او مغني المحتاج

^(۳۱۰) الانصاف او مغني لامحتاج.

ستر معاصر علامه دكتور قرضاوي وايي چې مور کله له دې ډلې څخه و پوښتل چې په کوم دليل د بنځو او از عورت بولي؟ نو هيڅ دليل ورسره نه وه چې د خپلې دعوي د ثبوت لپاره يې وړاندې کړي.

د اسلام په صدر کې له هيچا سره حتی د افکر هم نه چې گوندې د بنځو او از دې عورت وي صحابه که هغه به نارينه وو او که بنځينه (رض) د اړتيا په وخت کې په ازادانه ډول يو له بل سره خبرې کولې، له يو بل څخه به يې د يني مسایل پوښتل او رسول الله (ص) يو تن هم له پردې بنځې سره له خبرو څخه منع نه کړ په دې هکله دلايل ډېر دي چې ځيني يې دلته هم رانقلوو.

کومې بيبيانې چې د رسول الله (ص) په حرم يا په نکاح کې وې نو د نورو عامو مسلمانو بيبيانو په پرتله پر دوی په شرعي احکامو او په ځانگړي ډول د ستراو پردې په هکله يو څه سختي ډېره وه او پر دوی په دې اړه ډېر تاکيد شوی و حتی ځيني داسې مسایل هم ووچې دوی ته حرام او نورو ته روا و خوبيا هم الله (ج) مسلمانانو ته اجازه ورکړې وه چې د پردې ترشا ورسره وغږېږي او ترې غوښتنې او پوښتنې وکړي الله (ج) فرمايي: [و اذا سالتنموهن ماعاً فاسئلوهن من وراء حجاب] ^(۳۱) يعني: ((او هرکله چې غواړئ له بيبيانو څخه کوم د کار څيز، نو غواړي يې د پردې تر شا)).

او حتمي ده چې سوال ځواب غواړي ځکه ډېر وخت به له دوی څخه فتواگانې غوښتل کېدلې نو مبارکو بيبيانو به حتماً ځواب ورکاوه او ډېرو

^(۳۱) الاحزاب: ۵۳.

ته به يې احاديث بيانول او د احاديثو روايت به يې کاوه .
ډېر وخت به بنځو دنورو صحابه وو پر وړاندې له رسول الله (ص) څخه
مسایل پوښتل چې هېچا هم په دې هکله د تنگسې احساس نه کاوه او نه
خو رسول الله (ص) منع کړي دي .

په جامع مسجد کې يوې بنځې د حضرت عمر (رض) نظر رد کړ په داسې حال
کې چې هلته ډېر صحابه ناست وو او حضرت عمر (رض) خطبه لوستله خو
هېچا دا کار بد ونه باله حتی تائيد يې کړ او په خپله عمر فاروق (رض) هم
وويل چې (عمر خطاشو او دا بنځه حق ته ورسېدله) او ټول خلک له عمر
(رض) نه پوه دي .

په قران کریم د حضرت موسی (ع) او د شيخ کبير (چې ځينې مفسرين يې
حضرت شعيب (ع) بولي) د ځوانو لورگانو په کيسه کې فرمايي چې له دې
ځوانو پېغلو څخه يوې حضرت موسی (ع) ته وويل «ان ابی يدعوك
ليجزیک اجر ما سقیت لنا»^(۳۱۲)

يعنې: بيشکه زما پلار بولي تا ددې لپاره چې درکړي تاته مزد د
او بوورکولو ستا زموږ (پسونوته) .

او موسی (ع) هم له هغوی څخه تر هغولو مړی وپوښتل چې هغوی هم
مفصل او د اړتيا تر حده ځواب ورکړ. ماخطبکما ، قالتالا نسقی حتی
يصدر الرعاء و ابو نا شيخ کبير .^(۳۱۳)

^(۳۱۲) ال ف صص ۲۵ .

^(۳۱۳) القصص ۲۳

يعني: څه حال دی ستاسې، وويل هغو چې موږ خپلو (پسونو) ته تر هغې اوبه نه ورکوو ترڅو داشپانه بېرته لارشي اوزموږ پلار ډېر زور دی .

همدا راز په قران عظيم الشان د حضرت سليمان (ع) او د سبا دملکې (چې ځينې مفسرين يې بلقيس بولي) ترمنځ د خبرو حکايت کوي دبلقيس او دهغې د قوم ترمنځ د شوری پوره جريان يې حکايت کړی دی چې په دې ټولو صورتونو کې له يو بل سرې سره د ځوانو بنځو (دځينو رواياتو له مخې حتی د نبي د لورگانو) دخبرو حکايت شوی دی او دفقهاء وو په اتفاق سره شرع ماقبلنا (پخواني شريعتونه) ترڅو چې زموږ په شريعت کې څرگند منع شوي نه وي قانون دی . څه چې منع دي په خبرو کې نزاکت، نرمي، مسخري او خوږوالی دی چې د نارينه وو په زړونو اغېزمن لوېږي، او خوند ترې اخلي چې په قران کې ورته خضوع ويل شوی دی

[فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض] ^(۳۱۴)

يعني: ((نو نرمي او نزاکت په خبرو کې مه کوئ چې ناروغان تمه ونه کړي .))

نوپه خبرو کې نرمي او اداکاري منع ده ځکه چې شهواني ناروغان ترې هيلې او تمې پيدا کوي. ټولې خبرې منع نه دي او غټ دليل يې هم د همدې پورتنې ايت وروستی برخه ده .

((وقلن قولا معروفا))

يعني: ((او وايئ خبره معقوله)) ^(۳۱۵)

^(۳۱۴) الاحزاب: ۳۲ .

^(۳۱۵) الاحزاب: ۳۲ .

د معاصري دورې يو ستر او مشهور عالم صالح بن فوزان چې سلفو د اصولو لاروی دی او د حجاب او پردې په هکله هم ډېر سخت دريغ لري خو د بنسټو د غبر او له نامحرمو سره د خبرو په هکله دی هم وايي چې که د فتنې وېره نه وي او په خبرو کې نرمي او زړه رابنکونکې لهجه ونه کارول شي او خبرو ته اړتيا پېښه شي نو له پرديو سره بنسټو ته خبرې کول روا دي. (۳۱۶)

د نرمو او نازکو جامو استعمال :

داسې تنگو جامو استعمال چې له هغې څخه د بدن جوړښت او سکلېټ ښکاره شي ، بدن پورې نښتې وي او د بدن هر غړی بېل ورڅخه پېژندل کېږي بنسټو ته روا ندي همدا راز نرمې او نازکې جامې چې ټول بدن ورڅخه ښکاره شي د نارينه وو لپاره هم روانه دي مگر د بنسټو لپاره دا حرمت سخت دی ، رسول الله (ص) د داسې جامو پر استعمالوونکيو لعنت ويلى دی :

« لعن الله الكاسيات العاريات المميلات المائلات » (۳۱۷)

يعني : « لعنت د خدای (ج) دې پر داسې بنسټو وي چې په پټوالي کې هم لوڅې وي چې د نورو ميل ځانته اړوي او خپله نورو ته ميل کوي . »
همدا راز فرمايي : « د دوزخ له دوه ډلو څخه چې ما هېڅکله ليدلې نه دي يوه ډله هغه ده چې په پټوالي کې هم لوڅې وي او دنورو د زړونو ميلان

۳۱۶. المرأة المسلمة ۱ ټوک : ۳۲۵ مخ .

۳۱۷. مسلم .

ځانته را اړوي او خپله د نورو خواته ميل کوي هېڅکله به جنت ته داخلي نشي او نه به د جنت بوی هم ومومي که څه هم د جنت بوی په دومره او دومره مسافه کې موندل کېږي»^(۳۱۸)

حضرت عايشه (رضي الله عنها) روايت کوي چې يوه ورځ د هغې خور اسماء (رضي الله عنها) د حضور (ص) خواته راغلله او هغې نړۍ جامې اغوستې وې رسول الله (ص) د هغې په ليدو مخ وگرځاوه او ويې فرمايل: «ای اسماء کله چې بنځه بلوغ ته ورسېږي نور روانده چې دهغې د جسم کومه برخه بنکاره شي پرته له مخ او لاسو څخه.»^(۳۱۹)

همدا راز حضرت جرير (رض) له حضرت عايشې (رضي الله عنها) څخه روايت کوي چې دهغې د مېرني ورور عبدالله ابن طفيل لور حضرت عايشې (رضي الله عنها) ته راغلله رسول (ص) چې کورته تشریف راوړ او هغه يې وليدله نو مخ يې واپراوه حضرت عايشې (رضي الله عنها) عرض وکړ چې يا رسول الله (ص) دا زما ورېره ده هغوی (ص) وفرمايل کله چې بنځه بالغه شي نو رواندي چې بنکاره شي ورڅخه مگر مخ او لاسونه»
نو کوم خلک چې بنځو ته نرمې نازکې جامې مينې ژوب، مايو او تنگ پتلون وراغوندي او بيا د مسلمانۍ دعوه هم کوي حقيقت دا دی چې دا بناغلی له اسلام څخه لېری او ناخبره دي.

د بنځو لپاره سينگار اندازه :

^{۳۱۸} مسلم .

^{۳۱۹} ابوداود .

اسلام بنسختو ته نه يوازې دا چې د سينگار کولو اجازه ورکړې ده بلکې دې کار ته يې تشويق هم کړی دی الله (ج) پاک او پاکيزه انسان خوښوي فرمايي: [قل من حرم زينة الله التي اخرج لعباده] (۳۲۰)

يعني: ((و وايه چا حرام کړيدي الله (ج) بسکلا او سينگار هغه چې خپلو بندگانو ته يې پيدا کړيدی .))

رسول الله (ص) به خوشبويې خوښوله او په دې اړه يې امر هم کړی دی .
بنسخته بايد د خاوند د پام د رابښکون لپاره ټول کونښونونه وکړي له اسلام څخه وړاندې عربو هم د سينگار عادت درلود چې هغوی به حتی افراط کاوه خو اسلام هغوی له افراط ځينې منع کړل ، سينگار او زينت کې بايد اسلامي حدود مراعات شي او له افراط او مبالغې ځينې بايد د ځان ساتنه وشي ځينې بنسختې د خپلې بسکلا (DECORATION) زياتوالي لپاره خپل وزن کموي ، خپل بدن نرم او نازک کړي سپورتونه کوي ، د خپل ځان د جوړولو لپاره د ارايش او ميک اپ د کانونو ته ځي د ارايشگر په مخ کې د پرمختل شيشې ته مخامخ ناسته وي او په تورو زلفو او بسکلي مخ يې ورته گوتې وهي تردې چې اخر د دواړو د صبر درجه له صفر څخه منفي ته راتپيته شي نو په دوی الله (ج) له قهر او غضب څخه پرته نورڅه دي ؟

داسې دودونه په عربو کې هم وولکه د وېښتانو سره د نورو وېښتانو يو ځای کول ، د غاښونو سوان کول ، د مالوچو په واسطه د مخ پاکول د وروځو وېستل او په مصنوعي توگه دهغوی جوړول ، په ستنو خالونه وهل ، مخ ته مصنوعي رنگونه ورکول ، د غاښونو په منع کې گړد سوري جوړول ،

چې دا هرڅه اسلام حرام وگرځول او اوس خو طب ثابتته کړېده چې دا پوډر او مصنوعي کریمونه د انسان روغتیا او پوستکي ته زیان رسوي او د دې لپاره چې د بنسټو مخ دڅو دقیقو لپاره بنسټلی وبنایي د تل لپاره ورته غونجې پیدا کوي .

د بنسټا ملکه :

خدای (ج) ادم (ع) او دهغه اولاده د څو ورځو لپاره دنیا ته راو لېږل او لارښوونه یې ورته وکړله چې په دې لار څه او پدی لار مه څه ، دا حق دی او داباطل دا تکلیف دی او دا راحت ، هغوی یې دخپل عبادت او پیژندنې لپاره پیدا کړل . [وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون] ^(۳۲۱)

يعني : « ما ندي پیدا کړي انسانان او پيريان مگر دبنده گئی او عبادت لپاره »

او څو ټاکلې په شمېر ورځې وخت یې ورکړ چې ښه یې وکړل ښه به مومي او که بد یې وکړل ، دبدو جزا به گوري نو دانسان له پیدا ښت څخه هدف د الله (ج) بندگي او ستایل دي نور د دنیا ټول موجودات الله (ج) د انسان د خدمت لپاره پیدا کړل ترڅو دژوند غوښتنې پرې پوره کړي ، او د الله (ج) بندگي په ښه ډول وکړلی شي .

دلته که نارینه ته له ښځې او یا ښځې ته له نارینه څخه فایده او خوند اخیستل روا شوي دي دا خپل ذات کې مهم مقصود نه ، بلکې غرض ته درسېدو یوه وسیله ده خو له بده مرغه چې ځینو خلکو دخپل ژوند اصلي

^(۳۲۱) الذاریات : ۵۲ .

هدف او دخپل پيدا ايښت اصلي مقصد هېر کړی دی او په بلې خوا روان دي هغوی د ژوند خو ورځې خوند خپل وروستی هدف وگرځاوه او خپل ټول کونښنونه يې د مادياتو د ترلاسه راوړلو لپاره په کار واچول ، د شهواتو په جذبه کې داسې راگير شول چې خپل ځان ورځنې هېرشو ځينو بنځو د خپل ژوند اصلي هدف بنایست او بنکلا وگرځوله او دا يې وانگېرله چې هرڅنگه وي بايد انسان بنایسته او بنکلې و اوسي .

په همدې فکر کې ډوب شول ، سوچ او اندېښنې ورسره ملگرې شوې په ځانگړي ډول له هغو بنځو سره چې د بنکلا د شهرت پيريان يې د خپل ځان د آرامۍ ، سوکالۍ ، سکون او اطمینان ځینې ډک ژوند په سوچ ، فکر ، غم او اندېښنو بدل کړ ، چې ډېر په کې لېوني او په عصبي ناروغيو اخته شول ، خدای (ج) چې انسان ته کومه بڼه ورکړېده هماغه غوره بنکلا ده ، هغه يې لکه د نورو ژويو په څلورو پښو ، بنکرور ، او لکۍ لرونکي ندی پيدا کړی په دنيا کې ټول مخلوقاتو ته بڼه کره کتنه وکړې بيا دانسان بڼې ته وگورئ نو خپله به دا الله (ج) دې وينا مننه د زړه له کومې وکړې چې فرمایي : [لقد خلقنا الانسان فی احسن تقويم]^(۳۲۲)

يعني : « يقينا موږ پيدا کړی انسان په بڼه اندازه سره » نن په نړۍ کې بې شماره نر او بنځې دا غواړي چې دهغوی بدن دې له هغې پيماني څخه چې بنایست پېژندونکیو د بنایست لپاره ټاکلې يوه ذره هم کم او ډېر نه وي ، په غير اسلامي هېوادو کې خو که دا کار دود وي نو څه د گيلې خبره نده

د گیلې او تشویش وړ خبر خو داده چې په اسلامي هېوادو کې اوس دا ناروغي ګډه شوې ده او له ټولو غټه د افسوس وړ خبره دا ده چې په افغانستان کې یو لوی مشهور تش په نامه ورحاني چې بې شمېره مریدان یې هم درلودل دي کار اوپه داسې پروګرامونو کې د ګډون د جواز فتوی ورکړېده چې هلته د ټول بدن غړي حتی مخصوص غړي هم اندازه کېږي . له اسلامي هېوادو ځینې د لویو لویو کورنیو (څوک چې ځان اشراف او معززین ګڼي) لویې لوبډیخ ته ځي او د بنکلا په نړیوالو مسابقو کې ګډون کوي .

دوی د خپلې کورنۍ زیاته پانګه پخپل زېب او زینت لګوي تردې چې ډېری کورنۍ د دې لګښت د پوره کولو توان نه لري په دوی کې دا جذبې دې حد ته ورسېده چې خپل سرونه هم له خپل بڼایست او بنکلا قربانوي . سید مودودي د داسې ډېرو سرشارو نمونو یادونه کړې ده مثلاً : په ۱۹۳۷ م کال کې د جوسی لابس مشهورې ایکټرې (فلمي کارکونکې) د زړه حرکت بند شو او مړه شوه له څېړنو څخه وروسته په ډاګه شوله چې دې قصداً په ځان نهرې تېرولې او داسې درمل به یې خوړل چې وجود یې نری کړي .

ماګدا برسيلي چې په ټول هنګري کې په خپلې بنکلا مشهوره وه د نازک بدنۍ د شوق ښکار شوله .

د یوې سندرغاړې لویسازابو وجود د بنکلا پر معیار برابر نه و او لدې سره تل دا اندېښنه ملګرې وه تردې چې د تماشه کونکیو په وړاندې په سټیج را پرېوته او مړه شوه دې خپل وزن په دوه میاشتو کې ۶۰ پونډه کم کړی و .

ایمولانومی یو اداکاری په مصنوعي تدبیر سره خپل ځان دومره کمزوری او نازک کړی و چې: عصبي ناروغي ورته پیدا شوه او د بنکلا د ملکې د نوم پرځای یې لیونتون (پاگل خانه) په برخه شوله. دې کار د ډېرو هېوادو په اقتصاد سخته ناوړه اغېزه وکړه. په انگلستان کې بنځې په خپل ډول او سینگار دکال شل میلیونه پونډه لگښت کوي او په امریکا کې دا لگښت یو سلو او پنځه ویشت میلیونو ته رسېږي او په سلو کې نوي (۹۰%) بنځې د سینگار عادت لري. (۳۲۳)

د بنځو لپاره د سرو زرو او ورېښمو استعمال:

اسلام بنځو ته اجازه کېږده چې دخپلې بنکلا لپاره هر روا څیز استعمال کړي، زرو او ورېښم د نارینه وو د بنکلا لپاره حرام خو بنځو ته روا دي. د رسول الله (ص) له وخت راهیسې تر دې ورځې پورې ټول فقهاء په دې متفق دي مگر یوازې شیخ محدث محمد ناصرالدین الباني دی چې د سرو زرو استعمال حتی د بنځو لپاره هم روانه گڼي..... ادا ب الزفاف فی السنة المطهرة، محمد ناصر الدین الباني.

مگر سببي خبره داده چې د سرو زرو او ورېښمو استعمال د نارینه وو لپاره حرام او د بنځو لپاره روا دی پدې خبره ډېر دلایل ثبوت شته مثلاً:

— له ابو موسی اشعری (رض) څخه روایت دی چې رسول الله (ص) فرمایي: ((حل الذهب و الحریر لانا امتی و حرم علی ذکورها)) (۳۲۴)

۳۲۳ پرده: سید ابوالاعلی مودودي

۳۲۴ النسائي.

يعني : « حلال دی د سرو زرو او ورینمو استعمال زما د امت بنځو ته او حرام دي نارینه و ته یې .»

– حضرت عایشه (رضي الله عنها) فرمایي : چې رسول الله (ص) ته نجاشي څه گانه ډالی کې ورو لېږله او په هغې کې یوه د سرو زرو گوته وه رسول الله (ص) هغه خپلی لمسی (دلور لور) ته ورکړله او ورته یې وفرمایل : (په دې د ځان بنکلا برابره کړه). (۳۲۵)

– حضرت علي (رض) فرمایي : (رسول الله (ص) ورېنم په نبي لاس او زړ په کین لاس کې ونيول او ویې فرمایل : (دا دواړه زما د امت نارینه و و ته حرام او بنځو ته حلال دي) (۳۲۶)

– حضرت عبد الله بن عمر (رض) وایي یوه ورځ رسول الله (ص) بهر راووت چې په لاس کې یې دوړېنمو کپړه وه او په بل لاس کې یې سره زرو او ویې فرمایل : « دا دواړه زما د امت په نارینه وو حرام او بنځو ته حلال دي » (۳۲۷)

اوداسې نور ګڼ روایتونه شته چې بنځو ته د ورېنمو او سرو زرو د استعمال جواز او نارینه و و ته یې حرمت ثابتوي .

د نارینه او بنځو یو پر بل د سلام حکم:

د سلام په هکله چې څه شرعي حکمونه دي ، هغه د نارینه او بنځو دواړو لپاره دي او په دې اړه د بنځې او نارینه توپیر نه دی شوی لکه څنګه چې

(۳۲۵) فتح الباري .

(۳۲۶) ابوداود ، ابن ماجه ، النسائي او مسند احمد .

(۳۲۷) الطبراني .

نور شرعي احڪام نارينه او بنسڃينه دواڻو ته مخ دي ، خو هغه احڪام چي په يو خاص دليل سره يې استثنا جوته وي الله (ج) نارينه او بنسڃو دواڻو ته خطاب کوي .

(واذا حييتم بتحية فحيوا باحسن منها او ردوها). (۳۲۸)

يعني : ((او څوک چي په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي نو هغه ته له هغې نه په بنه توگه ځواب ورکړئ يا لږ تر لږه په هماغه ډول))

نو د پورتنې ايت د غوښتنې پر اساس که چيرې يو مسلمان نارينه پر پردې بنسځه يا کو مه بنسځه پر پردې نارينه سلام واچوي ، نو د سلام ځواب ويل پرې واجب دي ، په کار خوداده چي د هغه يا د هغې له الفاظو څخه په بنو او نېکو الفاظو يې ځواب کړي ، که نه لږ تر لږه د سلام ويونکي د الفاظو ، په څېر خوبه هرو مرو ځواب ورکوي .

رسول الله (ص) فرمايي : ((والذی نفسی بیده لن تدخلوا الجنة حتی تؤمنوا ولن تؤمنوا حتی تحابوا الا ادلکم علی شیء ان فعلتموه تحاببتم ؟ افسوا السلام بینکم)) (۳۲۹)

يعني : ((په هغه ذات سوگند چي زما نفس يې په واک کې دی ، هېڅکله به جنت ته دننه نه شی ، ترڅو چي ايمان راوړئ او تر هغې به مومنان نه شی ترڅو په خپلو کې مينه ونه کړئ ، آیا زه تاسې ته داسې شی درونه بنسټيم چي که ومو کړ ، نو يو له بل سره به مومينه پيدا شي ؟ هغه مو په خپلو منځونو کې سلام اچول دي))

ډېر نور احاديث شته چي په کې طعام (خوړو) ورکولو ، عاطفې او صله

(۳۲۸) النساء ۸۶

(۳۲۹) مسلم .

رحمی او تهجد ته انسان تشویق شوی دی او له دې پرته په صدر د اسلام کې داسې ډېرې بېلګې شته دي چې څرګندوي چې په هغه وخت کې بنسټو نارینه وو او نارینه وو بنسټو ته سلام اچاوه لکه :

د رسول الله (ص) د تره لور ام هاني وايي : د فتحې په کال د رسول الله (ص) خواته ورغلم خو هغه مې د غسل کولو په حال کې وموند او د هغه (ص) لور فاطمې هغې ته پرده جوړه کړې وه نو ما ورته سلام و اچاوه ، هغه (ص) وويل : دا څوک ده ؟ نو ما ورته وويل زه ام هاني د ابوطالب لور یم نو ويې فرمايل : ستړې مه شې ای ام هاني .

بايد وويل شي چې ام هاني د رسول الله (ص) محرمه نه وه . امام بخاري د بنسټو او نارینه وو پر يو بل د سلام د اچولو په اړه په خپل تصنيف (بخاري شريف) کې د (باب تسليم الرجل على النساء والنساء على الرجال) تر عنوان لاندې يو مستقل باب ليکلی دی چې دا دوه حديثه په کې دي او دواړه د دا ډول سلام پر روا والي دلالت کوي .

۱- حضرت سهل (رض) وايي موږ سره څه زړې بنسټې وې چې ... نو کله به مو چې د جمعې لمونځ وکړو نو راوبه گرځېدو او په دوی به مو سلام و اچاوه ، نو دوی به (دا خواړه موږ) ته راوړاندې کړل .

۲- د عايشې (رض) حديث دی ، هغه وايي چې رسول الله (ص) راته وفرمايل چې «ای عايشې؟ دا جبريل دی او په تا سلام وايي ما وويل وعلیکم السلام ورحمة الله .»

دکتور قرضاوي د دې اعتراض په ځواب کې چې جبريل خو انسان نه ، بلکې پرېنښته ده وايي چې جبريل به ډېر ځله د سړي په شکل ښکاره کېده .

حضرت اسماء د یزید لور روایت کوي چې رسول الله (ص) زموږ بنسځو پر یوې ډلې تېر شو او موږ ته یې سلام و اچاوه.^(۳۳۰)

امام احمد په خپل مسند کې وايي چې ترمذي هم داروایت حسن گهلی دی چې: «کله چې سعد ابن معاذ یمن ته لاړ نو د خولان یوه بنسځه چې زامن یې ورسره وو او .... نو پاڅېده او معاذ ته یې سلام و اچاوه.»

حضرت عمر فاروق (رض) د ځینو مېرمنو څنگ ته ورغی او سلام یې ورته و اچاوه او ویې ویل: زه تاسو ته د خدای (ج) د رسول الله (ص) استازی (رسول) یم....»

حافظ ابوبکر ابن ابی شیبه په خپل تصنیف کې پر بنسځو د صحابه وود سلام په هکله احادیث را نقلوي، چې یو په کې د اسماء پورتنی حدیث دی او بل هغه حدیث چې امام احمد په خپل مسند، هیتمي په مجتمع الزوائد او طبراني هم له جریر نه روایت کړی دی «رسول الله (ص) د بنسځو پر یوې ډلې تېر شو او سلام یې ورته و اچاوه» مجاهد روایت کوي چې ابن عمر (رض) د یوې بنسځې په څنگ کې تېر شو، نو دې بنسځې ته یې سلام و اچاوه، همدا راز لیکي حضرت عمر (رض) په یوې ډلې بنسځو تېر شو او بنسځو ته یې سلام و اچاوه.

ابن عون وايي چې محمد ابن سیرین ته مې وویل چې ایا پر بنسځو سلام و اچوم؟ هغه راته وویل چې: «فکر کوم پروا نه لري.» عبیدالله وايي چې عمرو ابن میمون به بنسځو او کوچنیانو ته سلام و اچاوه.

---

^(۳۳۰) ابوداود باب الاداب، ترمذي باب الاستیذان، ابن ماجه باب الادب، دارمي باب فی السلام علی النساء.

عمرو بن عثمان وايي چې ما موسى بن طلحه وليد چې پر يوي ډلې ناستو
بنځو تېر شو او دوی ته يې سلام و اچاوه، حکم وايي چې شريح به هر
چاته سلام اچاوه ما ورته وويل بنځو ته هم؟ هغه وويل هرچاته .

نو پورتنې دلايل په ډاگه څرگندوي ، چې د بنځو او نارينه وو يو بل ته
سلام اچول روا دي او پدې هکله ډېر زيات تشدد او سختي د شريعت له
روح سره سمون نه خوري او په صحابه وو، تابعينو او فقهاوو کې به
هېڅوک هم داسې پيدا نه شي ، چې په مطلق ډول نارينه ووت ته د بنځو يا
بنځو ته د نارينه وو له خوا سلام ناروا او ياييخي حرام وبولي لکه څنگه
چې د نن زمانې ځينې خلک فکر کوي .

خو ډېر عالمان دا کار دفتني په شتوالي او نه شتوالي پورې اړوند بولي ،
يعنې که چېرې سلام ويونکی او سلام اخستونکی ، له فتنې څخه په امن
وي ، نو سلام روا او که نه نو چپوالی غوره دی .
مهلب او حلیمي وايي چې : که چېرې څوک باوري وي او دشهوت او فتنې
وېره نه وي نو د بنځو او په بنځو د سلام کول روا دي او که نه نو جايز نه
دي .

د کوفي فقهاء چې لوی امام او د مذهبونو پيشوا امام ابو حنيفه (رح) او
ملگري يې هم په کې شامل دي ، وايي چې بنځې به له خپل محرم نه پرته
نورو نارينه وو ته په سلام کې لومړی وړاندې کېږي نه .

د پورتنیو اقوالو ډېره برخه د فتاوي المرأة المسلمة څخه رانقل شوې ده .

امام مالک وايي چې د فساد د لارې د مخنيوي لپاره دې د ځوانې او زړې
بنحو تر منځ توپير وي ، يعنې په ځوانې بنځې او ځوان سړي دې د سړي او
بنځې له خوا سلام نه اچول کېږي او په زور باندې روا دی .

ځينې بيا وايي چې له ځوانۍ سره بنکلا او بنایست هم ضرور دی ، يعنې که ځوانه نجلۍ بدرنگه هم وي سلام ورته روا دی .

ابن عيينه له ابې ذر څخه روايت کوي چې وايي : ما له عطا څخه په بنځو د سلام په هکله وپوښتل هغه راته وويل چې که بنځه ځوانه وي نو نه .

دکتور قرضاوي وايي چې د بنځو او نارينه وو يو بل ته د سلام منع کونکي غټ دليل دفتني شتوالی بنسبي چې بايد هر مسلمان ترې ځان وساتي خو دا د هر چا خپل وجدان او ضمير پورې اړه لري او که اسلامي مصادر ته وگورو نو وينو چې ډېر صحابه ، تابعين ، فقهاء او امامان په دې اړه څه باک نه ويني او يو بل مخ ته د دواړو جنسونو له خوا سلام روا دی او په ځانگړي ډول کله چې مخامخ کېدل د کومې اړتيا له مخې وي لکه ډاکټر ته ورتلل ، په زده کړه کې ، او يا د دوی ترمنځ څه دوستي او صله وي ، او يا استاد په ټولگي کې زده کوونکيو ته يا زده کوونکي استاد ته سلام اچوي ، دا ټول روا دي .

داسې نه چې انجونې او هلکان دې په لارو او کوڅو کې يو بل ته منځ کېږي چې نه ورسره پېژني ، نه يې محرم وي ، نه دخبرو لپاره څه رېښتونې اړتيا وي او دوی دې يو بل ته سلامونه اچوي او يا دې په ليکنو کې دعشقي خبرو او سلامونو ډالۍ ورلېږي .

بنځه په سفر کې :

اسلام ټولې هغه لارې بندول غواړي کومې چې دفساد خوا ته تللې دي ، او يا ترې دفساد خطر وي ، نو له همدې کبله نه غواړي ، چې بنځه دې په تنها

صورت له خپل محرم څخه پرته سفر ته ووزي هغه خو يې له منع نه کړله ، خو له دې څخه يې هر ورو منع کړله چې هغه دې تنها يا له پرديو سره په مودو مودو کور ځيني بهر وخت تېروي .

رسول الله (ص) فرمايي : « لا يحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الآخر تسافر مسيرة يوم وليلة الامع ذي محرم عليها »^(۳۳۱)

يعني : « نه دي روا هېڅ بنځو ته چې په الله (ج) او د آخرت پر ورځ ايمان لري چې د يوې شپې او ورځې په مسافه کې سفر وکړي ، خو له خپل محرم سره . »

همداراز فرمايي : « لا يخلو رجل بامرأة الاومعها ذو محرم ولا تسافر المرأة الامع ذي محرم فقال له رجل : يا رسول الله ان امراتي خرجت حاجة وانني اکتبت في غزوة كذا وكذا قال : انطلق فليحج مع امراتك »^(۳۳۲)

يعني : « هېڅ نارينه دې له هېڅ يوې بنځې سره په گونبه کې ليدل نه کوي ، ترڅو چې د هغې محرم نه وي او هېڅ بنځه دې سفر نه کوي ترڅو يې چې محرم ملگري نه وي . يو سړي عرض وکړ ، چې زما بنځه حج ته تلونکې ده ، او زما نوم په فلانۍ او فلانۍ غزوه کې تلونکيو کسانو کې ثبت دی . رسول الله (ص) ورته وفرمايل وگرځه او له خپلې بنځې سره حج ته ولاړ شه . »

په ځينو رواياتو کې بنځه له يوې شپې او ورځې يوازې سفر څخه منع شوې ده په ځينو کې له دوه شپو او ورځو او په ځينو کې د درې شپو و ورځو يادونه شوېده خو دا اختلاف لکه چې سيد مودودي (رح) وايي دا روايتونه

^(۳۳۱) متفق عليه .

^(۳۳۲) متفق عليه .

له خپل اعتبار څخه نه غورځوي ، ځکه چې په بېلابېلو ځايونو کې چې څنگه موضوع د رسول الله (ص) مخ ته راغلې ده د هماغې په لحاظ يې حکم کړی دی ، يعنې يوې بڼې به يوه شپه او ورځ سفر کاوه رسول الله (ص) به منع کړله بلې به دوه شپې او ورځې او بلې به درې شپې او ورځې سفر کاوه هغوی (ص) به منع کړله.^(۳۳۳)

خواصل خبره داده چې هېڅ بڼه دې له محرم څخه پرته سفر نه کوي ، مگر نن صبا خو په کلونو کلونو په تنها ځان لوبديځ او نورو اروپايي عياشو ، عياشو هېوادونو ته په داسې ډاډه زړه سفر کوي چې حتی د گناه تصور هم نه کوي .

د بڼو تلل حمام ته :

د بڼو لپاره حمام ته تلل بې عذره روا ندي ځکه چې دا د فتنې او فساد ستر مرکز دی او کله که سخت عذر پيدا شو لکه حايضي ، نفاسې ، يا بلې ناروغۍ ته بيا ورته په حمام کې غسل روا دی . له حضرت عايشې (رض) څخه روايت دی چې رسول الله (ص) نارينه او بڼي دواړه حمام ته له تللو څخه منع کړي وو بيا يې نارينه و ته اجازه وکړه چې په پرتوگ کې دننه (له پرتوگ سره) ورننوځي .^(۳۳۴)

^{۳۳۳} تفهيم القرآن .

^{۳۳۴} ابو داود او ترمذي .

« هره بنسخه چي د خاوند له كوره پرته بل چپرته جامې وباسي نو د دې او د
الله (ج) ترمخ پرده يې خيري كړله. »^(۳۳۵)

يعنې : « د الله (ج) او د دې ترمخ چي كومه د حيا پرده وه هغه يې خيري
كړله او د خپلي پوره بې حيايي اظهار يې وكړ .

حضرت جابر (رض) روايت كوي چي رسول الله (ص) فرمايي : « من كان
يوءمن بالله واليوم الاخر فلا يدخلن حليلته الحمام لامن عذر. »^(۳۳۶)

يعنې : « څوك چي په الله (ج) او د قيامت په ورځ ايمان لري نو د هغه حلاله
(بنسخه) دې حمام ته نه ننوزي مگر د عذر له لامله. »

حضرت عبد الله (رض) روايت كوي چي رسول الله (ص) فرمايي : « انها
ستفتح لكم الارض العجم و ستجدون فيها بيوتا يقال لها الحمامات
فلايدخلها الرجال الا بالازار ومنعوا النساء الا مريضة او نفساء. »^(۳۳۷)

يعنې : « ژر دى چي فتحه به شي تاسوته ځمكې د عجمو او ژر دى چي بيا
به مومئ په دوى كې كورونه (كوتې) چي هغې ته به حمامونه ويل كېږي نو
نه دې ننوزي ورته نارينه مگر له پرتوگ سره او منع كړئ ورڅخه بنسخي
مگر ناروغې او يانفاسې. »

نو داسې ډېر روايتونه شته چي د نارينه وو لپاره حمام ته د تللو جواز
ثابتوي او هغه هم له پرتوگ سره او د بنسخو لپاره يې حرمت ثابتوي او د الله
(ج) لعنت په حمام ته تلونكيو بنسخو دى چي بې له عذره ورځي. »

^(۳۳۵) ابوداود، ترمذي، ابن ماجه او مسند احمد .

^(۳۳۶) نسائي او نيل الاوطار .

^(۳۳۷) ابوداود او ابن ماجه .

د قبرونو زیارت ته د بنحو د تللو حکم :

یوه هم د نن او پرون د مسلمانانو ترمنځ له اختلاف څخه ډکه مسئله هدیروته د بنحو د تللو مسئله ده. پدې کې هېڅ شک نشته چې دواړو خواوو (منونکیو او نه منونکیو) په دې اړوند له پوره بې انصافی، افراط او تفریط څخه کار اخیستی دی، ځینو خلکو هدیرو ته تلونکیو ته مشرکان او بدعتیان وویل، بعضو ډلو بیا د دې کار منع کوونکیو ته کافران، وهابیان او ... وویل .

پدې اړوند رانقل شویو روایتونو ته که وگورو نو داسې جوتېږي چې قبرونو ته د بنحو ورتلل که ډېر شي نو مکروه ده او که کم وي مثلاً په کال یا دوه کالو کې یو ځل ورتلل نو بیا روا دي، که چېرې قبرونو ته تلل د دې غم زیاتوي، دا هلته چیغې او فریاد کوي نو د داسې بنحو تلل قبرونو ته په اتفاق سره حرام دي، رسول الله (ص) فرمایي: ((د الله (ج) لعنت دې وي د قبرونو پر ډېر زیارت کوونکیو بنحو))^(۳۳۸)

سید محمد عابدین الحسینی د ابن ملک په حواله وایي چې د مبالغې صېغه پدې دلالت کوي چې که د چاقبرونو ته تلل کم وي نو په لعنت کې شامل نه دي او د رسول الله (ص) زیارت ورڅخه مستثنی دی))^(۳۳۹)

هغه څوک چې د بنحو تلل قبرونو ته روا گڼي دلیل یې دا دی چې حضرت عایشې (رض) له رسول الله (ص) نه وپوښتل: کله چې د قبرونو زیارت کوم

^{۳۳۸}ترمذي .

^{۳۳۹}البریقه شرح الطریقه .

نو څه ووايم؟ هغوی (ص) ځواب ورکړ چې داسې و وايي: «السلام علی اهل الديار من المؤمنین والمؤمنات ورحم الله المتقدمین منا والمتاخرین وانا ان شالله بکم لاحقون.» (۳۴۰)

يعني: سلام دې وي پر اهل ددې ځای له نارینه مؤمنانو او بنځو مؤمنانو څخه الله (ج) دې زموږ پر مخکینیو او وروستیو ټولو رحم وکړي، او موږ که د الله (ج) رضایو تاسو پسې درتلونکي یو.

نو له دې حدیث څخه څرگندېږي چې د بنځو تگ قبرونو ته روا دی ځکه که روانه وای نو رسول الله (ص) به عایشه (رضی الله عنها) منع کړې وه چې ستاسو تلل قبرونو ته له سره روا ندي نو د کومې وینا په هکله پوښتنې کوي.

بل دا چې رسول الله (ص) فرمایي: «كنت نهیتکم عن زیارة القبور الافزروها.» (۳۴۱)

يعني: «ما تاسې د قبرونو له زیارت څخه منع کړي وی خبرې اوسئ د هغو زیارت کوئ او کوم کسان چې قبرونو ته د بنځو تلل حرام گڼي دلیل یې هغه حدیث دی چې موږ وړاندې بیان کړ ځکه چې په هغه کې د قبرونو زیارت کوونکیو بنځو ته د الله (ج) د لعنت تهدید شوی دی.»

عراقي وايي: «بنځې په دې رخصت کې داخلې ندي چې رسول الله (ص) وفرمایل: (الافزروها).»

په تاتار خانیه کې وايي: قبرونو ته د بنځو دتللو د جواز په هکله مه پوښته پدې هکله وپوښته چې په دې تللو کې په څومره لعنت اخته کېږي.

۳۴۰) مسلم او مشکوة.

۳۴۱) رواه مسلم و اصحاب السنن الا الترمذي، مشکوة.

پوه شه کله چې بنځه د وتلو هوډ وکړي نو د الله (ج) او دملايکو په لعنت کې گيره شي ، او کله چې قبر ته ورشي نو د مړي روح پری لعنت وايي، او کله چې بېرته راستنه شي نو د الله (ج) پر لعنت اخته شي .

نو د دې او داسې نورو روايتونو له جمع کولو څخه دا نتيجه لاس ته راځي ، چې هره چې بنځه قبرونو ته کمه کمه ځي ، دوديزې ټوټکې نه کوي ، مړي له الله (ج) سره نه شريکوي او د زيارت کولو طريقه وپېژني نو داسې بنځې ته د عبرت لپاره هم ورتگ روا دی .

او کومه بنځه چې ډېره ډېره ځي هلته ژاړي ، چينغې او فريادونه کوي ، مالگې خټي د قبر جاروگانې پر مخ او ځان وهي ، له قبر څخه طواف کوي ، جنډې پر ځان وهي په ټوټو کې غوټې اچوي او داسې نورې سل نخري کوي نو دلته بنځې خو پرېږده چې نارينه وو ته هم تگ حرام دی .

خونن سبا چې د قبرونو زيارت کومه بڼه غوره کړېده ، فکر کوم چې هېڅوک به په دې ډول د بنځو قبرونو ته تلل روانه گڼي ځکه چې ډېر تفصيل ته ضرورت نشته ده هر چا په خپلو سترگو ليدلي دي داسې سينگار چې هلته کېږي ، داسې فحاشي چې په ځينو ځايونو کې د باباگانو په روضو کې کېږي هر چاته جوته ده نن سبا خو د قبرونو زيارت يوه تفرېحي بڼه غوره کړېده او س هلته عبرت نه ، بلکې عياشي ده ، هلته ثواب نشته گناه ده ، نن سبا خو د باباگانو دربارونه د عاشق او معشوقې د وصال او ذوق جمال يواځېنې مرجع گڼلي شي .

دېته به څوک روا څه چې حتی مباح هم ووايي .

د بنځو تلل خو قبرونو ته په صحیح طريقه روا دي مگر دې خلکو په خپل ځان پخپله حرام گرځولي دي ، دا دهر اسلامي حکومت فريضة ده چې د

داسې ناوړه اعمالو مخ ونیسي او له پاكو روضو څخه دفحاشی د مركز د جوړولو مخه ونیسي او هېڅ بنځې ته اجازه ورنكړي چې په غیر شرعي توگه قبرو ته ورشي خصوصاً د هغو وگړيو مخنیوی وكړي چې له سلگونو كيلو مترو واټنو څخه ورته راځي .

ځان تشبیه كول :

اللہ (ج) چې انسان ته کومه بڼه ورکړې ده دا دهغه له فطرت سره سمه ده، پدې کې کنجکاوی او ځانته بله بڼه ورکول د فطرت خلاف دي، په همدې اساس نه نارینه ته روا دي او نه بنځې ته چې له یو بل سره په اغوستن کې، په وینا کې، په تلوو کې، د غړیو په جوړښت کې سیالي او مشابهت (ورته والی) وکړي .

ابن عباس (رض) فرمایي چې : « لعن النبي المتشابهات من النساء بالرجال والمتشبهين من الرجال بالنساء »^(۳۴۲)

یعني : « لعنت ویلی دی نبی (ص) پر هغو ځان تشبیه کوونکیو بنځو له سړیو سره او په تشبیه کوونکیو سړیو له بنځو سره »

همدا راز روایت دی چې : « لعن رسول الله (ص) المخنثين من الرجال والمترجلات من النساء »^(۳۴۳)

یعني : « رسول الله (ص) لعنت ویلی دی له ځان څخه پر بنځه جوړونکیو

^{۳۴۲} بخاري .

^{۳۴۳} رياض الصالحين .

(هجرًا) سړيو او له ځان څخه پر نارینه جوړوونکیو بنځو .))
 حضرت ابو هريرة (رض) فرمایي : ((لعن رسول الله (ص) الرجال یلبس لبسة
 المرأة ، والمرأة تلبس لبسة الرجل))^(۳۴۴)

یعني : ((لعنت ویلی دی د خدای (ج) رسول (ص) پر هغه سړي چې د بنځو
 جامې اغوندي او په هغې بنځې باندې چې د نارینه ووجامې اغوندي.))
 د فقهې او حدیثو په یو مشهور کتاب کې لیکي چې له بنځې سره دنارینه
 ځان تشبیه کول او له نارینه سره د بنځې ځان تشبیه کول دواړه حرام
 دي .^(۳۴۵) یو عالم وایي : که چېرې داسې څوک و (بنځه وه او که نارینه چې
 له خپل مخالف جنس سره یې مشابعت کاوه او په ټولنه د هغې ضررونه پر
 بوتل او له ملک څخه په بهر شړلو (تبعید) کې یې گټه وه او هغه له خپل
 خوی او عادت څخه نه اوبنت نو له ملک څخه یې هم شړلی شي.^(۳۴۶)

د بنځې په لاس ذبحه (حلاله) :

یوه بله غلطه انگېرنه چې زموږ له ملت سره پیدا شوې ده هغه دا چې د
 بنځو په لاس ذبحه صحیح نه گڼي او د دوی په نظر که کومه بنځه هر ژوی
 حلال کړي نو د هغه غوښه خوړل حرام دي نو په همدې بنا موږ لیدلي نه دي
 چې بنځې چېرته کوم څاروی څه چې حتی یوه چرگه حلاله کړې وي که څه
 هم ژوی مړ کېږي مگر دا بالکل غلطه مفکوره ده ، د بنځې د لاس ذبحه

^(۳۴۴) ریاض الصالحین .

^(۳۴۵) نیل الاوطار

^(۳۴۶) اللعاس و الزینة فی الشریعة الاسلامیة \ محمد عبدالعزیز عمرو .

داسې ده لکه د نارینه . حتی د کافر په لاس حلاله چې اسماني کتاب ولري هم صحیح ده .

سید محمد عابدین الحسینی لیکي : د ماشوم ، لیوني او بنځې ټولو حلاله صحیح ده ، کله چې په تسبیح او تسمیې او د حلالې په طریقه پوهه شي یعنی کله چې پدې پوه شي چې کوم ځای غوڅېږي او دغوڅولو په وخت کې باید څه ووايي : د احنافو د مذهب د فقهي په مشهور کتاب (هدايه) کې یې هم همدا شرطونه بنودلي دي او که په دې شرطونو پوه نشي نو بیا خو د بنځو څه چې دنارینه وو حلاله هم صحیح نه ده ځکه چې همدا شرطونه په کې مهم دي چې انسان باید څه ووايي او کوم ځای غوڅ شي .

حضرت کعب ابن مالک (رض) روایت کوي چې یوې بنځې په تیره گډه حلاله کړله نو رسول الله (ص) څخه وپوښتل شو چې غوښه یې حلاله ده که نه ؟ رسول الله (ص) ورته وفرمایيل چې (هو حلاله ده) .^(۳۴۷)

^(۳۴۷) بخاري او ابن ماجه .

ٲولنيز عبادات

الف : په جماعت سره د بنځې لمونځ :

که کومه بنځه لمونځ په جماعت سره ادا کول غواړي نو اسلام يې جومات ته له راتللو څخه نه منع کوي او که جومات ته رانشي نو کور کې يې هم ورته لمونځ روا کړي، بلکه دا يې ورته غوره گڼلې دې ام حميد ساعد يې (رضي الله عنها) عرض وکړ چې يا رسول الله (ص) زه په تاپسې د لمانځه کولو ډېره مينه لرم ، رسول الله (ص) ځواب ورکړ ستا لمونځ د کور په گوبڼه کې له کوټې څخه غوره دې او په کوټې کې ستا لمونځ له دې څخه غوره دې چې د کور په دالان کې يې وکړې او ستا د کور په دالان کې لمونځ له دې غوره دې چې ته يې د خپلې محلې په جومات کې وکړې او ستا لمونځ د محلې په جومات کې له دېنه غوره دې چې ته يې په جامع جومات کې وکړې. ^(۳۴۸)

ښايي د دې سبب هماغه وي کوم چې علامه مودودي فرمايي : هغه دا چې پر بنځې په مياشت کې څو ورځې داسې (حيض) وي چې هغوی پکې د مجبوريت له امله لمونځ نشي کولی او په دې ترتيب به هغه خبره افشا او رسوا شي کومه چې بنځې يې ښکارول نه غواړي او په ښکارولو يې شرمېږي حتی د پلار او ورور په منځ کې هم نو شارع وايي : تاسې داسې

^(۳۴۸) مسند احمد او طبراني .

خای کپی خان په لمانځه عادت کړی چې که د څه مجبوریت په وخت کې لمونځ هم ونکړی نو چاته معلوم نشی او پدې ترتیب به دیوې حیا داري بنځې شرم خوندي وساتل شي .

مگر دا صرف هدایت دی حکم نه دی مور وینو چې بنځو په صدر د اسلام کې په جماعت سره لمانځه کې گډون کړی دی ، خپله یې د بنځو امامتي کړېده .

رسول الله (ص) ورکه بنت عبد الله ته اجازه کړې وه چې د بنځو امامتي وکړي .^(۳۴۸)

حضرت عایشې (رضی الله عنها) به د بنځو امامتي کوله .^(۳۴۹)

رسول الله (ص) وفرماییل چې (د الله ج) بندگاني د الله تعالی له کورو ځینې مه منع کوی کله که د چا بنځې جومات ته د تللو اجازه و غوښتله نو منع کوی یې مه)^(۳۵۰)

همدار راز فرمایي : ((لاتمنعوا نساء کم المساجد .))^(۳۵۱)

یعني : (خپلې بنځې له مسجدو ځینې مه ایساروی .)

مگر جومات ته د ورتللو په وخت کې باید لاندې ټکو ته پاملرنه وشي .

۱ : د ورځې به جومات ته نه ځي او یوازې په هغو لمونځونو کې به گډون کوي چې تیاره کې وي لکه ماسخوتن او سحر رسول الله (ص) فرمایي :
(ائذنوا للنساء بالليل الى المساجد .))^(۳۵۲)

^(۳۴۸) ابوداود .

^(۳۴۹) دارالقطني او بیهقي .

^(۳۵۰) متفق علیه .

^(۳۵۱) ابوداود جلد ۱ .

^(۳۵۲) ترمذي .

يعني بنحو ته د شپې جومات ته د تگ اجازه ورکوي .

حضرت عايشه (رضي الله عنها) فرمايي : (رسول الله (ص) به د سحر لمونځ په داسې وخت کې کاوه چې بنځې به په خپلو څادرونو کې پټې پټې بېرته کور ته ستنېدلې نو د تيارې له کبله به دوی نشوای پېژندلی .)^(۳۵۲)

۲ : جومات ته به له بنکلا سره نه راځي ، خوشبويي به نه لگوي ، حضرت عايشه (رض) فرمايي : (يوځل رسول الله (ص) په مسجد کې ناست و چې د مزنيه قبيلې يوه بنځه ډېره بنکلې ، سينگاره او په ناز او نخرو جومات ته راغلله حضور (ص) د هغې په ليدلو وفرمايل : (اي خلکو خپلې بنځې ايسارې کړئ چې په ناز نخرو او سينگار شوې جومات نه رانشي .)^(۳۵۳)

۳ : په وروستنيو صفونو کې به ودرېږي رسول الله (ص) فرمايي : (خير صفوف النساء اخرها و شرها اولها .)^(۳۵۴) يعني : (د بنځو لپاره غوره او بهتره صفونه وروستي دي ناکاره او بد يې لومړني دي .)

حضرت انس (رض) فرمايي : رسول الله (ص) زمونځ کور کې لمونځ وکړ موږ په رسول الله (ص) پسې وروسته ودرېدلو او زما مور ام سليم (رضي الله عنها) زمونځ څخه وروسته ودرېدله .)^(۳۵۵)

^(۳۵۲) بخاري ، مسلم ، ابوداود او ترمذي .

^(۳۵۳) ابن ماجه

^(۳۵۴) مسلم ، ابوداود ، ترمذي ، نسائي او مسند احمد .

^(۳۵۵) بخاري .

۴ : بنځه به په لمانځه کې او از نه او چتوي، که چېرې نارینه امام ته څه فتح ورکول غواړي نو سبحان الله يا الله اکبر دې ووايي، او بنځه دې لاسونو ته پرق ورکړي. ^(۳۵۷)

حضرت عمر (رض) د بنځو لپاره بېله دروازه جوړه کړې وه. ^(۳۵۸)

ب : په جنازه کې گډون :

په جنازه کې گډون پر مسلمانانو کفایي فرض دی ولې بنځه له دې څخه خلاصه ده، که پدې هکله را نقل شویو روایتونو ته وگورو نو بنسکاري چې په جنازه کې د بنځو گډون خو جائز دی مگر مکروه دی.

حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي چې رسول الله (ص) مور د جنازې له لمانځه څخه منع کولو مگر دا منع یې په مور سخته نه کړله. ^(۳۵۹)

یوه بنځه په جنازه کې بنسکاره شوله او حضرت عمر (رض) لږ ورته غصه غوندي شو رسول الله (ص) ورته وفرمایيل: ((پرېږده یې عمره.)) ^(۳۶۰)

له دې روایتونو څخه بنسکاري چې بنځه په جنازه کې له گډون څخه منع خو ده مگر دا منع ډېره سخته نه ده او که وغواړي څوک یې مخه نیولی نشي.

ج : په جمعه او اخترونو کې گډون :

^(۳۵۷) صحاح السنه او مسند احمد .

^(۳۵۸) ابوداود .

^(۳۵۹) بخاري ، ابن ماجه .

^(۳۶۰) ابن ماجه او نسایي .

ټول فقها پردې اتفاق لري چې داخترانو د لمانځه وچوب د بنځو پر غاړه نشته دی او نه پرې د جمعې په ورځ جماعت ته تلل فرض شوي دي ولې که بنځې وغواړي چې د جمعې په ورځ یا د اختر په ورځ په لمانځه کې گډون وکړي نو د هغو شرطونو په نظر کې نیولو سره گډون کولای شي کوم چې وړاندې موږ بیان کړل مگر یو شرط پکې نشته هغه دا چې د ورځې (د جمعې او یا د اختر) هم راتللی شي .

حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي چې رسول الله (ص) به ځوانې انجونې د کور خاوندانې او حایضې بنځې د اختر لمونځ ته بیولې کومو بنځو به چې لمونځ نه کاوه هغوی به له جماعت څخه بېلې وې او په دعا کې به یې گډون کاوه. (۳۶۱)

ابن عباس (رض) روایت کوي چې رسول الله (ص) به خپلې بیبیانې او لورگانې په اخترونو کې ویستلې. (۳۶۲)

په جومات کې باید د بنځو لپاره د پردې انتظام وشي او بېل ځای ورته وټاکل شي چې هلته نارینه ورنشي او بنځه هر وخت خپل لمونځ په ښه ډول ادا کړي .

د : بنځه په حج کې :

حج دنارینه وو په څېر پر بنځو هم فرض دی او دنارینه وو په څېر مخاطبه ده بنځه د حج په ټولو مناسکو کې د سړي په څېر ده مگر دا چې سر به نه

۳۶۱) ترمذي .

۳۶۲) ابن ماجه .

لوڅوي ځکه چې سړې عورت دی، مخ به لوڅوي، د تلبیې په وخت کې به اوږې پورته پورته کوي نه، سعې او رمل (منډه) به نه کوي، سر به نه خړیې، او که چېرې یې د ډېر سخت بېر او بار له کبله حجر اسود مسح کولی نشو نو مسح کوي به یې نه، کله چې بنځه وغواړي حج ته ولاړه شي نو یا به له مېړه یا محرم سره ځي کله که د هغې او دمکې ترمنځ د درې ورځو فاصله وه، نو تنها ورته سفر رواندی.

امام شافعي (رح) وايي: «که نورې بنځې ورسره ملگرې وې او خپل امن او امنیت یې نیولی شو بیا له محرم یا خاوند څخه پرته هم ورته سفر رواندی.»

او کله یې چې محرم (د سفر ملگری) پیدا شي نو خاوند یې له حج څخه ایسارولی نشي ځکه چې مېړه یې د فرض له ادا کولو څخه منع کولی نشي.

مگر که بنځه نفلي حج کوي نو البته د مېړه اجازه ضرور ده لکه نفلي روژه. محرم به نېک سړی وي کافر، فاسق او منافق به نه وي او که مسافه له دېنه کمه وه نو تنها هم سفر کولی شي.

او که کومه بنځه له ځان سره مېړه یا محرم حج ته بیایي د هغه کرایه لگښت او نور ټول ضروریات پر همدې بنځې دي.

ه: بنځه په جنگ کې:

اسلام بنسځو ته اجازه ورکړېده چې د خپلې عقیدې، ابرو، ایمان او ناموس څخه دفاع په غرض وسله او چته کړي.

مگر په فوځ کې داخلول، په اردو کې هغوی ته ځای ورکول، په کلونو کلونو له کور ځینې جدا کول، د سرحدونو ساتل، د ټانګ د پاسه کنبېنول، الوتکې، لوی او غټ توپونه د هغې په لاس ورکول د هغې د طبیعت او فطرت خلاف کړنه ده، لکه نن سبا چې په لوېدیځ، ختیځ او اروپا کې لیدل کېږي.

په صدر د اسلام کې بنسځو ډېر جنګي خدمتونه ترسره کړي دي لکه د ټیپیانو مرهم پټی، ترو ته اوبه ورکول، مجاهدو ته ډوډۍ پخول د مجاهدو د مرکزو ساتنه.

هغې ته روا دي چې جنګي لباس واغوندي او حتی د بدن مستوره برخه یې هم ښکاره شي، د رسول الله (ص) خپلو بیبيانو په ډېرو غزواتو کې گډون کړی دی غازیانو ته به یې اوبه ورکولې، د ټیپیانو درملنه به یې کوله، او پدې وخت کې د حجاب احکام هم نازل شوي وو. ^(۳۶۳)

د بني مصطلق په غزا کې د حضرت عایشې (رضي الله عنها) گډون ټولو د سیرت کتابونو روښانه کړی دی، ام سلیم (رضي الله عنها) او دانصارو څو نورو بنسځو به په ډېرو غزاګانو کې گډون کاوه. ^(۳۶۴)

د احد په غزا کې کله چې ظاهراً مسلمانان له ماتې سره مخ شول نو عایشې (رضي الله عنها) او ام سلیم (رضي الله عنها) به د اوبو مشکونه (ژیونه)

^{۳۶۳} بخاري.

^{۳۶۴} ترمذي.

راچلول او په غازيانو به يې اوبه څښلې دا وخت د عايشې د عمر دوهمه لسيزه ده)) (۳۶۵)

حضرت انس (رض) وايي: ((ماليدلې چې دوی پينځې بدو هلي وې او په منډه منډه به تللې او راتللې)) (۳۶۶)

د ام سليط (رضي الله عنها) په هکله حضرت عمر (رض) له رسول الله (ص) څخه نقل کوي چې د احد په جنگ کې به چې ما بني او کينې طرف ته کتلې نو ما با ام سليط (رضي الله عنها) ليدله چې زما د ساتنې لپاره به يې توري وهلي.

په دې جنگ کې ربيع بنت معوذ او ورسره نورو بنځو به د تپيانو تپونه پتې کول او مدينې ته به يې رسول (((۳۶۷)

د حنين په غزا کې ام سليم خنجر په لاس گرځېدله رسول الله (ص) ترې وپوښتل چې دا دڅه لپاره؟ هغې ځواب ورکړ چې که د بنمن مخې ته راشي نو گېډه به يې څپرې کړم (((۳۶۸)

د حضرت ابوبکر صديق (رض) په خلافت کې د دمشق د فتح کولو لپاره يوه فوځي ډله ولېږلې شوه قوماندان يې خالد بن وليد (رض) و او ابو عبیده بن جراح هم پکې و ډېرو مېرمنو پدې ډله کې برخه. حضرت ام سلمه اسماء بنت يزيد رض يوه زړوره او ايمانداره بنځه وه، له رسول الله ص يې په

(۳۶۵) مسلم .

(۳۶۶) متفق عليه .

(۳۶۷) بخاري .

(۳۶۸) مسلم او حياة الصحابة .

د پروغزواتو کې گډون کړی وو ، د هجرت په دیار لسم کال د یرموک په
غزا کې یې د خېمې په تیر نهه رومیان وژلي وو. ^(۳۶۹)

د یرموک په غزا کې چې کله خالد بن ولید د جنگ قوماندان وټاکل شو نو
مسلمانې خویندې یې راوغوښتلې او تورې یې په لاس کې ورکړلې او
دمسلمانانو د لښکر شاه او خواته یې څوکی. (پهره) ودرولې ترڅو
مسلمانان د شاه له خوا څخه ایسار نشي .

د مسلمانانو او رومیانو په جنگ کې ام حکیم چې لاناوې وه او د ناوېتوب
د خوشبو وړمې یې له بدن څخه الوتلې گډون وکړ او خاوند یې د سترگو
په وړاندې شهید شو بالاخره د ناوېتوب لباس یې ووېست او دهغې خېمې
تیر یې راووېست چې دا پکې ناوې وه ، او اوه کسان یې پرې د جهنم کندی
ته ولېږل دا واقعه د هغه پله سره نژدې شوې وه چې نن صبا هم دا پول دام
حکیم په نامه یادېږي. ^(۳۷۰)

حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي : چې ماله رسول الله (ص)
سره په اوو غزاگانو کې گډون کړی دی ، چې بارونه به مې ورته ساتل ،
خواره به مې ورته برابرول ، او دناروغانو پرستاري به مو کوله. ^(۳۷۱)

امام احمد (رح) روایت کوي ، چې په هغه لښکر کې چې خیبر یې محاصره
کړی و ، د مدینې شپږ بنسټي شاملې وې ، چې مجاهدینو ته یې خواره
تیارول ، ستوان به یې جوړول ، د ټپیانو په ټپونو به یې پټی لگولي ،

^(۳۶۹) المرأة في منظور الاسلام دکتور حسن مونس .

^(۳۷۰) الاستيعاب لابن عبد البر .

^(۳۷۱) ترمذي .

شعرونه به يې زمزمه کول ، د خدای (ج) په لار کې به يې مرسته کوله ، او رسول الله (ص) په غنیمت کې برخه هم ورکړله .

دام عماره نسیبې (رضي الله عنها) د احد په غزا کې وسله په لاس کې وه او د بنمن يې پرې واهه تردې چې رسول الله (ص) د هغې په هکله وفرمايل : « يقيناً چې دهغې موقف او حای له فلاني او فلاني څخه ډېر غوره دی . »

د رسول الله (ص) په وخت کې صحابه و بنځو دمدينې او حجاز په شاوخوا کې په غزا کې په گډون بسوالی (اکتفا) نه دی کړې ، بلکې د اروپا وچې ته هم د جهاد لپاره تللي دي او د سمندرونو مزلونه يې هم کړي دي لکه حضرت ام حرام د عبادې (رضي الله عنها) ابن صامت مېرمن چې له خپل مېرپه سره د قبرص غزا ته تللي وه ، او بيا هملته شهیده او بنځه کړل شوه .

له ټولو څخه عجیبه خولا دا ده چې په ډېرو حایونو کې چې بنځې واک ترلاسه کړی دی بیا په د بنمن سوېمې (غالبې) شوې دي مثلاً : وگورئ د قسطلې ملکه ويزاييلا چې پر غرناطه په غلبه کې يې ستر رول لوبولی دی .

کاترين روسي په خپل وخت کې د ځينو قوماندانو په واسطه عثمانی ترکانوته ماتې ورکړله ، د ملکې وکتوریا په وخت کې انگرېزانو د اسلامي هېوادونو په دريمه برخه قبضه وکړله.^(۳۷۲)

د ممالېکو په تاريخ کې د شجرة الدر حکمت ، سياسي پوهه هونسياري ، بهادري او زړورتيا ، تر چا پټه نه ده وگورئ چې د بنمن ته يې څنگه او په څه ډول حکمت ماتې ورکړله .

^(۳۷۲) المرآة منظور الاسلام دکتور حسن مونس .

www.melitahrik.com
0777 400 116

بنځینه ناروغتیاوې

الف : حیض :

تعریف : په هدایه کې وایي چې حیض په لغت کې وتلې وینې ته وایي ، او په بریقه کې لیکي چې حیض په لغت کې بهېدلو ته وایي ، او دپته ځکه حیض وایي چې دې وخت کې وینه بهېږي او پیاوړی همدا نظر دی .
په هدایه کې د حیض پېژندنه داسې کوي :

حیض هغه وینه ده چې د یوې روغې او سالمې بنځې رحم یې شیندي .
د حیض کمه موده درې شپې او درې ورځې یعنی پوره دوه او یا (۷۲) ساعته ده که لدې څخه لږ هم څه کمه وي حیض ندی .
په رسائل ابن عابد کې لیکي چې مثلاً : که چېرې د یکشنبې په ورځ سحر دلمر ختلو په وخت کې په بنځه وینه راغله او د چهارشنبې په ورځ د صبح صادق په وخت کې وینه بنده شوله نو دا حیض ندی .

د حیض په موده کې مو د بنځو ستونزو ته په تېرو صفحو کې گوته ونيوله ، د اسلام څخه وړاندې به عربو له حایضې بنځې څخه نفرت کاوه ، د هغوی دبسترې او کاسې برسېره به یې هغوی هم له ځانه څخه جدا کولې او په بده سترگه یې ورته کتلې .

په فارس کې به په حیض کې بنځه گنده او ناولې گڼلې شوه ، لېرې د بنستې ته به یې وشړله هلته به یوازې او سپدله هېچا ته اجازه نه وه چې له هغې

سره کنبښني يا خبرې ورسره وکړي مرثيانو به ډوډۍ ورته ورله حتی دوی (مرثيانو) به هم پوزې لاسونو او غوږونو ته ټوټه نيوله له دې وېرې چې هسې نه چې په ناخاپي او ناپامۍ کې د حايضې له خېمې سره ولگېږي .
د مرگ او ژوند مطلق واک يې د خاوند په لاس کې و. (۳۷۳)

مگر اسلام دا ناوړه دودونه يو مخييزه له منځ وېرول او د هغې بايللي حيثيت يې بېرته ورکړ او له هغې سره يې د کوروالي څخه پرته هره لوبه .... يو ځای ويده کېدل ، خوراک ، څښاک ، کښېناستل او پاڅېدل .... روا کړل ، پخپله رسول الله (ص) به دخپلو بيبيانو سره په حيض کې ويده کېده ، د پرتوگ له پاسه هره لوبه به يې ورسره کوله او اعلان يې وکړ چې (اصنعوا كل شئ الا النكاح) (۳۷۴)
يعني : ((هرڅه کوئ مگر کوروالی))

او په حيض کې چې کوروالی دواړو خواو ته کوم زيان رسوي هغه خو اوس طب په ډاگه کړی دی .

د حيض کمه موده لکه چې وموويل درې شپې او درې ورځې ده رسول الله (ص) فرمايي : ((اقل الحيض للجارية البكر والثيب ثلاثة ايام ولياليها)) (۳۷۵)

يعني : ((د حيض کمه موده پېغلې او کونډې ته درې شپې او درې ورځې

((. ۵۵))

(۳۷۳) المرأة في الإسلام \ استاد محمود العقاد ، الاسلام بلا مذاهب \

دكتور مصطفى الشكعة نقل له THE SPIRIT OF ISLAM څخه .

(۳۷۴) صحاح سته مگر بخاري ، نيل الاوطار او مشكوه .

(۳۷۵) دار القطني .

او وروستئ موده يې لس ورځې او لس شپې ده .
د حيض په موده کې چې بنځه هر څه سوروالی ، زيروالی ، يا خړوالی
ويني هغه ټول حيض دی .

حيض په وړې نابالغې انجلۍ او په شندې ځوانې او په زړې بنځې چې د
اولاد له زېږولو څخه نا اميده وي چې تقريباً (۵۵) پنځه پنځوس کالو په
شاه او خوا کې وي نه راځي .

حايضه بنځه به لمونځ نه کوي ، روژه به نيسي د لمانځه گړځونه يې پرې
نشته خو دروژې قضا به راوړي او روژه نيول ورته روا ندي د مسافر په
څېر هم نده چې نيول يې عظمت او خوړل يې رخصت وگڼل شي .

نه به جومات ته ننوزي نه به د بيت الله طواف کوي نه به دقران تلاوت کوي
او نه به مصحف پورته يا مسه کوي ، مگر له پوخ سره .

کومه بنځه چې ټاکلی عادت ونلري کله که له لس ورځو څخه وړاندې له
وينې ځينې پاکه شوله نو تر څو چې غسل ونکړي کوروالی ورسره رواندی
او که په يوولسمه ورځ هم غسل ونکړي بيا ورته بې له غسله هم کوروالی
روا دی .

او کومه بنځه چې په يوولسمه ورځ هم پاکه نه شي نو چې غسل هم ونکړي
کوروالی ورسره روا دی ، خو بڼه نه دی .

او کله که وينه له لسو ورځو څخه زياته شوه نو غسل دې وکړي او لمونځ
به کوي خو د هر لمانځه لپاره په بېل اودس کوي ، ځکه دا ناروغتيا ده ،

روژه به هم نیسی د قرات تلاوت هم کولی شي او کوروالی هم ورته روا
دی. ^(۳۷۶)

ب : نفاس :

تعریف : نفاس له تنفس یا دنفس له وتلو څخه اخیستل شوی ، او په
اصطلاح کې هغه وینه ده چې د ولادت (زېږولو) څخه وروسته یې د بنځې
رحم شیندي. ^(۳۷۷)

د نفاس کمه موده شریعت ټاکلې نه ده او وروستۍ موده یې څلویښت (۴۰)
شپې او ورځې ده ، او که له دېږه ډېره شوه نو بیا ناروغتیا ده بیا ورته
لمونځ ، روژه ، کوروالی هر څه روا دي. ^(۳۷۸)
نفاسه بنځه په ټولو احکامو کې د حیضې په څېر ده .

---

^(۳۷۶) درالمختار او حاشیه ابن عابدین .

^(۳۷۷) الهدایه .

^(۳۷۸) الهدایه .

خو مسئلي

الف : په بنځه د کور او خاوند خدمت :

په بنځه د کور او خاوند د خدمت په هکله فقها بېل بېل نظريات لري لکه :
- ابن تیمیه وايي : علما پدې هکله اختلاف لري چې ايا د خاوند خدمت پر
بنځه لازم دی او که نه ؟ ځينې وايي چې د خاوند خدمت په بنځه نشته دی
ځکه دنکاح تړون له بنځې څخه دخوند د اخیستلو لپاره دی نه دخدمت
لپاره. (۳۸۰)

- ځينې وايي : اسان کارونه لکه د کور پاکوالی او خواړه تيارول پرې شته
دي .

- ځينې وايي : اعتبار رسم او رواج ته دی په عرف کې پېژندل شوي
کارونه پرې شته دی .

- شيخ ناصر الدين الباني وايي : د کور کار او د اولاد تربيه پر بنځه لازم
دي. (۳۷۹)

- په فتاوي بزايه کې وايي : که بنځې د ډوډۍ پخولو يا ... څخه انکار
وکړ د څه علت له لامله وي او که له لوړې کورنۍ څخه وي نو خاوند دې
ورته څوک پيدا کړي چې خدمت ورته وکړي. (۳۸۱)

(۳۸۰) فتاوي ابن تیمیه .

(۳۷۹) ادا ب الزفاف اسنة امطهرة .

(۳۸۱) فتاوي بزايه .

– په بريکه کې وايي: د کور خدمت په بنځه واجب دی که څه هم د لوړې کورنۍ وي لکه پخول جارو کول، دلونښو او جامو وينځل او که ويې نکړل نو گنهگار شوه.

له دې مختلفو وينا گانو څخه بنسکاري چې که چيرته خاوند نېستمن او فقير و او د کور د کار لپاره يې خدمتگار نه نيولای نشوه نو په دې وخت کې د کور کار پر بنځه لازم دی ځکه چې کور خود خاوند او بنسځې گډ کور دی نارينه يې هم د همدې کور لپاره گټي او که خاوند شتمن و او وسه يې رسېدله نو د کور کار پرې لازم نه دی او خدمتگار به ورته نيسي او په کار يې مجبورولی نشي، د زيات معلومات لپاره دې زادالعماد د ابن قيم جوزي وکتل شي.

ب: وينځه:

وينځه هغې کافرې بنسځې ته ويل کېږي چې په جگړه کې بندي راوستله شي او د هغوی کافر مېړونه په دارالحرب کې موجود وي.

له دغو بنسځو سره نکاح هم کېدلای شي او هغه کسان يې هم استعمالولی شي چې د چا ترلاس لاندې وي او نکاح يې له پخواني مېړه سره ماته ده البته که بنځه او خاوند دواړه بنديان راوستل شي نو امام ابوحنيفه (رح) وايي: نکاح يې پاتې ده او دواړه د پخوا په څېر بنځه او خاوند دي.

امام مالک او امام شافعي (رح) وايي: نکاح يې ختمه ده او دواړه له يو بل ځينې بېل دي له اسلام څخه دمخه دا لړۍ ډېره توده وه د وينځواو مرثيانو شمېر نه وو له هغوی سره ظلم کېده، بې گناه وهل کېدلې دهغوی څه

حيثيت نه وو وينځې په زنا مجبورېدلې پدې هکله د ابوجهل او لوی منافق عبدالله بن ابی کارنامې له هېچا پتې ندي اسلام د مرئيتوب او وينځې توب لړۍ ختمول غواړي د غلامانو او وينځو ازادونکي ته يې د بې ساري اجرونو وعده ورکړېده ، هغوی سره يې په ښه اخلاقو باندې امر وکړ په دوی له ظلم کولو څخه يې خلک منع کړل او اعلان يې وکړ چې په لوتمارۍ ، بد اخلاقۍ او زنا يې مه مجبوروي اسلام د دوی په ازادولو سخت حريص دی ، اسلام په مختلفو لارو د دوی ازادولو ته رښتونې ښه ورکړله او مختلفې وسيلې يې په کار واچولې مثلاً : په کفارو (دگناهونو په رڼولو) کې لومړی مړیئ ازادول دي .

چا به چې مړیئ ازاد کړ نو رسول الله (ص) به ډېر خوښاوه د هغه قدر به يې کاوه درسول الله (ص) په وخت کې به داسې صحابه ډېر کم ليدل کېدل ، چې هغه به يو يا دوه وينځې يا مرئيان نه و ازاد کړي پدې هکله د حضرت ابوبکر صديق (رض) او حضرت عثمان (رض) د ژوند تاريخ د لمر په څېر روښانه دی .

– اسلام وايي : وينځو سره ښېگړه او ښه گذاره وکړئ ازادې يې کړئ په نکاح يې واخلي او هغوی ته تعليم ، پوهه ورزده کړئ رسول الله (ص) فرمايي :

« ايما رجل کانت عنده وليدة فعلمها فاحسن تعليمها و ادبها فاحسن تاديبها ثم اعتقها فله اجران »^(۳۸۲)

– یعنی: هر سړی چې وینځه ولري او هغې ته تعلیم ورکړي ښه ادب پوهه او تهذیب ورزده کړي بیا یې ازاده کړي او واده یې کړي نو هغه لره دوه اجره دي»

– د وینځو په هکله ځینې ضروري مسایل چې سید مودودي ورته نغوته کړېده او یادول یې دلته حتمي دي دا دي.^(۳۸۳)

۱: کومې ښځې چې په جگړه کې ونيول شي له هغو سره دهر عسکر لپاره کوروالی رواندی داسې ښځې دې اسلامي حکومت ته وسپارل شي او د حکومت سیاست چې څه اېجابوي هغسې دې وکړي، مثلاً که خوشې کوي (ازاده وي) یې او که فدیة (بدل) ورڅخه اخلي که د مسلمانانو له بندیانو سره یې تبادله کوي او که د عسکرو په منځ کې یې وپشي.

۲: یو عسکر ته یوازې له هغې ښځې سره کوروالی روا دی چې د حکومت له خوا په قانوني توگه د هغه په ملکیت کې داخله شوې وي.

۳: تر هغې ورسره کوروالی رواندی ترڅو یې چې میاشتنی عادت تېر شوی نه وي او که حامله وي نو تر هغې چې حمل وزېږوي.

۴: که هغه د کفر په هر ډول کښې وي که اهل کتابه وي او که مشرکه وینځه کېدلای شي.

۵: وینځه چې دهر چاپه برخه ورسپېده له هماغه ورڅخه گټه اخیستلای شي او اولاد یې هم د هماغه سړي د سکه اولاد حیثیت لري.

۶: کله یې چې اولاد پیدا شي بیا یې خرڅولای نه شي او د مالک له مرگ څخه وروسته ازادېږي.

۷ : کومه وینځه چې بادار یې بل چاته په نکاح ورکړي د هغې له نکاح څخه وروسته هر خدمت پرې کولای شي یواځې کوروالی ورسره نشي کولای .

۸ : حکومت ته داروا ندي چې یوځل یې چاته وینځه ورکړله بیا یې ورڅخه واخلي لکه خپله منکوحه بڼه .

۹ : یو عسکري قوماندان په موقتي توگه چاته دا اجازه نشي ورکولای چې په بندیانو خپله شهواني او جنسي تنده ماته کړي او یا یې په موقتي ډول پر هغوی ووبشي .

۱۰ : د وینځو د ساتلو کوم ټاکلی حد نشته ده مگر مطلب دا ندی چې شتمن خلک دې بې شمېره وینځی واخلي او دعیاشی مرکز دې جوړ کړي .

د بڼځو نبوت :

د بڼځو د نبوت په هکله علما درې ډلې دي یوه ډله د بڼځو نبوت بالکل نه مني بله ډله چې پاتې دي او بله ډله وایي چې په بڼځو کې نیباني تېرې شوي دي خو جمهور علماء د بڼځو له نبوت سره مخالف دي څوک چې د بڼځو له نبوت څخه انکار کوي بنيادي دلیل دا ایت نيسي [وما ارسلنا قبلک الارجالانوحی اليهم] ^(۳۸۴)

یعني : « او موږ مخکې له تا څخه نه دي لېږلي مگر نارینه چې موږ هغوی ته وحی کوله . »

دوی وایي چې پدې ایت که د رسالت لپاره نارینه یاد شوی دی یعني پدې ایت کې الله (ج) فرمایي چې مانه دي لېږلي رسولان مگر په نارینه وو کې

^(۳۸۴) الانبیا : ۷ .

خو دښخو د نبوت پلويان وايي چې پدې کې هېڅ شک نشته چې په ښخو کې رسولان نه دي تېر شوي، دلته خبره په رسالت کې نه، بلکې په نبوت کې ده نو د حق پلټونکي ته په کار دی چې لومړی نبوت وپېژني او بيا حکم وکړي.

د نبوت لفظ له نباء څخه اخېستل شوی دی چې اعلام او خبرولو ته يې وايي.^(۳۸۵)

نو چا ته چې الله (ج) په يوه څه خبر ورکړي چې دا به کېږي مخکې له دې چې هغه وشي او يا ديو څه په کولو ورته وحې وکړي نو ابن حزم وايي دا بيشکه نبي دی دا چې الله (ج) فرمايي: [وليس الذكر كالانثى]

يعني: «نارينه د ښځې په څېر ندي» راشد الغنوشي وايي: معنی دا چې دا دواړه ډلې ديوبل د دندو د سرته صلاحيت نلري ځکه چې دا دواړه هريو مختلفې دندې لري د راشد الغنوشي د وينا په اساس امام قرطبي (رح) هم د دې خبرې په ثبوت تاکيد کړی دی چې په ښخو کې نبيانې تېرې شوې دي.

ځينې وايي چې رسالت دعوت او رسولو ته اړه لري خلک به الهي شريعت ته رابولي ستونزې او تکليفونه به تېروي او دا کار د ښځې له توان څخه وتلی دی نو لکه چې مخکې مو وويل ټول پدې اتفاق لري چې د رسالت مرتبه ښخو ته ورکړل شوې نده د رسالت او نبوت ترمنځ توپير شته دی.

^(۳۸۵) لسان العرب ابن منظور افريقي.

رسول هغه چاته ويل کږي چې په دعوت او تبليغ مکلف وي خپل رسالت به خلکو ته رسوي خلک به الهي شريعت ته رابولي او دا کار په نبي نشته. (۳۸۶)

نبي هغه چاته ويل کږي چې د الله (ج) لخوا ورته ديو کار په عملي کېدلو او يا ديو کار په کولو وحې شوې وي ، او قران گواه دی چې داسې وحې ډېرو بنسټو ته شوې دي ابن حزم د بنسټو د نبوت په هکله پخپل کتاب کې يو لوی فصل ليکلی دی ..... الفصل في الملل و الاهواء و النحل ، امام ابي محمد علي ابن احمد بن سعيد بن حزم ج : ۳ ص : ۱۷ .

په قران کې ثابته ده چې الله (ج) د اسحاق (ع) مورته پر بنسټې ورو لېږلې او په حقه او سبي وحې يې ورته په اسحاق زيری ورکړې .

((و امراء ته قائمه فضحکت فبشرناها باسحاق ومن وراء اسحاق يعقوب قالت يا ويلنا الّد وانا عجوز وهدا بعلى شيخاً ان هذا لشيء عجيب قالوا اتعجبين من امرا الله رحمت الله وبركاته عليكم اهل البيت انه حميد مجيد)) (۳۸۷)

يعني : ((د ده بنسټه ولاړه وه بيا دې وخنډل بيا مور ، زېږی ورکړې دې ته د اسحاق په پيدا کېدلو باندې او له اسحاق څخه وروسته په يعقوب باندې دې وويل افسوس دی ايا زه به بچي وزېږوم حال دا دی چې زه بوډی يم اوز ما خاوند بوډا دی دا يوه عجيبه خبره ده هغوی وويل ايا تعجب کوې له حکم د الله (ج) څخه ، د الله رحمت او برکتونه دي په تاسو ای دکور خلکو يقيناً الله (ج) دی ستايل شوی لويي والا))

۳۸۶. شرح العقيدة الطحاوية قاضي صدر الدين ابن العز الحنفي .

۳۸۷. هود : ۷۰-۷۳ .

– ابن حزم وايي د اَتعجبين من امرالله» وينا هېڅ امکان نلري چې دا خبرې به د ملائكو پواسطه له نبي څخه پرته بل چاته شوي وي .

الله (ج) جبريل د عيسى (ع) مور بي بي مريمې ته له خپل خطاب سره ولېږه او ورته يې ويل . [انما انا رسول ربك ، لاهب لك غلاما ذكيا .]^(۳۸۸) .
يعني : يقيناً زه خورا لېږل شوى يم له جانبۀ د رب ستا چې تاته يو هلک پاک درکړم .

نو دا په سبي وحي سره سبي نبوت دى چې الله (ج) ورپه برخه کړ او زکريا (ع) يې چې په خوا کړى لېږل شوې روزي وليدله نو دهمدى فوق العاده او غير معمولي حالت په ليدلو يې له الله (ج) څخه د نېک اولاد غوښتنه وکړله .

د موسى (ع) مورته سيند ته د زوى په غورځولو وحي وشوه او په دې يې خبره کړله چې دا موږ بېرته تاته راستنوو او بيا يې په رسالت لېږو .
[اذ اوحيانا الى ام موسى ان ارضعيه] .^(۳۸۹)

يعني : « هغه وخت چې موږ وحي ولېږله موږ د موسى ته چې ده ته تى ورکوه .»

[اذ اوحيانا الى امك ما يوحى] ..... طه : ۳۸ .

يعني : « او کله چې موږ وحي ولېږله موږ ستا ته کوم چې وړاندې ويلى شي » نو د دې په نبوت کې هېڅ شک نشته دى .

^(۳۸۸) مريم : ۱۹ .

^(۳۸۹) القصص : ۷ .

الله (ج) په صورت مريم کې انبياء ياد کړي چې د هغوی په ليکه کې يې بي مريم هم راوستې ده او بيا فرمايي: [اولئك الذين انعم الله عليهم من النبيين من ذرية ادم وممن حملنا مع نوح] ^(۳۹۰)

يعني: «دا هغه خلک دي چې الله (ج) پری انعام کړی د ادم (ع) له اولاد څخه او له هغه څخه چې مور د نوح (ع) سره سواره کړي.»

او د الله (ج) دا وينا چې (مور يې رښتونې وه) دا د هغی د نبوت مانع نه گرځي ځکه چې الله د يوسف (ع) په هکله هم همداسې ويلې دي، [يوسف ايها الصديق] ^(۳۹۱)

يعني: «يوسفه ای رښتوني» او دا سره له دې هم نبي و»

ابن حزم وايي که د موسی (ع) مور د الله (ج) لخوا څخه په نبوت کلک يقين نه درلودلای نو يواځې په خوب ليدلو يا په زړه کې د څه شي په تېرېدلو به يې خپل زوی سيند ته نه غوځاوه او که بل څوک داسې کار وکړي نو د داسې چا ماغزه بايد په روغتون کې تداوي شي داد هغې و چې په څېر وه چې الله (ج) ابراهيم (ع) ته دهغه د زوی ذبيح الله (اسماعيل) (ع) په هکله خوب بنودلی و نو که ابراهيم (ع) پخپل نبوت او رسالت اعتبار نه درلودلای نو يواځې په خوب ليدلو به دخپل زوی قربانئ ته نه و چمتو شوای او که له انبياوو څخه پرته بل څوک داسې کار وکړي چې په خوب ليدلو خپل اولاد درياب ته وغورځوي يا يې حلال کړي نو دا به لوی ظلم غټه گناه او لېونتوب وي.

^(۳۹۰) مريم: ۵۸.

^(۳۹۱) يوسف: ۴۶.

دغه وحې هغه طبعي الهام هم ندى چې الله (ج) مچيو او نورو مرغانو ته كړى دى چې په خپل طبيعت ځان ته كورونه او جالې جوړوي ، هگئ اچوي بچيو ته روزي پيدا كوي او نه گومان و چې له لېوني څخه پرته بل څوك يې رښتيا نه گڼي او نه د كوم نجومى يا كاهن څخه اخيستل شوى معلومات و ، بلكې دا هغه وحې وه چې هدف او غرض ترېنه نبوت و رسول الله (ج) فرمايي : [كمل من الرجال كثير ولم يكمل من النساء الامريم بنت عمران و اسية بنت مزاحم امرأة فرعون] .^(۳۹۲)

يعني : « كمال ته له نارينه و څخه زيات رسېدلي او له ښځو څخه كمال ته نه دي رسېدلى مگر مريم د عمران لور او اسيه د مزاحم لور [فرعون مېرمن] » كمال خو په نارينه و كې له انبياوو څخه پرته بل چا كې نشته ځكه چې بې له شكه نور ټول انسانان ناقص او نيمگړي دي او تخصيص د مريمې او اسېې له نورو هغه ښځو څخه چې نبوت وركړى شوى دى د فضيلت په خاطر دى ځكه چې كه يو دبل له درجې څخه ډېره كمه اندازه هم وروسته وي نو دا د هغه په پرتله له هغه ځينې ټيټ دى او كامل نه دى الله (ج) فرمايي : [تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض] .^(۳۹۳)

يعني : موږ دا پيغمبران ځينې په ځينو نورو غوره گرځولي دي . «
كامل هغه څوك دى چې له نوع او جنس څخه هېڅوك هم ورپسې ونه رسېږي .

راشد الغنوشي وايي چې : د ښځو نبوت يوه يقيني خبره ده .^(۳۹۴)

^(۳۹۲) بخاري ، مسلم ، ترمذي ابن ماجه او مسند احمد .

^(۳۹۳) البقره : ۱۵۸ .

^(۳۹۴) د مصباح اوونيزه . ۱۴-۱۱-۱۳۷۰ .

والله اعلم

پای

www.melitahrik.com
0777 400 116

درنو لوستونکو ؛

دا کتاب چي تاسو ولوست _ انشاء الله _ دا حقيقت به مو اوس منلی وي چي په اسلام کي د بنحو د حقوقو په هکله بالکل د حقيقت پر بنسټ ولاړ، له افراط او تفريط څه پاک دی دا چي څه مو ولوستل دا زما خپله پوهه او قابليت نه و، بلکي د مختلفو علماء و نظريات او افکار دي چي د مسئلي د بني روښانتيا په غرض دلته رانقل شوي دي .

هيله لرم چي له تعصب څخه په پاک ذهنيت او فکر به قضاوت وکړي چي بنحو ته حقوق په اسلام کي ورکړل شوي دي او که په نورو مذهبونو او وضعي قوانينو کي؟ او د پرديو پروياگند څه حقيقت لري او که نه؟
هيله ده چي د خپلي ټولني په اصلاح کي به کوبنس وکړي او ورور مو له دعاگانو هېر نکړي .

په درنښت

ماخذ او مراجع

١. معارف القرآن : د پاکستان لوی مفتي مولنا محمد شفيع .
٢. جامع البيان عن تاويل القرآن : محمد ابن جرير طبري (رح) .
٣. الكشاف عن حقايق التنزيل و عيون الاقاويل : ابي القاسم محمد بن عمر زمحشري .
٤. روح المعاني : علامه شهاب الدين سيد محمد الوسي بغدادي .
٥. صفوه التفاسير : محمد علي صابوني .
٦. الجامع الاحكام القرآن : ابي عبدالله محمد بن احمد الانصار القرطبي .
٧. تفسير القرآن العظيم (ابن كثير) حافظ عماد احمد بن ابي الفداء اسماعيل بن كثير .
٨. روائع البيان فى تفسير ايات الاحكام : محمد علي صابوني .
٩. تفسير سورة النور : شيخ محمد اباصيري .
١٠. صحيح بخاري : ابي عبدالله محمد ابن اسماعيل ابن ابراهيم البخاري .
١١. صحيح مسلم : ابو الحسن مسلم بن الحجاج نشاپوري .
١٢. سنن ابن ماجه : ابوداود سليمان ابن الاشعث سجستاني .
١٣. جامع ترمذي : ابي عيسى محمد ابن عيسى .
١٤. سنن ابن ماجه : ابي عبدالله محمد ابن يزيد القزويني .
١٥. سنن نسائي : ابو عبد الرحمن محمد ابن شعيب بن علي بن بحر النسائي .

١٦. سنن دار قطني : عبدالله ابن محمد دار قطني .
١٧. المستدرک : حافظ ابي عبدالله محمد عبدالله حاكم النشاپوري .
١٨. المسند : امام احمد بن حنبل .
١٩. موطا : امام مالك .
٢٠. فتح الباري : احمد ابن علي محمد ابن حجر العسقلاني .
٢١. شرح مسلم : ذكرى محى الدين بن شرف النووي .
٢٢. رياض الصالحين : ابي ذكرى محى الدين شرف النووي .
٢٣. معالم السنن : امام ابي سليمان الخطابي .
٢٤. نصب الرايه : علامه جمال الدين ابي محمد الزيلعي .
٢٥. السنن الكبرى : ابي بكر احمد ابن حسين ابن علي البيهقي .
٢٦. سنن الدارمي : ابي محمد عبدالله ابن بهرام الدارمي .
٢٧. الاصابه فى تميز الصحابه : احمد ابن علي ابن محمد ابن حجر العسقلاني .
٢٨. نيل الاوطار : محمد ابن علي ابن محمد الشوكاني .
٢٩. جامع الصغير : امام عبدالرحمن ابن كمال الدين السيوطي .
٣٠. مشكوة المصابيح .
٣١. معجم الكبير : ابن القاسم سليمان ابن احمد الطبراني .
٣٢. الفصل فى الملل ولاء هواء و النحل : امام ابي محمد علي ابن احمد ابن سعيد ابن حزم .
٣٣. شرح العقيدة الطحاوية : قاضي صدرالدين ابي العزالحنفي .
٣٤. بحر الرقائق : زين الدين نجيم مصري .
٣٥. بدائع الصنائع فى ترتيب الشرايع : علاو الدين ابوبكر كاساني .

٣٦. فتح القدير : امام كمال الدين محمد ابن عبد الواحد ابن الهمام .
٣٧. المبسوط : ابي بكر محمد ابن احمد شمس الائمه السرخسي .
٣٨. مجمع الانهر شرح ملتقي الابحر : عبدالله محمد ابن سليمان .
٣٩. ردالمختار علي الدرالمختار : سيد محمد امين المعروف بابن عابدين .
٤٠. الاختيار لتعليل المختار المسمي بالاختيار لشرح المختار : عبدالله ابن محمود ابن مودود النسفي .
٤١. فتاوي هنديه (عالمگيريه) مولنا شېخ نظام او د هند د علماء و مگه تاليف .
٤٢. حاشيه ابن عابدين : سيد محمد امين المعروف بابن عابدين .
٤٣. الهدايه : شيخ الاسلام برهان الدين ابو الحسن ابن ابي بكر المرغينائي فرغاني .
٤٤. البريقيه شرح الطريقه : ابي سعيد خادمي قونوي .
٤٥. مختصر القدوري : مولنا عبد الحميد .
٤٦. الاشباه والنظائر : شيخ زين العابدين ابن ابراهيم ابي نجيم .
٤٧. تحفه المحتاج : شهاب الدين ابن حجر الهيتمي .
٤٨. نهايه المحتاج الى شرح المنهاج : شمس الدين محمد ابن ابي العباس الرملي .
٤٩. المهذب : ابو اسحاق ابراهيم ابن علي يوسف .
٥٠. الوجيز : امام ابي حامد الغزالي .
٥١. المجموع شرح المهذب : ابي ذكريا محي الدين ابن شرف النووي .

٥٢. مغني المحتاج الى معرفه الفاظ المنهاج : محمد شرييني الخطيب .
٥٣. حاشيه الباجوري : شيخ ابراهيم الباجوري .
٥٤. الميزان : امام شعرائي .
٥٥. بدايه المجتهد و نهايه المقتصد : محمد ابن احمد ابن محمد ابن رشد .
٥٦. شرح الكبير على متن المقنع : شمس الدين ابوالفرج عبدالرحمن .
٥٧. المغني : ابن محمد عبدالله ابن احمد ابن قامه .
٥٨. غايه المنتهي : شيخ مرعي بن الكرمي الحنبلي .
٥٩. زاد المعاد فى هدي خير العباد : محمد ابن ابي بكر ابن القيم الجوزي .
٦٠. فتاوي ابن تيميه : امام ابن تيميه .
٦١. احيا علوم الدين : امام حامد الغزالي .
٦٢. كتاب الفقه على المذاهب الاربعه : عبدالرحمن جزيري .
٦٣. الفقه الاسلامي وادلته : دكتور وهبه الزحيلي .
٦٤. فقه السنه : سيد السابق .
٦٥. حجتته الله البالقة : احمد ابن عبدالرحمن الدهلوي معروف په شاه ولي الله دهلوي .
٦٦. اللباس والزينه فى الشرية الاسلاميه : محمد عبدالعزيز عمرو .
٦٧. الانكحه الفاسده : عبدالرحمن بن عبدالرحمن شميلة الامدل .
٦٨. النكاح والقضايا المتعلقة به : دكتور احمد الحصري .

٦٩. الاحوال الشخصية فى الشريعة الاسلاميه : محمد محي الدين
عبد الحميد .
٧٠. فقه الزكوة : دكتور يوسف قرضاوي .
٧١. المحلي : امام ابي محمد علي ابن احمد ابن سعيد ابن حزم ظاهري
الاندلسي .
٧٢. الموافقات فى اصول الشريعة : ابو اسحاق الشاطبي .
٧٣. المستصفى من علم الاصول : امام ابي حامد الغزالي .
٧٤. اصول الفقه : عبد الوهاب خلاف .
٧٥. الطبقات الكبرى : الابن سعد .
٧٦. الاستيعاب فى معرفه الاصحاب لابن عبد البر .
٧٧. سيرة النبي : ابي محمد عبد الملك ابن هشام .
٧٨. الكامل فى التاريخ : المبارك ابن احمد ابن اثير الجزري .
٧٩. تاريخ الامم والملوك : محمد ابن جرير الطبري .
٨٠. الاحكام السطانية : امام ابي الحسن علي ابن محمد ابن حبيب
بصري الماوردي .
٨١. السياسه فى الفكر الاسلامي : دكتور احمد الشلبي .
٨٢. الوسيط فى النظم الاسلاميه : دكتور قطب محمد قطب الطيبه .
٨٣. مبادى نظام الحكم فى الاسلام : دكتور عبد الحميد متولي .
٨٤. من اين نبدا : استاد عبد المتعال سعدي .
٨٥. الخليفه توليته وعزله : دكتور صلاح الدين ديوس .
٨٦. مذكروه فى التاريخ التشريع : شيخ عبد المتولي عبد الباسط .
٨٧. مبدا المساوات فى اسلام : دكتور فواد عبد المنعم .

٨٨. الخلاقه والملک : سيد ابو الاعلي مودودي .
٨٩. نظام الحكم في الشريعة : شيخ احمد الفاضل .
٩٠. نظام الحكم في الشريعة : شيخ احمد الفاضل .
٩١. ملامح الشوري : عدنان النجوي .
٩٢. الشوري واثرها في الديمقراطيه : دكتور عبد الحميد اسماعيل الانصار .
٩٣. طرق الحكميه في السياسه الشرعيه : محمد ابن ابي بكر ابن القيم الجوزي .
٩٤. اسلامي سياست : مولنا گوهر الرحمن .
٩٥. عمر ابن خطاب : دكتور سليمان الطحاوي .
٩٦. فرد او دولت : دكتور عبدالكريم زيدان .
٩٧. فرد او دولت : دكتور عبدالكريم زيدان .
٩٨. تلبيس ابليس : محمد ابن ابي بكر ابن القيم الجوزي .
٩٩. الاغاني : امام ابوالفرج الاصفهاني .
١٠٠. اداب مباشرت يعني ميان بيوى كې د رميان جنسي تعلقات كا صحيح طريقه داكثر افتاب احمد شاه .
١٠١. تحفة العروس : محمود مهدي استانبولي .
١٠٢. رفاه المسلمين : حضرت مولنا شاه اسحاق دهلوي .
١٠٣. پرده : سيد ابوالاعلى مودودي .
١٠٤. المقدمه : عبد الرحمن ابن محمد ابن خلدون .
١٠٥. الحياة الاجتماعيه عند العرب : استاد ظافر القاسمي .

- ١٠٦ . اداب الزفاف فى السنة المطهره : شيخ محمد ناصرالدين
الالباني .
- ١٠٧ . الاسلام بلا مذاهب : دكتور مصطفى الشكعه .
- ١٠٨ . الانسان ذلك المجهول : دكتور كيسس كاريل .
- ١٠٩ . مبادي علم التشريع و وظائف الاعضا : دكتور شفيق
عبدالملك .
- ١١٠ . المرأة في القران والسنة : محمد عزه دروزه .
- ١١١ . حقوق المرأة في الاسلام : عبدالقادر شببيه الحمد .
- ١١٢ . المرأة في القران : استاد محمود العقاد .
- ١١٣ . وظيفه المرأة المسلمه : علي القاضي .
- ١١٤ . المرأة بين البيت والعمل : دكتور حسين مونس .
- ١١٥ . المرأة في الشريعة الاسلاميه : شيخ محمد متولي الشعراوي .
- ١١٦ . المرأة في منظور الاسلام : دكتور حسين مونس .
- ١١٧ . نظام حقوق زن در اسلام : مرتضى مطهري .
- ١١٨ . زن وشوهر : محمد علي صفري .
- ١١٩ . المرأة المسلمه : عبداللّٰه جارالله .
- ١٢٠ . فتاوي المرأة المسلمه شيخ عبداللّٰه ابن حميد سلفي .
- ١٢١ . حياة المرأة المسلمه : دكتور يوسف القرضاوي .
- ١٢٢ . النقاب المرأة : دكتور يوسف القرضاوي .
- ١٢٣ . فتاوي المره المعاصرة : دكتور يوسف قرضاوي .
- ١٢٤ . فتاوي المرءة المسلمه : ابو محمد اشرف عبدالمقصود .
- ١٢٥ . حياة المرأة المسلمه : شيخ عبداللّٰه جارالله .

همدا ډول په دې کتابونو کې له مختلفو پښتو ، فارسي ، اردو او عربي خپرونو (ورځپاڼو) او ونيزو او مياشتنو خپرونو) څخه استفاده شوي ده .

www.melitahrik.com
0777 400 116

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**